

АНЕКС
на Школски програм за период од 01.09.2018. до 31.08.2022.године.

Кула, септембар 2019. Године

Тим стручног актива за развој Школског програма израдио је Анекс на Школски програм за период од 01.09.2018. до 31.08.2022.године: у делу:

I. 1.3. Назив, врста и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм, а у складу са Конкурсом за упис у средње школе за школску 2019/20. годину,

- Од школске 2019/20. године не школују се ученици образовног профила КОНОБАР.

Подручје рада: ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ	Трајање
1. Кувар	3 год.
2. Посластичар	3 год.
4. Трговац	3 год.

- Од школске 2019/20. године не школују се ученици првог разреда образовног профила ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР.

II. У складу са [Правилником](#) о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација и [Правилником](#) о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација, чиме су измењени наставни планови и програми за образовни профил ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР, а објављени у "Службеном Гласнику РС, Просветни гласник" бр 9/2019., Школски програм се мења за ученике уписане у први разред школске 2019/2020. године, у делу:

3.4. Економски техничар

3.4.1. А. Обавезни општеобразовни предмети

Б. Изборни општеобразовни програми

3.4.2. А. Обавезни стручни предмети

Б. Изборни предмети

Правилници су саставни део Анекса на Школски програм за период од 01.09.2018. до 31.08.2022.године .

III. Под тачком 6.18. усвајају се Индивидуални образовни планови за школску 2019/20. годину у оквиру Анекса на Школски програм за период од 01.09.2018. до 31.08.2022.године
Прилог Анекса – Индивидуални образовни планови за школску 2019/20. годину

На основу члана 67. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

П РАВИЛНИК

о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација

Члан 1.

У Правилнику о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/19), после плана и програма наставе и учења за образовни профил правно-пословни техничар, додаје се план и програм наставе и учења за образовни профил економски техничар, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања и васпитања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Економија, право и администрација („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 7/93, 14/97, 12/02, 5/03, 11/06, 4/13, 11/13, 14/13, 15/15 – др. правилник и 6/19 – др. правилник), у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних предмета за образовни профил економски техничар.

Члан 3.

Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2018/2019. годином у подручју рада Економија, право и администрација за образовни профил економски техничар, у четворогодишњем трајању, стичу образовање по наставном плану и програму који је био на снази до ступања на снагу овог правилника – до краја школске 2022/2023. године.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се од школске 2019/2020. године.

Број 110-00-132/1/2019-03
У Београду, 10. јула 2019. године

Министар,
Младен Шарчевић, с.р.

План наставе и учења ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР

	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
	недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње			недељно			годишње																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
	T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T	B		T

Напомена: * За ученике који наставом слушају на матерњем језику наведено је мањине

** Ученик бира програм са листе изборних општеобразовних или стручних програма

Б: Листа изборних програма

Р.б.	Листа изборних програма	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни изборни програми					
1.	Музичка култура*			2	2
2.	Изабрана поглавља математике*			2	2
3.	Историја (одабране теме)*			2	2
4.	Физика*			2	2
5.	Логика са етиком*			2	2

НАПОМЕНА: * Ученик изборни програм бира једном у току школовања

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељеног старешине	74	72	70	62	278
Додатна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунска настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Други страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1–2 часа недељно			
Слободне активности ученика (хор, оркестар, секције, техничке, хуманитарне, спортско-рекреативне и друге ваннаставне активности)	30–60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15–30 часова годишње			

* Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, наставу из предмета који су утврђени планом наставе и учења других образовних профила истог или другог подручја рада, или у плановима наставе и учења гимназије.

Остваривање плана и програма наставе и учења

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	37	36	35	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		1	2	3
Ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Подела одељења у групе

разред	Предмет	Годишњи фонд часова			Број ученика у групи – до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74			15

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: 111

Разред: Први

Циљеви учења
предмета:

- Проширивање и продубљивање знања о српском књижевном језику;
- Развијање и неговање језичке културе, поштовање правила књижевног (стандардног) језика у усменом и писаном изражавању;
- Подстицање ученика на усавршавање говорења, писања и читања, као и неговање културе дијалога;
- Оспособљавање за ефикасно комуницирање;
- Оспособљавање ученика да користе стручну литературу и језичке приручнике;
- Продубљивање и проширивање знања о српској и светској књижевности;
- Оспособљавање за интерпретацију књижевних текстова;
- Унапређивање књижевних знања и читалачких вештина;
- Упознавање и проучавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности;
- Унапређивање знања о сопственој култури и културама других народа;
- Развијање хуманистичког и књижевног образовања и васпитања на најбољим делима српске и светске културне баштине;
- Упућивање ученика на истраживачки и критички однос према књижевности;
- Обезбеђивање функционалних знања из теорије и историје књижевности;
- Развијање трајног интересовања за нова сазнања.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод у проучавање књижевног дела	Увођење ученика у свет књижевног дела и књижевност као науку и уметност	- разликује врсте уметности и њихова изражајна средства - објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности - наведе научне дисциплине које се баве проучавањем књижевности - познаје књижевне родове и врсте и разликује њихове основне одлике - одреди тему, мотив, сижу, фабулу, лик и идеју у књижевном делу - износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чиниоце и вреднује га	- Врсте уметности, подела уметности - Књижевност као уметност, књижевност и друге уметности - Историја књижевности, теорија књижевности, књижевна критика - Лирика као књижевни род: народна лирска песма и уметничка лирска песма по избору - Епика као књижевни род: епска народна песма (предлог „Кнежева вечера”), приповетка по избору и роман (предлог Драгослав Михаиловић „Кад су цветале тикве”) - Драма као књижевни род: драма по избору	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Место реализације - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења - Приликом обраде драмског дела могућност посете позоришној представи и гледање снимка позоришне представе, а након тога разговор о драмском тексту и његовој позоришној реализацији. Такође је ову наставну тему могуће обрађивати током целе школске године, па на пример структуру и одлике драмског дела обрадити на примеру „Ромео и Јулије”, а структуру и одлике лирске и епске народне песме обрадити током реализације теме Народна књижевност - Народна књижевност се може обрадити по мотивима (рад у групама)
Књижевност старог века	Упознавање ученика са митологијом, репрезентативним делима старог века и њиховим значајем за развој европске културе	- објасни значај митологије за античку књижевност и развој европске културе - наведе имена аутора, називе обрађених дела и класификује их по културама којима припадају, књижевним родовима и врстама - тумачи и вреднује уметничке чиниоце у обрађеним делима - објасни универзалне поруке књижевности старог века	- Сумерско-вавилонска књижевност: Еп о Гилгамешу (анализа одломака) - Митови: о Танталу, Сизифу, Нарцису; митови о Троји: Парисов суд, Одисеј и Пенелопа, Ахил, Едип... - Хеленска књижевност: Хомер: Илијада (одломак) - Софокле: Антигона - Стари и Нови завет (текстови по избору)	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Увод у проучавање књижевног дела (14 часова) - Књижевност старог века (12 часова) - Средњовековна књижевност (12 часова) - Народна књижевност (13 часова) - Хуманизам и ренесанса (12 часова) - Општи појмови о језику (5 часова) - Фонетика (11 часова) - Правопис (12 часова) - Култура изражавања (20 часова)
Средњовековна књижевност	Упознавање са споменицима јужнословенске културе, развојем писма и језика, делима средњовековне књижевности	- наведе најзначајније споменике јужнословенске културе, језик, писмо и век у ком су настали - именује ауторе и дела - разуме поетику жанрова средњовековне књижевности - лоцира обрађене текстове у историјски контекст - објасни значај средњовековне књижевности за српску културу - анализира изабране текстове уз претходно припремање путем истраживачких задатака	- Почеци словенске писмености: Црноризац Храбар : „Слово о писменима” - Рад Ћирила и Методија - Словенска писма и развој књижевног језика - Најстарији споменици јужнословенске културе - Свети Сава : „Житије светог Симеона” (одломак) - Јефимија: „Похвала кнезу Лазару” - Деспот Стефан Лазаревић: „Слово љубве”	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Увод у проучавање књижевног дела (14 часова) - Књижевност старог века (12 часова) - Средњовековна књижевност (12 часова) - Народна књижевност (13 часова) - Хуманизам и ренесанса (12 часова) - Општи појмови о језику (5 часова) - Фонетика (11 часова) - Правопис (12 часова) - Култура изражавања (20 часова)
Народна књижевност	Указивање на народну књижевност као израз колективног мишљења и осећања, ризницу народних обичаја, кодексе етичких норми	- разликује лирске, епске и лирско-епске песме - уочи одлике усмене уметности речи (колективност, варијантност, формулативност) - процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности - тумачи ликове, битне мотиве, фабулу, сижу, композицију и поруке у одабраним делима - упоређује уметничку интерпретацију стварности и историјске чињенице	- Врсте народне књижевности - Лирска народна песма „Овчар и девојка”, „Зао господар” (предлог) - Епска народна песма „Бановић Страхиња”, Марко пије уз Рамазан вино”, „Бој на Мишару” - Лирско-епске песме (по избору) - Народне проза (бајка по избору) - Кратке народне прозне врсте (избор)	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Увод у проучавање књижевног дела (14 часова) - Књижевност старог века (12 часова) - Средњовековна књижевност (12 часова) - Народна књижевност (13 часова) - Хуманизам и ренесанса (12 часова) - Општи појмови о језику (5 часова) - Фонетика (11 часова) - Правопис (12 часова) - Култура изражавања (20 часова)

Хуманизам и ренесанса	Упознавање са поетиком хуманизма и ренесансе, њеним најзначајним представницима и књижевним делима	- наведе најзначајније представнике и њихова дела - објасни значење појмова хуманизам и ренесанса - наводи и на обрађеним делима образлаже одлике епохе - упореди вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе - објасни значај уметности хуманизма и ренесансе за развој европске културе и цивилизације	- Поетика хуманизма и ренесансе, најзначајнији представници - Франческо Петрарка: „Канцонијер” (избор сонета) - Ђовани Бокачо: „Декамерон” (приповетка по избору) или Данте Алигијери: „Пакао” (приказ дела, одломак) - Вилијам Шекспир: „Ромео и Јулија” - Сервантес: „Дон Кихот” (одломак)	
Општи појмови о језику	Указивање на проучавање језика као система, упознавање са његовом функцијом, друштвеном условљеношћу и историјским развојем	- објасни функцију језика и појам језичког знака - разуме природу модерног књижевног (стандардног) језика - наведе фазе развоја књижевног језика до 19. века - наведе дисциплине које се баве проучавањем језичког система	- Место језика у људском друштву, битна својства језика, језик и комуникација - Књижевни језик, језичка норма и стандардизација - Језички систем и науке које се њиме баве - Књижевни језици код Срба до 19. века	
Фонетика	Стицање знања из области фонетике (фонологије) и морфофонологије књижевног језика и способности да се та знања примене у говору и писању.	- уме да се служи правописом - разликује гласовне алтернације - влада акценатским гласовним системом књижевног (стандардног) језика и да га примењује у говору	- Фонетика и фонологија - Гласови књижевног језика и њихов изговор - Гласовне алтернације сугласника (звучних и беззвучних; с, ш, з; ж, н; м; к, г, х; ч, ж, ш и к, г, х; ц, з, с; алтернације ненепчаних са предњонепчаним сугласницима), гласовне алтернације самогласника (промена о у е, непостојано а, промена сонанта л у вокал о), и губљење сугласника са правописним решењима - Акценатски систем књижевног језика, диференцијација у односу на дијалекатско окружење - Основна правила акцентуације српског књижевног језика	
Правопис	Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	- примени знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом - примени употребу великог и малог слова у складу са језичком нормом - подели речи на крају реда у складу са језичком нормом	- Главне норме писања великог и малог слова (на почетку реченице, наслови и натписи, властита имена, имена народа, географски појмови, небеска тела, празници, установе и организације, присвојни придеви на <i>-ов</i> и <i>-ин</i>, куртоазна употреба великог слова, вишечлана имена земаља и остала вишечлана имена, помоћне речи у именима, називи серијских и апстрактних појмова, звања, титуле...) - Подела речи на крају реда	
Култура изражавања	Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	- описи стања, осећања, расположења, изрази ставове, донесе закључке у усменом и писаном изражавању - разликује функционалне стилове - препозна и примени одлике разговорног и књижевноуметничког функционалног стила - попуњава формуларе, уплатнице, захтеве и слично у складу са језичком нормом	- Језичке вежбе - Стилске вежбе - Врсте функционалних стилова – основне одлике - Разговорни функционални стил - Књижевноуметнички функционални стил - Попуњавање формулара, захтева, уплатница и сл. - Школски писмени задаци 4x2+2 - Домаћи задаци	

Кључни појмови садржаја: античка књижевност; средњовековна књижевност; народна књижевност; књижевност хуманизма и ренесансе; фонетика; фонологија.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Барок, класицизам, просветитељство	Упознавање са европским културним, духовним и мисаоним тенденцијама 17. и 18. века и њиховим утицајима на српску књижевност	- наведе особености барока, класицизма и просветитељства и њихове представнике у књижевности - објасне значај Венцловића и Орфелина за развој језика и књижевности код Срба - препозна одлике просветитељства на обрађеним делима - објасни значај Доситејевог рада за српску културу и књижевност - направи паралелу у обради истих мотива у европској и српској књижевности - наведе особине ликова у обрађеним делима и заузме став према њиховим поступцима	- Барок и класицизам; поезика, главни представници у нашој и европској књижевности - Гаврил Стефановић Венцловић: „Песме, беседе, легенде” - Значај Венцловића и Орфелина за развој књижевног језика код Срба - Молијер: „Тврдица” - Просветитељство у Европи и код нас - Књижевно-просветитељски рад Доситеја Обрадовића - Доситеј Обрадовић: „Писмо Харалампију” - Доситеј Обрадовић: „Живот и прикљученија” (одломци) - Јован Стерија Поповић: „Тврдица”	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Место реализације - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења - Могућност гледања екранизације неких од дела реалистичке књижевности Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода тестове знања Оквирни број часова по темама - Барок, класицизам, просветитељство (14 часова) - Романтизам (25 часа) - Реализам (27 часова) - Морфологија (11 часова) - Правопис (7 часова) - Култура изражавања (24 часа)
Романтизам	Упознавање са поетиком романтизма, представницима и делима европске и српске књижевности	- наведе представнике романтизма и њихова дела - уочава и образлаже одлике романтизма - изнесе свој суд о књижевним делима користећи стечена знања и сопствена запажања - препозна и усвоји вредности националне културе и разуме/поштује културне вредности других народа - тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела	- Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) А. С. Пушкин: „Цигани” (одломак) А. С. Пушкин: „Евгеније Оњегин” (анализа Татјаниног писма Оњегину и Оњеговог одговора и анализа Оњеговог писма Татјани и Татјаниног одговора) Х. Хајне: „Лорелај” Ш. Петефи: „Слобода света” - Вук Караџић – рад на реформи језика и правописа, рад на сакупљању народних умотворина, лексикографски рад, Вук као књижевни критичар и полемичар, Вук као писац, историчар и биограф - Значај 1847. године - Петар Петровић Његош: „Горски вијенац” - Бранко Радичевић: „Кад млидија` умрети” - Ђура Јакшић: „На Липару”, „Отаџбина” - Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” и „Ђулићи увеоци” (избор), Змајева сатирична поезија (избор) - Лаза Костић: „Међу јавом и мед сном”, „Santa Maria della Salute”	
Реализам	Упознавање са поетиком реализма, представницима и делима европске и српске књижевности	- наведе представнике правца и њихова дела - дефинише одлике реализма и објасни их на обрађеним књижевним делима - тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела - процењује друштвене појаве и проблеме које покреће књижевно дело - развије критички став и мишљење при процени поступака и понашања јунака у обрађеним делима	- Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) - Балзак: „Чича Горио” или Толстој „Ана Каренина” - Гогољ : „Ревизор” - Милован Глишић: „Глава шећера” - Лаза Лазаревић: „Ветар” - Радоје Домановић: „Данга” или „Вођа” - Симо Матавуљ: „Поварета” - Бранислав Нушић: „Госпођа министарка” - Војислав Илић: (избор поезије)	
Морфологија	Систематизовање знања о врстама речи и њиховим облицима	- одреди врсту речи и граматичке категорије - употреби у усменом и писаном изражавању облике речи у складу са језичком нормом	- Морфологија у ужем смислу - Променљиве и непроменљиве врсте речи - Именице, придеви, заменице (њихове граматичке категорије), бројеви (укључујући бројне именице и бројне придеве) - Глаголи. Граматичке категорије глагола - Прилози, предлози, везници, речце, узвици	
Правопис	Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	примени правила одвојеног и састављеног писања речи у складу са језичком нормом	Спојено и одвојено писање речи (писање бројева и изведеница од њих, писање заменица и заменичких прилога, спојеви предлога и других речци, глаголи и речце, писање негације)	

Култура изражавања	Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењује у усменом и писаном изражавању у складу са језичком нормом, користе различите облике казивања и функционалне стилове	- изражава размишљања и критички став према проблемима и појавама у књижевним текстовима и свакодневном животу - препозна одлике стручно-научног стила - примени одлике новинарског стила	- Лексичке вежбе - Стилске вежбе - Домаћи задаци - Школски писмени задаци 4x2+2 - Упознавање са одликама новинарског стила - Писање вести, извештаја, интервјуа и других облика новинарског изражавања - Упознавање са одликама стручно-научног стила - Милутин Миланковић: „Кроз васиону и векове”	
--------------------	--	---	--	--

Кључни појмови садржаја: барок; класицизам; просветитељство; романтизам; реализам; морфологија.

Назив предмета: **СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

Годишњи фонд часова: **105**

Разред: **Трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Модерна	Упознавање са основним одликама правца, представницима и њиховим делима	- наведе одлике правца, представнике и њихова дела - уочи и тумачи модерне елементе у изразу и форми књижевног дела - анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	- Модерна у европској и српској књижевности. Одлике симболизма и импресионизма - Шарл Бодлер: „Албатрос” А. П. Чехов: „Ујка Вања” - Богдан Поповић: „Предговор Антологији новије српске лирике” - Алекса Шантић: „Претпразничко вече”, „Вече на шкољу” - Јован Дучић: „Благо цара Радована” (избор), „Јабланови” - Милан Ракић: „Долап”, „Искрена песма” В. П. Дис: „Тамница”, „Можда спава” - Сима Пандуровић: „Светковина” - Бора Станковић: „Нечиста крв”, „Коштана” или „Божји људи” (приповетка по избору) - Јован Скерлић: „О Коштани” или „Божји људи” - Петар Кочић: „Мрачајски прото” или приповетка по избору	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Место реализације - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Модерна (29) - Међуратна књижевност (33) - Лексикологија (11) - Правопис (8)
Књижевност између два рата	Упознавање ученика са одликама међуратне књижевности, представницима и делима	- наведе одлике правца, представнике и њихова дела - наведе манифесте, књижевне покрете и струје у књижевности између два светска рата - успостави узајамни однос књижевних дела и времена у коме су настала - анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	- Европска књижевност између два рата - Одлике експресионизма, футуризма, надреализма В. Мајаковски: „Облак у панталонама” Ф. Кафка: „Преображај” или Х. Хесе: роман по избору или Е. Хемингвеј: „Старац и море” Р. Тагора: „Градинар” (избор) - Српска међуратна књижевност М. Бојић: „Плава гробница” Д. Васиљев: „Човек пева после рата” М. Црњански: „Суматра” М. Црњански: „Сеобе I” И. Андрић: „Ех Ponto” И. Андрић: „Мост на Жепи” И. Андрић: „На Дрини ћуприја” М. Настасијевић: „Туга у камену” или Т. Ујевић: „Свакидашња јадиковка” Р. Петровић: „Људи говоре” (избор) И. Секулић: „Госпа Нола”	Култура изражавања (24)
Творба речи	Систематизовање знања о основним правилима грађења речи	- препозна просте, изведене и сложене речи - примени основне принципе творбе речи	- Просте, изведене и сложене речи - Основни појмови о извођењу речи - Важнији модели за извођење именица, придева и глагола - Основни појмови о творби сложеница и полусложеница	
Лексикологија	Упознавање ученика са основама лексикологије	- препозна и одреди вредност лексеме - уме да се служи речницима - наведе примере синонима, антонима, хомонима, жаргона...	- Основни појмови из лексикологије (лексема, њено значење) - Полисимија и хомонимија - Синонимија и антонимија - Састав лексике српског књижевног (стандардног) језика - Дијалектизми, архаизми и историзми, неологизми, жаргонизми, вулгаризми - Фразеологизми - Термини - Речници и служење њима	

Правопис	Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	- примени правописна правила у писању сложеница, полусложеница и синтагми - скраћује речи у складу са прописаним правилима	- Основна правила спојеног, полусложеничког и одвојеног писања - Скраћенице	
Култура изражавања	Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењују у усменом и писаном изражавању	износи став, користи аргументе и процењује опште и сопствене вредности у усменом и писаном изражавању	- Лексичке вежбе - Стилске вежбе - Домаћи задаци - Говорне вежбе - Школски писмени задаци 4x2+2	

Кључни појмови садржаја: модерна; међуратна књижевност; лексикологија.

Назив предмета: **СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

Годишњи фонд часова: **93**

Разред: **Четврти**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Савремена поезија	Упознавање са одликама савремене поезије, њеним представницима и делима	- наведе обележја савремене поезије - тумачи песничка дела изнесећи доживљаје, запажања и образложења о њима - изведе закључак о карактеристикама песничког језика, мотивима и форми у обрађеним песмама	- Одlike савремене поезије - Избор из светске лирике 20. века (Превр, Ахматова, Цветајева, Бродски) - Васко Попа: „Каленић”, „Манасија”, „Кора” (избор из циклуса Списак) - Миодраг Павловић: „Научите пјесан”, „Реквијем” (или две песме по избору) - Десанка Максимовић: „Тражим помиловање” (избор) - Бранко Миљковић: „Поезију ће сви писати” - Стеван Раичковић: „Камена успаванка” (избор)	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Место реализације - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења - Могућност обраде савремене драме кроз повезивање са другим медијима – драмски текст као позоришна представа, радио драма или ТВ драма
Савремена проза	Упознавање са књижевнотеоријским појмовима, специфичностима савремене прозе, њеним представници-ма и делима	- именује различите прозне врсте и приповедне поступке - тумачи дело у складу са његовим жанровским особеностима - интегрише лично искуство током читања и тумачења дела - вреднује дело изнесећи аргументе	- Структурни чиниоци прозног књижевноуметничког дела и типологија романа - Есеј. Исидора Секулић: „О култури”, Иво Андрић: „Разговор с Гојом” или „О причи и причању” - Приповетка. Бранко Ћопић: „Башта слезове боје” (избор) - Данило Киш: „Енциклопедија мртвих” - Борхес: „Чекање” - Роман. Албер Ками: „Странац” - Иво Андрић: „Проклета авлија” - Владан Десница: „Прољећа Ивана Галеба” (одломак по избору као пример за роман – есеј) - Меша Селимовић: „Дервиш и смрт” - Добрица Ћосић: „Корени” - Добрица Ћосић: „Време смрти” (избор одломака) - Књижевна критика. Петар Цаић: „О Проклетој авлији”	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Савремена поезија (12 часова) - Савремена проза (27 часова) - Савремена драма (9 часова) - Класици светске књижевности (10 часова) - Синтакса (8 часова) - Правопис (6 часова) - Култура изражавања (21 час)
Савремена драма	Упознавање са основним одликама савремене драме, представницима и делима	- увиди разлику између традиционалне и савремене драме - упореди драмски књижевни текст са другим облицима његове интерпретације - формулише личне утиске и запажања о драмском делу	- Одlike савремене драме С. Бекет: „Чекајући Годоа” - Душан Ковачевић: „Балкански шпијун” - Драмска књижевност и други медији – Б. Пекић: „Чај у пет” или А. Поповић: „Развојни пут Боре шнајдера” или Љ. Симовић: „Путујуће позориште Шопаловић”	
Класици светске књижевности	Упознавање са писцима и делима светске књижевне баштине	- препозна свевременост обрађених тема - тумачи дела изнесећи своја запажања и утиске и образложења о њима	В. Шекспир: „Хамлет” Е. А. По: „Гавран” Ф. М. Достојевски: „Злочин и казна” - Процена остварености исхода	

Синтакса	Систематизовање знања из синтаксе	- одреди синтаксичке јединице и њихову функцију - одреди типове независних и зависних реченица, типове синтагми и типове напоредних конструкција - разуме појам контруенције - познаје систем глаголских облика	- Синтаксичке јединице (комуникативна реченица, предикатска реченица, синтагма, реч) - Основне реченичне и синтагматске конструкције - Падежни систем и његова употреба. Предлошко-падежне конструкције - Контруенција. Синтакса глаголских облика. - Систем зависних реченица, - Систем независних реченица (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне и жељне) - Напоредне конструкције. Појам напоредног односа. Главни типови напоредних конструкција (саставне, раставне, супротне, искључне, закључне и градиционе)	
Правопис	Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	- примени правописне знаке у складу са језичком нормом - употреби знаке интерпункције у складу са језичком нормом	- Правописни знаци - Општа правила интерпункције у реченици	
Култура изражавања	Усавршавање културе изражавања и неговање интересовања за праћење културних садржаја и критички однос према њима, као и оспособљавање за операционализацију функционалних стилова	- напише есеј поштујући структуру ове књижевне врсте - састави биографију, молбу, жалбу, приговор... - процењује вредност понуђених културних садржаја	- Лексичке вежбе - Стилске вежбе - Писање есеја - Говорне вежбе - Школски писмени задаци 4x2+2 - Административни функционални стил (писање молбе, жалбе, биографије)	

Кључни појмови садржаја: проучавање књижевног дела; савремена књижевност; великани светске књижевности; синтакса.

СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Програм наставе и учења предмета Српски као нематерњи језик остварује се у складу са Правилником о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Просветни гласник”, бр. 6/90, 4/91, 7/93 – др. правилник, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 8/10 – исправка, 11/13, 14/13, 5/14, 5/14, 3/15, 11/16 и 13/18).

СТРАНИ ЈЕЗИК

Циљ учења предмета: Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.

Годишњи фонд часова: **74**

Разред: **Први**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ	Ученик ће бити у стању да:	ОПШТЕ ТЕМЕ	
Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	- Разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и разговетно) - Разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, ознакама, етикетама) - Разуме бројеве (цене, рачуне, тачно време)	- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) - Познати градови и њихове знаменитости - Спортови и позната спортска такмичења - Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе) - Медији (штампа, телевизија) - Интересантне животне приче и догађаји - Свет компјутера (распрострањеност и примена)	- Представљање себе и других - Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) - Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) - Давање једноставних упутстава и команди - Изражавање молби и захвалности - Изражавање извињења - Изражавање потврде и негирање - Изражавање допадања и недопадања - Изражавање физичких сензација и потреба - Исказивање просторних и временских односа - Давање и тражење информација и обавештења - Описивање и упоређивање лица и предмета - Изрицање забране и реаговање на забрану - Изражавање припадања и поседовања - Скретање пажње - Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - Тражење и давање дозволе - Исказивање честитки - Исказивање препоруке - Изражавање хитности и обавезности - Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ	- Препознаје познате речи, изразе и реченице у непознатом тексту (нпр. у огласима, на плакатима) - Разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења, формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компјутеру, декларације о производима, упутства за употребу и коришћење)	СТРУЧНЕ ТЕМЕ	
Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова		- Основна стручна терминологија - Примена информационих технологија у домену струке - Основе пословне комуникације и кореспонденције (пословна преписка и комуникација у писаној и усменој форми) - Мере заштите и очувања радне и животне средине	
ГОВОР	Употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодневне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје		
Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику			

ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• Саставља кратак текст о одговарајућој теми • Пише кратке поруке релевантне за посао (место, термини састанка) • Пише краћи текст о себи и свом окружењу • Попуњава формулар где се траже лични подаци	Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета.	
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• На једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговечно • Поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама, време, датум) • Напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• На овом нивоу није предвиђена		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• Препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозођија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи) • Користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, интернет итд.)		

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

– Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби.

– *Tag questions*

– Индиректни говор

а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)

б) молбе, захтеви, наредбе

в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)

– *Yes/No* питања

– *”WH”* питања

– Директна и индиректна питања

II. ИМЕНИЧКА

ГРУПА 1. Члан

– Обновити употребу одређеног и неодређеног члана

– Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

– Множина именица – обновити

– Изражавање припадања и својине – саксонски генитив

– Бројиве и небројиве именице

3. Заменички

облици а) Заменице

– Личне заменице у функцији субјекта и објекта

– Показне заменице

– Односне заменице

б) детерминатори

– Показни детерминатори

– Неодређени детерминатори

– Присвојни детерминатори

4. Придеви

– Обновити компарацију придева

– *too/not...enough/not as...(as)/...than*

5. Бројеви

– Обновити просте и редне бројеве

6. Квантитификатори

III. ГЛАГОЛСКА

ГРУПА 1. Глаголи

- Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
- Модални глаголи: *may can, must*
- Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно)
- *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to will* (за будућа предвиђања)
- *used to*
- 2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might u will*
- 3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
- 4. Кондиционал први.

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Члан

Одређени и неодређени члан. Основна употреба.

Члан спојен с предлозима: *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан уз основне и редне бројеве.

Именица

Род именица. Правилна множина именица. Множина именица на: *-co, -go, -ca, -ga*.

Најчешћи примери неправилне множине: именице које се завршавају на консонант (*il bar, i bar*), именице које се завршавају на наглашени вокал (*la città, le città*), скраћене именице (*la foto, le foto*), једносложне именице (*il re, i re*), именице које се завршавају на *i* (*la tesi, le tesi*).

Заменице

Личне заменице у служби субјекта (*io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*).

Наглашене личне заменице у служби објекта (*me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*)

Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*).

Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице (*chi? i che?/ che cosa?*)

Неодрђене заменице (*ognuno i qualcuno*).

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono i bello*; неодређени придев *tutto*. Придеви на *-co* (*bianco, simpatico*), *-go* (*largo, analogo*)

Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве.

Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello i buono*.

Неодређени придеви *ogni i qualche*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Бројеви: основни бројеви, редни бројеви. Употреба основних и редних бројева при означавању датума.

Глагол

Садашње време (*Indicativo Presente*) глагола све три коњугације. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*.

Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.

Употреба глагола *piacere*.

Партицип прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола.

Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама.

Предбудуће време (*Futuro anteriore*).

Прилози

Врсте прилога: за начин, место и време

Прилошке речце *ci* и *vi*.

Предлози

Прости предлози *du, a, da, un, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuoru, sotto, sopra, davanti, dietro*.

Синтакса

Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu seu utaluano. No, uo non sono utaluano. (Tu) seu utaluano?*

Сложена реченица:

Adesso non lavoro più, ma ho più tempo per leggere e scrivere e guocare con i miei nipoti.

Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. *Nel lubretto cu sono nomu deu professoru e altre unformazuonu utulu.*

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Имени-це-

Властите и заједничке (у облицима једине и множине: *Bild – Bilder, - Kopf – Köpfe, Frau – Frauen*), са одговарајућим родом.

Изведене суфиксацијом: *Faul-he-it, - Bildung*.

Изведене префиксацијом: *Ausbil-dung*.

Сложенице: *Sommer-fe-rien, - Jugen-dli-e-be, - Toma-ten-sup-pe*

Заменице

Личне- заме--ни-це у номинативу, дативу и акузативу

Приде--ви

Изведени суфиксацијом од глагола и именица: *fehlerfrei, liebevoll, sprachlos, trinkbar*. Сложени:

steinreich Придевска промена – јака, слаба, мешовита (рецептивно и продуктивно)

Компаратив и суперлатив (правилна творба и главни изузеци: *groß – größer, teu-er- –*

teu-rer-) Придеви са предлозима: *zufri-e-den- mit, reich- an* **Члан**

Одређени (*der, die, das*), неодређени (*ein, eine*), нулти, присвојни (*mein, dein*), показни (*dieser, jener*), негациони (*kein, keine*), неодређени (*mancher, solcher, einige*).

Употреба члана у номинативу (субјект), акузативу и дативу (директни и индиректни објект), партитивном генитиву (*die Hälfte des Lebens*), посесивном генитиву (*die Mutter meiner Mutter*)

Броје--ви

Основни и редни (*der siebte erste; am siebten ersten*)

Предло--зи

Предлози са генитивом (*Er liest- während der Pau-se-*), акузативом (*Ich bin gegen- dich*), дативом (*Sie arbe-i-tet- bei einem Zahnarzt-*). Предлози са дативом или акузативом (*Er ist in der Schule-. Sie kommt in die Schule-*)

Парти--ку-ле

Употреба основних партикула (рецептивно и продуктивно) *Was machstu- denn da? Das kann ich aber nicht. Sag mal! Wenn ich einen Hund hätte.*)

Глаго--ли

Глаголска времена: презент, претерит, перфект и футур слабих и јаких глагола.

Глаголи са предлозима (*warten auf, sich interessieren für*).

Пасив радње презента и претерита (рецептивно и продуктивно).

Конјуктив у функцији изражавања жеље, учтиве молбе и условљености (*Ich hätte gern... Ich möchte...Ich würde gern ...Könnte ich.... Wenn ich wäre*)

Модални и основни модалитети глагола, инфинитивске конструкције (*Ich hoffe,- dich wie-der-zu-se-hen-/Er hat Gele-gen-he-it,- vie-le- Sportler- kennen- zu lernen-.*)

Везни-ци- и везнич-ки- изра-зи-: *und, oder, aber; denn, deshalb,- trotzdem;- weil,- wenn, als, während, bis, obwohl;-* двојни везници: *weder ... noch, sowohl- ... als auch, zwar ... aber, nicht nur sondern- auch*

Прилози

Прило-зи- за време (*gestern*), место (*nebenan*), начин (*allein*), количину (*viel, wenig*)

Рече--ни-це

Изјавне реченице, упитне реченице; независне и зависно-сложене реченице.

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице. Управни и неуправни говор.

Именице

Варијанте падежних наставака: локатив јединице на -у; о берега/на берегу, о лесе/ в лесу, о крае/на краю; номинатив множине на –а, -я, -ья, -е: города, учителя, деревья, граждане.

Именице којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност. Промена именица на: -ия, -ие, -мя.

Именице плуралиа тантум (рецептивно и продуктивно).

Обнављање и систематизација основних именичких промена.

Заменице

Обнављање и систематизација заменица обрађених у основној школи: личне, упитне (кто, что, какой, какое, какие).

Одричне заменице: никто, ничто, никакой, ничей, и неодређене заменице: кто-то, кто-нибудь, некорый, несколько обрађива-ти као лексику.

Придеви

Промена придева

Поређење придева типа: страшный, младший; прост облик суперлатива: ближайший, простейший, худший.

Рекција придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика (больной чем, готовый к чему, способный к чему и сл.).

Бројеви

Принципи промена основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5 – 20 и 30, 40, 90, 100 (остале бројеве обрадити као лексику), њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање времена с предлозима: с – до, с – по, от – до, к идр. Исказивање времена по сату у разговорном и службеном стилу.

Глаголи

Најчешће алтернатије основе у презенту и простом и будућем времену. Творбе вида помоћу префикса, суфикса и основе.

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање једном у оба правца: активирање до сада не обрађених глагола кретања (идти – ходить, ехать – ездить, бегать – бежать, плыть – плавать, лететь – летать, нести – носить, вести – водить, везти – возить).

Рекција глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика (благодарить кого за что, пожертвовать кем – чем, напоминать о ком и сл.).

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин и количину. Поређење прилога.

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик (**для** с генитивом, **из-за** с генитивом у одредби одвајања од места и узрока, **из-под** с генитивом у одредби одвајања од места, **к** с дативом у временској одредби, **по** с дативом у атрибу-ској, просторној и узрочној одредби и сл.).

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама (а, да, и, но, или, если, пока, потому, так как, перед тем как и сл.).

Реченични модели

Субјекатско-предикатски односи

Реченице са именским предикатом

1) копуле: **быть, стать, являться**

Его отец был врачом, а он станет инженером.

Это утверждение является спорным.

2) отсуство копуле

Его брат токарь по металлу.

Она сегодня весёлая.

Он сильнее всех.

Објекатски односи

1) директним објектом Мы

купили новый учебник. Я

не получил ответа.

2) индиректним објектом

Он их поблагодарил за помощь.

Эта фотография напоминает о прошлом.

3) Зависном реченицом

Брат в письме сообщает, **что он летом приедет к нам.**

Временски односи

Реченице с одредбом

1) изражене прилогом Я

пришёл раньше тебя.

2) изражене зависним падежом

Они вернулись к вечеру (к трём часам).

Я сегодona работал с пяти до семи часов.

Начински односи

Реченице са одредбом израженом

прилогом Он хорошо говорит по-русски.

Он пишет более красиво, чем

ты. Она поёт красивее всех.

Узрочни односи

Реленице са одредбом израженом зависним

падежом. Он не приехал в срок по болезни.

Атрибутивни односи

Реченице с атрибутом

1) у суперлативу

А.С. Пушкин является величайшим русским

поэтом. 2) у зависном падежу

Я забыл тетрадь по русскому языку.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције

est + партицип перфекта

Финалне реченице са употребом pour + inf.

Питања:

Qui est-ce qui/que

Qu'est-ce qui/que

Que;

Индиректна питања

Негација

pas du tout, non plus, personne

Казивање претпоставке

si + имперфект/кондиционал

Казивање времена

avant de, quand

Казивање жеље, воље, намере

а) субјунктивом (рецептивно, најфреквентнији

глаголи) б) инфинитивом

Одредбе за време

– дани у недељи, prochain/dernier; il y a/dans; pendant/depuis;

Поређење придева

Одредбе за начин Изрази

за меру и количину

une douzaine, une centaine, un tas de, pas mal de, environ... и сл.

Слагање времена – само са индикативом, и то:

présent – présent (истовремена радња); présent – passé composé (пре); présent – futur (после)

Именичка група

Слагање детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту. les déterminants interrogatifs – exclamatifs – relatifs; les déterminants indéfinis

Наставци именица и придева

teur/trice; al/aux, ail/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x

Глаголска група

Субјунктив презент – објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима.

Слагање партиципа перфекта са субјектом.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени

детерминативи (*alguno, ninguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима

Tráeme algún libro de García Márquez.

Todas las mañanas, todo el mundo...

Un muchacho cualquiera...

Морфеме типичне за мушки и женски род именица и придева

muchacho/muchacha

actor/actriz

trabajador/trabajadora

generoso/generosa

као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода

violinista, cantante, interesante, verde...

Глаголска група

Облици индикатива: сва глаголка времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту.

Облици субјунктива: презент

(изражавање жеља, осећања, мишљења, вероватноће)

Слагање партиципа са субјектом и пасивним конструкцијама.

Питања са упитним речима

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿ Sabes si ha llegado ? Pregúntale

si ha cogido la tarjeta. Yo te

pregundo que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningun (o/a), nunca, tampoco.

¿ Ha venido alguien ? – No, no ha venido nadie./ Nadie ha

venido. No me gusta esta película. – A mí también.

Хипотетичне реченице (први тип)

Si me visitas el verano que viene, te llevaré a la playa.

Казивање жеље, воље, намере

– инфинитивом

– субјунктивом

Me gustaría conocer a este actor. Me gustaría que tú conozcas a mi hermana mayor. Hay que luchar contra la polución del aire y del agua. Es necesario que luchemos... ¿ Qué quieren Ustedes que haga ? El trabaja mucho para que sus hijos tengan una vida mejor

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande / Un gran hombre.

Казивање времена и одредбе за време

Дани у недељи, mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...

Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva.

¿ Cuándo lo viste ? Lo vi cuando regresé de viaje.

El lunes que viene, El domingo pasado, Salió hacetreinta minutos... regresa dentro de una hora...

Поређење

Más que, menos que, el/la más, tan...como,

Este libro es el más interesante que he leído. Su última película no es tan interesante como la del año pasado.

Одредбе за начин

Прилози на –mente и прилошке конструкције

Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...

¿ Cuántos estudiantes han visto este programa ? – Más o menos, treinta.

Сложене реченице:

а) Зависна реченица у индикативу

Mientras vivíamos en Madrid, estudiaba español. ¿ Crees (estás segura, piensas) que aprobaremos el examen.

б) зависна реченица у субјунктиву

Употреба субјунктива презент

(временске и финалне реченице).

Пасивне конструкције

a) *ser + participio pasado*

La casa fue construida en 1984.

b) *pasiva refleja*

Se venden libros aquí.

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику).

Писање великог слова.

Лексикографија

Служење двојезичним реченицама.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 72

Разред: Други

ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА			
ЦИЉ	Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ	Разуме краће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, породици, куповини, школи, ближем окружењу) Разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици, на шалтеру) и правилно их користи	ОПШТЕ ТЕМЕ - Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) - Образовање (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја - Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад)	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба
ЧИТАЊЕ	Чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље Открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника Уочи предвидљиве информације (кад, где, ко, колико) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји)	Медији (штампа, телевизија, електронски медији) Интересантне животне приче и догађаји Свет компјутера (млади и друштвене мреже)	10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки
ГОВОР	- Описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице - Води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине - Реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника	- Основе пословне комуникације и кореспонденције (пословна преписка и комуникација у писаној и усменој форми) - Мере заштите и очувања радне и животне средине	19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ПИСАЊЕ	- Попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности - Напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу - Опише и појасни садржај симболичких модалитета везаних за струку	Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	
ИНТЕРАКЦИЈА	Комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)		
МЕДИЈАЦИЈА	преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	аргументује свој став о медијском тексту		
Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима			

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност.

I. РЕЧЕНИЦА

- Систематизација свих типова упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
- а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
- а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе

II. ИМЕНИЧКА

ГРУПА 1. Члан

- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту

2. Именице

- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички облици а)

Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминатори
- Неодређени детерминатори
- Присвојни

детерминатори 4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- too/not...enough/not as...(as)/...than

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Квантификатори

1. Глаголи

- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continuous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- *Used to*
- Начини изражавања будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)
- 3. Предлози и најчешћи прилози за оријентацију у времену и простору.
- 4. Први кондиционал (рецептивно и продуктивно), други кондиционал (рецептивно).

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

1. Именице

Властите именице и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, Signora Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il loro padre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa*, итд.

Системски приказ морфолошких карактеристика.

2. Члан. Употреба члана. Систематизација.

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*.

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani*).

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

3. Заменице

Личне заменице у служби субјекта.

Наглашене личне заменице у служби објекта.

Наглашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Ненаглашене личне заменице у пару: Comprò il libro a Luigi. Glielo comprò.

Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi? i che?/ che cosa?*

Неодређене заменице придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*)

Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

4. Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и борју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande*

Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la piu' alta della classe.*

Апсолутни суперлатив *Maria è bellissima.*

Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo, grande, buono, cattivo.*

Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и супетлатива (*più grande : maggiore; più buono : migliore*).

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве.

Показни придеви: *questo, quello.*

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione.*

Главни бројеви (преко 1.000) и редни (до 20). Редни бројеви.

5. Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба.

Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro.*

Употреба предлога *di* (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), а (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare.*

Usciamo a giocare con gli amici.), *da* (*Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni*, *in* (*vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa*)

6. Глаголи

Садашње време (*Presente Indicativo*)

Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi! Non andate via senza di me.*

Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore

Повратни глаголи.

Употреба глагола *piacere.*

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione.* Перфект модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano.*

Кондиционал презент (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano*

? Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque*

Имперфекат (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello.*

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.*

Презент конјунктива (*Congiuntivo presente*): *Penso che Maria debba studiare di più.* Само рецептивно

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба и основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno.*

Правилни и неправилни глаголи.

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.* Само рецептивно.

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола. Имперфекат (*Imperfetto*). Употреба и однос перфекта и имперфекта.

7. Прилози

Потврди, одређни (*sì, no*). Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

8. Речца *ci* (с прилошком вредношћу), *ne*.

9. Везници.

10. Реченица:

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику.

Упитна реченица:

С конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом.

С конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном интонацијом. Ред речи у реченици.

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita.*

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протазу и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita.*

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Нега-ци-ја- *nirgends,- nirgend-wo,- nie-mals,- gar nicht, nirgend-wo-hin,- kei-nesfalls,- kei-ne-swags- Das war kei-nes-falls- die richti-ge- Antwort-. Er wird keineswegs heute ankommen.*

Глаго-ли-

Казивање радње и стања у садашњости, прошлости и будућности

Пасив радње (презент, претерит, перфект), инфинитив пасива са модалним глаголом *Der Patient musste operiert werden. Amerika wurde 1492 entdeckt.*

Одред-б-е кванти-те-га- — Основни, редни, децимални бројеви. Основне мере. Рачунске радње. Монете. *Tausend, Million, eine Hälfte, ein Vier-tel,- eine halbe- Stunde,- zwei Liter- Milch, 2,40 – zwei Meter- vier-zig,- 2,40 E – zwei Euro vier-zig-.*

Систе-ма-ти-за-ци-ја- кате-го-ри-ја- којих- у матер-њем- јези-к-у нема или се битно- разли-ку-ју-.

Инфи-ни-тив-не- конструк-ци-је- са *zu, um... zu, ohne-... zu, statt... zu* *Er beschloß gleich- nach Haus- zu gehen-. Ich kam früher, um mit dir zu reden-. Sie verli-e-hen- das Zimmer,- ohne uns zu begrüßen-. Statt zu regnen,- began- es zu schneien-.*

Кази-ва-ње- претпо-став-ки-, начи-на-, жеље-, поре-ђе-ња-
Конјунктив у простој (не сложеној) реченици за изражавање жеље, могућности, сумње, претпоставки, нестварности *Ewig lebe unsere Frei-he-it!- Bei-na-he- wärest du zu spät gekom-men-. Hätte er das gewußt!-*

Рече-ни-ца-

Кондиционалне реченице. Потенцијалне реченице. *Er wäre zufried-en-, wenn du kämest.* Ich würde dich besuc-hen-, wenn ich Zeit-hätte. Иреалне (рецептивно) Везник: *wenn, falls*

Er wäre gekom-men-, wenn er die Einla-dung- bekom-men- hätte.

Намерне реченице Везници: *damit, dass Wir gehen- so früh in die Schule-, damit- wir alles- vor-bere-i-ten-. Gib acht, dass du nicht zu spät kommst.*

Начинске реченице Везници: *indem, ohne dass, statt dass Er betrat- den Saal, indem- er alle- herzlichst- begrüßte-. Sie ging an mir vorbei-, oh- ne dass sie mich bemerk-te-. Statt dass du mich abholst-, gehe- ich zu Fuß nach Hau-se-.*

Поредбене/компаративне реченице (рецептивно) Везни-ци: *wie, als, als ob Sie ist so schön, wie man mir erzählte. Alles- ende-te- viel besser-, als ich erwar-ten- konnte-. Er sieht- aus, als ob er krank sei.*

Творба- речи- Заме-нич-ки- прило-зи- — грађе-ње- и употре-ба- (*Wozu-, womit-, woran-...; dazu-, damit-, daran-...)* *Woran- denkst du? Ich denke- immer- daran.*

Грађе-ње- сложе--ни-ца имени--ца + имени--ца; придев- + имени--ца, префик--са-ци-ја *Atomphysik, Wandta-fel-, Hochac-hu-le-, Schnellzug-, beant-wor-- ten, begrüßen-, unmöglich* Изве--де-не имени--це *Wohnung, Besichtigung, Heizung usw.*

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Реченице са глаголским прилозима. Употреба **нет** и **не** у реченици.

Именице

Генитив јединице на —у.

Синоними, антоними, хомоними. Међујезички хомоними.

Заменице

Неодређене заменице **кто-то, кто-нибудь, некоторый, несколько**

Одричне заменице **никто, ничто, никакой**

Опште заменице **сам, самый, любой, каждый**

Придеви

Дужи и краћи облик придева. Употреба кратког облика.

Бројеви

Редни бројеви

Глаголи

Императив

Прошло време глагола од инфинитива на сугласник

Глаголи кретања са префиксима в-, вы-, у-, при-

Реченице са одредбом израженом зависним падежом (Я тебя буду ждать у памятника. Они собираются по вечерам.) Реченице са глаголским прилогом (Кончив работу, он поехал домой. Возвращаясь домой, я встретил товарища.) Глаголски прилози

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик (**у, около, вокруг, в, на, при, среди**)

СИНТАКСА

Реченице са кратким придевским обликом у предикату (Он болен гриппом. Я способен к математике.)

Реченице са објектом у инфинитиву (Я уговорил товарища молчать.)

Реченице са одредбом израженом зависним падежом (Я тебя буду ждать у памятника. Они собираются по вечерам.)

Реченице са глаголским прилогом (Кончив работу, он поехал домой. Возвращаясь домой, я встретил товарища.)

Реченице са одредбом израженом зависним падежом (Я тебя буду ждать у памятника. Они собираются по вечерам.)

Реченице са глаголским прилогом (Кончив работу, он поехал домой. Возвращаясь домой, я встретил товарища.)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

— употреба детерминаната: редослед у реченици; употреба речи *même, autre, seul*;

— детерминанти у функцији заменице, посебно: показне заменице испред предлога *de* + именичка група; испред релативне реченице; испред партикула *ci* и *là*; неодређене заменице;

— бројеви: основни, редни, разломачки, апроксимативни;

— род и број именица и придева специфичних за дату струку; поређење придева, посебно суперлатив.

Глаголска група

глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, плусквамперфект (рецептивно), футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère*), као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur; sois sage!*

— партицип презента и герундив; партиципи презента и перфекта као придеви;

— фреквентни униперсонални глаголи и конструкције.

Предлози

— најчешћи предлози; предложни изрази *à côté de, à l'occasion de, à l'aide de*;

— контраховање члана и предлога.

Прилози

- за место, за време, за начин, за количину;
- *alors* – за исказивање последице;
- место прилога;
- прилошке заменице *en* и *y* (рецептивно).

Модалитети и форме реченице

- декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет;
- афирмација и негација; актив и пасив;
- реченице са презентативима;
- наглашавање реченичних делова помоћу формуле *c'est... qui* и *c'est ... que*.

Основни типови сложених реченица

- координиране реченице са везницима *et, ou, mais, car, ni* и прилозима/прилошким изразима *c'est pourquoi, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire*;
- зависне реченице: релативне са заменицама *qui, que, où* и *dont*; компаративне са везницима/везничким изразима *comme, autant que, le même ... que, plus ... que, moins ... que*; временске са везницима/везничким изразима *quand, avant que/avant de*+инфинитив, *chaque fois que, pendant que, après que, depuis que*; узрочне са везницима *parce que* и *puisque*; (рецептивно) концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; финалне са везницима *pour que/pour*+инфинитив и *afin que/afin de*+инфинитив; хипотетичне са везником *si* (вероватни и могући потенцијал); реченице са *que* у функцији објекта (нпр. *Nous espérons que tu réussiras ton examen*); слагање времена у објекатским реченицама.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Глаголска група

Облици субјунктива: презент

Сложена реченица

а) Зависна реченица у индикативу

Mientras vivíamos en Madrid, estudiaba español. ¿Crees (estás segura, piensas) que aprobaremos el examen?

Са инфинитивом (са модалним глаголима)

Quiero viajar. Pienso viajar mañana.

Указати на изражавање узрока (*porque, por*), последице (*si, para*) и на смисао реченице са другим чешћим везницима кад се појаве у тексту.

Б) Зависне реченице у субјунктиву

Употреба субјунктива презента (изражавање футура)

С *pluscuamperfecto*), облици и употреба (рецептивно)

Казивање жеље, воље,

намере а) субјунктивом б)

инфинитивом

Me gustaría conocer a este actor. Me gustaría que tú conocieras a mi hermano. Hay que luchar contra la polución del aire y del agua. Es necesario que luchemos...¿Qué quieren Ustedes que haga? El trabaja mucho para ayudar a sus hijos. El trabaja mucho para que sus hijos tengan una vida mejor.

Управни и неуправни говор (потврдне, одричне и упитне реченице, императив).

Dime si/donde/cuando/quién/que...

Sabes si/ donde/cuando/quién/que...

Me puedes decir donde/cuando/quién/que...

Хипотетичне реченице (Други тип)

Si me visitaras, te llevaría a la playa.

Пасивне конструкције

– ујунктив прошлих времена (*preterito imperfecto, preterito perfecto simple, pretérito perfecto compuesto, pretérito*

а) *ser + participio pasado*

La casa fue construida en 1984.

б) *pasiva refleja*

Se venden libros aquí

Лексикографија

Служење двојезичним реченицама.

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	Разуме основне поруке и захтеве исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама (кола, посао, хоби) Разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговорно стандардним језиком; поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора	ОПШТЕ ТЕМЕ ● Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) ● Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи ● Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) Заштита човекове околине (волонтерски рад) Медији (штампа, телевизија, електронски медији) ● Историјски догађаји/личности из земаља чији се језик учи Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера) СТРУЧНЕ ТЕМЕ ● Основна стручна терминологија ● Примена информационих технологија у домену струке ● Основе пословне комуникације и кореспонденције (пословна преписка и комуникација у писаној и усменој форми) ● Мере заштите и очувања радне и животне средине Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	Разуме једноставније текстове (стандардна писма, информације о процесу рада у струци) који су писани обичним језиком или језиком струке Разуме опис догађаја и осећања Разуме основни садржај као и важније детаље у извештајима, брошурама и уговорима везаним за струку		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	Једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење Опише делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексики Образложи краће своје намере, одлуке, поступке		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	Попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности Напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу Опише и појасни садржај симболичких модалитета везаних за струку		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	Поведе, настави и заврши неки једноставан разговор, под условом да је лице у лице са саговорником Размени идеје и информација о блиским темама у предвидљивим, свакодневним ситуацијама		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	Сажима садржај текста, филма, разговара и сл.		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	Идентификује различита гледишта о истој теми		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	Коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање)		

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
- а) изјаве и питања – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно

- а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе

II. ИМЕНИЧКА

ГРУПА 1. Члан

- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту 2. Именице

- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички

облици а) Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминатори
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- too/not...enough/not as...(as)/...than

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Квантификатори

III. ГЛАГОЛСКА

ГРУПА 1. Глаголи

- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continuous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- Past perfect

- Обновити и утврдити начине за изражавање будућности, планова у будућности (*going to, will*)

- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*

Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно), Present perfect passive (рецептивно)

3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.

4. Кондиционал први и други (и рецептивно и продуктивно).

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Именице

Властите именице и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, Signora Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il loro padre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa*, итд.

Системски приказ морфолошких карактеристика.

Члан. Употреба члана. Систематизација.

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*.

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani*).

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

Системски приказ морфолошких карактеристика.

Члан. Употреба члана. Систематизација.

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*.

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani*).

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

Заменице

Личне заменице у служби субјекта.

Наглашене личне заменице у служби објекта.

Наглашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Ненаглашене личне заменице у пару: Comprò il libro a Luigi. Glielo comprò.

Измештање индиректног објекта испред предиката (*Chiedi di Maria? Non l'ho vista da tanto*).

Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi?* и *che?/ che cosa?*

Неодређене заменице, придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*) Неодређене заменице, придеви : *alcuno, ciascuno, certo, altro, nessuno, parecchio*.

Неодређене заменице: *nulla, niente, qualcosa*. Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и борју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande*

Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la piu' alta della classe*.

Апсолутни суперлатив *Maria è bellissima*.

Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo, grande, buono, cattivo*.

Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и суперлатива (*più grande : maggiore; più buono : migliore*).

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве.

Показни придеви: *questo, quello*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Главни бројеви (преко 1.000) и редни (до 20). Редни бројеви.

Алтернативни суфикси -etto, -ello, -uccio, -otto.

Суфикси -enne и -ina за бројеве *quarantenne, sulla quarantina*

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба.

Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*.

Употреба предлога *di* (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), *a* (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare*).

Usciamo a giocare con gli amici), *da* *Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni*, *in* (*vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa*)

Глаголи

Садашње време (*Presente Indicativo*)

Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi ! Non andate via senza di me*.

Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore

Повратни глаголи.

Употреба глагола *piacere*.

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione*. Перфект модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano*.

Кондиционал презента (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore ! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano*

? Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque*.

Предбудуће време (*Futuro anteriore*). *Quando arriverà alla stazione, il treno sarà già partito*.

Имперфекат (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello*.

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito*.

Презент конјунктива (*Congiuntivo presente*): *Penso che Maria debba studiare di più*.

Прошло време конјунктива (*Congiuntivo passato*). *Giorgio pensa che tu non sia mai stata in Italia*.

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба и основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno*.

Правилни и неправилни глаголи.

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito*.

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола. Имперфекат (*Imperfetto*). Употреба и однос перфекта и имперфекта.

Прилози

Потврдни, одређни (*sì, no*). Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

Положај прилога *mai, sempre, ancora*, *già* уз *passato prossimo* (*Non ho mai viato una cosa tanto bella*).

Речца *ci* (с прилошком вредношћу) и *ne* (*Ne torno adesso*) и заменичком вредношћу (*Marco? Ne parliamo spesso*). Речца *ci* са заменичком вредношћу (*Marco? Ci ho parlato ieri*).

Везници.

Реченица:

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику.

Упитна реченица:

с конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом

с конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном

интонацијом Ред речи у реченици.

Ред речи у реченици.

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita*.

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протазу и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita*.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Одред-б-е квали-те-т-а и кван-тите-т-а

Описна компарација помоћу партикула: *ganz, beson-ders,- höchst, sehr,- überra-us-* (апсо--лут-ни супер--ла-тив). *Sie ist eine sehr-fleißige Studen-- tin Das war eine beson-ders- /höchst/ ange-neh-me- Rei-se-*. Потенцирање суперлатива *Sei-ne- Arbe-it- war bei wei-tem- die beste-*. *Sie ist das allerchönste Mädchen in der Schule-*.

Неу-прав-ни- гов-ор

За истовременост конјунктив презента или претерита *Sie sagt: "Ich schre-ibe- einen Brief- an mei-nen- Freund-."* *Sie sagt, sie schre-ibe- /schrie-be/- einen Brief- an ihren Freund-.* *Sie sagt, dass sie...*

За радњу- која- се деси-ла- пре момен-т-а гово-ра-; перфек-т или плусквам-пер--фект кон-јункти--ва. *Sie sagt: „Ich habe- einen Roman- von T. Mann gele-sen”-.* *Sie sagt, sie habe- /hätte/ einen Roman- von T. Mann gele-sen-.* *Sie sagt, dass sie...*

За радњу која се дешава после момента говора: футур конјунктива или облик „würde” *Sie sagt: „Ich werde- einen Roman- von T. Mann lesen-.”* *Sie sagt, sie werde- /würde/ einen Roman- von T. Mann lesen-.* *Sie sagt, dass sie...*

Инфи--ни-тив-не конструк--ци-је

Изражавање модалитета а) *sein + zu + инфинитив Die-ses- Problem- ist zu lösen. Da ist die-ser- Vorgang- am besten- zu beo-bac-hten-*. б) *lassen + sich + инфинитив Das lässt sich leicht- erklären. Die-se- Bruchspal-te- lässt sich bis nach Novi- Sad verfol-gen-*.

Пасив- радње- и пасив- стања- (презент-, перфект-, прете--рит и футур-) *Die Unterlagen werden vor der Sitzung verteilt. Die Unterlagen sind noch nicht verteilt.* Модал--ни глаго--ли + инфи--ни-тив презен--та паси--ва (рецеп--тив-но) *Dabei- muss die Tempe-ra-tur- der Luft beac-htet- werden-*. Лек- сико--ло-ги-ја – сложенице, префиксација и суфиксација – стране речи и интернационализми, термини и терминологиране речи из општег језика.

РУСКИ ЈЕЗИК

Именице

Скраћенице (**ВУЗ, МГУ**). Род абривијатура. Познатији наши и страни географски називи са специфичностима у роду, броју и промени.

Заменице

Систематизација неодређених заменица са –то, –нибуду

Придеви

Утврђивање и систематизација придевских облика

Бројеви

Читање децимала и разломака (**0,1-ноль целых одна десятая, 2,4-две целых четыре десятых, ½-одна вторая (половина).**)

Глаголи

Радни глаголски придев садашњег времена

Радни глаголски придев прошлог времена

Пасивни глаголски придеви-употреба

СИНТАКСА

Реченице са субјектом типа **мы с вами**

Реченице с куполама **являются, называются**

Реченице са куполом **есть**

Реченице са трпним глаголским придевом у предикату (**Лес посажен недавно.**)

Реченице са одредбом за приближну количину (**В классе было учеников тридцать.**)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

- систематизација употребе детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних, редних и апроксимативних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикетања производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именице у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично);
- род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais*; промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme / un homme grand ; un brave homme / un homme brave*; поређење придева;
- заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат; показне и присвојне; упитне и неодређене.

Глаголска група

- систематизација глаголских начина и времена: времена индикатива, перифрастичне конструкције, посебно за исказивање радње у току *être en train de ...*; презент субјунктива глагола прве и друге групе и фреквентних неправилних глагола: *Il est important que tu viennes... / que nous allions... / que vous soyez...*; перфект кондиционала: *Si j'avais su, je serais venue plus tôt*; императив: *sachons attendre, ayons confiance; soyez les bienvenus!*
- темпорална, каузална, концесивна и погодбена вредност герундива;
- униперсонални глагол *s'agir* и униперсоналне конструкције са глаголима *suffire de + inf., défendre/interdire de + inf., recommander de + inf., rester à + inf.*

Предлози

- предложна група са придевском вредношћу;
- предложна група иза прилога за количину.

Прилози, систематизација

Модалитети и форме реченице

- систематизација: декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет;
- негација, изостављање форклузива *pas*, употреба осталих форклузива;
- пасив: везивање агенса предлозима *de* и *par*;
- позиционо наглашавање реченичних делова.

Основни типови сложених реченица

- систематизација координираних реченица;
- зависне реченице, систематизација: релативне, компаративне, временске; концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; каузалне са везницима *comme* и *surtout que*; финалне конструкције и обрти са инфинитивом; хипотетичне са везником *si* (вероватни, могући и иреални потенцијал); реченице са *que* у функцији субјекта (нпр. *Il est possible qu'il soit parti*); систематизација слагања времена.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције са и без агенса

Miguel fue invitado po María
Miguel fue nombrado secretario de la Asociacin

Употреба инфинитива у функцији субјекта, објекта и атрибута.

Piengan viajar maana.
Es necesario estudiar lenguas extranjeras.
Hacer ejercicio es muy importante para la salud.

Estar + gerundio

Estaban discutiendo cuando entró Juan.

Хипотетичке реченице (све три могућности)

Si me visitas el verano que viene, te llevaré a la playa
Si me visitaras, te llevaré a la playa.
Si me hubieras visitado el año pasado, te habría llevado a la playa

Сложена реченица

зависна реченица у субјунктиву (изражавање футура)

Основе употреба глаголских начина индикатива и субјунктива у најчешћим типовима сложених реченица (релативна, временска, узрочна, последишна.

Безличне конструкције

Са глаголима *llover*, *nevar*...
Ser + adjetivo: es necesario, es obligatorio, es importante...
(указати на употребу субјунктива у неким од ових реченица)

Изражавање

- бојазни: *temo que haya llegado a timpo.*
- жеље: *Espero que venga*
- заповести, воље: *Quiero que me digas la verdad. Es necesario que aprendan estos verbos.*

Бројеви

Разломци, математички знакови и радње.

Лексикографија

Структура стручних речника и њихово коришћење.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 62
Разред: Четврти

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	● Разуме суштину битних информација са радија или телевизије, презентација или дискусија о актуелним збивањима или о стварима које се њега тичу на приватном и професионалном плану, уколико се говори разговетно стандардним језиком	ОПШТЕ ТЕМЕ ● Свакодневни живот (планови за будућност, посао и каријера) ● Образовање (могућност образовања у иностранству, размена ученика, усавршавање у струци) Друштвено уређење и политички систем у земљама чији се језик учи ● Културни живот (манифестације, сајмови и изложбе општег карактера и везане за струку) Медији (утицај медија) ● Историјске везе Србије и земаља чији се језик учи Свет компјутера (оглашавање на различитим глобалним мрежама, виртуелни свет комуникације)	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Искривање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Искривање честитки 19. Искривање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Искривање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	● Разуме смисао сложенијих текстова шематских приказа, упутстава, уговора ● Разуме и користи обавештења из стручних текстова везаних за струку ● Разуме текстове у којима се износи лични став или посебно гледиште	СТРУЧНЕ ТЕМЕ ● Основна стручна терминологија ● Примена информационијих технологија у домену струке ● Основе пословне комуникације и кореспонденције (пословна преписка и комуникација у писаној и усменој форми) ● Мере заштите и очувања радне и животне средине	
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монологско излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	● Представи припремљену презентацију која се односи на теме везане за области личног интересовања, школско градиво или струку ● Говори о утисцима, употребљавају и сложене изразе ● Даје дужи опис свакодневних радњи из свог окружења, описује прошле активности, свакодневне обавезе, планове, радне задатке и начин организовања ● Даје релевантне податке са неке презентације или из дискусије везане за струку		

ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• Напише писмо или нешто дужи текст да би саопштио информацију или указао на лични став или супротстављање мишљења • Напише извештај или протокол о догађају или са састанка • Писмено конкурише за неки посао	Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• Оствари комуникацију о основним темама, под условом да је у стању да тражи помоћ од саговорника • Образложи и одбрани свој став, разјасни неспоразуме		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• Препричава садржај текста, разговора, договора		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• Пореди различите приказе истог догађаја у различитим медијима		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• Коректно употребљава сложеније структуре и процесе (номинализације, градације, трансформације) • Контролише граматичка знања и исправља своје грешке		

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
- а) изјаве и питања – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- б) молбе, захтеви, наредбе
- в) изјаве и питања са променом глаголских времена
- Релативне клаузе
- Све врсте сложених реченица (временске, клаузе , клаузе, итд.).

II. ИМЕНИЧКА

ГРУПА 1. Члан

Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту 2. Именице

- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички

облици а) Заменице

Личне заменице у функцији субјекта и објекта

- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- too/not...enough/not as...(as)/...than

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Кванитификатори

III. ГЛАГОЛСКА

ГРУПА 1. Глаголи

- Обновити и утврдити сва садашња времена
- Обновити и утврдити сва прошла времена
- Разлика између *Used to Past Continuous*
- Обновити и утврдити све начине за изражавање будућности
- Глаголи стања
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might,*

- Пасивне конструкције – the Present Simple, Past Simple, Present Perfect (продуктивно и рецептивно), постала времена само рецептивно
- *wish* + Past simple /*would*- *Have something done* (само рецептивно)
- 2. Први и други кондиционал (рецептивно и продуктивно); трећи кондиционал (рецептивно)
- 3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Именице

Властите именице и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, Signora Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il loro padre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa*, итд.

Системски приказ морфолошких карактеристика.

Члан. Употреба члана. Систематизација.

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*.

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani*).

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

Заменице

Личне заменице у служби субјекта.

Наглашене личне заменице у служби објекта.

Наглашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Ненаглашене личне заменице у пару: *Compro il libro a Luigi. Glielo compro*.

Измештање индиректног објекта испред предиката (*Chiedi di Maria? Non l'ho vista da tanto*).

Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi?* и *che?/ che cosa?*

Неодређене заменице, придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*)

Неодређене заменице, придеви : *alcuno, ciascuno, certo, altro, nessuno, parecchio*.

Неодређене заменице: *nulla, niente, qualcosa*. Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande*

Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la piu' alta della classe*.

Апсолутни суперлатив *Maria è bellissima*.

Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo, grande, buono, cattivo*.

Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и супетлатива (*più grande* : maggiore; *più buono* : migliore).

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве.

Показни придеви: *questo, quello*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Главни бројеви (преко 1.000) и редни (до 20). Редни бројеви.

Алтеративни суфикси *-etto, -ello, -uccio, -otto*.

Суфикси *-enne* и *-ina* за бројеве *quarantenne, sulla quarantina*.

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба.

Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*.

Употреба предлога *di* (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), *a* (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare. Usciamo a giocare con gli amici*), *da* (*Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni, in (vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa)*)

Глаголи

Садашње време (*Presente Indicativo*)

Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi ! Non andate via senza di me*. Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore

Повратни глаголи.

Употреба глагола *piacere*.

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione*. Перфект модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano*.

Кондиционал презента (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore ! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano ?* Прошло време погодбеног начина (*Condizionale Passato*). *Avrei preso volentieri una pizza ieri sera*.

Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque*.

Предбудуће време (*Futuro anteriore*). *Quando arriverà alla stazione, il treno sarà già partito*.

Имперфекат (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello*.

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito*.

Презент конјунктива (Congiuntivo presente): *Penso che Maria debba studiare di più.*

Прошло време конјунктива (Congiuntivo passato). *Giorgio pensa che tu non sia mai stata in Italia.*

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба и основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno.*

Правилни и неправилни глаголи.

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.*

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола. Имперфекат (*Imperfetto*). Употреба и однос перфекта и имперфекта.

Герунд, глаголски прилог садашњи. Gerundio. Облици трију конјугација и неправилних глагола.

Структура stare + gerundio.

Прилози

Потврдни, одређени (*sì, no*). Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

Поређење прилога. Компаратив и суперлатив прилога *bene* и *male*.

Грађење суперлатива апсолутног прилога помоћу наставка *-issimo*.

Положај прилога *mai, sempre, ancora, già* уз *passato prossimo* (*Non ho mai viato una cosa tanto bella*).

Речца *ci* (с прилошком вредношћу) и *ne* (*Ne torno adesso*) и заменичком вредношћу (*Marco? Ne parliamo spesso*). Речца *ci* са заменичком вредношћу (*Marco? Ci ho parlato ieri*).

Везници.

Реченица: Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику.

питна реченица:

с конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом

с конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном

интонацијом Ред речи у реченици.

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita.*

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протазу и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita.*

gita. Правила о слагању времена. Исказивање претпрошлости и будућности у прошлости.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Обнављати и утврђивати градиво обрађено у претходним разредима, са циљем да рецептивна употреба језика све више постаје репродуктивна.

Парти–цип I и II у: а) атрибутивној употреби *das spielende Kind; der ausgefüllte- Antrag*; б) адвербијалној употреби *Sie saß lesend- am Tisch. Sie kam gut infor-mi-ert- an.* в) предикативној употреби *Die Rei-se- war anstren-gend-. Die Fragen- sind vorbe-re-i-tet-. г) партиципи као део номиналне групе речи са редоследом елемената (рецептивно) die gestern bestellten Bücher. – препознавање еквивалентних атрибутивних реченица Ein wei-nen-des- Mädchen. Ein Mädchen das weint-. Die gestem- gedruc-kte- Zei-tung-. Die Zei-tung- die gestern- gedruckt- ist.*

Инфи-ни-тив- са zu, ohne- zu, um zu, anstatt- zu у функцији еквивалентних зависних реченица *Es ist wichtig- pünktlich zu sein. /Es ist wichtig, dass man pünktlich ist./ Er braucht- nur einge- Minu-ten- um die Aufga-be- zu lösen. /Er braucht- nur einige- Minu-ten,- damit- er die Aufga-be- löst.*

Ред речи- у рече-ни-ци- са тежи-штем- на поло-жа-ју- глаго-ла- – систе-ма-ти-за-ци-ја-.

РУСКИ ЈЕЗИК

Именице

Обнављање и систематизација типова именица, обрађених у претходним разредима

Заменице

Присвојне заменице 1, 2. и 3. лица и заменица свој

Показне заменице этот, тот

Неодређене заменице са речцом –либо, кое

Придеви

Продуктивни суфикси описних придева –ист, -аст, -ат, -ив, -лив, -чив

Поређење придева и прилога

Глаголи

Обнављање и систематизација

Времена

Прошло време глагола са основом на сугласник

Бројеви

Слагање бројева са именицама и придевима

Речце

Разве, неужели, ли, хоть, даже

Синтакса

Инфинитивне реченице (Что мне сказать тебе)

Именски предикат (Ломоносов – знаменитый учёный)

Исказивање одсуства, присуства (В природе имеются разные минералы.)

Основне мерне јединице и њихове скраћенице.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

У четвртном разреду средње школе граматички садржаји обрађени у претходним разредима систематизују се како би ученици спонтано, прецизно и што тачније користили француски језик у приватној и у пословној комуникацији.

Посебна пажња посвећује се:

- оним елементима граматике који се теже усвајају, нпр., када су у питању изворни говорници српског језика, употреба члана, систем прошлих времена, глаголске конструкције, негација и друго;
- оним елементима граматике који се чешће срећу у оквиру језика дате струке.

Имајући у виду наведено, ауторима уџбеника и наставницима француског језика препоручује се да избор граматичких садржаја које ће обрађивати у четвртој разреди заснују пре свега на потребама ученика (на основу анализе њихових честих грешака), као и на референтним материјалима за нивое А2 и Б1 за француски језик.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Именичке групе

Именице. Род и број именица. Род и број сложеница. *Pluralia tantum*.

Одређени члан. Одсуство одређеног члана.

Неодређени члан (значење у једнини и множини)

Бројеви. Редни бројеви.

Придеви. Положај придева у односу на именицу.

Личне заменице. Систематизација морфосинтаксе ненаглашених заменица.

Сложена реченица

Препознавање односа главне и зависне реченице у тексту, употреба субјунктива у зависној реченици (системски преглед времена и функција; пре свега рецептивно); изражавање хипотетичности; кондиционалне реченице (системски преглед времена и функција; пре свега рецептивно).

Изражавање компаративности

Tan(to)...como...Esta película es tan interesante como la que vimos la semana pasada.

Tanto los adultos como los niños deben prestar atención al medio ambiente.

Más / menos....que

Menor / mayor....que

Major / peor....que

Суперлатив (Релативни и апсолутни: указати на разлике у значењу.) *El libro más interesante que he leído...*

Es un libro interesantísimo

Именице

Системски преглед рода и броја.

Бројеви

Читање разломака, математичких знакова и радњи.

Творба речи

Сложенице (најчешће комбинације):

Sacasorchos, paraguas, parabrisas, limpiaparabrisas...

деривација

а) помоћу префикса

a-, in-, anti-, super-...

б) помоћу суфикса

-mente, -able, -so/a,

Номинализација најчешћих граматичких категорија

инфинитива *los deberes,*

Придева

El lindo, la bonita

Прилога

El bien, el mal....

Лексикологија

Најчешћи идиоми и фразеологизми. Полисемија.

Лексикографија

Стручни и енциклопедијски речници.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, односно прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспектима употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Основни циљ наставе страних језика је формирање комуникативне компетенције код ученика у свим видовима говорне делатности, односно оспособљавање ученика да овладају комуникативним умењима како у типичним свакодневним ситуацијама, тако и у сфери своје будуће професионалне делатности. Комуникативност у настави језика треба структурирати тако да она одражава модел природности комуницирања, уз коришћење адекватних метода, поступка и облика рада.

Један од кључних елемената комуникативне наставе страних језика је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

Комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности

– наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја

– ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину

– учбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама

– учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања и треба да буде јасно дефинисан усклађен са исходима везаним за квалификације струке.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима.

Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достизања у области струке, усавршавања и напредовања.

Спектар текстова који се препоручују је велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети. У планирању наставе и учења наставник користи учбеник као *функционално* и *флексибилно* наставно средство које не одређује садржаје предмета. Садржајима у учбенику се приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. Наставник упућује ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина, глобално, селективно или пак детаљно.

Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења предмета:

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Посебни циљеви учења:

1. Подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
2. Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;
3. Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
4. Проширивање и продубљивање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
5. Усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
6. Мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
7. Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: 74

Разред: Први

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	- Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. Физичко васпитање, у овим школама је значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију, с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за бављење физичким вежбањем.

● Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	● Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	● Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; ● Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гipкости, спретности и окретности;	● Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); ● Трчање на 800 m ученице и 1.000 m ученици; ● Трчање на 60 m и 100 m; ● Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); ● Полигони спретности и окретности и спортске игре; ● Аеробик; ● Обука техника пливања;	Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (4 часа); ● мерење и тестирање (8 часова); ● практична настава (62 часа). Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан.
● Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода ● Атлетика ● Спортска гимнастика: (Вежбе на spravама и тлу)	● Стицање моторичких умења, вештина и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; ● Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; ● Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; ● Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; ● Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; ● Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; ● Повезивање моторичких задатака у целине; Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; ● Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоревање; ● Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање.	● Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране – дисциплина које се уче; ● Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на spravама и тлу) које поседују вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја ● Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес – за коју школа има услове; ● Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; ● Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности – њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; ● Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, алкохол, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; ● Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; ● Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским активностима и правилном исхраном; ● Самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи ● Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); ● Ужива у извођењу покрета и кретања; ● Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; ● Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан у својим активностима; ● Правилно се односи према окружењу у коме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот;	АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; <i>Трчања:</i> Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе: – 100 m ученици и ученице; – 800 m ученици и ученице – штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни – 800 m ученице, – 1.000 m ученици. Скокови: Скок удаљ корачном техником. Скок увис леђном техником Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама.	Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; ● Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Планирање наставе и учења ● Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10–12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса: – за проверу нивоа знања на крају школске године – један; – за атлетику – један; – за гимнастику: вежбе на spravама и тлу – један; – за спорт по избору ученика – два; – за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови . Настава се не може одржавати истовремено са два одељења , ни на спортском терену, ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа.
			СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомене: – Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво – Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. 1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: – вага претклоном и заножњем и спојено, одразом једне ноге колут напред; – став на шакама, издржај, колут напред; – два повезана премета странце удесно и улево; – за напредни ниво прамет странце са окретом за 180° и доскоком на обе ноге („рондат“) 2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 cm; за ученице 110 cm: – згрчка; – разношка – за напредни ниво: склонка 3. Кругови За ученике /дохватни кругови/: – из мирног виса вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи. За ученице /дохватни кругови/: – уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи	Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукусесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма.

● Спортска игра (по избору)		● Учествоје на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења.	4. Разбој За ученике /паралелни разбој/: — из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 180° (окрет према притци); — њих у упору, у зањиху склек, предњихом упор, зањих у упору, у предњиху склек; За ученице /двовисински разбој или једна притка вратила/: — наскок у упор на н/п, премах једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 90° (одношка), завршити боком према притци. 5. Вратило За ученике /дохватно вратило/: — суножним одривом узмак; ковртљај назад у упору предњем; саскок замахом у заножење (зањихом). 6. Греда За ученице /висока греда/: — залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 90°, упором рукама испред тела преднос разножно, ослопцем ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножење), до упора чућећег; усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу) 7. Коњ са хватаљкама За ученике: — премах одножно десном напред замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред; премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено одножењем десне, саскок са окретом за 90° улево до става на тлу, леви бок према коњу. Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. Минимални образовни захтеви: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ — Савладавање основних вежби: „докорак”, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице”; — Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо; — Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. — Треба савладати најмање пет народних плесова; — Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. СПОРТСКА ИГРА (по избору) — Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.	Минимални образовни захтеви ● Атлетика: трчање на 100 m за ученике и ученице, трчање на 800 m за ученике и 500 m за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. ● Вежбе на справама и тлу: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. Оквирни број часова по темама ● Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова); ● Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту); ● Атлетика (14 часова) ● Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова); ● Спортска игра: по избору школе (14 часова); ● Физичка активност, односно спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова); ● Пливање (10 часова); ● Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: Два целодневна излета са пешачењем: - I разред до 12 km (укупно у оба правца); - Један крос. Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја. На предлог стручног већа школа организује зимовање и летовање ученика: — Зимовање се организује у току зимског периода у трајању од 7 дана — Летовање ученика организује се у току летњег распуста у рајању од 7–10 дана у виду логоровања, камповања и других активности
--	--	--	---	---

• Физичка, односно спортска активност у складу са могућностима школе.			– Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици показу посебно интересовање РУКОМЕТ – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играча у одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека”. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила игре; – Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима. ФУДБАЛ – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила малог фудбала; – Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима. КОШАРКА – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу – Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном” и „човек на човека”. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока; – Правила игре и суђење; – Учествовање на разредним и школским такмичењима. ОДБОЈКА – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. ПЛИВАЊЕ – Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;	
---	--	--	---	--

			– Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ – Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ – Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета Скијање на матичним факултетима ДРУГЕ АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА – Оријентиринг – Бадминтон и друге активности у складу са могућностима школе и интересовањима ученика.	
--	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: вежбање, рекреација, плес и здравље.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: 72

Разред: Други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	- Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика; - Физичко васпитање, у овим школама, значајно је за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја бављење физичким вежбама. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:
Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	- Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); - Трчање на 60 m и 100 m; - Трчање на 800 m ученице и 1.000 m ученици; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); - Полигони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик; - Обука техника пливања	- теоријска настава (4 часа); - мерење и тестирање (8 часова); - практична настава (60 часова). Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске истинине која се реализује
- Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина - као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; - Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; - Примена стечених умења, вештина, знања и навика које се	- Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране – дисциплина које се уче; - Демонстрира – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на справама и тлу које се уче (поседовати вештину);	АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; Трчање: Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:	

Атлетика;	користе у свакодневним условима живота и рада;	Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове;	- 100 m ученици и ученице; - 800 m ученици и ученице ; - штафета 4 x 100 m ученици и ученице	Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан.
---	--	---	--	---

● Спортска гимнастика: (Вежбе на spravama и тлу);		● Естетско истраживање покретом и доживљавање естетских вредности; ● Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; ● Стицање и усавршавање моторичких знања, умећа, вештина, техника и навика предвиђених програмом за базичне спортске гране; ● Повезивање моторичких задатака у целине, али без стварања крутих моторичких аутоматизама; ● Увођење ученика у организовани систем припрема за игре, сусрете и манифестације; ● Развијање елемената ритма сједињавањем кинетичких и енергетских елемената у целине: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успо-равнање; ● Избор спортова, односно спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног одређења за њихово свакодневно упражњавање.	● Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; ● Свакодневно упражњава физичке, односно спортске активности пошто сагледа (детектује) њихове позитивне кратктеристике и утицај које оне имају на здравље, дружење и добро расположење; ● Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, алкохол, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; ● Путем физичких односно спортских активности комуницира са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; ● Повеже свакодневни живот, способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима и правилном исхраном; ● Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту (лепоту извођења, лепоту доживљаја); ● Ужива у извођењу покрета и кретања; ● Наведе основне олимпијске принципе и примени их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; ● Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. ● Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави спортом.	Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни – 800 m ученице, 1. m ученици. Скокови: Скок удаљ корачном техником. Скок увис леђном техником. Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомена: – Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. 1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: – из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама (опружено); – колут напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножењем, издржај; – премет странце упором у „бољу” страну и спојено, премет странце у „слабију” страну – за напредни ниво премет напред упором 2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 cm; за ученице 110 cm: – згрчка; – разношка; – за напредни ниво: склонка и прескоци са заножењем. 3. Кругови За ученике /доскочно кругови/: – њих, зањихом саскок, уз помоћ. 4. Разбој За ученике /паралелни разбој/: – из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутина, сносити и зањихом саскок. За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/: – вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом; – једна притка: наскок у упор предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом (замахом ногама унапред). 5. Вратило За ученике /доскочно вратило/ – из мирног виса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито 6. Греда За ученице /висока греда/: – залетом и суножним одскоком наскок у упор чућећи; окрет за 90° усправ у успон, окрет за 180°, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду). 7. Коњ са хватаљкама За ученике: - из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном.	Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; ● Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Планирање наставе и учења ● Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10–12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: – за проверу нивоа знања на крају школске године – један; – за атлетику – један; – за гимнастику: вежбе на spravama и тлу – један; – за спорт по избору ученика – два; – за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења, ни на спортском терену, ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа. Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма. Минимални образовни захтеви ● Атлетика: трчање на 100 m за ученике и ученице, трчање на 800 m за ученике и 500 m за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. ● Вежбе на spravama и тлу: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. Оквирни број часова по темама ● Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (6 часова); ● Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту);

			Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА ● РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ – Савладавање основних вежби: „докорак,“, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“; – Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо; – Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. – Треба савладати најмање пет народних плесова; – Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. СПОРТСКА ИГРА (по избору) – Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. – Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање РУКОМЕТ – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играча у одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила игре; – Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима. ФУДБАЛ – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила малог фудбала; – Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима.	● Атлетика (12 часова); ● Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова); ● Спортска игра: по избору школе (14 часова); ● Физичка активност, односно спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова); ● Пливање (10 часова); ● Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ – Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: Два целодневна излета са пешачењем: – II разред до 14 km (укупно у оба правца); – Један крос. Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја. На предлог стручног већа школа организује зимовање и летовање ученика: – Зимовање се организује у току зимског периода у трајању од 7 дана; – Летовање ученика организује се у току летњег распуста у трајању од 7–10 дана у виду логоровања, камповања и других активности.
● Спортска игра (по избору)				
● Физичка, односно спортска активност у складу са могућностима школе				

			КОШАРКА – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу – Техника кошарке. Шутурање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном” и „човек на човека”. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока; – Правила игре и суђење; – Учествовање на разредним и школским такмичењима. ОДБОЈКА – Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу; – Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ПЛИВАЊЕ – Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; – Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ – Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ – Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета Скијање на матичним факултетима ДРУГЕ АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА – Оријентиринг – Бадминтон и друге активности у складу са могућностима школе и интересовањима ученика.	
--	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: вежбање, рекреација, плес и здравље.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	- Препозна везе између физичке активности и здравља. - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочити оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одбрани и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији.	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика.
Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Именује моторичке способности које треба развијати, средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства (изведе вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, гибкости, спретности и окретности.	- Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); - Трчање на 800 m ученице и 1.000 m ученици; - Трчање на 60 m и 100 m; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); - Полигони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик; - Обука техника пливања;	Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за бављење физичким вежбама.
- Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; - Атлетика; - Спортска гимнастика: (Вежбе на справама и тлу);	- Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; - Мотивација ученика за бављење физичким активностима; - Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; - Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; - Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; - Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; - Повезивање моторичких задатака у целине; Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; - Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; - Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно	- Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране – дисциплина које се уче; - Демонстрира – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежбе на справама и тлу које се уче (поседовати вештину); - Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове; - Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; - Се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове утицаје на здравље, дружење и добро расположење; - Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, алкохол, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима може предупредити њихове негативне утицаје; - Путем физичких односно спортских активности комуницира са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; - Повеже свакодневни живот, способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским активностима и правилном исхраном;	АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на усавршавању технике и развијању водећих моторичких особина за дату дисциплину. <i>Трчање</i> Трчање на 100 m – ученици и ученице, на 1.000 m – ученици, на 800 m – ученице. Штафета 4 x 100 m ученици и ученице. <i>Скокови</i> Скок удаљ – одабраном техником; Скок увис – одабраном техником. <i>Бацање</i> Бацање кугле рационалном техником (ученици 6 kg и ученице 4 kg). СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомена: – Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. 1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: – из упора за рукама, зибом, премах одбочно до упора пред рукама (опружено). – комбинација вежби која садржи (вежбе се бирају, одузимају или додају у складу са могућностима ученика): плесне корак; скок са окретом за 180°; окрет на две или једној нози; премет странце; колут напред сувожним одразом и малим летом; вагу претклоном и заножењем; став на шакама колут напред и сп. скок са окретом (произвољан број степени); – за напреднији ниво: колут летећи и прекопит напред, уз помоћ. 2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 cm; за ученице 110 cm;	Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (4 часа); мерење и тестирање (8 часова); * практична настава (58 часова). Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; - Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Планирање наставе и учења - Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10–12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: – за проверу нивоа знања на крају школске године – један; – за атлетику – један; – за гимнастику: вежбе на справама и тлу – један – за спорт по избору ученика – два; – за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање;

	упражњавање;		– згрчка; – разношка – за напредни ниво : склонка; прескоци са заножњем и „прекопит”	повезивање физичког васпитања са животом и радом.
--	--------------	--	--	--

		● Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту (лепоту извођења, лепоту доживљаја); ● Ужива у извођењу покрета и кретања; ● Наводе основне олимпијске принципе и примен их на школским спортским такмичењима и у слободно време. ● Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. ● Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом.	3. Кругови За ученике /доскочни кругови/: — вучењем вис узнето; вис стрмоглаво; вис узнето; спуст у вис стражњи — издржај; вучењем вис узнето; спуст у вис предњи (полако); саскок 4. Разбој За ученике /паралелни разбој/: — из замаха у упору предњихом спуст у склек, зањих у склеку и спојено упор (у зањиху); предњих и спојено склек, зањихом упор (поновити 2 до 3 пута) За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/: — лицем према н/п, залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) у упора јашући; прехват на в/п; премах одножно заножном до виса седећег, подметним опружањем или одривом од н/п предњих и спојено саскок у предњиху (уз помоћ) до става на тлу, леђима према в/п; — <i>једна притка</i>: залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) до упора јашућег, премах одножно заножном до упора стражњег; сасед са окретом за 90°. 5. Вратило За ученике /доскочно и дохватно или дочелно вратило/: — /доскочно/: подметно успостављање нижа; њихање са повећавањем амплитуде и саскок у предњиху или зањиху уз помоћ; — /дохватно или дочелно/: коврљај назад у упору. 6. Греда За ученице /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи одножно; окрет за 90° до упора чучећег; усправ, одручити; кораци у успону докорацима; вага претклоном и заножењем, уклон; суножним одскоком скок са мерењем; окрет за 90° у успону; саскок пруженим телом или, за напреднији ниво — са предножним разножењем. 7. Коњ са хватаљкама За ученике: — из упора предњег коло предножно десном, коло предножно левом; — из упора стражњег коло одножно десном, коло одножно левом Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ — Савладавање основних вежби: „докорак”, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице”; — Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо; — Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. — Треба савладати најмање пет народних плесова;	Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења, ни на спортском терену, ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа. Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукупно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању — стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма. Минимални образовни захтеви гимнастика: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. Оквирни број часова по темама ● Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (6 часова); ● Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту); ● Атлетика (12 часова); ● Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова); ● Спортска игра: по избору школе (12 часова); ● Физичка активност, односно спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова); ● Пливање (10 часова); ● Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ — Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: Два целодневна излета са пешачењем — III разред до 16 km (укупно у оба правца); — Један крос. Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја.
--	--	---	---	---

● Спортска игра (по избору); ● Физичка, односно спортска активност у складу са могућностима школе.			– Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. СПОРТСКА ИГРА (по избору) – Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. – Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактики наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање. РУКОМЕТ – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ФУТСАЛ – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. КОШАРКА – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ОДБОЈКА – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ПЛИВАЊЕ – Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; – Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ – Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ – Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета Скијање на матичним факултетима ДРУГЕ АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА – Оријентиринг – Бадминтон и друге активности у складу са могућностима школе и интересовањима ученика.	На предлог стручног већа школа организује зимовање и летовање ученика: – Зимовање се организује у току зимског периода у трајању од 7 дана; – Летовање ученика организује се у току летњег распуста у рајању од 7–10 дана у виду логоровања, камповања и других активности.
---	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: вежбање, рекреација, плес и здравље.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	- Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и очу оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. - Овим школама, значајно је за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана
Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији; - Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства	- Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); - Трчање на 800 m ученице и 1.000 m ученици; - Трчање на 60 m и 100 m; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); - Полигони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик; - Обука техника пливања;	оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за бављење физичким вежбама.
Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода	- Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; - Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; - Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; - Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; - Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; - Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; - Повезивање моторичких задатака у целине; - Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; - Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоревање; - Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног одређења за њихово свакодневно упражњавање;	(изведе вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гилкости, спретности и окретности; - Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране – дисциплина које се уче; - Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу) које поседују вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих - програмом предвиђених садржаја - Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес – за коју школа има услов; - Објасни због којих је карактеристика физичко васпитања важно, да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; - се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледа (детектује) њихове позитивне карактеристике, утицај на здравље, дружење и добро расположење; - Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, алкохол, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свесни да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити њихове негативне утицаје; - Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; - Доводи у везу свакодневни живот, способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским активностима	АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на усавршавању технике и развијању водећих моторичких особина за дату дисциплину. Трчање Трчање на 100 m – ученици и ученице, на 1.000 m – ученици, на 800 m – ученице, Штафета 4 x 100 m ученици и ученице. Скокови Скок удаљ – одабраном техником; Скок увис – одабраном техником. Бацање Бацање кугле рационалном техником (ученици 6 kg и ученице 4 kg). СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомена: – Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. Поновити елементе и вежбе на справама и тлу из претходних разреда. ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ – Савладавање основних вежби: „докорак”, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице”; – Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо; – Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. – Треба савладати најмање пет народних плесова; – Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима.	Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (4 часа); мерење и тестирање (6 часова); практична настава (52 часа). Подела одељења на групе Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; - Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Планирање наставе и учења Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10–12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: – за проверу нивоа знања на крају школске године – један; – за атлетику – један; – за гимнастику: вежбе на справама и тлу – један; – за спорт по избору ученика – два; – за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом.
Програм по избору ученика: Ритмичка гимнастика и народни плесови.				

		и правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи;		Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.
--	--	---	--	---

• Спортска игра (по избору); • Рукомет; • Фудбал; • Кошарка; • Одбојка; • Пливање; • Борилачке вештине; Клизање, скијање;		• Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепоту извођења, лепоту доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводе основне олимпијске принципе и примени их на школским спортским такмичењима и у слободно време; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави спортом, што преноси у свакодневни живот • Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења	СПОРТСКА ИГРА (по избору) – Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. – Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање. РУКОМЕТ – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ФУТСАЛ – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. КОШАРКА – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ОДБОЈКА – Усавршавање технике и тактике кроз игру; – Правила игре и суђења; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ПЛИВАЊЕ – Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; – Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети; – Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ – Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ – Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета Скијање на матичним факултетима ДРУГЕ АКТИВНОСТИ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА – Оријентиринг – Бадминтон и друге активности у складу са могућностима школе и интересовањима ученика.	Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења, ни на спортском терену, ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа. Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма. Оквирни број часова по темама • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (6 часова); • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту); • Атлетика (10 часова); • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10 часова); • Спортска игра: по избору школе • Физичка активност, односно спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова); • Пливање (10 часова); • Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ – Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: Два целодневна излета са пешачењем – IV разред до 16 km (укупно у оба правца); – Један крос. Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја На предлог стручног већа школа организује зимовање и летовање ученика: – Зимовање се организује у току зимског периода у трајању од 7 дана; – Летовање ученика организује се у току летњег распуста у трајању од 7–10 дана у виду логоровања, камповања и других активности.
---	--	--	--	--

Сваки од образовних профила има карактеристике везане за обављање конкретних стручних послова, који захтевају одређене положеје тела, покрете и кретања, који могу негативно утицати на правилно држање (статус кичменог стуба и статус стопала). Како би се

избегли ови негативни утицаји, наставници стручних предмета и професори физичког васпитања дефинишу могуће професионалне поремећаје, на основу чега се програмирају посебни садржаји, којима се обезбеђује превенција.

Кључни појмови садржаја: вежбање, рекреација, плес и здравље.

МАТЕМАТИКА

Циљеви учења предмета:	1. Развијање логичког и апстрактног мишљења; 2. Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика; 3. Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа; 4. Развијање осећаја за простор, разликовање геометријских објеката и њихови узајамни односи и трансформације; 5. Развијање систематичности, уредности, прецизности, темељности, истрајности, критичности у раду; 6. Осposобавање за примену стечених знања како у математици тако и у осталим предметима; 7. Формирање основа за наставак образовања; 8. Формирање математичке културе која подразумева свест о универзалности и примени математике и математичког начина мишљења.
Годишњи фонд часова:	111
Разред:	Први

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЛОГИКА, СКУПОВИ И ФУНКЦИЈЕ	● Упознавање са основним појмовима математичке логике ● Проширивање знања о скуповима ● Упознавање са појмовима домен, кодомен, инверзна функција и различитим начинима представљања функција ● Осposобавање за примену правила збира и производа на решавање комбинаторних проблема	● разликује појмове исказ и израз ● препозна исказ и утврди његову истинитост ● испита тачност једноставније исказне формуле ● одреди елементе скупа задатог на различите начине ● одреди пресек, унију, разлику и Декартов производ скупова ● препознаје примере функција и уочава аналитички израз линеарне функције ● одреди композицију две функције – наводи услове да нека функција буде бијекција ● одреди инверзну функцију ● реши једноставне комбинаторне проблеме применом правила збира и производа	● Математичко-логички језик ● Искази ● Основне логичке и скуповне операције ● Декартов производ скупова ● Појам функције, пример линеарне функције ● Бијекција ● Композиција функција ● Инверзна функција ● Правило збира и правило производа у комбинаторици	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (111 часова). Место реализације наставе ● Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. Препоруке за реализацију наставе ● образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; ● неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; ● подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; ● примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; ● инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; ● упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија.
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ И РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	● Проширивање знања о скупу реалних бројева ● Упознавање са појмовима апсолутна и релативна грешка ● Проширивање знања о полиномима ● Разумевање поступка растављања полинома на чиниоце и одређивања НЗС и НЗД полинома	● разликује различите записе бројева из скупова N, Z, Q, и те бројеве приказује на бројној правој и пореди их. ● разликује основне подскупове скупа реалних бројева (N, Z, Q, I) и уочава релације $N \subseteq Z \subseteq Q \subseteq I$ ● израчуна вредност једноставног рационалног бројевног израза поштујући приоритет рачунских операција и употребу заграда, зна да делилац мора бити различит од нуле ● одреди апсолутну вредност реалног броја и графички интерпретира на бројевној оси ● заокругли број на одређени број децимала ● сабира, одузима и множи полиноме ● примени дистрибутивни закон множења према сабирању и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата, збир и разлику кубова при трансформацији полинома ● растави полином на чиниоце ● одреди НЗД и НЗС полинома ● трансформише једноставнији рационални алгебарски израз	● Преглед бројева, операције са реалним бројевима ● НЗС и НЗД природних бројева ● Апсолутна вредност реалног броја ● Приближна вредност реалних бројева, правила заокругљивања, грешка ● Полиноми: сабирање, одузимање и множење полинома ● НЗД и НЗС полинома ● Формуле за скраћено множење полинома ● Растављање полинома на чиниоце ● Трансформације рационалних алгебарских израза	● Логика, скупови и функције: посебну пажњу обратити на разумевање и правилно коришћење математичких симбола, јасно и прецизно изражавање, а садржаје повезивати са примерима из говорног језика. Наглашавати везе одговарајућих логичких и скуповних операција. Повезивати ове садржаје са садржајима блиским искуству ученика од раније, посебно на примерима из скупа реалних бројева (нпр. обрадити скуповне операције и над интервалима реалне праве). ● Реални бројеви и рационални алгебарски изрази: истаћи принцип перманенције својстава рачунских операција. Приликом обраде садржаја о грешкама израчунавати апсолутну и релативну грешку конкретних мерења. Код рационалних алгебарских израза тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини трансформација полинома и алгебарских разломака, а не на раду са компликованим изразима.

ПРОПОРЦИЈЕ И ПРОЦЕНТНИ РАЧУН	- Проширивање знања о пропорцијама и процентном рачуну - Оспособљавање за примену пропорција и процената на решавање реалних проблеме	- израчуна одређени део неке величине - одреди непознате чланове просте пропорције - објасни појам размере - прошири или скрати размеру и примени је у решавању проблема поделе, - препозна директну или обрнуту пропорционалност две величине и примени је у решавању једноставних проблема и то прикаже графички - реши проблем који се односи на смешу две или више компоненти - реши проблеме процентног и промилног рачуна	- Размера и пропорција - Директна и обрната пропорционалност - Прост сразмерни рачун - Рачун поделе - Рачун мешања - Процентни и промилни рачун	Пропорције и процентни рачун: приликом обраде теме бирати задатке у којима се види примена знања из ове области на реалне примере: нпр. планови и географске карте, повећање или смањење цене производа, итд. Геометрија: инсистирати на извођењу прецизне и уредне конструкције једноставних фигура. Бирати једноставније конструктивне задатке у којима се примењују изометријске трансформације. Линеарне једначине и неједначине: истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа функције.
ГЕОМЕТРИЈА	- Обнављање основних појмова у геометрији - Проширивање знања о троугловима и четвороугловима - Усвајање и примена ставова сличности и Талесове теореме - Проширивање знања о изометријским трансформацијама	- разликује основне и изведене геометријске појмове - разликује међусобни однос углова (суседни, упоредни, унакрсни, комплементни, суплементни) - наведе и примени везе између углова са паралелним (или нормалним крацима) - наведе и примени релације везане за унутрашње и спољашње углове троугла - дефинише појмове симетрала дужи, симетрала угла, тежишна дуж и средња линија троугла - конструира симетралу дужи, симетралу угла и висину троугла - конструира значајне тачке троугла - наведе својство тежишта - наведе основне релације у једнакокраком, односно једнакостраничном троуглу - разликује врсте четвороуглова и њихове особине - наведе ставове о паралелограму и уме да их примени - наведе особине специјалних паралелограма - формулише Талесову теорему и примени је на поделу дужи на n једнаких делова - наведе ставове о сличности троуглова - примени ставове о сличности троуглова на одређивање непознатих елемената у једноставнијим задацима - наведе својства осне и централне симетрије и примени их на основне конструкције - преслика геометријски објекат транслацијом, ротацијом и осном и централном симетријом - примени изометријске трансформације на основне конструкције	- Геометријски појмови и везе између њих - Троугао - Значајне тачке троугла - Појам подударности и примене - Четвороугао - Талесова теорема - Сличност фигура - Сличност троуглова, ставови сличности - Осна и централна симетрија - Транслација и ротација	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмену проверу знања; - писмену провера знања; - тестове знања; - активност на часу. Оквирни број часова по темама - Логика, скупови и функције 12 часова; - Реални бројеви и изрази 30 часова; - Пропорције и процентни рачун 18 часова; - Геометрија 24 часа; - Линеарне једначине и неједначине 15 часова. За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 12 часова.
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ	- Проширивање знања о линеарној једначини, неједначини и функцији - Оспособљавање за анализу графика функције и његову примену - Примена знања о линеарним једначинама, системима и неједначинама на реалне проблеме	- дефинише појам линеарне једначине - реши линеарну једначину - примени линеарну једначину на решавање проблема - решава једначине које се свode на линеарне једначине - дефинише појам линеарне функције - прикаже аналитички, табеларно и графички линеарну функцију - реши линеарну неједначину и графички прикаже скуп решења - реши систем линеарних једначина са две непознате	- Линеарна једначина и њене примене - Линеарна функција и њен график - Линеарна неједначина - Систем линеарних једначина	

Кључни појмови садржаја: математичка логика, скупови, функције, комбинаторика, реални бројеви, пропорција, рационални алгебарски изрази, угао, троугао, четвороугао, сличност, изометрије, линеарне једначине, неједначине и функције.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: **108 часова**
Разред: **Други**

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
СТЕПЕНОВАЊЕ И КОРЕНОВАЊЕ	- Проширивање знања о степеновању и кореновању - Уочавање везе између степеновања и кореновања - Овладавање поступком рационалисања имениоца - Разумевање појмова комплексан број, конјуговано комплексни бројеви и модуо комплексног броја	- наведе особине операција степеновања са целим експонентом и примењује их у трансформацијама једноставнијих израза - наведе особине операција кореновања и примењује их у трансформацијама једноставних израза - наведе особине операција степеновања са рационалним изложником и примењује их у трансформацијама једноставнијих израза - рационалише именилац разломка у једноставним случајевима - дефинише појам имагинарна јединица и комплексни број - сабира, одузима, множи и дели два комплексна броја - одреди конјугован број датог комплексног броја	- Појам степена. Операције са степенима - Степен са целим изложником. Функција $y = x^n$ и њен график - Појам корена. Операције са коренима - Функција $y = \sqrt[n]{x}$ и њен график - Степен са рационалним изложником - Рационалисање имениоца разломка - Појам комплексног броја - Основне рачунске операције са комплексним бројевима	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (108 часова). Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. Препоруке за реализацију наставе - образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; - неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; - подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; - примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; - инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; - упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија.. • Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога ће изложилац нагласити да и даље важе основне особине степеновања и кореновања. Посветити потребну пажњу децималном запису броја у стандардном облику. Оспособити ученика да помоћу калкулатора одреди вредност корена и степена датог броја. • Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • Квадратна једначина, неједначина и функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције и детаљно их анализирати. Знак квадратне функције читати са графика и примењивати на решавање неједначина. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције • Експоненцијална и логаритамска једначина, неједначина и функција: важно је истаћи да су експоненцијална и логаритамска функција инверзне. При решавању једначина инсистирати на постављању одговарајућих услова. • Тригонометрија: поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Тригонометрија има велику примену па је важно поред општих бирати и практичне примере. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема из тригонометрије.
ФУНКЦИЈА И ГРАФИК ФУНКЦИЈЕ	- Упознавање основних својстава функција - Оспособљавање за представљање података различитим графичким облицима и анализу датих података	- наведе примере функција - одреди знак, интервале монотоности, максимум и минимум на датом графику - прочита и разуме податак са графика, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум и средњу вредност зависне величине; - податке представљене у једном графичком облику представи у другом;	- Појам функције. - Функције са коначним доменом - Графичко представљање функције - Читање графика функције (одређивање знака, интервала монотоности, максимума, минимума) – без формалне дефиниције тих појмова - Различити графички облици представљања функција са коначним доменом (табела, график, дијаграм, круг) - Одређивање максимума, минимума и средње вредности зависне величине	савремених технологија.. • Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога ће изложилац нагласити да и даље важе основне особине степеновања и кореновања. Посветити потребну пажњу децималном запису броја у стандардном облику. Оспособити ученика да помоћу калкулатора одреди вредност корена и степена датог броја. • Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • Квадратна једначина, неједначина и функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције и детаљно их анализирати. Знак квадратне функције читати са графика и примењивати на решавање неједначина. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције • Експоненцијална и логаритамска једначина, неједначина и функција: важно је истаћи да су експоненцијална и логаритамска функција инверзне. При решавању једначина инсистирати на постављању одговарајућих услова. • Тригонометрија: поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Тригонометрија има велику примену па је важно поред општих бирати и практичне примере. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема из тригонометрије.
КВАДРАТНА ЈЕДНАЧИНА, НЕЈЕДНАЧИНА И ФУНКЦИЈА	- Стицање основних знања потребних за решавање квадратних једначина - Оспособљавање за скицирање и анализу графика квадратне функције - Овладавање поступком решавања квадратних једначина и неједначина	- реши непотпуне квадратне једначине у скупу $\mathbb{R}$ - примени формулу за решавање квадратне једначине - одреди природу решења квадратне једначине - растави квадратни трином - приказује аналитички, табеларно и графички квадратну функцију - анализира график квадратне функције - примени знање о графику квадратне функције на решавање квадратне неједначине - реши систем линеарне и квадратне једначине	- Непотпуна и потпуна квадратна једначина - Природа решења квадратне једначине - Вијетова правила - Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце - Квадратна функција и њен график - Квадратна неједначина - Систем линеарне и квадратне једначине	савремених технологија.. • Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога ће изложилац нагласити да и даље важе основне особине степеновања и кореновања. Посветити потребну пажњу децималном запису броја у стандардном облику. Оспособити ученика да помоћу калкулатора одреди вредност корена и степена датог броја. • Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • Квадратна једначина, неједначина и функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције и детаљно их анализирати. Знак квадратне функције читати са графика и примењивати на решавање неједначина. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције • Експоненцијална и логаритамска једначина, неједначина и функција: важно је истаћи да су експоненцијална и логаритамска функција инверзне. При решавању једначина инсистирати на постављању одговарајућих услова. • Тригонометрија: поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Тригонометрија има велику примену па је важно поред општих бирати и практичне примере. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема из тригонометрије.
ЕКСПОНЕНЦИЈАЛНА И ЛОГАРИТАМСКА ЈЕДНАЧИНА, НЕЈЕДНАЧИНА И ФУНКЦИЈА	- Упознавање основних особина експоненцијалне и логаритамске функције - Уочавање везе између експоненцијалне и логаритамске функције - Разумевање појма логаритма - Примена стечених знања на решавање једноставнијих експоненцијалних и логаритамских једначина	- прикаже аналитички, табеларно и графички експоненцијалну функцију - реши једноставну експоненцијалну једначину - примени знање о графику експоненцијалне функције на решавање једноставне експоненцијалне неједначине - дефинише појам логаритма - прикаже аналитички, табеларно и графички логаритамску функцију - реши једноставну логаритамску једначину - примени знање о графику логаритамске функције на решавање једноставне логаритамске неједначине - примени правила логаритмовања при трансформацији једноставних израза	- Експоненцијална функција и њен график - Експоненцијалне једначине и неједначине - Дефиниција логаритма и особине - Логаритамска функција и њен график - Правила логаритмовања и примена - Логаритамске једначине и неједначине	савремених технологија.. • Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога ће изложилац нагласити да и даље важе основне особине степеновања и кореновања. Посветити потребну пажњу децималном запису броја у стандардном облику. Оспособити ученика да помоћу калкулатора одреди вредност корена и степена датог броја. • Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • Квадратна једначина, неједначина и функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције и детаљно их анализирати. Знак квадратне функције читати са графика и примењивати на решавање неједначина. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције • Експоненцијална и логаритамска једначина, неједначина и функција: важно је истаћи да су експоненцијална и логаритамска функција инверзне. При решавању једначина инсистирати на постављању одговарајућих услова. • Тригонометрија: поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Тригонометрија има велику примену па је важно поред општих бирати и практичне примере. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема из тригонометрије.

ТРИГОНОМЕ-ТРИЈА	● Разумевање основних тригонометријских функција и идентичности ● Оспособљавање за примену тригонометријских функција у практичним проблемима ● Оспособљавање ученика за коришћење тригонометријског круга ● Оспособљавање ученика за цртање графика произвољне тригонометријске функције ● Разумевање и примена адитивних формула и њихових последица ● Разумевање и примена синусне и косинусне теореме	● дефинише основне тригонометријске функције оштрог угла ● израчуна основне тригонометријске функције оштрог угла правоуглог троугла када су дате две стране ● конструише оштар угао ако је позната једна његова тригонометријска функција ● примењује основне тригонометријске идентичности на израчунавање вредности тригонометријских функција ако је позната вредност једне тригонометријске функције ● одреди вредности тригонометријских функција произвољних углова коришћењем тригонометријског круга (нпр. угла $3\pi/4 + 7\pi$) ● нацрта графике основних тригонометријских функција и наведе њихова својства ● нацрта графике функција $f(x) = \sin(x) + b$ и $f(x) = \cos(x) + b$ и наведе њихова својства ● примени адитивне формуле ● реши једноставну тригонометријску једначину и неједначину ● примени синусну и косинусну и теорему на решавање троугла	● Тригонометријске функције у правоуглом троуглу ● Основне тригонометријске идентичности ● Пројекција вектора на осу. Мерење угла. Радијан ● Тригонометријске функције произвољног угла. Тригонометријски круг ● Формуле свођења ● Особине тригонометријских функција ● Графици основних тригонометријских функција ● Графици функција $f(x) = \sin(x) + b$ и $f(x) = \cos(x) + b$ ● Адитивне формуле и примене ● Једначине $\sin(x) = m$, $\cos(x) = m$, $\tan(x) = m$ и $\cot(x) = m$ ● Једноставне тригонометријске неједначине ● Синусна и косинусна теорема	● Тела: користити моделе и симулације на рачунару. Површина полиедара је наставак површине многоугла, па је потребно уз примере обновити градиво. Објаснити појам запремине. Навести Кавалеријев принцип. Обрадити и задатке у којима се примењује сличност и тригонометрија. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања; 2. писмену проверу знања; 3. тестове знања; 4. активност на часу. Оквирни број часова по темама ● Степеновање и кореновање 15 часова; ● Функција и график функције 6 часова; ● Квадратна једначина, неједначина и функција: 20 часова; ● Експоненцијална и логаритамска једначина, неједначина и функција: 17 часова; ● Тригонометрија 22 часа; ● Полиедри и обртна тела 16 часова. За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 12 часова.
ПОЛИЕДРИ И ОБРТНА ТЕЛА	● Проширивање знања о полиедрима и обртним телима ● Уочавање односа у простору ● Разумевање површине и запремине полиедара и обртних тела и примена на конкретне примере	● израчуна обим и површину фигура у равни (квадрат, правоугаоник, правилан шестоугао, круг) ● објасни како настају призма и пирамида ● примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине полиедара ● објасни како настају ваљак, купа, сфера и лопта ● примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине обртних тела ● реши једноставније проблемске задатке у којима су описана и/или уписана тела	● Обим и површина фигура (квадрат, правоугаоник, правилан шестоугао, круг) у равни ● Призма ● Пирамида ● Ваљак ● Купа ● Лопта	

Кључни појмови садржаја: степеновање и кореновање, својства функција, квадратна једначина и квадратна функција, експонен-цијалне и логаритамске једначине, неједначине и функција, тригонометријске функције, једначине и неједначине, полиедри, обртна тела.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: **105 часова**

Разред: **Трећи**

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
КОМБИНАТОРИКА	● Разликовање врста распоређивања елемената скупа ● Разумевање и примена биномног обрасца	● примени правило збира и производа ● одреди број пермутација датог скупа ● одреди број варијација датог скупа ● одреди број комбинација датог скупа ● напише пермутације (варијације, комбинације) датог скупа од највише четири члана ● примени биномни образац ● одреди k-ти биномни коефицијент у развоју бинома на n-ти степен ● примени знање из комбинаторике при израчунавању вероватноће догађаја	● Правило производа и правило збира ● Пермутације ● Варијације ● Комбинације ● Биномни образац ● Класична дефиниција вероватноће	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (105 часова). Место реализације наставе ● Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. Препоруке за реализацију наставе ● образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; ● неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика;

НИЗОВИ	- Упознавање са појмом низ ио математичком индукцијом - Разумевање појмова аритметички и геометријски низ и примена на конкретне проблеме - Упознавање са појмовима гранична вредност низа и конвергентни низ	- објасни принцип математичке индукције - примени математичку индукцију у једноставним доказима - препозна низ и уме да га настави (једноставнији примери) - препозна аритметички низ, објасни шта су n и d и израчуна тражени члан низа - израчуна збир првих n чланова аритметичког низа - објасни шта су p и q и израчуна тражени члан низа - израчуна збир првих n чланова геометријског низа - примени образац за суму првих n чланова низа на конкретним примерима из струке	- Математичка индукција - Неке важније једнакости - Бројни низови. Особине - Аритметички низ. Збир првих n чланова аритметичког низа - Геометријски низ. Збир првих n чланова геометријског низа - Гранична вредност низа - Особине конвергентних низова	- подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; - примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; - инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; - упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија. Комбинаторика: при решавању задатака пребројавања разматрати варијације, пермутације и комбинације комбинаторним проблемима у којима нема понављања. Задатке повезивати са свакодневним животом.
АНАЛИТИЧКА ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ	- Упознавање са координатном методом - Разумевање зависности положаја праве и међусобног положаја две праве од коефицијената k и p - Разумевање зависности положаја кружнице (елипсе) и међусобног положаја праве и кружнице (елипсе) од коефицијената у њиховим једначинама - Упознавање са једначинама хиперболе и параболе	- примени Гаусов алгоритам на решавање система линеарних једначина (3×3) - израчуна растојање између две тачке и координате средишта дужи - израчуна обим и површину троугла ако су дате координате његових темена - разликује општи облик једначине праве од експлицитног облика и преводи из једног облика у други - одреди положај праве у координатном систему у зависности од коефицијената k и p - одреди једначину праве одређену датом тачком и датим коефицијентом правца - одреди једначину праве одређену датим двема тачкама - примени услов нормалности и услов паралелности две праве - одреди угао који заклапају две праве - израчуна растојање тачке од праве - преведе општи облик једначине кружнице у канонски - одреди положај кружнице у Декартовом координатном систему и полупречник кружнице - испита међусобни положај праве и кружнице - одреди тангенту кружнице из задатих услова - одреди међусобни положај две кружнице - дефинише појам елипсе и наведе канонски облик једначине елипсе - препозна остале криве другог реда (хиперболу и параболу)	- Системи линеарних једначина. Гаусов алгоритам - Декартов координатни систем у равни. Координате тачке, растојање између две тачке, подела дужи у датом једначини - Једначина праве у Декартовом правоуглом координатном систему. Канонски облик - Општи и експлицитни облик једначине праве - Сегментни облик једначине праве - Две праве. Паралелност и нормалност - Угаони коефицијент. Угао између две праве - Разни облици једначине праве - Нормални облик једначине праве и растојање тачке од праве - Једначина кружнице - Узајамни положај праве и кружнице - Узајамни положај две кружнице - Особине елипсе (ексцентрицитет и директрисе) - Хипербола и параболa (као криве другог реда)	Низови: збир првих n природних бројева и Бернулијеву неједнакост доказати математичком индукцијом. Обрадити појам реалног низа при чему посебну пажњу треба усмерити на аритметички и геометријски низ. Низове задавати формулом, навођењем чланова и рекурентно. Примере низова узимати из разних области математике, (нпр. из геометрије) као и из свакодневног живота (нпр. неки изабрани проблем сложеног интересног рачуна, као увод у следећу наставну тему). Аналитичка геометрија у равни: истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије. Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику. Функције: област обухвата општи појам извода као граничне вредности (брзина покретног тела, коефицијент правца тангенте) и практично рачунање уз коришћење формула. Појам приштајаја представити и графички. Потребно је јасно истаћи да је код диференцирања дата функција и треба наћи њен извод, а у случају интеграције дат је извод и треба наћи функцију. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмену проверу знања; - писмену провера знања; - тестове знања; - активност на часу. Оквирни број часова по темама - Комбинаторика 12 часова; - Низови 10 часова; - Аналитичка геометрија у равни: 26 часова; - Функције 45 часова. - За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 12 часова.

ФУНКЦИЈЕ	● Проширивање знања о особинама функцијама ● Разумевање појмова инверзна и сложена функција ● Упознавање са појмом гранична вредност функције ● Разумевање појма извода функције ● Оспособљавање за примену извода на испитивање својстава функције ● Примена знања о функцијама на решавање проблема из области економских функција	● дефинише функцију и врсте функција ($I-I$, HA и бијекција) ● користи експлицитни и имплицитни облик функције ● објасни монотоност функције, ограниченост, парност, периодичност и нулу функције и уме сваку да одреди (ако је дата функција има) ● одреди инверзну функцију дате, једноставне функције ● одреди сложену функцију од две задате функције ● нацрта и анализира елементарне функције ● одреди граничну вредност функције ● наброји важне лимесе ● одреди асимптоте дате функције ● објасни проблем тангенте у датој тачки и проблем брзине ● дефинише појам извода ● примењује правила диференцирања ● одреди извод сложене и извод инверзне функције ● примени таблицу елементарних извода ● одреди екстремне вредности применом извода ● испита монотоност функције применом извода ● испита и нацрта графике једноставних функција ● чита и анализира, односно нацрта дијаграм из подручја рада ● примени извод функције и примитивну функцију код економских функција	● Функције. Основне особине реалних функција реалне променљиве ● Сложена функција ● Инверзна функција ● Преглед елементарних функција (линеарна, степена, експоненцијална, логаритамска, тригонометријска) ● Гранична вредност функције. Особине ● Број e. Важни лимеси ● Непрекидност функције ● Асимптоте функција. ● Проблем тангенте и брзине ● Дефиниција извода функције ● Правила диференцирања (извод збира, производа и количника функција) ● Извод сложене функције ● Таблица извода неких елементарних функција ● Испитивање екстремних вредности и монотоности функција помоћу извода ● Испитивање и цртање графика функција ● Примитивна функција и појам интеграла ● Економске функције (тражња, понуда, приходи, трошкови)	
------------------------	---	--	--	--

Кључни појмови садржаја: комбинаторика, биномни образац, низ, права, кружница, елипса, својства функција, гранична вредност функције, извод функције.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: **93**

Разред: **Четврти**

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЕЛЕМЕНТИ ПРИВРЕДНЕ МАТЕМАТИКЕ	● Стицање основних знања и примена простог каматног рачуна ● Стицање основних знања из сложеног каматног рачуна ● Примена сложеног каматног рачуна у рачуну улога ● Примена сложеног каматног рачуна у рачуну ренте	● примени основну пропорцију простог каматног рачуна за време дато у годинама, месецима, данима ● израчуна интерес на основу каматног броја и каматног кључа ● израчуна камату на више сума ● примени каматни рачун више сто и ниже сто ● примени термински рачун, есконтовање меница, рачун штедног улога ● израчуна месечну отплату код потрошачких кредита ● примени верижни рачун у проблемима продаје и куповине валута ● препозна разлику између простог и сложеног каматног рачуна ● објасни појам декурзивног обрачунавања интереса ● израчуна увећану вредност главнице ● израчуна време и каматну стопу	● Главница, проста камата, каматна стопа и време ● Каматни рачун од сто ● Каматни број и каматни кључ ● Средњи рок и рок салда дуговања ● Есконтовање меница ● Штедни улог ● Потрошачки кредити ● Валуте и девизе ● Сложена камата ● Увећана вредност главнице ● Декурзивни каматни чинилац ● Време и каматна стопа ● Почетна вредност главнице ● Конформна каматна стопа ● Улагање почетком периода ● Улагање крајем периода ● Број улагања ● Каматна стопа ● Садашња вредност више појединачних сума ● Број исплата ● Каматна стопа ● Комбиновани примери	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (93 часа). Место реализације наставе ● Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. Препоруке за реализацију теме ● образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; ● неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; ● подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; ● примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика;

		● израчуна почетну вредност главнице ● израчуна сложену камату ● објасни појам конформне каматне стопе ● одреди увећану вредност више периодичних улога при улагању почетком и крајем периода ● израчуна број улагања ● израчуна каматну стопу ● објасни појам садашње (почетне) вредности више периодичних сума које се исплаћују почетком или крајем периода ● израчуна збир дисконтованих вредности ● одреди вредност исплате крајем и почетком периода ● израчуна број исплата ● израчуна вредност каматне стопе		● инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; ● упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија. ● Елементи привредне математике: нагласити разлику између рачуна улога и рачуна ренте. Елементе кредита подробно обрадити кроз израду примера амортизационих планова са малим бројем периода. Нагласити разлику између кредита са релативном и конформном каматном стопом. Користити рачунаре и софтвер у настави. Наводити разноврсне примере из праксе. ● Зајам: предлози за израду семинарских радова на теме: - прикупљање понуда кредитирања у различитим банкама и анализа повољности понуда уз употребу софтвера - израда амортизационог плана зајма - на рачунару за случајеве да су познати различити елементи зајма - израда плана амортизације зајма после конверзије уз промену различитих услова кредитирања. ● Примери практичне примене привредне и финансијске математике: користити софтверске пакете у бироу за учење.
ЗАЈАМ	● Стицање основних знања о елементима зајма ● Овладавање поступком амортизације поступком зајма ● Стицање основних знања о конверзији зајма	● разликује врсте зајмова ● објасни смисао амортизације зајма ● објасни појам анuitета, отплате, интереса, отплаћеног дела дуга и остатка дуга ● повезује елементе зајма и да их израчуна ● израчуна анuitет ● израчуна каматну стопу ● израчуна број периода отплаћивања ● израчуна износ дуга на почетку обрачунског периода ● израчуна интерес и отплату за било који период амортизације зајма ● сачини амортизациони план ● изврши контролу ваљаности амортизационог плана ● сачини план амортизације зајма подељеног на обвезнице ● објасни појам конверзије зајма ● препозна промену услова отплаћивања зајма ● одреди нови анuitет након промене временска амортизације или промене каматне стопе	● Зајам и анuitет ● Појам амортизације зајма ● Отплата ● Интерес ● Зајам подељен на обвезнице ● Каматна стопа ● Број периода отплаћивања ● Дуг на почетку периода ● Однос између анuitета отплате и остатка дуга ● Амортизација зајма ● Промена времена амортизације ● Промена каматне стопе	● Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања; 2. писмену провера знања; 3. тестове знања; 4. активност на часу. ● Оквирни број часова по темама ● Елементи привредне математике 40 часова; ● Зајам 26 часова; ● Примери практичне примене привредне и финансијске математике 15 часова. За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 12 часова.
ПРИМЕРИ ПРАКТИЧНЕ ПРИМЕНЕ ПРИВРЕДНЕ И ФИНАНСИЈСКЕ МАТЕМАТИКЕ	● Примена елемената привредне и финансијске математике у практичним задацима из области пословне администрације	● обрачуна плате за све раднике у предузећу на основу познатих података ● обрачуна порезе и доприносе ● припреми потребну пратећу документацију ● обрачуна штедне улоге и изради табелу ● књижи све уплате и исплате и обрачунавати салдо камате ● направи комплетан план амортизације зајма ● направи план амортизације зајма подељеног на обвезнице	● Обрачун плата ● Обрачун пореза и доприноса ● Рачун штедног улога ● Амортизација зајма	

Кључни појмови садржаја: камата, меница, улог, кредит, зајам, амортизација.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

Циљ учења предмета: Стицање знања, вештина и формирање вредносних ставова информатичке писмености неопходних за живот и рад у савременом друштву.

Разред Први
Годишњи фонд часова 74

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Основе рачунарске технике	Стицање основних знања о математичко-техничким основама информатике, значају и примени рачунара у информационом друштву, структури и принципу рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформансе рачунара	- објасни значење појмова податак, информација и информатика - разликује појмове бит и бајт - наведе јединице за мерење количине података - претвара меру количине података из једне мерне јединице у другу - објасни основне карактеристике информационог друштва - наведе опасности и мере заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара - препозна компоненте из којих се састоји рачунар и објасни њихову функционалност - објасни намену оперативне и спољашње меморије у рачунарском систему - наброји врсте спољашњих меморија и објасни њихове карактеристике - објасни сврху софтвера у рачунарском систему - наброји врсте софтвера	- Информација и информатика - Кодирање информација коришћењем бинарног бројевног система - Представљање разних типова информација (текстуалне, графичке и звучне) - Кодирање карактера, кодне схеме - Јединице за мерење количине информација - Значај и примена рачунара - Карактеристике информационог друштва - Утицај рачунара на здравље - Структура и принцип рада рачунара - Врсте меморије рачунара - Процесор - Матична плоча - Магистрала - Улазно-излазни уређаји - Утицај компоненти на перформансе рачунара - Софтвер, појам и улога у РС - Врсте софтвера - Намена сваке врсте софтвера	На почетку теме ученике упознати са циљем и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Ставовe предвиђене темом изграђивати и вредновати код ученика током свих облика наставе. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - лабораторијске вежбе Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - Лабораторијских вежби Место реализације наставе - рачунарски кабинет Препоруке за реализацију наставе - Потребно је објаснити градацију „податак-информација-знање” и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у корисну информацију и интеграцији у знање - Кодирање карактера и кодне схеме (ASCII, Unicode) могуће је обрадити и уз тему Текст процесор
Основе рада у рачунарском систему	- објасни сврху (намену) оперативног система - наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима - изврши основна подешавања радног окружења ОС - разликује типове датотека - хијерархијски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (копира, премешта и брише документе и фасцикле) - врши претрагу садржаја по различитим критеријумима - разуме потребу за инсталирањем новог софтвера - врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената	- објасни сврху (намену) оперативног система - наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима - изврши основна подешавања радног окружења ОС - разликује типове датотека - хијерархијски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (копира, премешта и брише документе и фасцикле) - врши претрагу садржаја по различитим критеријумима - разуме потребу за инсталирањем новог софтвера - врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената	- подешавање радног окружења (палете алатки, пречице, лењир, поглед, зум...) - концепти организације - типови датотека - претрага садржаја по различитим критеријумима - манипулација - инсталација	- За вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из декадног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативног система) - Важно је да се на примерима (звукa, температуре, слике) ученицима приближи процес дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару - Указати на основне профилактичке мере при коришћењу рачунара - Ученици треба да упознају функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме, конструктивни детаљи итд.) - развој компоненти рачунара треба приказати занимљивим видео исечцима и другим материјалима са интернета - пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами понове

Примена ИКТ-а	Стицање знања, вештина и навика неопходних за успешно коришћење програма за обраду текста Оспособљавање ученика за израду презентација и њихово презентовање Оспособљавање ученика за рад са програмима за табеларне калкулације Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета Оспособљавање ученика да одаберу и примењују одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатка	- одабере и примењује одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатка - креира дигиталне продукте, поново их користи, ревидира и проналази нову намену - користи технологију за прикупљање, анализу, вредновање и представљање података и информација - припреми и изведе аутоматизовану аналитичку обраду података коришћењем табеларних и графичких приказа	- Интерфејс текст процесора - Једноставнија подешавања интерфејса - Правила слепог куцања - Операције са документима (креирање, отварање, премештање од једног до другог отвореног документа, чување, затварање) - Едитовање текста - Премештање садржаја између више отворених докумената - Уметање у текст: специјалних симбола, датума и времена, слика, текстуалних ефеката - Проналажење и замена задатог текста - Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката - Уметање табеле у текст - Логичко структурирање текста (наслови, параграфи, слике, табеле) - Форматирање текста (страница, ред, маргине, проред) - Форматирање текста - Исправљање грешака - Нумерација страница - Израда стилова - Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона - Писање математичких формула - Генерисање садржаја и индекса појмова - Штампа докумената - Индивидуални и сараднички рад над документима уз коришћење текст процесора у облацима - Подешавање радног окружења програма за израду мултимедијалне презентације - Рад са документима - Додавање и манипулација страницама, слајдовима или фрејмовима - Основна правила и смернице за израду презентације (количина текста и објеката, величина и врста слова, дизајн,...) - Форматирање текста - Додавање објеката (слика, звука, филма,...) - Избор позадине или дизајна-тема - Ефекти анимације (врсте, подешавање параметара, анимационе шеме) - Прелаз између слајдова или фрејмова - Интерактивна презентација (хиперлинкови и дугмад) - Штампање презентације - Подешавање презентације за јавно приказивање - Сараднички рад при изради презентације - Наступ презентера (држање тела, вербална и невербална комуникација, савладавање треме) - Подешавање радног окружења програма за табеларна прорачунавања - Рад са документима - Уношење података (појединачно и аутоматско попуњавање) - Измена типа и садржаја ћелија - Сортирање и филтрирање - Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона - Додавање и манипулација радним листовима - Уношење формула са основним аритметичким операцијама - Референце ћелија - Функције за сабирање, средњу вредност, најмању, највећу, пребројавање, заокруживање - Логичке функције - Копирање формула - Форматирање ћелија - Типови графикана, приказивање података из табеле	- корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити - уводећи опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу” оперативног система) - за домаћи, ученици могу да, за кућне рачунаре, направе листу компоненти и њихових карактеристика - ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем рачунарских часописа или интернета, опишу конфигурацију рачунарског система која у том моменту има најбоље перформансе Основе рада у рачунарском систему - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу - При реализацији овог модула инсистирати на вештинама - При подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања - Објаснити ученицима значај хијерархијске организације фасцикли и докумената - Код копирања, премештања, брисања, претраживања датотека и фасцикли користити већу добро организовану фасциклу са више подфасцикли и датотека Примена ИКТ-а - инсистирати да се ученици навикавају да поштују правила слепог куцања - ученике треба упознати са постојањем два типа текст процесора – оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. LaTeX, HTML) и WYSIWYG система какав ће се обрађивати у оквиру предмета - ученике треба упознати са постојањем текст процесора који омогућавају дељење докумената и заједнички рад на њима преко интернета (рад у облацима)ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова - за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст уреду по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, pdf-формат или на папиру), користити текстове прилагођене образовном профилу - указати на проблеме који могу да искрсну при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача - пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици провежбају кроз домаће задатке - Практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду презентација (слајд, WEB или презентације у „облацима” - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима
----------------------	--	---	--	--

			● Подешавање изгледа странице документа за штампање (оријентација папира, величина, маргине, прелом стране, уређивање заглавља и подножја, аутоматска нумерација страна) ● Преглед пре штампе, аутоматско штампање заглавља колона, штампање опсега хелија, целог радног листа, целог документа, графикана, одређивање броја копија	● При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре ● Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде ● Резултат рада треба да буде једна комплетна презентација (са текстом, сликама, филмом, линковима) везана за образовни профил ● Подстицати креативност код ученика Ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације ● Инсистирати на важности квалитетног презентовања ● Последња два часа резервисати за презентацију ученичких радова и дискусију о њима ● Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима ● При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре ● Избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила ● Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде ● При вршењу калкулација сам процес приказати кроз алгоритамске шеме (улаз – процес – излаз, код линијских проблема, а код коришћења условних наредби приказати и разгранату структуру) Интернет и електронска комуникација ● вежбе крстарења (енгл. surf) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења интернета за прикупљање информација за потребе наставе ● преузимање датотека са веба вежбати на датотекама разних типова (текст, слика, клип) ● ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага ● израда презентације се може илустровати на примеру неке од обрађених тема ради утврђивања и систематизовања изабране теме ● одељење се може поделити на групе које ће креирати презентације свих наставних тема које су обрађене ● ученике упутити да коришћењем интернета дођу до садржаја битних за израду презентације на задату тему ● ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. Праћење остварености исхода 2. Тестове знања 3. Тестове практичних вештина Оквирни број часова по темама ● Основе рачунарске технике 10 часова ● Основе рада у рачунарском систему 12 часова ● Примена ИКТ-а 38 часова ● Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација 14 часова
Интернет и електронска комуникација	Оспособљавање ученика за коришћење Интернет-сервиса, коришћење ресурса локалне мреже и упознавање са принципом функционисања глобалних мрежа	● приступа садржајима на интернету, претражује интернет и преузима жељене садржаје ● користи електронску пошту ● користи интернет мапе, виртуелни телефон и сличне веб-сервисе ● објасни појмове електронска трговина и електронско банкарство ● објасни како функционише учење на даљину ● освести важност поштовања правних и етичких норми при коришћењу интернета ● објасни предности умрежавања ● наведе могуће структуре локалне мреже и уређаје који се користе за умрежавање ● користи ресурсе локалне мреже ● објасни у чему је разлика између рачунара-сервера и рачунара-клијената ● објасни чему служи рутер и шта је рутирање ● објасни који посао обављају интернет-провајдери	● Сервиси интернета: World Wide Web, FTP, електронска пошта, веб-форуми ● Веб-читачи ● Претраживачи ● Интернет мапе ● Виртуелни телефон ● Социјални програми (мреже) и њихово коришћење ● Електронска трговина, електронско банкарство, учење на даљину ● Право и етика на интернету ● Локалне мреже ● Повезивање чворова мреже ● Рачунари-сервери и рачунари-клијенти ● Интернет-провајдери и њихове мреже ● Технологије приступа интернету ● Глобална мрежа (интернет) ● Интернет протокол ● IP шема адресирања ● Рутер и рутирање ● Организација домена и доменских имена ● Систем доменских имена DNS (Domain Name System) ● Формирање локалне мреже ● Делење ресурса локалне мреже ● Навигација кроз локалну мрежу ● Повезивање локалне мреже са глобалном мрежом (интернетом)	

Кључни појмови садржаја: податак, информација, хардвер, софтвер, рачунарски систем, документ, датотека, фолдер, рачунарска мрежа, интернет.

Назив предмета: ИСТОРИЈА

Годишњи фонд часова: 74

Разред: Први

Циљеви предмета:

1. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
2. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
3. Развијање индивидуалног и националног идентитета;
4. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
5. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
6. Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
7. Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод	• Унапређивање знања о основним методама рада историјске науке. • Унапређивање знања о основним елементима хронологије и њене употребе у историјском контексту. • Познавање периодизације историје. • Познавање обележја праисторије и њених најважнијих локалитета у Европи и Србији.	• дефинише појам историје; • разликује историју као науку и као наставни предмет; • именује и разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); • лоцира одређени хронолошки податак у одговарајући миленијум, век и деценију; • препозна различите начине рачунања времена у прошлости и садашњости; • наведе основне историјске периоде у развоју човечанства и одреди граничне датуме који их деле; • дефинише појам историјских извора и познаје њихову основну поделу; • објасни значај историјских извора у изучавању и разумевању прошлости; • разликује историјске изворе од историјске литературе; • именује институције и установе које изучавају и чувају историјске изворе и литературу (архив, музеј, библиотека); • опише начин живота у праисторији; • идентификује главне проналаске и њихове последице на начин живота људи у праисторији; • наведе и лоцира најважније праисторијске локалитете у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Винча, Лепенски Вир...).	• Историја као наука и као наставни предмет. Помоћне историјске науке. • Хронологија и историјски извори. • Главне одлике праисторије и њени остаци у Европи и Србији.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава Место реализације наставе: • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања. Оквирни број часова по темама: • Увод – 5 часова; • Цивилизације старог века – 12 часова; • Европа и Средоземље у средњем веку – 14 часова; • Срби и њихово окружење у средњем веку – 18 часова; • Европа и свет од краја XV до краја XVIII века – 13 часова; • Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века – 12 часова. Препоруке за реализацију наставе: • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања,

	● Упознавање са глобалним прегледом цивилизација старог века. ● Разумевање основних одлика цивилизација старог века. ● Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у цивилизацијама старог века. ● Разумевање одлика религија и верских схватања у старом веку. ● Проширивање знања о култури цивилизација старог века и њеним главним тековинама. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у цивилизацијама старог века. ● Уочавање утицаја историјског наслеђа цивилизација старог века на савремени свет.	● утврди основне претпоставке за настанак цивилизација старог века; ● именује најважније цивилизације епохе старог века; ● наведе и лоцира најважније цивилизације из најранијег периода историје човечанства (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија, Крит, Индија, Кина); ● одреди основне одлике и најважније тековине цивилизација Далеког истока (Индија, Кина); ● опише друштвене структуре у најважнијим државама старог века; ● објасни државно уређење цивилизација Старог истока, античке Грчке и Рима; ● наведе религијске системе и њихове главне одлике у најважнијим државама старог века; ● наведе врсте писама цивилизација старог века и препозна њихове особености; ● идентификује основне одлике привреда најзначајнијих држава старог века; ● опише начин живота припадника различитих друштвених слојева у државама старог века; ● именује најзначајнија привредна, научна и културна достигнућа цивилизација старог века; ● наведе главне тековине цивилизација старог века у савременом добу и препозна њихов значај; ● уочи, наведе и упореди сличности и разлике између појава и процеса из историје старог века са појавама и процесима у савременом друштву.	● Глобални преглед цивилизација старог века. ● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (Стари исток – најзначајније државе Месопотамије, Египат, Персија; античка Грчка – критско-микенски период, Дорска сеоба, Хомерско доба, колонизација, настанак полиса, државни и друштвени поредак Спарте и Атине, грчко-персијски ратови и атинска хегемонија, Пелопонески рат и његове последице; хеленизам – успон Македоније, царство Александра Великог и хеленистичке монархије; антички Рим – оснивање Рима и доба краљева, државни и друштвени поредак у републици, освајање Италије и Средоземља, грађански ратови и криза републике, главне одлике принципата и домината, Велика сеоба народа и њен утицај на пропаст Римског царства, настанак варварских држава). ● Религија и култура (основне одлике религије Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима, хришћанство; писменост, књижевност, уметност, наука). ● Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреда Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима; појава новца; свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине цивилизација старог века – архитектура, календар, иригациони систем, наука, медицина, саобраћајна средства, закони, римско право, филозофија, позориште, демократија, беседништво, олимпијске игре, спортови, терме, водовод, канализација, путеви, римски бројеви, арена...; јудаизам, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије).	● наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, ● посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, ● добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, ● у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, ● настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, ● у настави треба што више користити различите облике организовање активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), ● да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, ● коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, ● треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, ● у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, ● пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, ● у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, ● одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
Цивилизације старог века				
Европа и Средоземље у средњем веку	● Разумевање основних одлика епохе средњег века. ● Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у средњем веку. ● Разумевање одлика религије и верских схватања у средњем веку. ● Проширивање знања о средњовековној култури и њеним главним тековинама. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у средњем веку. ● Уочавање утицаја историјског наслеђа средњег века на савремени свет.	● истакне одлике периода средњег века и уочи основне разлике у односу на античку епоху; ● лоцира одређени историјски догађај или појаву на временској ленти средњег века; ● објасни формирање феудалне друштвене структуре и вазалне односе; ● опише, на примеру Византије, Франачке, Француске, Енглеске и Немачке, друштвену структуру и државно уређење у средњем веку; ● наведе и образложи организациону структуру православне и католичке цркве; ● сагледа значај Великог раскола и његове последице; ● опише настанак и ширење ислама; ● разуме узроке и последице крсташких ратова; ● уочи значај религије у средњем веку и њен утицај на културно стваралаштво; ● наведе и опише највећа културна и техничка достигнућа у средњем веку; ● идентификује основне одлике привреде у средњем веку; ● истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у средњем веку; ● наведе главне тековине епохе средњег века у савременом добу; ● препозна значај тековина епохе средњег века за савремени свет.	● Основне одлике средњег века (хронолошки и просторни оквири, светске цивилизације у периоду средњег века). ● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (Франачка држава, значај Карла Великог; Византијско царство – грчко и римско наслеђе, Константин Велики, оснивање Цариграда, Јустинијан I и покушаји обнове Римског царства, успон царства и утицај на суседне народе – Бугаре, Србе, Русе; исламски свет у средњем веку – Мухамед и појава ислама, арапска освајања, особеност државног и друштвеног уређења; настанак феудалног друштва – формирање феудалне друштвене структуре, вазални односи, развој и структура феудалних држава – примери Француске, Енглеске и Немачке; Велика повеља слобода; крсташки ратови – најзначајнији походи и најпознатији учесници; развој средњовековних градова). ● Религија и култура (хришћанска црква – црквена организација, монаштво, манастири као средишта средњовековне културе и писмености, процеси покрштавања, Велики раскол и његове последице; појава јеретичких учења, културне области, школе и универзитети, проналасци, опште одлике уметности и књижевности, арапско-исламска култура и њен утицај на културу народа Европе).	

			● Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у средњем веку; развој банкарства; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и у граду, положај жене у средњем веку, обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века – легенде и митови, хералдика, институције).	
Срби и њихово окружење у средњем веку	● Проширивање знања о историји српских држава у средњем веку. ● Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у српским земљама у средњем веку. ● Стицање знања о личностима које су обележиле средњи век у националној историји. ● Разумевање одлика религије и верских схватања код Срба у средњем веку. ● Унапређивање знања о културном наслеђу Срба у средњем веку. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у српским земљама у средњем веку. ● Развијање свести о значају средњовековне државности за настанак модерне српске државе.	● лоцира одређени догађај или појаву из српске средњовековне историје на временској ленти; ● опише друштвену структуру и државно уређење српских земаља у средњем веку; ● наведе одлике српске државности у средњем веку; ● уочи и објасни на историјској карти промене граница српских држава у средњем веку; ● уочи значај религије код Срба у средњем веку и њен утицај на културно стваралаштво; ● именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе у средњем веку; ● наведе и опише највећа културна достигнућа код Срба у средњем веку; ● идентификује основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку; ● истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у српским земљама у средњем веку; ● наведе главне тековине српске средњовековне културе и уочи њихову присутност у савременом добу; ● препозна значај средњовековне државности за настанак модерне српске државе.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (узроци и правци сеобе Словена, Јужни Словени према староседеоцима и суседима на Балканском полуострву, насељавање Бугара и Мађара и настанак њихових држава; Срби од VII до XII века – досељавање Срба и Хрвата, српске земље, Србија између Византије и Бугарске, успон Дукље; Србија у XII и почетком XIII века – Рашка између Византије и Угарске, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, аутокефалност српске цркве – свети Сава; успон српске државе у XIII и почетком XIV века и Византија Палеолога – Урош I, Милутин, Стефан Дечански и битка код Велбужда; освајања Стефана Душана, успостављање патријаршије и проглашење царства, уређење државе, друштвени слојеви и односи, слабење царства у време цара Уроша; постанак и развој средњовековне босанске државе; Турци Османлије и њихова освајања на Балкану, битка на Марици; Моравска Србија и њена улога у борби против Османлија – кнез Лазар, бој на Косову; држава српских деспота и околне земље – Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева, сеобе Срба у Угарску, слабење и пад Босне, Зета за време Балшића и Црнојевића). ● Религија и култура (покрштавање Срба и других Јужних Словена, мисија Ћирила и Методија и њихових ученика, језик и писмо, Мирослављево јеванђеље, књижевност – свети Сава, Теодосије, монахиња Јефимија; најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици – Светосавски номоканон, Душанов законик, Рударски закон деспота Стефана Лазаревића). ● Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку, развој рударства, значај Дубровника у привредном животу српских земаља; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века: ћирилица, институције српске цркве, светосавље, уметничка баштина, косовска легенда – утицај историјских и легендарних ликова Вука Бранковића, Милоша Обилића и Марка Краљевића на формирање националне свести и идентитета).	

Европа и свет од краја XV до краја XVIII века	● Стицање знања о историји најзначајнијих европских држава од краја XV до краја XVIII века. ● Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у Европи од краја XV до краја XVIII века. ● Разумевање значаја појаве протестантизма. ● Проширивање знања о културним достигнућима у периоду од краја XV до краја XVIII века. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду од краја XV до краја XVIII века. ● Уочавање утицаја историјског наслеђа периода од краја XV до краја XVIII века на савремени свет.	● идентификује основне одлике периода од краја XV до краја XVIII века у историји Европе; ● сагледа значај и последице великих географских открића; ● опише, на примеру Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије и Шпаније, друштвену структуру и државно уређење у апсолутистичким монархијама; ● сагледа значај реформације и именује најзначајнија протестанска учења; ● именује најважније ствараоце епохе хуманизма и ренесансе и наведе њихова дела; ● наведе најзначајнија културна и техничка достигнућа у периоду од краја XV до краја XVIII века; ● идентификује основне одлике привреде у периоду од краја XV до краја XVIII века; ● истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у периоду од краја XV до краја XVIII века; ● наведе главне тековине периода од краја XV до краја XVIII века и препозна њихов значај у савременом добу.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (велика географска открића – путовања Бартоломеа Дијаза, Васка да Гаме, Кристифора Колумба и Фернанда Магелана, унапређивање бродоградње, усавршавање компаса, астролоба, дурбина и часовника; улога и значај великих европских градова – Фиренце, Венеције, Ђенове, Париза, Лондона, Антверпена, Амстердама; почети грађанске класе, сталешко друштво, апсолутистичке монархије – примери Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије, Шпаније). ● Религија и култура (хуманизам и ренесанса: књижевност, уметност и политичка мисао – Данте Алигијери, Франческо Петрарка, Ђовани Бокачо, Еразмо Ротердамски, Николо Макијавели, Микеланђело Буонароти, Леонардо да Винчи, Рафаело Санти, Тицијан Вечели, Албрехт Дирер...; реформација и противреформација, улога Мартина Лутера, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови, инквизиција). ● Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у периоду од краја XV до краја XVIII века; мануфактура као нови начин производње, револуција цена; преношење економских центара са Средоземља на атлантску обалу; велике банкарске породице и њихов утицај – примери Медичија, Фугера...; оснивање берзи; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине периода од краја XV до краја XVIII века – научна и техничка открића и културно-уметничко наслеђе).
Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века	● Унапређивање знања о положају српског народа под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу од краја XV до краја XVIII века. ● Стицање знања о личностима које су обележиле период од краја XV до краја XVIII века у националној историји. ● Уочавање улоге српске цркве у очувању националног идентитета. ● Унапређивање знања о културном стваралаштву Срба од краја XV до краја XVIII века. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у српским земљама од краја XV до краја XVIII века.	● идентификује основне одлике периода од краја XV до краја XVIII века у националној историји; ● опише друштвену структуру и државно уређење Османског царства и положај српског народа у њему; ● лоцира на историјској карти најважније правце и области сеоба српског народа; ● уочи последице сеоба српског народа; ● објасни положај Срба у Хабзбуршкој монархији; ● уочи последице процеса исламизације, покатоличавања и унијаћења Срба; ● изведе закључак о улози српске цркве у очувању националног идентитета; ● наведе најзначајнија културна достигнућа српског народа у периоду од краја XV до краја XVIII века; ● идентификује основне одлике привреде у српским земљама од краја XV до краја XVIII века; ● истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у српским земљама у периоду од краја XV до краја XVIII века.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (османска освајања, држава и друштво – Сулејман Величанствени и врхунац османске моћи, друштво – муслимани и хришћани, тимарски систем; положај Срба у Османском царству – раја и власи; Срби у ратовима Аустрије и Млетачке републике против Османског царства – Дути, Кандијски, Велики бечки, ратови 1716–1718. и 1737–1739. године, Кочина крајина; хајдуци и ускоци, сеобе Срба – Лика, Кордун, Хрватска, Славонија, Далмација, Банат, Бачка, Срем; Срби под хабзбуршком и млетачком влашћу – статус и привилегије, Војна крајина, настанак грађанства код Срба). ● Религија и култура (исламизација, Пећка – српска патријаршија; верска, културна, национална и политичка установа; покатоличавање и унијаћење, Карловачка митрополија, школске реформе Марије Терезије и Јосифа II, настанак елита – трговци, официри, свештеници, чиновници, учитељи, правници; Доситеј Обрадовић, Карловачка гимназија). ● Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у периоду од краја XV до краја XVIII века, значај Дубровачке републике у привредном животу; свакодневни живот – живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања).

Кључни појмови садржаја: историјски извори, хронологија, друштво, држава, феудализам, монархија, градска комуна, Црква, религија, хуманизам и ренесанса, географска открића, научна открића и технички проналасци, сеобе.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Европа и свет од краја XVIII века до Првог светског рата	● Стицање знања о историји најзначајнијих држава у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. ● Унапређивање знања о друштвеним структурама, политичким системима и идеологијама у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. ● Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним достигнућима у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. ● Разумевање и вредновање утицаја историјског наслеђа периода од краја XVIII века до Првог светског рата на савремени свет.	● идентификује основне одлике историјског периода од краја XVIII века до Првог светског рата; ● сагледа значај и последице привредног напретка и Индустијске револуције на развој друштва; ● опише, на примеру Француске, Велике Британије, Хабзбуршке монархије, Немачке, Русије и САД, друштвену структуру и државно уређење у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата; ● сагледа значај и последице појаве политичких идеја национализма, либерализма, радикализма и социјализма; ● наведе најважнија научно-техничка достигнућа у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата и образложи њихов значај; ● истакне одлике свакодневног живота у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата у различитим друштвеним слојевима; ● издвоји најзначајније правце у књижевности и ликовним уметностима у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата и именује истакнуте ствараоце; ● наведе главне тековине периода од краја XVIII века до Првог светског рата и препозна њихов значај у савременом добу.	● Политичко-историјски оквир (Индустијска револуција; социјална, верска и национална обележја политичких револуција – примери низоземске, енглеске и америчке револуције; појмови уставности и поделе власти; Француска револуција – укидање феудализма, Декларација о правима човека и грађанина; Наполеоново доба, Бечки конгрес, револуције 1848/49. године – јачање идеја национализма, либерализма, демократије, радикализма, социјализма; уједињење Италије и Немачке; Грађански рат у САД; међународни односи у другој половини XIX и почетком XX века – настанак Тројног савеза и Антанте, борба за колоније, успон САД и Јапана, подела Кине, међународне политичке кризе, Источно питање и балкански народи – опадање Османског царства, продор Хабзбуршке монархије на Балкан; утицај великих сила – Русије, Велике Британије, Француске, Немачке, Италије; уобличавање националних држава на Балкану – Грчка, Румунија, Бугарска, Албанија). ● Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; последице Индустијске револуције – јачање грађанске и појава радничке класе; оснивање националних банака; Друга индустријска револуција – употреба електричне енергије и мотора са унутрашњим сагоревањем; култура, наука, образовање, најзначајнији правци у књижевности и ликовним уметностима; свакодневни живот – живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; тековине периода – научна и техничка открића (телефон, телеграф, фотографија, филм, нове врсте оружја и саобраћајних средстава...) и културно-уметничко наслеђе.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава. Место реализације наставе: ● Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода; ● тестове знања. Оквирни број часова по темама: ● Европа и свет од краја XVIII века до Првог светског рата – 12 часова; ● Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од краја XVIII века до Првог светског рата – 14 часова; ● Први светски рат и револуције у Русији и Европи – 6 часова; ● Свет између Првог и Другог светског рата – 8 часова; ● Југословенска краљевина – 9 часова; ● Други светски рат – 6 часова; ● Свет после Другог светског рата – 8 часова; ● Југославија после Другог светског рата – 9 часова. Препоруке за реализацију наставе: ● структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, ● за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, ● садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, ● наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, ● програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), ● у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, ● важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања,

Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од краја XVIII века до Првог светског рата	- Унапређивање знања о српској националној историји у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. - Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. - Уочавање улоге знаменитих личности у развоју српске државности. - Разумевање најзначајнијих идеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. - Уочавање основних одлика културе, привреде и свакодневног живота код Срба током XIX и почетком XX века. - Разумевање утицаја историјског наслеђа периода од краја XVIII века до Првог светског рата на савремено српско друштво.	- идентификује основне одлике периода од краја XVIII века до Првог светског рата у историји српског народа; - објасни узроке и последице Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878. и Балканских ратова; - уочи утицај европских збивања и идејних покрета на развој српске националне и државне идеје током XIX и почетком XX века; - уочи и објасни на историјској карти промене граница српске државе током XIX и почетком XX века; - лоцира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878. и Балканских ратова; - опише улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних институција и формирању модерног политичког система; - закључак о значају уставности за развој модерног политичког система; - сагледа значај и последице привредног напретка на развој српског друштва; - наведе и опише највећа културна достигнућа код Срба током XIX и почетком XX века; - именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе током XIX и почетком XX века; - истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева код Срба током XIX и почетком XX века.	Политичко-историјски оквир (Српска револуција 1804–1835 – националноослободилачка и социјална обележја, организација устаничке државе, вожд Карађорђе Петровић и кнез Милош Обреновић, борба за аутономију, Срећански устав, укидање феудализма; Турски устав, Уставобранитељски режим 1842–1858 – развој државних установа; друга владавина Милоша и Михаила Обреновића; владавина Милана и Александра Обреновића – Устав из 1869. године, ослободилачки ратови 1876–1878, територијално проширење и независност, оснивање политичких странака, прогласише краљевине, српско-бугарски рат, устав из 1888. и 1901, Мајски преврат; владавина краља Петра I Карађорђевића – Устав из 1903, напредак парламентаризма; спољнополитичко окружење; Црна Гора – територија и становништво, унутрашња и спољна политика владика Петра I и Петра II и кнежева Данила и Николе Петровића; Срби под хабзбуршком влашћу – Јужна Угарска, Хрватска и Славонија, Далмација и Бока Которска; Срби у Револуцији 1848/1849. године, национални покрет, последице Аустро-угарске нагодбе и Хрватско-угарске нагодбе, политички живот; Босна и Херцеговина под османском и аустроугарском влашћу – простор, становништво, политички живот; Срби у Османском царству – Косово, Метохија, Рашка област и Македонија; Балкански ратови – сарадња и супротности између балканских националних политика, ратна хроника, последице ратова). - Привреда, култура и свакодневни живот (аграрни карактер привреде, развој занатства и трговине, зачеци индустрије, оснивање банака; значај делатности Доситеја Обрадовића и Вука Караџића, Матица српска, развој школства – од првих школа до Београдског универзитета, напредак науке и оснивање научних друштава, успон националне књижевности и уметности; настанак већих градских центара, успон грађанства; свакодневни живот на селу и у граду). - Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција – Народни музеј, Народно позориште, Народна библиотека, академија наука, Народна банка...; културно-уметничко наслеђе као основ савремене српске културе).	- наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, - посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, - добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, - у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, - настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, - у настави треба што више користити различите облике организовање активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), - да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео, дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, - коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, - треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, - у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, - пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, - у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, - одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
--	--	---	--	---

Први светски рат и револуције у Русији и Европи	● Разумевање међународног контекста и узрока Првог светског рата. ● Продубљивање знања о току рата и његовим главним преломницама. ● Сагледавање рата као узрочника поништавања вредности и тековина цивилизације. ● Унапређивање знања о учешћу Србије и Црне Горе у Првом светском рату. ● Сагледавање Првог светског рата и његових последица у историји српског народа.	● разуме узроке и међународни контекст избијања Првог светског рата; ● опише ток Првог светског рата; ● наведе и анализира преломне догађаје Првог светског рата; ● сагледа утицај ратних искушења на појаву револуционарних идеја и покрета; ● разуме разлоге због који је Србија ушла у ратни сукоб са Аустроугарском и Немачком; ● лоцира места најважнијих битака које је српска војска водила током Првог светског рата; ● анализира последице Првог светског рата за српски народ; ● уочи утицај ратних збивања и искушења на уметничко стваралаштво.	● Политичко-историјски оквир (сукобљени интереси великих сила, савезништва и фронтови, преломнице рата; губици и жртве, водеће личности држава у сукобу; човек у рату – живот у позадини и на фронту; револуције у Русији и Европи – Фебруарска револуција, Октобарска револуција и грађански рат, утицај Октобарске револуције на прилике у Европи, револуционарно врење, револуције у Мађарској и Немачкој, анархија и распад великих царстава; Србија и Црна Гора у Великом рату – одбрана отаџбине 1914. године, војни слом 1915. године, Албанска голгота, окупациони системи, репресија, покушаји мењања националног и културног идентитета српског становништва, глад и епидемије; влада, војска и народ у избеглиштву, Солунски фронт, ослобођење Краљевине Србије и југословенских покрајина Аустроугарске, допринос победи Антанте; најзначајније војне и политичке личности; југословенска идеја, чиниоци југословенског уједињења – српска влада, Југословенски одбор, Народно вијеће СХС, утицај међународних прилика на настанак југословенске државе. ● Рат и култура – уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; лични доживљај рата.
Свет између Првог и Другог светског рата	● Уочавање последица Првог светског рата на међународне односе и друштвене, политичке, привредне и културне прилике. ● Унапређивање знања о друштвеним, политичким и привредним процесима између два светска рата. ● Разумевање супротности које су свет водиле ка новом рату. ● Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним достигнућима у периоду између два светска рата. ● Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду између два светска рата. ● Разумевање и вредновање утицаја историјског наслеђа периода између два светска рата на савремени свет.	● сагледа промењену слику света после Првог светског рата; ● идентификује основне одлике историјског периода између два светска рата; ● опише, на примеру Француске, Велике Британије, Немачке, Италије, СССР-а, различита друштвена и државна уређења у периоду између два светска рата; ● сагледа значај и последице појаве тоталитарних политичких идеја и идеологија; ● сагледа значај и последице привредног и научног напретка у периоду између два светска рата; ● истакне одлике свакодневног живота у периоду између два светска рата у различитим друштвеним слојевима; ● издвоји најзначајније правце у књижевности и ликовним уметностима у периоду између два светска рата и именује истакнуте ствараоце; ● наведе главне тековине периода између два светска рата и препозна њихов значај у савременом добу.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (друштвене прилике и превирања, криза демократије и појава тоталитарних идеја – комунизам, фашизам и нацизам; раднички покрет; прилике у СССР-у; међународни односи – победничке и поражене земље, настанак нових држава, Друштво народа, радикално заоштравање међународних односа – грађански рат у Шпанији, аншлус Аустрије, Минхенски споразум, Немачко-совјетски пакт). ● Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; велика економска криза и модели њеног решавања; уметнички покрети, масовна забава, научна открића, употреба вештачких материјала у индустрији). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; тековине периода – научна и техничка открића (напредак медицине, појава радија, телевизије, звучног филма...) и културно-уметничко наслеђе.

Југословенска краљевина	● Проширивање знања о југословенској идеји и чиниоцима стварања југословенске државе. ● Разумевање међународног контекста у коме настаје југословенска држава. ● Проширивање знања о одликама југословенске државе између два светска рата. ● Проширивање знања о положају српског народа у југословенској краљевини. ● Уочавање улоге значајних личности у политичком и друштвеном животу југословенске краљевине. ● Сагледавање међународног положаја југословенске краљевине.	● образложи најважније мотиве и узроке стварање југословенске државе; ● уочи значај настанка југословенске државе за српски народ; ● идентификује одлике југословенске државе као монархије; ● уочи и разуме међународни положај југословенске краљевине; ● именује и сагледа улогу најважнијих личности које су утицале на друштвено-политичка збивања у југословенској краљевини; ● уочи и објасни на историјској карти границе југословенске краљевине и њено административно уређење; ● сагледа дубину и трајност националних, верских и политичких супротности у југословенској држави; ● наведе најважније одлике привредног развоја у југословенској краљевини; ● опише културно-просветне прилике и наведе културно-уметничка достигнућа у југословенској краљевини; ● истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева југословенској краљевини.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (југословенска идеја и конституисање државе, политичке борбе, национално и верско питање и питање демократије; Видовдански и Октобарски устав, лични режим краља Александра, атентат у Марсеју; влада Милана Стојадиновића – унутрашња политика и промене у спољнополитичкој оријентацији; преуређење државе у сени новог светског рата и међународних притисака – стварање Бановине Хрватске, влада Цветковић-Мачек, отварање српског питања). ● Привреда, култура и свакодневни живот (социјално-економске прилике, неједнакост економског и културног развоја, индустријализација; присуство и утицај страног капитала; универзитет и наука; уметнички покрети, хуманитарна друштва и спортске организације; свакодневни живот – живот на селу и у граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). ● Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција; културно-уметничко наслеђе).
Други светски рат	● Разумевање међународног контекста и узрока Другог светског рата. ● Продубљивање знања о току рата и његовим главним преломницама. ● Сагледавање рата као узрочника поништавања вредности и тековина цивилизације. ● Разумевање значаја изучавања холокауста и геноцида као феномена Другог светског рата. ● Унапређивање знања о посебностима Другог светског рата на југословенском простору. ● Сагледавање Другог светског рата и његових последица у историји српског народа.	● разуме узроке и међународни контекст избијања Другог светског рата; ● опише ток Другог светског рата; ● наведе и анализира преломне догађаје Другог светског рата; ● уочи посебности Другог светског рата у Југославији и препозна његову антиокупаторску, националну, верску и идеолошку садржину; ● анализира последице Другог светског рата за српски народ; ● образложи допринос југословенских антифашистичких покрета победи савезника у Другом светском рату; ● разуме важност изучавања холокауста и геноцида као феномена Другог светског рата; ● уочи утицај ратних збивања и искушења на уметничко стваралаштво.	● Политичко-историјски оквир (карактер рата и главни фронтови; победе Сила осовине у првој фази рата; образовање Антифашистичке коалиције; прекретнице у рату – Москва, Стаљинград и Ел Аламејн; геноцид, холокауст и концентрациони логори; покрети отпора у Европи; ратна свакодневица; савезничке конференције – Техеран, Јалта, Потсдам; људски и материјални губици, модерна војна технологија – употреба атомског оружја; Југославија у Другом светском рату – приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941, Априлски рат и војни слом, окупација, деоба територија и квислиншки режими, Независна Држава Хрватска и политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима; устанци и организовани покрети отпора, револуционарно освајање власти, грађански рат, најзначајније војне операције, савезничка политика према Југославији, основи новог државног уређења, завршне операције за ослобођење југословенског простора, жртве рата и допринос савезничкој победи). ● Рат и култура – уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; уништавање и пљачка културних добара; лични доживљај рата.

Свет после Другог светског рата	● Уочавање последица Другог светског рата на друштвене, политичке, привредне и културне прилике. ● Унапређивање знања о друштвеним, политичким и привредним процесима у другој половини XX века. ● Разумевање главних одлика хладног рата. ● Уочавање значаја деколонизације и других покрета еманципације. ● Сагледавање последица пада Берлинског зида и распада Совјетског Савеза. ● Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним достигнућима савременог света. ● Уочавање изазова савременог света – глобализација, тероризам, глад, болести, еколошки проблеми.	● сагледа промену слику света после Другог светског рата; ● идентификује основне одлике политичког, друштвеног, привредног, научног и културног развоја послератног света; ● препозна и упоређи основне одлике различитих привредних система у комунистичким и капиталистичким државама у другој половини XX века; ● уочи узроке и последице хладноратовских сукоба; ● разуме распрострањеност покрета за ослобођење нација и угрожених мањинских група; ● сагледа значај и последице пораза идеје комунизма на крају XX века; ● уочи значај привредног напретка и научно-технолошке револуције; ● наведе и образложи проблеме савременог света; ● истакне одлике свакодневног живота на различитим просторима и у друштвеним срединама у савременом свету.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (промена односа међу великим силама, стварање блокова; хладни рат и трка у наоружању; улога ОУН у очувању мира, антиколонијални покрети и деколонизација; покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; свет у савременом добу – распад СССР-а, нестанак Источног блока, европске интеграције – Европска унија, глобализација, тероризам, еколошки проблеми...). ● Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; економске институције у савременом свету – Међународни монетарни фонд, Светска банка.; стварање јединственог европског тржишта, заједничка монета; научно-технолошка револуција, освајање свемира, медији, популарна култура...).
Југославија после Другог светског рата	● Проширивање знања о државном и друштвеном поретку социјалистичке Југославије. ● Сагледавање међународног положаја југословенске државе у другој половини XX века. ● Продубљивање знања о положају српског народа у југословенској федерацији. ● Уочавање улоге знаменитих личности у политичком, научном и културном животу социјалистичке Југославије. ● Разумевање последица распада југословенске државе. ● Сагледавање међународног положаја савремене српске државе. ● Идентификовање проблема савремене српске државе.	● идентификује одлике југословенске државе као социјалистичке републике; ● уочи и разуме међународни положај и спољнополитичке односе социјалистичке Југославије; ● именује најважније личности које су утицале на друштвено-политичка и културна збивања у социјалистичкој Југославији; ● образложи политичке, друштвене, привредне и културне последице нестанка југословенске државе; ● разуме место и улогу Србије у савременом свету; ● утврди значај чланства Србије у међународним организацијама; ● идентификује проблеме савремене српске државе.	● Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (конституисање југословенске федерације и њено међународно признање; хегемонија комуниста и политичка репресија, сукоб са Информбироом, сарадња са Западом, улога у Покрету несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја, устав из 1974. године, разбијање и распад југословенске државе; велике силе и југословенска криза; настанак нових држава, Косовско питање, НАТО интервенција 1999. године, раздвајање Србије и Црне Горе; српска држава у савременом свету). ● Привреда, култура и свакодневни живот (индустријализација, државна привреда и њене противречности; култура, наука и образовање; свакодневица, животни стандард, популарна култура; економске и културне последице нестанка Југославије).

Кључни појмови садржаја: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, југословенска држава, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам, тоталитаризам, комунизам, фашизам, нацизам, социјализам, антифашизам, антисемитизам, Холокауст, геноцид, Аушвиц, Јасеновац, Организација Уједињених нација, феминизам, пацифизам, антиколонијализам, тероризам, хладни рат, глобализација, транзиција, дигитална револуција, популарна култура.

Назив предмета: **ХЕМИЈА**

Годишњи фонд часова: **74**

Разред: **Први**

Циљеви учења предмета:

- Развој функционалног система хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета;
- Разумевање односа између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене;
- Разумевање природних појава и процеса и хемијског приступа у њиховом изучавању;
- Развој хемијске функционалне писмености;
- Препознавање, разумевање и примена хемијских знања у свакодневном животу и професионалном раду;
- Разумевање корисности од хемијске производње и за одабрану струку;
- Развој способности за сагледавање потенцијалних ризика, могућности превенције и мера заштите при хемијским незгодама у свакодневном животу и професионалном раду;
- Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и у професионалном раду;
- Развој комуникативности и спремности за сарадњу и тимски рад;
- Развој одговорности, систематичности, прецизности и позитивног става према учењу;
- Развој свести о сопственим знањима и потреби за даљим професионалним напредовањем.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Структура супстанци	● Разумевање концепта о корпускуларној грађи супстанци ● Разумевање односа између структуре супстанци и њихових својстава ● Разумевање утицаја међумолекулских сила на физичка својства супстанци	● објасни електронеутралност атома ● објасни појам изотопа и примену изотопа ● разликује атом од јона ● објашњава квантитативно значење симбола и формула ● одреди број валентних електрона ● дефинише појам релативне атомске масе и појам релативне молекулске масе ● разуме појам количине супстанце и повезаност количине супстанце са масом ● објасни узрок хемијског везивања атома и типове хемијских веза ● разликује јонску везу од ковалентне везе ● разликује неполярну од поларне ковалентне везе ● разуме да својства хемијских једињења зависе од типа хемијске везе ● описује основне карактеристике металне везе ● објасни значај и примену силицијума и германијума у електроници ● разликује дијамагнетичне, парамагнетичне и феромагнетичне супстанце	● Грађа атома, атомски и масени број ● Хемијски симболи и формуле ● Структура електронског омотача ● Релативна атомска и молекулска маса ● Количина супстанце и моларна маса ● Јонска веза ● Ковалентна веза ● Метална веза ● Кристали: атомски, јонски и молекулски ● Проводници, изолатори (диелектрици), полупроводници, магнетни материјали Демонстрациони огледи ● реактивност елемената 1. групе ПСЕ ● бојење пламена ● упоређивање реактивности елемената 17. групе ПСЕ ● сублимација јода	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начином оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава ● демонстрациони огледи Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у ● одговарајућем кабинету ● специјализованој учионици ● учионици Препоруке за реализацију наставе ● неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика ● ново градиво обрадити увођењем што више примера из реалног живота и подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање ● у настави се изводе сви предвиђени демонстрациони огледи, како би ученици разумели значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији
Дисперзни системи	● Развој концепта о корпускуларној грађи супстанци на основу разумевања односа компоненти у дисперзном систему ● Разумевање односа између квалитативног састава дисперзног система и његових својстава ● Разумевање односа између квантитативног састава дисперзног система и његових својстава ● Сагледавање значаја примене дисперзних система у свакодневном животу и професионалном раду	● објасни да су дисперзни системи смеше више чистих супстанци ● разликује дисперзну фазу и дисперзно средство ● објасни појам хомогене смеше ● објасни појам и наводи примену аеросола, суспензија, емулзија и колоида ● разуме утицај температуре на растворљивост супстанци ● израчуна масени процентни садржај раствора ● разуме појам количинске концентрације раствора	● Дисперзни системи ● Растворљивост ● Масени процентни садржај раствора ● Количинска концентрација раствора Демонстрациони огледи: ● припремање раствора познате количинске концентрације ● припремање раствора познатог масеног процентног садржаја ● размена енергије између система и околине: растварање амонијум-хлорида и растварање натријум-хидроксида у води	● наставник бира примере и демонстрационе огледи у складу са потребама струке ● прилагодити разматрање квантитативног аспекта хемијских реакција потребама образовног профила ● упућивати ученике на претраживање различитих извора, применом савремених технологија за прикупљање хемијских података ● указивати на корисност и штетност хемијских производа по здравље људи ● указивати на повезаност хемије са техничко-технолошким, социјо-економским и друштвеним наукама Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● усмену проверу знања ● писану проверу знања Број часова по темама ● Структура супстанци (14) ● Дисперзни системи (8) ● Хемијске реакције (18) ● Хемија елемената и једињења (30) ● Хемијски аспекти загађивања животне средине (4)

Хемијске реакције	- Разумевање концепта одржања материје кроз принципе одржања масе и енергије - Развој концепта о корпускуларној грађи супстанци на основу разумевања хемијских реакција - Развој хемијског мишљења путем логичког и критичког мишљења, развој осетљивости за проблеме и способности за решавање проблема - Развој способности комуникација у хемији	- објашњава да хемијска промена значи настајање нових супстанци, раскидањем старих и стварањем нових хемијских веза - разликује реакције синтезе и анализе - напише једначине за хемијске реакције - врши стехиометријска израчунавања - описује да су неке реакције егзотермне а неке ендотермне - наводи факторе који утичу на брзину хемијске реакције - објасни појам хемијске равнотеже - разликује коначне и равнотежне хемијске реакције - илуструје примерима значај хемијске равнотеже за процесе из свакодневног живота - прикаже електролитичку социјацију киселина, база и соли хемијским једначинама - разликује киселу, базну и неутралну средину на основу рН вредности раствора - објасни појам електролита - разуме појам јаких и слабих електролита - објасни напонски низ елемената - објасни процес оксидо-редукције као процесе отпуштања и примања електрона - објасни да је у оксидо-редукционим реакцијама број отпуштених електрона једнак броју примљених електрона - објасни шта је оксидациони број и како се одређује оксидациони број атома у молекулима и јонима - објасни да се при оксидацији оксидациони број повећава, а при редукцији смањује - одреди оксидационо и редукционо средство на основу хемијске једначине - објасни појам електролизе и илуструје примерима значај електролизе у струци - објасни појам корозије - објасни поступке заштите од корозије	- Хемијске реакције - Хемијске једначине - Реакције синтезе и анализе - Стехиометријска израчунавања - Топлотни ефекат при хемијским реакцијама - Брзина хемијске реакције - Фактори који утичу на брзину хемијске реакције - Хемијска равнотежа - Електролити - Електролитичка дисоцијација киселина, база и соли - рН вредност - Оксидо-редукциони процеси - Електролиза - Корозија Демонстрациони огледи: - кретање честица као услов за хемијску реакцију: реакција између гасовитог амонијака и гасовитог хлороводоника	
Хемија елемената и једињења	- Разумевање односа структуре супстанци и њихових својстава - Сагледавање значаја примене елемената и једињења у професионалном раду и свакодневном животу - Разумевање значаја и примене елемената, једињења и легура у техничко-технолошким процесима	- објасни периодичну промену својстава елемената у ПСЕ - објасни стабилност атома племенитих гасова - разликује метале, неметале и металоиде - описује карактеристична својства неметала: водоника, кисеоника, азота, угљеника, силицијума, фосфора, сумпора, хлора и њихових важнијих једињења, њихову примену у струци, као и њихов биолошки значај - описује карактеристична својства метала: натријума, калијума, магнетијума, калцијума, алуминијума и олова и њихових важнијих једињења, њихову примену у струци, као и њихов биолошки значај - описује општа својства прелазних метала и важнијих једињења и њихову примену у струци - описује својства атома угљеника у органским молекулима - наводи класификације органских једињења (према елементарном саставу, типу хемијских веза и функционалним групама) - објасни зависност хемијских својстава органских једињења од структуре њихових молекула - илуструје примерима биолошки значај органских једињења и њихову примену у свакодневном животу	- Стабилност племенитих гасова - Упоредни преглед и општа својства елемената 17, 16, 15, 14, и 13. групе ПСЕ - Упоредни преглед и општа својства елемената 1. и 2. групе ПСЕ - Општа својства прелазних метала(3-11. група) и елемената 12. групе и њихова примена у струци - Својства атома угљеника - Класификације органских једињења - Типови органских реакција - Основне класе органских једињења - Биолошки важна органска једињења (угљени хидрати, масти, протеини) Демонстрациони огледи: - реакција магнетијума и алуминијума са сирћетном киселином - дејство сирћетне киселине на предмете од бакра - доказивање скроба раствором јода - растварање скроба у топлој и хладној води - згрушавање протеина лимунском киселином	

Хемијски аспекти загађивања животне средине	- Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионалном раду - Разумевање и просуђивање начина одлагања и уништавања хемијских загађивача животне средине	- објасни штетно дејство неких супстанци на животну средину и здравље људи - наводи најчешће изворе загађивања атмосфере, воде и тла - објасни значај пречишћавања воде и ваздуха - објасни значај правилног одлагања секундарних сировина - објасни како се правилно одлаже електронски отпад - објасни значај рециклаже електронског отпада	- Загађивање атмосфере, воде и тла - Извори загађивања - Пречишћавање воде и ваздуха - Заштита и одлагање секундарних сировина	
---	---	--	---	--

Кључни појмови садржаја: структура супстанце, раствори, хемијске реакције, својства неорганских и органских једињења и хемијски аспекти загађивања животне средине.

Назив предмета: **БИОЛОГИЈА**

Годишњи фонд часова: **74**

Разред: **Први**

– Проширивање знања о нивоима организације биолошких система, грађи и функцији ћелије, току и значају ћелијских деоба;

– Разумевање физиолошких процеса у људском организму;

– Упознавање са основним фазама развића човека;

Циљеви учења предмета:

– Разумевање основних принципа наслеђивања особина;

– Разумевање проблема везаних за период одрастања и облике ризичног понашања и схватање улоге и значаја породице.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Биологија ћелије	- Упознавање са предметом и значајем цитологије као научне дисциплине - Проширивање знања о особинама живих бића и нивоима организације биолошких система - Упознавање са хемијским саставом ћелије, грађом и функцијом - Схватање значаја фотосинтезе и ћелијског дисања - Разумевање процеса који се одигравају током ћелијског циклуса - Разумевање тока и значаја ћелијских деоба	- дефинише предмет проучавање цитологије - наведе главне особине живих бића и нивое организације биолошких система - објасни хемијску структуру ћелије - објасни функцију ћелијских органела - објасни разлике између биљне и животињске ћелије - објасни ток и значај кључних метаболичких процеса: фотосинтезе и ћелијског дисања - објасни фазе ћелијског циклуса - објасни ток и значај митозе и мејозе	- Цитологија као научна дисциплина биологије која проучава организацију ћелије - Основне карактеристике живих бића - Нивои организације биолошких система - Грађа ћелије и ћелијских органела - Биљна и животињска ћелија - Ћелијски циклус и ћелијске деобе	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела). Место реализације наставе Кабинет за биологију, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса. Праћење и вредновање Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката, организовања и учествовања у дебатама).
Основи физиологије човека	Разумевање физиолошких процеса у људском организму	- објасни настанак и пренос нервног импулса - илуструје прост рефлексни лук - објасни улогу нервног система - објасни мишићну контракцију - објасни улогу чулних органа - дефинише позицију и улогу жлезда са унутрашњим лучењем - објасни састав и улогу крви и лимфе - објасни грађу и улогу срца и крвних судова и неурохуморалну регулацију срчаног рада - објасни размену гасова у плућима и ткивима и нервну регулацију дисања - објасни варење, ресорпцију хране и неурохуморалну регулацију варења - објасни улогу екскреторних органа - објасни улогу органа за размножавање	- Нервни систем - Чула - Мишићно-скелетни систем органа - Ендокрине жлезде – хуморална регулација - Систем органа за варење - Систем органа за дисање - Систем за циркулацију телесних течности - Систем органа за излучивање и размножавање	Оквирни број часова по темама - биологија ћелије (11 часова) - основи физиологије човека (24 часова) - биологија развића човека (14 часова) - наслеђивање биолошких особина (14 часова) - полно и репродуктивно здравље (11 часова) Препоруке за реализацију наставе - поштовање свих дидактичких принципа - примена природних наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких наставних екскурзија - комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије) - реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти, дебате)
Биологија развића човека	- Упознавање са основним фазама развића човека - Разумевање процеса полног сазревања	- објасни процесе сперматогенезе и оогенезе - описује процес оплођења - наведе фазе интраутериног развића - објасни настанак ткива и зачетака органа - описује промене које се догађају у организму од рођења до пубертета - објасни полно сазревање	- Стварање и сазревање полних ћелија - Оплођење - Интраутерини развиће - Рађање и детињство - Полно сазревање	

Наслеђивње биолошких особина	Разумевање основних принципа наслеђивања особина	- упореди ДНК, хроматин, хромозом - дефинише ген, геном, генотип, фенотип - објасни основна правила наслеђивања особина (Менделова правила) - објасни типове наслеђивања особина - објасни врсте и узроке мутација - наведе наследне болести човека и њихове узроке	- Генетика човека - Појам и функције гена - Наслеђивање и варирање особина код човека - Наследне болести - Праћење особина на основу родословног стабла - Генетичка условљеност човековог понашања - Генетичко саветовање и тестирање	
Полно и репродуктивно здравље	- Разумевање проблема везаних за период одрастања - Схватања улоге и значаја породице - Разумевање проблема повезаних са ризичним понашањем	- препозна проблеме везане за период одрастања - објасни значај породице - описе биолошку функцију породице - дефинише појам „планирање породице” - наведе облике заштите од нежељене трудноће - објасни штетност абортуса по здравље жене - наведе облике ризичног понашања, најчешће полно преносиве болести и болести зависности	- Појам и дефиниција здравља - Проблеми везани за период адолесценције - Планирање породице - Заштита од полних болести - Болести зависности	

Кључни појмови садржаја: особине живих бића, неурохуморална регулација виталних функција, развиће, мутације, наслеђивање особина, породица, ризично понашање.

Назив предмета: **ЛИКОВНА КУЛТУРА**

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **Други**

- развијање визуелног опажања, стваралачког и критичког мишљења, естетских критеријума, индивидуалности, самопоуздања, радозналости, предузимљивости, емпатије и толеранције;
- оспособљавање за изражавање идеја, ставова и емоција традиционалним и/или савременим средствима, за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад, за сарадњу и тимски рад;
- упознавање са значајем и улогом визуелне уметности у друштву, свакодневном животу и раду и са најзначајнијим националним и светским уметничким делима, уметницима и споменицима културе;
- формирање позитивног става према очувању визуелног националног идентитета, националне и светске културне баштине;
- мотивисање ученика да доприносе естетском, културном и одговорном начину живљења и да прате дешавања у уметности и култури.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Композиција	- Упознавање са улогом визуелне уметности у друштву; - Унапређивање визуелног опажања, естетских критеријума и визуелне комуникације; - Формирање толерантног става према разликама у индивидуалном опажању, тумачењу и доживљају опаженог.	- разматра повезаност визуелне уметности и друштва - описе однос елемената композиције који уочава - разматра теме и идеје у делима визуелне уметности и визуелне поруке са којима се среће - изрази своју замисао у одабраној традиционалној техници - укаже на естетичке вредности које уочава у радовима уметника	- Улога визуелне уметности кроз периоде и епохе. Визуелна уметност у савременом друштву; - Медији визуелних уметности, материјал, технике и средства. Утицај савремене технологије на визуелну уметност; - Врсте композиција, елементи и принципи компоновања, тематика, мотиви, поруке и идеје; - Уметничка дела и неуметнички радови (шунд, кич, дечји радови...). Разлике у индивидуалном доживљају уметничког дела.	Препоруке за остваривање наставе - Наставник планира број часова за сваку тему. Треба предвидети и могућност да се ученици дуже задрже на теми која их нарочито интересује; - На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања. По завршетку теме изложити радове свих ученика ради процене и самопроцене и разговарати о начину на који су учили, као и о могућој примени наученог;
Дизајн	- Стицање основних знања о развоју дизајна, уметничким занимањима и занимањима која су непосредно повезана са дизајном; - Оспособљавање за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад; - Развијање креативности.	- пореди врсте дизајна и радове дизајнера на основу одабраног или договореног критеријума - реши задати проблем комбинујући свесно или случајно одабране елементе/мotive - изрази своју идеју у одабраном, задатом или доступном материјалу - користи различите информације као подстицај за стваралачки рад	- Производи уметничких заната од првих цивилизација до појаве индустријског дизајна. Развој дизајна, врсте дизајна. Уметничка занимања и занимања која су непосредно повезана са дизајном; - Дизајн у XXI веку; - Извори (окружење, природа, уметничка дела, музика, филмови, литература...) и начини долажења до креативних идеја и решења.	- Предложени садржаји су полазна тачка за разговор, који наставник може да допуни другим садржајима, при чему треба имати у виду следеће: а) интересовања ученика; б) знања која су примењива у свакодневном животу и будућем занимању и в) садржаји и начин учења садржаја су везани за активности ученика које воде ка развијању креативности; - Наставник припрема визуелне примере и презентације. Ученици могу да праве презентације у апликативном програму или на други начин, самостално, у пару или тиму. Наставник поставља критеријуме за израду презентације (садржај, однос слике и текста...);

Простор	- Упознавање са врстама простора, елементима амбијента и значајем обликовања простора; - Развијање опажања, креативности, радозналости и естетских критеријума; - Формирање позитивног става према естетичким вредностима у ужем и ширем окружењу.	- пореди амбијент простора различитих намена - разматра значај обликовања простора за будуће занимање - реши проблем комбинујући задате и одабране елементе, материјале и/или информације - изрази своју замисао у одабраном материјалу и техници	- Реалан простор (дизајн екстеријера и ентеријера). Амбијент (елементи који чине амбијент простора). Кретање облика у простору; - Простор приказан на дводимензионалној подлози и илузија простора (на пример, илузија дубине или величине простора на сцени постигнута помоћу кулиса, слике, огледала, светла...). Перспектива; - Виртуелни простор (екран, 3Д филмови, холограми...).	- Исходи су дефинисани тако да сви ученици могу да их остваре у мањој или већој мери. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - процену и самопроцену радова - разговор - презентацију
Култура и уметничко наслеђе	- Упознавање са значајем визуелне уметности за савремено друштво и најзначајнијим националним и светским уметничким делима и споменицима културе; - Развијање опажања, естетских критеријума, критичког мишљења и радозналости; - Мотивисање ученика да прате дешавања у култури и уметности.	- разматра значај визуелне уметности и културе у савременом друштву - прави, самостално или у сарадњи са другима, презентације о одабраним уметничким делима, уметницима или споменицима културе - користи уметничка дела као подстицај за стваралачки рад - предложи посету актуелном догађају културе или виртуелном музеју/галерији/локалитету	- Значај културе и уметности за лични развој, комуникацију, будуће занимање, национални идентитет, развој туризма, привреду и одрживи развој (нарочито за смањење сиромаштва); - Најзначајнија дела светске и националне уметничке баштине; - Начин информисања о дешавањима у култури и уметности.	

Кључни појмови садржаја: композиција, дизајн, простор, култура, наслеђе.

Назив предмета: СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА

Годишњи фонд часова: 70

Разред: Трећи

Циљеви учења – Оспособљавање ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва

– Развијање способности код ученика за улогу одговорног грађанина за живот у демократски уређеном и хуманом друштву

предмета: – Унапређивање ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	- схвати структуру и организацију друштва - објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу - схвати друштвену поделу рада - објасни узроке друштвеног раслојавања - наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих - разликује особености сеоског и градског становништва	- Појам и елементи друштва - Друштвене групе - Брак и породица - Друштвена подела рада - Друштвено раслојавање - Друштвене установе и организације - Насеља и становништво	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (70 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици
Држава и политика	- Упознавање са политиком као вештином управљања друштвом - Оспособљавање за демократско мишљење - Упознавање са функционисањем државних институција и органа власти	- описе улогу политике у друштву - објасни појам, развој и облике суверености и демократије - разликује законодавну, извршну и судску власт - разликује удружења грађана и политичке партије - препозна идеолошке разлике партија и поделу на левицу, десницу и центар - схвати изборни поступак и конституисање скупштине и владе - разликује државне органе власти - разликује аутономију и локалну самоуправу - разуме функционисање локалне самоуправе	- Политика – вештина управљања друштвом - Појам и развој демократије - Конститутивни елементи државе - Подела власти - Организације грађана - Политичке партије - Избори - Скупштина - Државни органи власти - Аутономија - Локална самоуправа	Препоруке за реализацију наставе - Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет - Користити Устав и релевантне законе у зависности од садржаја који се обрађује Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина Оквирни број часова по темама - Структура и организација друштва (15 часова) - Држава и политика (16 часова) - Устав и правна држава (8 часова) - Људска права и слободе (8 часова) - Култура и друштво (16 часова) - Друштвене промене и развој друштва (7 часова)

Устав и правна држава	Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечама и правосудним системом Републике Србије	- схвати значај устава као највишег правног акта - разликује устав од закона - направи преглед развоја уставности у Србији - уочи значај владавине права и правне државе - зна основне одредбе Устава Републике Србије - схвати функционисање правосудног система Републике Србије	- Значење појма устав - Историјски развој уставности - Уставност и законитост - Владавина права – правна држава - Устав Републике Србије - Правосудни систем Републике Србије (судова и тужилаштва)	
Људска права и слободе	Богатење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу	- схвати људска права и слободе и свој положај у друштву - зна на који начин се штите права и слободе грађана	- Појам грађанина и његове обавезе и права - Лична права и слободе грађана - Политичка права и слободе грађана - Економска права и слободе грађана - Породично право - Остала права и слободе грађана - Заштита права и слобода грађана	
Култура и друштво	Развијање знања о културним тековинама	- уочи разлику и сличности између културе и цивилизације - схвати настанак религије и религијског мишљења - идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства - разликује обичај и морал - схвати разлику између уметности, масовне културе, подкултуре, шунда и кича	- Појам културе и цивилизације - Религија - Настанак религијског мишљења - Монотеистичке религије - Хришћанство - Обичај и морал - Уметност - Масовна култура	
Друштвене промене и развој друштва	- Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва - Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва	- идентификује друштвене промене - зна основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости - препозна друштвени развој - формира став према савременим тенденцијама у развоју глобалног друштва	- Појам и врсте друштвених промена - Друштвена покретљивост - Друштвени развој	

Кључни појмови садржаја: друштвени односи, друштвене групе, религија, породица, морал, друштво, политика.

Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **37**

Разред: **Први**

– Стицање знања, развијање вештина, усвајање вредности и формирање ставова који су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву;

Циљеви учења:

– Оснаживање ученика за поштовање, одбрану и афирмацију вредности демократског друштва;
– Јачање друштвене кохезије, уважавање различитости и подршка сузбијању сваког облика дискриминације и насиља.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЈА, МИ И ДРУГИ	- Подстицање ученика на међусобно упознавање - Подстицање ученика да сагледају међусобне сличности и разлике и уваже их - Развој негативног става према било ком облику дискриминације	- Анализира своје особине и да их представи другима - Препозна, анализира сличности и разлике унутар групе - Прихвати друге ученике и уважи њихову различитост - Препозна предрасуде, стереотипе, дискриминацију, нетолеранцију по различитим основама - Сагледа могуће последице нетолеранције, дискриминације, стереотипа, предрасуда и начине	- Лични идентитет - Откривање и уважавање разлика - Група припадност - Стереотипи и предрасуде - Толеранција и дискриминација	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици

КОМУНИКАЦИЈА У ГРУПИ	● Оспособљавање	● Искеже, образложи и брани мишљење аргументима	● Самопоуздано реаговање	Препоруке за реализацију наставе ● Активности на првим часовима
	ученика за комуникацију у групи	● Активно слуша ● Дебатuje и дискутује на неутрожавајући начин, уважавајући мишљење других ● Објасни разлику између дијалога и дебате ● Објасни разлоге и начине настанка гласина у свакодневној комуникацији и објасни последице које изазивају гласине	● Гласине ● Неслушање, активно слушање ● Неоптужујуће поруке ● Изражавање мишљења ● Вођење дебате и дијалога	● треба тако организовати да се обезбеди међусобно упознавање ученика, упознавање ученика са циљевима и наставним садржајима предмета, али и тако да наставник добије почетни увид у то са каквим знањима, ставовима и вештинама из области грађанског васпитања група располаже с обзиром да нису сви ученици у основној школи похађали наставу грађанског васпитања у истој мери.
ОДНОСИ У ГРУПИ/ ЗАЈЕДНИЦИ	● Оспособљавање ученика за рад у групи/ тиму и међусобну сарадњу ● Подстицање ученика да сукобе решавају на конструктиван начин и избегавају сукобе ● Оспособљавање ученика да препознају примере насиље у својој средини и преузму одговорност за сопствено понашање у таквој ситуацији	● Ради у групи/тиму ● Препозна предности групног/ тимског рада ● Учествује у доношењу групних одлука ● Разликује могуће облике учешћа младих у друштвеном животу ● Објасни потребу и важност партиципације младих у друштвеном животу ● Објасни степене и облике учешћа младих у друштвеном животу ● Објасни разлоге, ток и последице сукоба ● Објасни ефекте конфликта на ток комуникације ● Уочи факторе који одређују понашање у ситуацијама конфликта ● Анализира сукоб из различитих улова, (препознаје потребе и страхове актера сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за обе стране у сукобу. ● Образложи предности конструктивног начине решавања сукоба ● Објасни значај посредовања у сукобу ● Препозна и објасни врсте насиља ● Идентификује и анализира узроке насиља у својој средини, међу вршњацима, школи ● Идентификује и анализира могуће начине реаговања појединца у ситуацијама вршњачког насиља, из позиције жртве и посматрача ● Прихвати одговорност за сопствено понашање	● Сарадња ● Групни рад ● Групно одлучивање ● Учешће младих: „Лествица партиципације” ● Радити заједно ● Динамика и исходи сукоба ● Стилски поступања у конфликтима ● Сагледавање проблема из различитих углова ● Налажење решења ● Постизање договора ● Извини ● Посредовање ● Насиље у околини ● Вршњачко насиље ● Насиље у школи. ● Постизање мира	● Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексивама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. ● Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. ● Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. ● Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. ● У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. ● Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет ● За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15–20 ученика Праћење и вредновање Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода Оквирни број часова по темама ● Ја, ми и други (10 часова) ● Комуникација у групи (11 часова) ● Односи у групи/заједници (16 часова)

Кључни појмови садржаја: идентитет, стереотипи и предрасуде, толеранција и дискриминација, комуникација, насиље, жртва, одговорност.

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Годишњи фонд часова: **36**
Разред: **Други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	- Упознавање ученика са врстама права и природом (универзалност, целовитост, недељивост) - Упознавање ученика са начинима и механизмима заштите права - Сагледавање значаја личног ангажовања у заштити сопствених права и права других људи	- Објасни значење и смисао људских права - Разликује врсте људских права (лична, политичка, социјалноекономска, културна, здравствена права) - Анализира и објашњава однос права и одговорности - Објасни целовитост и узајамну повезаност људских права - Објасни универзалност и развојност људских права - Објашњава потребу посебне заштите права детета - Проналази примере и показатеље остваривања и кршења људских права - Процени положај појединца и друштвених група са аспекта људских права - Објасни механизме и начине за заштиту људских права - Анализира и тумачи основна међународна и домаћа документа из области људских права - Објасни улогу најзначајнијих институција и процедуре заштите људских права - Објасни улогу појединца и група у заштити људских права	- Потребе и права - Права и правила - Права и закони - Међународна документа о заштити права - Права и вредности - Врсте права - Односи међу правима - Сукоб права - Дејча и људска права - Конвенције и заступљеност права у штампи - Одговорност одраслих - Одговорност деце - Кршење права детета - Заштита права детета	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењује стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. - Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. - У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. - Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет - За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15–20 ученика Праћење и вредновање Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода Оквирни број часова по темама - Права и одговорности (18 часова) - Планирање и извођење акције (18 часова)
ПЛАНИРАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ АКЦИЈЕ	- Подстицање ученика на активну партиципацију у животу школе - Развијање вештина планирања акција	- Идентификује проблеме у својој локалној заједници/ школи - Анализира изабране проблеме, изучава их - Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима - Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука - Формулише циљеве и кораке акције - Иницира активности, прати их и оцењује их - Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	- Избор проблема - Идентификација могућих решења - Припрема нацрта акције - Реализација акције (ван редовних часова и учионице) - Анализа реализоване акције - Представљање резултата акције	

Кључни појмови садржаја: права, одговорност, грађанска акција.

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Годишњи фонд часова: **35**
Разред: **Трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ДЕМОКРАТИЈА И ПОЛИТИКА	- Разумевање појмова демократија, политика, власт, грађански живот - Упознавање са механизмима функционисања демократије и институцијама демократије - Сагледавање значаја и начина контроле и ограничења власти у демократији	- Објасни појмове демократија, политика, власт, грађански живот - Наведе разлике између демократског и недемократског начина одлучивања - Објасни разлике између непосредне и посредне демократије - Анализира различите начине ограничавања власти - Разликује надлежности законодавне, извршне и судске власти	- Демократија, политика и власт - Функционисања институције демократије - Механизми и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учио

ГРАЂАНИН И ДРУШТВО	- Сагледавање улоге грађанина/грађанке у демократском друштву - Упознање се са радом локалне самоуправе - Сагледавање улоге и карактеристика цивилног друштва у демократији - Сагледавање значаја и начина учествовања грађанина/грађанке у политици	- Разуме политичко одређење појма грађанин/грађанка - Разуме значај поштовања закона у демократској држави - Објасни улогу локалне самоуправе и послове којима се она бави - Објасни карактеристике и улогу цивилног друштва - Наведе могућности утицаја грађана на власт, правни и политички систем (различите форме грађанског удруживања, различите форме грађанских иницијатива и акција) - Идентификује и анализира факторе који ометају/ подстичу демократски развој друштва	- Однос државе и грађанског друштва - Појам грађанина - Значај и начин учествовања грађанина у политици - Улога грађана у остваривању права	- Право на грађанску иницијативу - Партиципација грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана - Улога невладиних организација	Препоруке за реализацију наставе - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексцијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. - Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. - У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. - Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања са знања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет - За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15–20 ученика Праћење и вредновање Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода Оквирни број часова по темама - Демократија и политика (6 часова) - Грађанин и друштво (9 часова) - Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу (10 часова) - Планирање конкретне акције (10 часова)
ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА И ПРАВО НА ГРАЂАНСКУ ИНИЦИЈАТИВУ	- Упознавање ученика са суштином грађанских права и правом на грађанску иницијативу - Сагледавање улоге грађана у остваривању људских права у демократском друштву - Сагледавање неопходности и начина активног учешћа грађана у демократском друштву	- Објасни појам људских права - Наведе врсте људских права и објасни њихов садржај - Анализира представљање људских права у актуелним медијима - Објасни улогу појединца у заштити и остваривању људских права - Објасни појам грађанске иницијативе - Наведе надлежности општине и послове којима се она бави - Разликује формалну од неформалне иницијативе - Наведе форму и садржај формалног предлога грађанске иницијативе - Наведе структуру, функционисање, правила и процедуре рада Скупштине - Изведе симулацију заседања Скупштине поштујући све процедуре у процесу доношења одлука на предлог грађана - Објасни појам, карактеристике, улогу и врсте удруживања грађана - Идентификује и анализира активности и акције удружења грађана у својој локалној заједници			
ПЛАНИРАЊЕ КОНКРЕТНЕ АКЦИЈЕ	Подстицање и оспособљавање ученика за планирање заједничких акција и пројеката у локалној заједници	- Идентификује проблеме у својој локалној заједници - Анализира изабране проблеме, изучава их - Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима - Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука - Формулише циљеве и кораке акције - Иницира активности, прати их и оцењује - Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	- Избор проблема - Идентификација могућих решења - Припрема нацрта акције - Реализација акције (ван редовних часова и учioniце) - Анализа реализоване акције - Представљање резултата акције		

Кључни појмови садржаја: демократија, политика, власт, грађанин, грађанска иницијатива, невладине организације.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
СВЕТ ИНФОРМАЦИЈА	- Упознавање са могућностима које <i>Закон о слободном приступу информацијама</i> пружа у остваривању људских права и слобода - Оспособљавање ученика да самостално траже и долазе до информација од јавног значаја - Разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву - Развијање критичког односа према медијима и информација добијених преко различитих медија	- Објасни значај постојања права на слободан приступ информацијама - Објасни појам јавне информације и идентификује информације које су од јавног значаја и које грађанин може да добије по Закону - Наведе основне одредбе <i>Закон о слободном приступу информацијама</i> и објасни улогу повереника - Наведе процедуру подношења захтева за приступ информацијама од јавног значаја - Попуни образац и тражи информацију од јавног значаја - Анализира информације које добија преко различитих медија - Тражи, пронађе и даје информацију - Открива примере манипулације у медијима - Објасни значај објективности и веродостојности информација	- Извори информација - Појам јавне информације - Приступ информацијама-основна правила и ограничења - Заштита права на информисање- улога повереника - Процедура подношења захтева за приступ информацијама - Медији као извор информација-питање веродостојности - Разумевање и тумачење медијских порука - Механизми медијске манипулације - Утицај тачке гледишта на објективност информација - Селекција информација: објективност као одговорност	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексима на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. - Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности.
СВЕТ ПРОФЕСИОНАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И РАДА	- Разуме важност дефинисања професионалних циљева и планирање каријере - Развијање вештине тражења информација значајних за професионално образовање и укључивање у свет рада - Оснаживање ученика да постављају циљеве личног развоја и планирају свој професионални развој	- Разуме значај поштовања социјално-економских права - Поставља циљеве личног развоја и планира свој развој - Анализира сопствене способности особине и вештине значајне за даљи професионални развој - Активно тражи информације значајне за даљи професионални развој - Напише личну радну биографију - Представи своје личне карактеристике приликом разговора са послодавцем	- Планирање каријере и улазак у свет рада - Самопроцена и вештина представљања личних карактеристика од значаја за даље професионално образовање и рад - Разговор са послодавцем - Тражење информација значајних за професионално образовање и тражење посла	- У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. - Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет - За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15–20 ученика Праћење и вредновање Вредновање се врши кроз праћење остварености исхода Оквирни број часова по темама - Свет информација (15 часова) - Свет професионалног образовања и рада (16 часова)

Кључни појмови садржаја: информације, медији, манипулација, каријера.

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета: **МУЗИЧКА КУЛТУРА**

Годишњи фонд часова: **70 или 62**

Разред: **Трећи или четврти**

- Оспособљавање ученика за разликовање обележја стилова различитих музичких жанрова;
- Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
- Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;

Циљеви учења:– Унапређивање естетских критеријума код ученика;

- Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти, телевизија, филм, интернет);
- Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
- Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Класична музика (општа музичка анализа и теорија кроз слушање музике)	- Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. века. - Развијање навика за слушање уметничке музике. - Оспособљавање уочавања разлика карактера композиција - Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апаратима и уживо на концертима)	- Препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас. - Испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште - Препознаје одслушане композиција уз познавање њихових аутора као и време настанка. - Експресивно, аутономно доживљава карактер одслушане композиције - Поседује адекватан музички укус. - Самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације у локалној заједници.	- Значај музике у животу и друштву: првобитна заједница, стари век и развој музике у средњем веку (духовна и световна музика) – Грегоријански корал, Византијско певање, Кир Стефан Србин: Ниња сили. ● Ренесанса и барок: Палестрина Л.: <i>Огни белта</i>, Вивалди А.: <i>4 годишња доба</i>, Хендл Г. Ф.: <i>Месија (Алелуја)</i>, Бах Ј. С.: <i>Токата и фуџа d-mol, Брандебушки концерт бр. 3 G-dur</i> ● Класицизам: Хајдн Ј.: <i>Симфонија изненађења</i> бр. 94. - G-dur, - Моцарт В. А.: <i>Симфонија бр. 40. G-dur, Реквием, Мала ноћна музика, Турски марш</i>, Бетовен Л. В.: <i>5. и 9. симфонија, За Елизу, Месечева соната,</i> ● Романтизам Менделсон Ф.: <i>Свадебни марш</i>, Шопен Ф.: <i>Валцер des-dur</i>, Брамс Ј.: <i>Мађарске игре по избору</i>, Сметана Б.: <i>Влтава</i>, Дворжак А.: <i>Симфонија из новог света</i> ● Импесионизам Дебиси К.: <i>Прелид за поподне једног пауна</i>, Равел М.: <i>Болеро</i> ● Музика XX века Шостакович: <i>Камерна симфонија</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i>, Шенберг, Стравински, Веберн	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава ● практична настава Место реализације наставе ● Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Користити сва доступна наставна средства ● Користити мултимедијалне презентације ● Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу ● Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама - Континуирано упућивати ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања Оквирни број часова по темама ● класична музика (18 часова) ● опера и балет; оперета и мјузикл (12 часова) ● традиционална музика (12 часова) ● цез и блуз музика (10 часова) ● филм и филмска музика (9 часова) ● хор, камерно и оркестарско извођење композиција (9 часова)
Опера и балет Оперета и мјузикл	- Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења - Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање разних видова опере кроз историју	- Разуме међусобну повезаност текста, музике и покрета. - Разликује музичко сценска дела према периоду настанка. - Препознаје историјско културни амбијент у коме су настала поједина дела	● опере: Бизе Ж.: <i>Кармен</i>, Верди Ђ.: <i>Трубадур</i>, Росини Ђ.: <i>Севилски берберин</i>, Пучини: <i>Тоска</i>, Боеми, ● балети Чајковски П. И.: <i>Лабудово језеро, Успавана лепотица</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i> ● оперете Штраус Ј.: <i>Слепи миш</i> ● Мјузикли: Цигани лете у небо, Коса, Мама Миа, Чикаго...	1. праћење остварености исхода 2. тестове знања
Традиционална музика(народне песме, игре, плесови)	- Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа - Развијање естетских критеријума код ученика - Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	- Препознаје естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине. - Сагледава и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	- Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја. Кола и народне игре Србије и суседних земаља. - Мокрањец Ст. Ст.: <i>Руковети</i>, Тајчевић М.: <i>Охридска легенда</i> - Народна музика интегрисана у забавну, електронску, цез и разне алтернативне правце. - извођачи: Биљана Крстић, састав Балканика, Слободан Тркуља, Василиса, Кирил Џајковски...	

Џез и блуз музика Филм и филмска музика	- Способност препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике (џез, блуз) - Способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава.	- Препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца раличитих музичких жанрова. - Разликује боју звука различитих инструмената, као и њихов визуелни изглед - Разликује саставе извођача (Соло глас-хор, Соло инструмент-камерни састав-оркестар)	Џез и блуз: Луис Армстронг, Мајлс Дејвис: Били Холидеј; Џон Колтрејн, Чарли Паркер, Јован Маљковић, Шабан Бајрамовић... Филм: Моцарт Филмска музика: Е. Мориконе: музика из филмова: <i>Амелија Пулен, Титаник, Ватрене улице, Клавијр...</i>	
Хорско певање	Оспособљавање ученика за заједничко извођење	Препознаје и реализује елементе заједничког музицирања	слободан избор композиција према могућностима извођача	

Кључни појмови садржаја: изражајна средства и стилови, опера и балет, традиционална музика, примењена музика.

ИЗАБРАНА ПОГЛАВЉА МАТЕМАТИКЕ

Циљеви предмета:	- Развијање логичког и апстрактног мишљења; - Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика; - Оспособљавање за примену стечених знања како у математици тако и у осталим предметима; - Формирање основа за наставак образовања; - Формирање математичке културе која подразумева свест о универзалности и примени математике и математичког начина мишљења; - Развијање систематичности, уредности, прецизности, темељности, истрајности.
Годишњи фонд:	70 или 62
Разред:	Трећи или четврти

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Ирационалне једначине и неједначине	Стицање основних знања о ирационалним једначинама и неједначинама	- решит једноставније ирационалне једначине - решит једноставније ирационалне неједначине	- Ирационалне једначине (квадратни корен) - Ирационалне једначине (кубни корен) - Ирационалне неједначине	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања
Вектори	Проширивање знања о векторима	- представити вектор у Декартовом координатном правоуглом систему у простору - дефинише скаларни, векторски и мешовити производ вектора - израчуна интензитет вектора - одреди скаларни, векторски и мешовити производ вектора који су задати координатама - утврди да ли су два вектора узајамно ортогонална - одреди угао између два вектора задата координатама - израчуна површину троугла и запремину паралелоипеда	- Вектори, особине вектора - Скаларни производ вектора. Колинеарни вектори - Векторски производ вектора - Мешовити производ три вектора - Вектори у координатном систему - Скаларни производ вектора задатих координатама - Угао између два вектора - Векторски производ вектора задатих координатама - Површина троугла - Мешовити производ вектора задатих координатама. - Запремина паралелоипеда	Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (70 или 62 часа) Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или кабинету за математику Препоруке за реализацију наставе – образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања – неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика – подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање – примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика – инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду – упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија.
Вероватноћа и статистика	Стицање основних знања из вероватноће и статистике	- уочит случајне догађаје - препозна који су догађаји могући, повољни, сигурни, немогући - израчуна вероватноћу догађаја (статистичка и класична дефиниција вероватноће) - одреди условну вероватноћу догађаја А у односу на догађај В - наведе пример случајне променљиве - примени биномну расподелу - израчуна нумеричке карактеристике случајних променљивих (математичко очекивање, дисперзију, медијану и мод) - препозна основне појмове статистике - формира статистичке табеле и на основу њих да графички прикаже податке - израчуна одређене карактеристике случајног узорка (аритметичку средину узорка, медијану узорка, мод узорка и дисперзију узорка)	- Случајни догађаји. Простор елементарних догађаја - Статистичка и класична дефиниција вероватноће - Условна вероватноћа - Случајне променљиве. Дискретне случајне променљиве и биномна расподела - Нумеричке карактеристике случајних променљивих (математичко очекивање, дисперзија, медијана, мод) - Статистика. Основни појмови - Формирање статистичких табела и графичко приказивање података - Карактеристике емпиријске расподеле (аритметичка средина узорка, медијана узорка, мод узорка, дисперзија узорка)	Ирационалне, експоненцијалне и логаритамске једначине и неједначине: наглашавати неопходност постављања услова за дефинисаност. Неједначине обрадити на једноставнијим примерима. Вектори: дефинисати колинеарне и компланарне векторе као и линеарну независност. Изразити векторе у координатном облику и пажљиво усмерити на алгебарски приступ. Конусни пресеци – На почетку теме обновити праву и кружницу. Обрадити и примере у којима се одређују једначине заједничких тангенти кривих, угао између кривих и геометријско место тачака које испуњавају одређене услове.

Конусни пресеци	Проширивање знања о аналитичкој геометрији	- наброји конусне пресеке и нацрта одговарајуће слике - дефинише елипсу и наведе њену једначину - одреди жижe, ексцентрицитет и директрисе елипсе - одреди једначину елипсе из задатих услова - испита међусобни положај праве и елипсе - одреди једначину тангенте елипсе из задатих услова - дефинише хиперболу и наведе њену једначину - одреди жижe, ексцентрицитет и директрисе хиперболе - одреди једначину хиперболе из задатих услова - испита међусобни положај праве и хиперболе - одреди једначину тангенте хиперболе из задатих услова - дефинише параболу и наведе једначину параболe - одреди жижe, ексцентрицитет и директрису параболe - одреди једначину параболe из задатих услова - испита међусобни положај праве и параболe - одреди једначину тангенте параболe из задатих услова	- Конусна површ. Конусни пресеци - Једначина елипсе - Особине елипсе (жижe, ексцентрицитет и директрисе) - Узајамни положај праве и елипсе - Једначина хиперболе - Особине хиперболе (жижe, ексцентрицитет, полуосе и асимптоте, директрисе) - Узајамни положај праве и хиперболе - Једначина параболe - Особине параболe (жижa, параметар и директриса) - Узајамни положај праве и параболe	Вероватноћа и статистика – При обради новог градива користити што више конкретних примера из живота. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - активност ученика на часу; - усмену проверу знања; - писмену провера знања; - тестове знања. Оквирни број часова по темама - Ирационалне једначине и неједначине 10–8 часова - Вектори 14–12 часова - Вероватноћа и статистика 17–15 часова - Конусни пресеци 21–19 часова За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 8 часова.
-----------------	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: ирационалне једначине и неједначине, вектори, случајан догађај, вероватноћа, статистика, елипса, хипербола, параболa.

Назив предмета: **ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)**

Годишњи фонд часова: **70 или 62**

Разред: **Трећи или четврти**

Циљеви учења:

- Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
- Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
- Развијање индивидуалног и националног идентитета;
- Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
- Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
- Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	- Стицање знања о миграцијама село – град као константним појавама у историји људског друштва. - Проширивање знања о животу сеоског и градског становништва у Србији у XIX и XX веку.	- опише начин живот у српским селима у XIX и XX веку; - уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; - разуме значај и последице развоја модерних градова; - образложи најважније узроке и последице миграција село–град; - уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; - уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју.	- Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; - просторно и урбано планирање; индустријске четврти, радничка насеља и предграђа; бoемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и складиштење отпада; становање – грађевински материјали, начин градње, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемењивање стамбеног простора).	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава. Место реализације наставе: Теоријска настава реализује се у учионици или одговарајућем кабинету. Праћење и вредновање: Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања. Оквирни број часова по темама: - Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину часова предвиђених наставним планом. Препоруке за реализацију наставе: - задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложи шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири,

			Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, варош, варошица, „дивља” насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фијакери, трамваји, тролејбуси и аутобуси; основни типови сеоских насеља, обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; задруга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).	- структура програма концептирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, - за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, - садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, - наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, - програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), - у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обратити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, - важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, - наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, - посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, - добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, - у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, - настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, - у настави треба што више користити различите облике организовање активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), - да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обликовање културно-историјских споменика и посете установама културе,
Култура одевања и исхране некад и сад	- Проширивање знања о променама у начину одевања и исхрани кроз историју. - Уочавање промена у начину одевања код Срба кроз историју. - Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевања и исхрану код Срба кроз историју.	- уочи основна обележја културе одевања од антике до савременог доба; - идентификује основна обележја културе одевања код Срба кроз историју; - наведе и упоређи разлике у начину одевања између села и града кроз историју; - наведе и упоређи разлике у начину одевања између припадника различитих друштвених група кроз историју; - препозна и разуме утицаје различитих култура на начин одевања код Срба кроз историју; - препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; - наведе и упоређи карактеристике исхране у различитим историјским периодима.	- Култура одевања од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевању код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилони у одевању, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одећа, цинс као карактеристика одевања младих у читавом свету; накит, фризура, шминка, парфемии...). - Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кудеља, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевању код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узор у облачењу српског грађанског staleжа; униформе државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). - Култура исхране од антике до данас (скупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране”).	
Војска, оружје и рат некад и сад	- Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. - Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. - Развијање критичког става према рату.	- уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; - разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; - уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; - уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; - наведе и упоређи карактеристике ратовања у различитим периодима; - разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); - аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи.	- Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мегдани, појава ватреног оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војсковође). - Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања).	

Новац и банке кроз историју	● Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз историју. ● Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. ● Проширивање знања о историји новца и развоју банкарства код Срба.	● уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; ● изведе закључак о улози и значају банака кроз историју; ● уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; ● примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу.	● Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца). ● Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деонича, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву...). ● Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац, историјски феномен „кварења” новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...). ● Новац у Србији некад и сад (историјат новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији).	● треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, ● у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, ● пожељно је избежавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, ● у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, ● одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, ● током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, ● задатак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и подучава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења заснованог на провереним чињеницама и аргументима, ● овај предмет пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учioniца, укључивање родитеља и суграђана који поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма, ● наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...), ● у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет, ● у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература: Д. М. Ацовић, <i>Хералдика и Срби</i>, Београд 2008. Д. Бабац, <i>Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату</i>, Београд 2006. Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, <i>Црногорска војска 1896–1916</i>, Београд 2007. Д. Бандић, <i>Народна религија Срба у 100 појмова</i>, Београд 2004. В. Бикић, <i>Средњовековно село</i>, Београд 2007. М. Благојевић, <i>Србија у доба Немањина</i>, Београд 1989.
Верски живот и обичаји кроз историју	● Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. ● Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. ● Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. ● Проширивање знања о веровањима и обичајима код Срба кроз историју.	● уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; ● наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; ● идентификује сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; ● уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; ● разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; ● разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју; ● препозна и разуме основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју.	● Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...). ● Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...). ● Религије Далеког истока. ● Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). ● Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православца, муслимана, Јевреја; атеизам).	
Образовање и васпитање кроз историју	● Продубљивање знања о развоју образовања кроз историју. ● Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. ● Разумевање утицаја привредног развоја на квалитет образовања. ● Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју.	● уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба; ● опише развој система образовања и васпитања кроз историју; ● опише развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; ● упореди карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; ● изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи; ● препозна међусобну условљеност степена привредног развоја и квалитета образовања.	● Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грчка и Рим). ● Образовање и васпитање у средњем веку (манастири као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). ● Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај ученика – награђивање и кажњавање, одевање ученика...). ● Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања; значај Хиландара, просветитељски рад у устаничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одевање ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика).	● у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет, ● у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература: Д. М. Ацовић, <i>Хералдика и Срби</i>, Београд 2008. Д. Бабац, <i>Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату</i>, Београд 2006. Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, <i>Црногорска војска 1896–1916</i>, Београд 2007. Д. Бандић, <i>Народна религија Срба у 100 појмова</i>, Београд 2004. В. Бикић, <i>Средњовековно село</i>, Београд 2007. М. Благојевић, <i>Србија у доба Немањина</i>, Београд 1989.

Комunikације, путовања и туризам некад и сад	- Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. - Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових култура.	- опише развој комуникација од праисторије до савременог доба; - наведе и упореди карактеристике комуникације у различитим периодима; - изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; - разуме последице развоја модерних комуникација; - изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; - користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; - уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура.	Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација; ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионоског саобраћаја; ауто и авио клубови, новине и новинарство, Интернет, откривање нових дестинација, гостинице и хотели, бање).	С. Бојанин, <i>Забава и светковине у средњовековној Србији (од краја XII до краја XV века)</i>, Београд 2005. Е. Бухари, <i>Наполеонова гардијска коњица</i>, Београд 2006. А. Веселиновић, Р. Љушић, <i>Српске династије</i>, Нови Сад 2001. П. Вилар, <i>Злато и новац у повијести 1450–1920</i>, Београд 1990. А. Вулетих, Ј. Мијаиловић, <i>Између посела и балова. Живот у Србији у 19. веку</i>, Београд 2005. Р. Вучетић, <i>Престоница независне Србије (1878–1918)</i>, Београд 2008. К. Гравет, <i>Витезови</i>, Београд 2006. С. Димитријевић, <i>Средњовековни српски новац</i>, Београд 1997. Љ. Димић, <i>Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941</i>, I–III, Београд 1996.
Друштвени и породични живот кроз историју	- Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. - Уочавање сличности и разлика у друштвеном и породичном животу некад и сад. - Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз историју.	- идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; - идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; - наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; - наведе основна обележја породичног живота код Срба кроз историју; - упореди карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; - уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; - истакне одлике друштвеног и породичног живота данас у односу на раније епохе.	- Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и забављачи; концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика). - Друштвени живот код Срба кроз историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...). - Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...). - Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...)	А. Туровић, <i>Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914</i>, Београд 2004. <i>Историја приватног живота</i>, I–V, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004. М. Јовановић-Стојимировић, <i>Силуете старог Београда</i>, Београд 2008. Д. Косановић, <i>Почеци кинематографије на тлу Југославије 1896–1918</i>, Београд 1985. <i>Лексикон српског средњег века</i>, приредили С. Ћирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999. П. Ј. Марковић, <i>Београд 1918–1941</i>, Београд 1992. П. Ј. Марковић, <i>Београд између Истока и Запада 1948–1965</i>, Београд 1996. П. Ј. Марковић, <i>Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији</i>, Београд 2007. М. Милићевић, <i>Грб Србије: развој кроз историју</i>, Београд 1995. Ј. Миодраговић, <i>Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој</i>, Београд 1914. Д. Мрђеновић, А. Палавестра, Д. Спасић, <i>Родословне таблице и грбови српских династија и властела</i>, Београд 1987.
Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју	- Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. - Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот. - Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. - Уочавање значаја фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора.	- уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; - изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; - изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; - опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; - разуме последице развоја фотографије, филма, радија и телевизије.	- Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора). - Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, дагеротипија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава колор филмова; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку). - Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда).	<i>Образовање код Срба кроз векове</i>, Београд 2001. Е. Пирсон, <i>Стара Грчка</i>, Београд 2006. Плат, <i>Свет филма</i>, Београд 2006. <i>Приватни живот у српским земљама средњег века</i>, приредиле С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004. <i>Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба</i>, приредио А. Фотић, Београд 2005. <i>Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја осамнаестог века до Првог светског рата</i>, приредили А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006. <i>Приватни живот код Срба у двадесетом веку</i>, приредио М. Ристовић, Београд 2007. Р. Радић, <i>Страх у позној Византији I–II</i>, Београд 2000. Р. Радић, <i>Византија – пурпур и пергамент</i>, Београд 2006. Р. Радић, <i>Цариград – приче са Босфора</i>, Београд 2007. <i>Службено одело у Србији у 19. и 20. веку</i>, Београд 2001. Д. Стојановић, <i>Калдрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914</i>, Београд 2008. Ж. Стојановић, <i>Патирни новац Србије и Југославије</i>, Београд 1996. Н. Томас, Д. Бабац, <i>Армије на Балкану 1914–1918</i>, Београд 2006.

Брига о телу и здрављу кроз историју	● Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз историју. ● Уочавање утицаја економског и културног развоја на степен здравствене културе. ● Проширивање знања о развоју здравствене културе код Срба.	● уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; ● уочи основна обележја развоја здравствене културе код Срба кроз историју; ● наведе и упоређи различите методе лечења кроз историју; ● разуме повезаност степена економског и културног развоја и здравствене културе; ● разуме значај хуманитарних организација и њиховог деловања.	● Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације). ● Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрилекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...).	Ц. Харт, <i>Стари Египат</i>, Београд 2006. Ф. Џајс, <i>Витезови кроз историју</i>, Београд 2003. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном граду</i>, Београд 2004. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном замку</i>, Београд 2005. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном селу</i>, Београд 2006. С. Џејмс, <i>Стари Рим</i>, Београд 2006.
Грбови и заставе некад и сад	● Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. ● Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа.	● уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; ● уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; ● изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; ● наведе најчешће хералдичке симболе; ● опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе.	● Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, града, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставима, новцу, печатима, поштанским маркама, споменицима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – <i>вексилум</i> – застава римских царева, <i>лабарум</i> – застава Константина Великог; основни елементи застава). ● Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло савременог српског грба и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, љиљани Котроманића...).	
Спорт некад и сад	● Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. ● Уочавање сличности и разлика у спортским играма и надметањима некад и сад. ● Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба.	● уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; ● разуме улогу и значај спорта у људском друштву; ● именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; ● наведе и упоређи карактеристике спортских надметања у различитим периодима; ● опише развој спортског живота код Срба.	● Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). ● Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања, прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот).	

Кључни појмови садржаја: историјски извори, историјско истраживање.

Назив предмета: **ФИЗИКА**

Годишњи фонд часова: **70 или 62**

Разред: **Трећи или четврти**

Циљеви учења

1. Развијање функционалне писмености природно-научне и техничке;
2. Стицање знања о основним физичким појавама значајним за струку и разумевање основних физичких закона;
3. Развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу;
4. Развијање свести о значају експеримента при упознавању, разумевању и проверавању физичких законитости;
5. Стицање способности за уочавање, формулисање и решавање једноставнијих проблема;
6. Схватање значаја физике за технику и природне науке;
7. Развијање способности и вештина за примену знања из физике у струци;
8. Стицање знања о природним ресурсима, њиховој ограничености и одрживом коришћењу;
9. Развијање правилног односа ученика према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
10. Стицање основних сазнања о процесима и производима различитих технологија;
11. Развијање радних навика и одговорности.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод у физику	● Схватање значаја физике као науке и њене повезаности са другим наукама. ● Проширивање знања о физичким величина	● разуме значај физике као фундаменталне науке и њену везу са природним и техничким наукама ● наведе основне физичке величине и њихове мерне јединице и објасни како се добијају јединице изведених физичких величина ● разликује скаларне и векторске величине	● Физика – фундаментална природна наука ● Физичке величине и њихове јединице ● Скаларне и векторске величине	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава са демонстрационим огледима (64 или 56 часова) ● лабораторијске вежбе (6 часова) Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или у кабинету за физику Препоруке за реализацију наставе ● користити сва доступна наставна средства ● користити мултимедијалне презентације ● упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу ● подстицати ученике да раде рачунске задатке
Кинематика	● Разумевање основних кинематичких величина и закона	● дефинише појмове референтни систем, путања, пређени пут, материјална тачка ● разуме и користи појмове брзине и убрзања ● разликује равномерно и равномерно убрзано праволинијско кретање и примењује законе кретања у једноставнијим примерима ● изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	● Референтни систем. ● Подела кретања. ● Средња и тренутна брзина ● Равномерно праволинијско кретање ● Убрзање. Равномерно променљиво праволинијско кретање <i>Демонстрациони оглед:</i> – Провера кинематичких закона праволинијског кретања помоћу колица, динамометра и тегова Лабораторијска вежба: – Провера закона равномерног и равномерно убрзаног кретања помоћу Атвудове машине	● примењивати рад у паровима и рад у мањим групама ● мотивисати ученике да самостално решавају проблеме користећи истраживачки приступ научном образовању ● континуирано упућивати ученике на примену физике у будућем позиву и свакодневном животу кроз примере из праксе Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања Оквирни број часова по темама ● Увод у физику (2 часа) ● Кинематика (10–8 часова) ● Динамика (18–16 часова) ● Кружно и ротационо кретање (11–10 часова) ● Термодинамика (11–10 часова) ● Електрично и магнетно поље (18–16 часова)
Динамика	● Разумевање основних динамичких величина и Њутнових закона ● Стицање основних знања о гравитацији	● разуме појмове масе, силе и импулса ● формулише и примењује Њутнове законе ● разликује масу од тежине тела ● разуме појмове рада, енергије и снаге и њихову међусобну везу ● схвати закон одржања механичке енергије и знаће да га примени при решавању једноставних проблема ● примењује законе динамике у техници ● наведе особине гравитационе силе ● изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	● Основне динамичке величине: маса, сила и импулс ● Први Њутнов закон – закон инерције ● Други Њутнов закон – основни закон динамике ● Трећи Њутнов закон – закон акције и реакције ● Њутнов закон гравитације. ● Гравитационо поље . Јачина гравитационог поља. ● Гравитационо поље Земље. Тежина тела и бестежинско стање ● Механички рад. Снага. Енергија (кинетичка и потенцијална) ● Закон одржања енергије у механици <i>Демонстрациони огледи:</i> ● Мерење силе помоћу динамометра ● Провера другог Њутновог закона помоћу колица, динамометра и тегова Лабораторијска вежба: – Провера другог Њутновог закона помоћу колица са тегом	
Кружно и ротационо кретање	● Упознавање величина везаних за кинематику и динамику кружног и ротационог кретања	● дефинише центрипетално убрзање ● разуме појмове период и фреквенција, угаона брзина и угаоно убрзање ● схвати центрипеталну и центрифугалну силу, момент силе, момент инерције и момент импулса и наведе неке једноставне примере њихове примене	● Равномерно кружно кретање материјалне тачке, центрипетално убрзање, период и фреквенција. ● Круто тело, трансляторно и ротационо кретање. Угаони померај, описани угао, угаона брзина, угаоно убрзање ● Центрипетална и центрифугална сила ● Момент силе, момент импулса и момент инерције <i>Демонстрациони огледи:</i> – Демонстрација ротационог кретања помоћу Обербековог точка	

Термодинамика	Упознавање основних појмова и процеса у термодинамици	- разуме појмове унутрашња енергија и количина топлоте - дефинише термодинамичке принципе - разуме појам коефицијента корисног дејства	- Унутрашња енергија. Топлотна размена и количина топлоте. Први принцип термодинамике. - Повратни и неповратни процеси. Други принцип термодинамике. Статистички смисао II принципа. - Принцип рада топлотних мотора и уређаја за хлађење. Коефицијент корисног дејства. <i>Демонстрациони оглед:</i> – Демонстрација различитих механизма преноса топлоте	
Електрично и магнетно поље	- Проширивање знања из електростатике - Проширивање знања о једносмерној струји и упознавање карактеристика наизменичне струје - Упознавање карактеристика магнетног поља електричне струје	- схвати појам наелектрисања и знаће начине наелектрисавања тела - разуме Кулонов закон - разуме како настаје једносмерна струја - опише особине магнетног поља сталних магнета и магнетног поља електричне струје - разуме појам магнетног флукса и појаву електромагнетне индукције - опише својства наизменичне струје - изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	- Количина наелектрисања и Кулонов закон - Јачина и потенцијал електричног поља. Електрични напон - Извори струје и електромоторна сила. Јачина и густина струје - Омов закон за део кола и електрична отпорност проводника. Везивање отпорника - Енергија и снага електричне струје. Цул – Ленцов закон - Магнетно поље. Магнетна индукција и магнетни флукс - Електромагнетна индукција. Фарадејев закон и Ленцово правило - Генератор наизменичне струје. Струја, напон и отпорности у колу наизменичне струје. Ефективне вредности - Омов закон за коло наизменичне струје. - Снага наизменичне струје. - Трансформатор. Пренос електричне енергије на даљину. <i>Демонстрациони огледи:</i> – Демонстрација поступака за наелектрисавање тела – Ерстедов оглед – Демонстрација електромагнетне индукције – Својства активне и реактивне отпорности. – Демонстрациони трансформатор. Лабораторијска вежба – Провера Омовог закона	

Кључни појмови садржаја: кинематика, динамика, кружно и ротационо кретање, термодинамика, електрично и магнетно поље.

Назив предмета: **ЛОГИКА СА ЕТИКОМ**

Годишњи фонд часова: **70 или 62**

Разред: **Трећи или четврти**

Циљеви учења предмета

1. Стицање основних знања о логици и етици и схватање значаја тих знања за јасно размишљање и развој личности
2. Упознавање са елементима и законима логике и разумевање улоге коју логика има у науци и свакодневном животу
3. Разумевање појмова који се јављају у етичким расправама и развијање сензибилитета за етичка питања савременог друштва
4. Оспособљавање ученика за самостално, критичко размишљање и формирање ставова о друштвеним проблемима

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод у логику	Увођење ученика у предмет логике	- препозна да и сам већ користи логику као и граматику - разликује мишљење од маште, надања, опажања и наводи примере из свакодневног живота - искаже дефиницију логике, разуме и опише у чему се састоји формални карактер логике - разликује принципе мишљења, наведе примере за основне логичке принципе и симболички их приказује	- Појам и подела логике. - Логика као наука о форми мишљења - Основни логички принципи (идентитет, непротивуреченост и искључење треће)	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (70 или 62 часа) Место реализације наставе - Теоријска настава и радионице се реализују у учионици Препоруке за реализацију наставе - Дијалог са ученицима, самостални рад, организовање дебате - Користити актуелне примере из штампе и других медија - Користити актуелне примере везане за струку ученика

Формална логика: ● појам ● суд ● закључак	● Развој сазнања о појму и односима међу појмовима ● Упознавање ученика са структуром суда, врстама судова и односима између судова ● Оспособљавање ученика за логичко закључивање	● увиди разлику између појма, термина, опажаја, предмета, представе ● разликује обим и садржај појма, увиђа однос између обима и садржаја, наводи пример за обим и садржај и дефинише обим и садржај појма ● препознаје и именује појмове, набраја их, уочава разлику између појединачних и општих појмова ● препознаје односе међу појмовима и именује их (субординација, координација, контрарност) и графички приказује односе међу појмовима ● наведе делове дефиниције ● даје примере дефиниције из своје струке ● разликује прешироку и преуску дефиницију ● разликује чланове деобе од принципа деобе ● увиђа значај принципа деобе самостално изводи једну деобу ● разликује субјекат и предикат суда и увиђа значај копуле за квалитет суда ● препознаје форму сложеност суда, разликује и именује логичке везнике (негација, конјункција, дисјункција, импликација и еквиваленција) и наводи примере ● разликује квантитет и квалитет суда, препознаје форму а,е,и,о суда и наводи примере ● именује односе међу судовима ● препознаје индуктивно, дедуктивно и закључивање по аналогии на примерима из свакодневног живота ● увиђа да и сам користи наведене форме закључивања, именује их и разликује ● демонстрира конверзију и обверзију на примерима ● наведе и објасни четири фигуре силогизма ● изводи задате модусе силогизма ● излаже примере за хипотетички и дисјунктивни силогизам ● повезује форме закључивања у облику доказа	● Разлика између појма, ствари и представе, Врсте појмова ● Обим и садржај појма ● Односи међу појмовима ● Дефиниција и деоба ● Суд и врсте судова ● Истиносна вредност сложених судова (негација, конјункција, дисјункција, импликација и еквиваленција) ● Комбинована подела судова, расподељеност појма ● Односи међу судовима (логички квадрат) ● Врсте закључивања ● Непосредно закључивање – конверзија, обверзија, логички квадрат ● Посредно закључивање – индукција, аналогиија и дедукција ● Фигуре категоричког силогизма, модуси категоричког силогизма ● Хипотетички и дисјунктивни силогизам ● Доказ ● Примери индуктивног и дедуктивног закључивања у наукама.	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● Опажања наставника – праћење рада на часу ● Питања – одговори Оквирни број часова по темама ● 1 (4 часа) ● 2 (6 + 7 + 11 часова) ● 3 (6 часова) ● 4 (6 часова) ● 5 (13 часова) ● 6 (17 часова)
Логичке грешке	● Оспособљавање ученика за уочавање грешака у аргументацији, закључивању и доказивању	● разликује случајне од намерних логичких грешака ● примењује форме закључка и доказа ● препознаје и именује логичке грешке: увођење четвртог појма у силогизам, нерасподељен појам, замена теза, argumentum ad hominem, post hoc ergo propter hoc.	● Паралогизми и софизми ● Грешке у закључку ● Грешке у доказу ● Грешке у аргументацији	
Појам и значај етике	● Развој сазнања о појму и предмету етике, значају моралних норми за живот појединца у друштву	● набраја правила (норме) из различитих сфера живота ● издваја правила која слободно прихватамо и разликује их од оних која имају спољашње порекло ● дефинише предмет етике	● Настанак и предмет етике ● Појам норме и појам морала ● Разлика између обичајних, правних и етичких норми	
Лични идентитет, слобода и одговорност	● Развој сазнања о идентитету, формирању идентитета и о флуидности идентитета преко социјалних улога ● Развој способности идентификовања разликовања појмова пол и род и утицај културе на формирање појмова пола и рода (разлике у културама) ● Формирање става о улози медија у креирању идентитета	● набраја како се све манифестује лични идентитет ● разликује утицаје који формирају лични идентитет (разликује род и пол) ● увиђа колика је моћ визуелног идентитета ● препознаје утицај медија на креирање визуелног идентитета ● уочава разлику између модних и етичких императива ● супротставља медијски наметнуте животне идеале и етичке вредности	● Улога визуелног идентитета у формирању личног идентитета – међусобни утицаји ● Појмови пола и рода ● Утицај медија на релативизацију етичких вредности ● Естетски и етички идеал ● Тело и интервенције на телу ● Сајбер идентитет, морал и слобода избора	

Основне етичке норме и вредности	Упознавање ученика са основним етичким нормама и вредностима и развијање личног вредносног система	- препознаје важније људске вредности - разликује слободне од самовољних и наметнутих поступака - схвата постојање слободе избора као услова моралног поступања - разуме везу између избора и одговорности - упоређује одговорне и неодговорне поступке - може да расправља о томе да ли је извор морала у нама или изван нас (аутономна и хетерономна етика) - увиђа разлику између основних етичких праваца	- Пријатељство - Верност - Породица - Љубав - Морално добро - Донација органа - Сурогат мајка - Клонирање	
----------------------------------	--	---	--	--

Кључни појмови садржаја: логички принципи, појам, суд, закључак, морал, идентитет, вредности.

5

На основу члана 67. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација

Члан 1. који је био на снази до ступања на снагу овог правилника – до краја школске 2022/2023. године

У Правилнику о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/19), после плана и програма наставе и учења за образовни профил правно-пословни техничар, додаје се план и програм наставе и учења за образовни профил економски техничар, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања и

Члан 3.

Ученици уписани у средњу школу закључно са школском 2018/2019. годином у подручју рада Економија, право и администрација за образовни профил економски техничар, у четворогодишњем трајању, стичу образовање по наставном плану и програму

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се од школске 2019/2020. године.

Број 110-00-139/1/2019-03

У Београду, 10. јула 2019. године

Министар,

Младен Шарчевић, с.р.

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ

У Назив квалификације: Економски техничар

У Сектор – подручје рада: Економија, право и администрација

У Ниво квалификације: IV

У Начин стицања квалификације:

Квалификација се стиче након успешно завршеног средњег стручног образовања.

*** Трајање:**

Програм средњег стручног образовања за стицање квалификације траје четири године.

*** Начин провере:**

Достигнутост исхода програма средњег стручног образовања се проверава на матурском испиту који спроводи средња школа.

Заснованост квалификације:

Квалификација се заснива на опису рада, циљевима и исходима стручног образовања.

7.1. Опис рада

Дужности – стручне компетенције:

- Обављање послова рачуноводства и финансија
- Обављање банкарских послова и послова осигурања
- Обављање комерцијалних послова
- Обављање послова комуникације и администрације

Дужности – стручне компетенције	Задаци – јединице компетенција
Обављање послова рачуноводства и финансија	- Конттирање и књижење на основу документације - Израда обрачуна (амортизације, доприноси, порези) - Припремање финансијских извештаја - Обављање послова платног промета - Обављање задатака везаних за усаглашавање стања - Обављање послова са документацијом

Дужности – стручне компетенције	Задаци – јединице компетенција
Обављање банкарских послова и послова осигурања	– Пружање сервисних услуга у банкарству и осигурању – Продаја производа и услуга у банкарству и осигурању – Обављање благајничког пословања – Вођење евиденције у банкарском пословању и пословима осигурања
Обављање комерцијалних послова	– Учешће у истраживању тржишта, планирању и спровођењу маркетиншких активности – Учешће у планирању и реализацији купопродајних активности – Организовање пријема, отпреме и складиштења робе – Обављање административних послова у области набавке и продаје
Обављање послова комуникације и администрације	– Комуницирање са странкама – Вођење протокола (записника) на састанцима и састављање извештаја по налогу претпостављеног – Пружање основних информација клијентима о привредном друштву – Припремање промоције и презентације – Управљање општом административном документацијом

7.1.1. Екстремни услови под којима се обављају дужности:

нема

7.1.2. Изложеност ризицима при обављању дужности:

нема

7.2. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за квалификацију **Економски техничар** је оспособљавање ученика за вођење администрације, комуника-цију са клијентима и сарадницима, обављање рачуноводствених, финансијских, комерцијалних, банкарских послова и послова осигурања.

Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потребе континуираног образовања, стручног усавршавања, развој каријере, унапређивања запошљивости, усмерава да лица буду оспособљавана за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- примену безбедносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у процесу рада;
- употребу информатичке технологије у: прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу.

7.3. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Способности и ставови
По завршеном програму образовања, лице ће бити у стању да:			
Обављање послова рачуноводства и финансија	– опише регулативе у области рачуноводства – објасни процедуру класификовања књиговодствене документације. – тумачи садржаје књиговодствених докумената – објасни процес евидентирања пословних промена кроз пословне књиге – објасни различите врсте обрачуна економских вредности – наведе задатке везане за усаглашавање стања – наведе припремне радње израде финансијских извештаја – опише правила и поступке израде финансијских извештаја – објасни врсту и сврху контроле књиговодствене документације – објасни врсте и начине чувања књиговодствене документације – објасни врсту и сврху показатеља финансијске ситуације предузећа	– примени законску, професионалну и интерну регулативу – систематизује и класификује књиговодствену документацију по периодима и активностима – спроводи поступак конттирања пословних догађаја поштујући правила – припреми податке и израђује потребне обрачуна економских вредности. – спроводи поступак усаглашавања промета и стања аналитичке и синтетичке евиденције – припреми податке за израду финансијских извештаја – учествује у изради и презентацији финансијских извештаја – контролише исправност књиговодствене документације – спроведе поступак чувања и одлагања књиговодствене документације – учествује у изради финансијског плана – припрема податке за процену финансијске ситуације предузећа и анализу финансијског пословања	– савесно, одговорно, уредно и прецизно обавља поверене послове; – ефикасно планира и организује време; – испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и важећих стандарда у раду; – испољи позитиван однос према функционалности и техничкој исправности уређаја и алата које користи при обављању посла; – испољи љубазност, комуникативност, предузимљивост, флексибилност у односу према сарадницима; – поштује принципе тимског рада; – се прилагођава у односу на промене у радном процесу; – решава проблеме у раду; – одреди приоритете; – исказује спремност за даље учење и усавршавање; – испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима.
Обављање банкарских послова и послова осигурања	– наведе начине пружања сервисних услуга у банкарству и осигурању – објасни процедуру отварања, вођења и гашења динарских и девизних рачуна физичких и правних лица – разликује кредитне услове и врсте кредита – опише поступак одобравања кредита – разликује врсте осигурања и врсте осигураних ризика – наведе елементе понуде и полисе осигурања – разликује врсте благајне и класификује благајничку документацију – разликује готовинско и безготовинско плаћања – објасни процедуру вођења евиденције у банкарском пословању и пословима осигурања	– примењује правила пружања сервисних услуга у банкарству и осигурању – обрађује различите врсте кредитних захтева – спроводи поступак одобравања кредита – примењује технике продаје различитих врста осигурања – саставља понуду и полису осигурања – примењује правила, процедуре и технике у пословима са готовином – обавља готовинска и безготовинска плаћања – пружа обавештења и информације и води евиденцију у банкарском пословању и пословима осигурања – спроводи поступак архивирања и одлагања докумената	

Обављање комерцијалних послова	– планира активности у поступку маркетиншког истраживања – објасни сврху појединих докумената за потребе продаје и набавке; – наведе документацију и евиденције о извршеним набавкама и продаји робе – објасни елементе плана набавке и плана продаје – објасни процедуру уговарања – објасни послове набавке у земљи и иностранству – разликује организационе облике трговине – објасни послове складиштења – објасни послове продаје у земљи и иностранству	– прикупља информације са тржишта – израђује делове плана маркетинга према упутствима надређеног – састави обавештење – оглас о промоцији – дистрибуира промотивни материјал предузећа различитим каналима – обради захтев/наруџбину/клијента – изради различите врсте понуда за клијенте – састави план набавке и продаје – организује послове складиштења робе – уговара и прати реализацију посла – одабере најповољнију понуду – састави извештаје о извршеним набавкама и продаји робе	
Обављање послова комуникације и администрације	– упореди правила пословне и службене кореспонденције – изабере најефикаснији начин и средстава комуникације – идентификује интерну и екстерну кореспонденцију и комуникацију – познаје организациону структуру предузећа – објасни значај заштите личних и пословних података – опише поступак организовања службених састанака – разликује врсте записника са састанка – познаје простор, правила и организацију рада у канцеларији – разликује врсте канцеларијског материјала, опреме, прибора и алата – класификује документацију према намени	– примењује технику слепог куцања – користи различита средства комуникације – спроведе поступак пријема и слања, дописа и захтева. – пружа обавештења и информације и води евиденцију – организује састанке – достави позив за састанак – израђује различите врсте записника са састанка – користи канцеларијску опрему, алате, прибор, канцеларијски материјал и обрасце у складу са наменом, – сортира документацију	

MILK LACTATE IN YUCCA

на одобрених пројекат ЕКОНОМСКА ТЕХНИКА

[illegible]

Hammerick, P. Vaccines against respiratory tract infections: a review of the literature.

Б: Листа изборних програма

Р. б.	Стручни изборни програми	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1.	Национална економија			2	
2.	Комерцијално познавање робе			2	
3.	Електронско пословање				2
4.	Основе банкарског пословања са евиденцијом				2

– Ученик бира изборни предмет једном у току школовања

Остваривање образовања и васпитања

Обавезни облици образовно-васпитног рада

ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	до 74	до 72	до 70	до 62	до 278
Додатна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунска настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремна настава *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Друштвено-корисни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

3. Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада**

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Факултативни предмети/програми*	1–2 часа недељно			
Слободне активности ученика (хор, оркестар, секције, техничке, хуманитарне, спортско-рекреативне и друге ваннаставне активности)	30–60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15–30 часова годишње			
Културно-уметничке активности школе	2 радна дана			

– Поред обавезних предмета и изборних програма школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета/програма који су утврђени плановима наставе и учења других образовних профила истог или другог подручја рада, као и плановима наставе и учења за гимназије, а који су утврђени школским програмом.

5. Факултативни облици васпитно-образовног рада обавезни су за ученике који се за њих одреде.

Остваривање плана и програма наставе и учења

– Распоред радних недеља у току наставне године

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	37	36	35	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		1	2	3
Обавезне и факултативне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

ЈЈЈ.Подела одељења у групе

разред	предмет /модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи – до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачуноводство	74			15
	Пословна кореспонденција и комуникација	74			15
II	Рачуноводство	72			15
	Пословна кореспонденција и комуникација	72			15
	Пословна информатика	72			15
	Економско пословање	72		30	15
III	Рачуноводство	70			15
	Пословна информатика	70			15
	Статистика	70			15
	Економско пословање	70		60	15
IV	Рачуноводство	124			15
	Статистика	62			15
	Економско пословање	62		90	15
	Предузетништво	62			15

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМИЈЕ

2) ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	111					111
II	108					108

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА

- Стицање основних знања о развоју економије, принципима, методима и моделима који се користе у економској науци;
- Стицање знања о функционисању тржишта;
- Стицање основних знања о трошковима предузећа;
- Стицање основних знања о понашању предузећа у различитим тржишним структурама;
- Стицање знања о тржиштима фактора производње и функционалној расподели дохотка;
- Стицање знања о важности проучавања економских активности на нивоу привреде као целине;
- Стицање основних знања о могућностима и начинима мерења резултата друштвене производње;
- Стицање основних знања о улози финансијског система у усклађивању штедње и инвестиција;
- Стицање основних знања о новцу, креирању новца и регулисању количине новца у оптицају;
- Стицање знања о промени вредности новца и промени нивоа цена;
- Стицање основних знања о незапослености као макроекономској варијабли;
- Стицање основних знања о платном билансу и девизном курсу;
- Стицање основних знања о појму и значају међународне трговине;
- Развијање личних и професионалних ставова.

3) НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Економска наука – развој, принципи и методи анализе	21	
2.	Понуда, тражња и функционисање тржишта	33	
3.	Трошкови производње	18	
4.	Тржишне структуре и понашање предузећа	24	
5.	Тржишта фактора производње и функционална расподела доходака	15	

Разред: **други**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Макроекономија – теорија, анализа и политика	12	
2.	Систем националних рачуна	18	
3.	Финансијски систем	16	
4.	Новац у макроекономији	12	
5.	Инфлација	12	
6.	Незапосленост	12	
7.	Платни биланс и девизни курс	14	
8.	Међународна трговина	12	

4) ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: Економска наука – развој, принципи и методи анализе
Трајање модула: 21 час

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о развоју економије, принципима, методама и моделима који се користе у економској науци	- дефинише предмет изучавања економије као науке - наведе основне идеје репрезентативних школа економске мисли - идентификује значај одређених школа економске мисли за развој економске науке - дефинише потребе - наводи различите врсте потреба - доведе у везу неопходност размене добара ради задовољења потреба - дефинише реткост и избор - наведе принципе индивидуалног одлучивања - дефинише опортунитетни трошак - дефинише граничне (маргиналне) промене - препозна утицај подстицаја на понашање људи и друштва - наведе принципе међусобног деловања људи - препозна користи од учешћа у трговини - дефинише тржишну привреду и тржиште - препозна значај тржишта за организовање економских активности - дефинише појамове, „тржишни неуспех“, „екстерналије“, „тржишна моћ“ - наведе принципе функционисања привреде - опише утицај продуктивности на ниво животног стандарда - препозна негативне последице инфлације - дефинише научни метод - доведе у везу посматрање и претпоставке у примени метода економске науке - препознаје значај графичких приказа у економији - прикаже шематски дијаграм кружног тока - објасни дијаграм кружног тока - прикаже графички границу производних могућности - идентификује принципе економског резонувања на примеру границе производних могућности - разликује микроекономију и макроекономију	- Дефинисање економије као науке - Настанак и развој економске науке (Меркантилизам, Физиократизам, Класична политичка економија, карактеристике Марксове теорије) - Маргиналистичка револуција и неокласична економија - Развој економије у двадесетом веку - Кејнзијанизам и монетаризам - Економија понуде, Теорија рационалних очекивања, Нови кејнзијанци - Потребе – појам и врсте (биолошке, културно-историјске, личне, заједничке, минималне, просечне, луксузне) - Основни принципи економског резонувања - Принципи индивидуалног одлучивања - Интеракције људи у економским активностима - Начин организовања економских активности - Принципи функционисања привреде - Научни метод у економији - Моделирање економских појава - Графички прикази у економији - Економски модели: дијаграм кружног тока и граница производних могућности - Микроекономија и макроекономија	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе:) - теоријска настава (21 час) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Понуда, тражња и функционисање тржишта**
Трајање модула: **33 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о функционисању тржишта	- дефинише понуду и тражњу - дефинише тражену количину добара - прикаже графички криву тражње и тржишне тражње (збир тражње појединца) - разликује променљиве које утичу на тражњу - дефинише понуђену количину добара - прикаже графички криву понуде и криву тржишне понуде (збир понуда свих продаваца) - разликује променљиве које утичу на понуду - дефинише појмове: „тржишна равнотежа“, „равнотежна цена“, „равнотежна количина“ - прикаже графички тржишну равнотежу - објасни закон понуде и тражње - анализира промену тржишне равнотеже - дефинише ценовну еластичност тражње - наведе факторе који утичу на ценовну еластичност тражње - израчуна ценовну еластичност тражње - разликује криве тражње на основу њихових еластичности - прикаже графички криве тражње са различитим коефицијентима еластичности - дефинише укупан приход - објасни промену укупног прихода услед промене цена у зависности од еластичности тражње - разликује доходну и унакрсну еластичност тражње - дефинише ценовну еластичност понуде и факторе који утичу на ценовну еластичност понуде - израчуна ценовну еластичност понуде - прикаже графички криве понуде са различитим коефицијентима еластичности	- Тржишта и конкуренција - Тражња – појам - Крива тражње - Променљиве које утичу на тражњу: доходак, цена, укус, очекивања, број купаца - Понуда – појам - Крива понуде - Променљиве које утичу на понуду: цена добра, цена инпута, технологија, очекивања, број продаваца - Равнотежна цена и промена равнотеже - Тржишна равнотежа, вишак добара, мањак добара - Закон понуде и тражње - Анализа промене тржишне равнотеже - Еластичност тражње – појам - Ценовна еластичност тражње и њене детерминанте - Израчунавање ценовне еластичности тражње - Разноврсност кривих тражње - Укупни приход и ценовна еластичност тражње - Доходна еластичност тражње - Унакрсна еластичност тражње - Еластичност понуде – појам - Ценовна еластичност понуде и њене детерминанте - Израчунавање ценовне еластичности понуде - Разноврсност кривих понуде	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (33 часа) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Трошкови производње**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о трошковима предузећа	- дефинише појам трошкова - разликује експлицитне и имплицитне трошкове - разликује економски профит и рачуноводствени профит - дефинише производну функцију - дефинише маргинални производ - дефинише опадајући маргинални производ - разликује фиксне и варијабилне трошкове - разликује укупне и просечне трошкове - дефинише маргинални трошак - прикаже графички криве просечних трошкова и маргиналног трошка - разликује трошкове на кратки и дуги рок	- Трошкови производње – појам - Експлицитни и имплицитни трошкови - Профит – појам - Економски и рачуноводствени профит - Производња и трошкови - Производна функција - Крива укупног трошка - Врсте трошкова - Фиксни и варијабилни трошкови - Укупни, просечни и маргинални трошак - Трошковне криве - Трошкови на кратки и дуги рок	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (18 часова) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Тржишне структуре и понашање предузећа**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о понашању предузећа у различитим тржишним структурама	- дефинише различита тржишна стања - наведе карактеристике конкурентног тржишта - идентификује приход конкурентног предузећа - објасни максимирање профита конкурентног предузећа - представи графички криву понуде конкурентног предузећа - објасни када предузеће одлучује да обустави производњу - објасни када предузеће одлучује да излази са тржишта - објасни када ће предузеће ући на тржиште - прикаже графички профит конкурентног предузећа - представи графички криву тржишне понуде - препозна како тржиште реагује на промену тражње - опише дугорочну равнотежу на конкурентном тржишту - наведе карактеристике монополског тржишта - препозна основне узроке баријера уласку на тржиште - препозна како монополиста доноси одлуке о производњи и ценама (како максимизира профит) - наведе особности олигополске тржишне структуре - препозна како олигополиста доноси одлуке о производњи и ценама - наведе карактеристике монополистичке конкуренције - препозна како предузеће у условима монополистичке конкуренције максимизира профит	- Тржишна структура – појам и врсте - Конкурентно тржиште - Приход - Просечни и маргинални приход - Максимизација профита и крива понуде конкурентног предузећа - Краткорочна одлука о обустављању производње - Дугорочна одлука предузећа о уласку на тржиште или изласку са њега - Крива тржишне понуде на конкурентном тржишту - Промена тражње на конкурентном тржишту - Дугорочна равнотежа на конкурентном тржишту - Монополско тржиште - Баријере уласку - Приход и профит монополског предузећа - Олигопол – појам и врсте - Равнотежа олигопола - Монополистичка конкуренција - Равнотежа на тржишту монополистичке конкуренције	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (24 часа) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Тржишта фактора производње и функционална расподела доходака**
Трајање модула: **15 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о тржиштима фактора производње и функционалној расподели дохотка	- дефинише факторе производње - препозна карактер тражње за факторима производње - препозна специфичности тражње и понуде рада - дефинише маргинални производ рада - израчуна вредност маргиналног производа рада - опише како се успоставља равнотежа на тржишту рада - дефинише појам капитал - препозна како се успоставља равнотежа на осталим тржиштима - објасни функционалну расподелу дохотка	- Фактори производње (рад, земља, капитал) - Тражња за радом и понуда рада - Производна функција и маргинални производ рада - Вредност маргиналног производа рада и тражња за радом - Равнотежа на тржишту рада - Остали фактори производње – земља и капитал - Равнотежа на осталим тржиштима - Функционална расподела дохотка (наднице, профити, ренте)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (15 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Макроекономија – теорија, анализа и политика**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о важности проучавања економских активности на нивоу привреде као целине	• доводи у везу микроекономију и макроекономију • објасни појам „макроекономија” • препозна макроекономске варијабле и значај њиховог проучавања • разликује активности учесника у економским трансакцијама • објасни ток добара и новца на примеру кружног тока економских активности • дефинише економску политику • наведе циљеве и инструменте економске политике	• Микроекономија и макроекономија – сличности и разлике • Макроекономија као економска дисциплина • Кључна макроекономска питања • Реална и монетарна макроекономија: кружни ток економских активности • Макроекономија и економска политика	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Систем националних рачуна**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о могућностима и начинима мерења резултата друштвене производње	• дефинише БДП • наведе компоненте БДП • објасни компоненте БДП • доводи у везу потрошњу и инвестиције у рачунима националног дохотка • дефинише реални БДП • разликује појмове штедња и инвестиције • разликује појмове „национална штедња”, „лична штедња” и „јавна штедња” • дефинише „буџетски дефицит” • дефинише „буџетски суфицит” • доводи у везу штедњу и инвестиције у рачунима националног дохотка • дефинише номинални БДП • дефинише реални БДП • дефинише БДП дефлатор • објасни употребу БДП дефлатора • наведе недостатке БДП као мерила друштвеног благостања • дефинише национални доходак	• Бруто домаћи производ (БДП) – појам • Компоненте БДП-а • Потрошња, штедња и инвестиције у рачунима националног дохотка • Номинални и реални бруто домаћи производ • БДП дефлатор • Национални доходак	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (18 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Финансијски систем**
Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о улози финансијског система у усклађивању штедње и инвестиција	- дефинише финансијски систем - дефинише финансијске институције - дефинише финансијска тржишта - наведе особине обвезница - опише у кратким цртама функционисање тржишта обвезница - наведе особине акција - опише функционисање тржишта акција - дефинише појам „финансијски посредник” - разликује банке као финансијске институције - разликује инвестиционе фондове као финансијске институције - дефинише тржиште зајмовних средстава - разликује изворе зајмовних средстава - дефинише каматну стопу - доводи у везу утицај нивоа каматне стопе на понуду и тражњу зајмовних средстава - дефинише номиналну каматну стопу - дефинише реалну каматну стопу - препозна утицај суфицита и дефицита државног буџета на понуду и тражњу зајмовних средстава	- Финансијски систем – појам - Финансијске институције - Финансијска тржишта - Финансијски посредници - Тржиште зајмовних средстава - Понуда и тражња зајмовних средстава - Каматна стопа - Номинална и реална камата	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (16 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Новац у макроекономији**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о новцу, креирању новца и регулисања количине новца у оптицају	- дефинише новац - наводи функције новца - објасни функцију новца као средства размене - објасни функцију новца као обрачунске јединице - објасни функцију новца као чувара вредности - разликује појмове „готов новца” и „депозит по виђењу” - дефинише новчану масу - разликује монетарне агрегате М1 и М2 као мере за количину новца у оптицају - дефинише централну банку - наведе функције централне банке - опише улогу централне банке у регулисању понуде новца - дефинише пословну банку - опише укратко утицај пословних банака на понуду новца - дефинише појам „обавезне резерве” - дефинише новчани мултипликатор - израчуна величину новчаног мултипликатора - наводи инструменте монетарне политике - препозна значај операција на отвореном тржишту као инструмента монетарне политике - препозна значај обавезне резерве као инструмента монетарне политике - препозна важност есконтне стопе као инструмента монетарне политике	- Новац– појам - Функције новца - Новац као средство размене - Новац као обрачунска јединица - Новац као чувар вредности - Монетарни агрегати - Понуда новца и монетарна политика - Централна банка – појам и функције - Пословне банке - Пословне банке и понуда новца - Новчани мултипликатор - Инструменти монетарне политике	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Инфлација**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о промени вредности новца и промене нивоа цена	- дефинише инфлацију - увиђа везу између промене цена и промене вредности новца - наведе различите типове инфлације - објасни различите типове инфлације - наведе факторе који утичу на тражњу за новцем - објасни факторе који утичу на тражњу за новцем - доведе у везу понуду и тражњу новца - прикаже графички равнотежни ниво цена - прикаже графички утицај промене понуде новца на ниво цена и вредност новца - анализира утицај промене понуде новца на ниво цена и вредност новца - дефинише брзину оптицаја новца - наведе једначину „квантитативне теорије новца” - објасни једначину „квантитативне теорије новца”	- Инфлација – појам - Врсте инфлације - Понуда и тражња за новцем - Монетарна равнотежа - Брзина оптицаја новца - Квантитативна теорија новца	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Незапосленост**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о незапослености као макроекономској варијабли	- дефинише незапосленост - разликује појмове „запослено лице” и „незапослено лице” - дефинише радну снагу - дефинише стопу незапослености - израчуна стопу незапослености - дефинише природну стопу незапослености - објасни природну стопу незапослености - дефинише цикличну стопу незапослености - објасни цикличну стопу незапослености - дефинише фрикциону незапосленост - објасни постојање фрикционе незапослености - дефинише структурну незапосленост - објасни структурну незапосленост као разлог дугорочне незапослености - препозна како политика државе утиче на незапосленост (пример: Закон о минималној надници) - дефинише синдикат - дефинише колективно преговарање - објасни утицај синдиката и колективног преговарања на ниво надница и незапосленост	- Незапосленост – појам - Мерење незапослености (стопа незапослености) - Природна стопа незапослености - Циклична незапосленост - Фрикциона незапосленост - Структурна незапосленост - Незапосленост и економска политика државе - Синдикати и колективно преговарање	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Платни биланс и девизни курс**
Трајање модула: **14 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о платном билансу и девизном курсу	- дефинише платни биланс - објасни структуру платног биланса - објасни суфицит и дефицит платног биланса - кратко опише категорије девизног и обрачунског биланса - дефинише платнобилансне трансакције - наведе платнобилансне трансакције - наведе специфичности платног биланса Републике Србије - дефинише девизни курс - наведе функције девизног курса - наведе врсте девизног курса - објасни фиксни и флексибилни девизни курс - доводи у везу платни биланс и девизни курс - дефинише девизно тржиште - наведе функције девизног тржишта - наведе врсте девизног тржишта	- Појам платног биланса - Структура платног биланса – „подбиланси” платног биланса - Платнобилансна равнотежа - Девизни биланс - Обрачунски биланс - Платнобилансне трансакције - Платни биланс Републике Србије - Девизни курс – појам, функције и врсте - Девизни курс и платни биланс - Девизно тржиште – појам, функције и врсте	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (14 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Међународна трговина**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о појму и значају међународне трговине	- дефинише међународну трговину - објасни историјски развој међународне трговине - разликује моделе/теорије међународне трговине - доводи у везу међународну трговину и животни стандард нација (држава) - наведе тенденције у међународној трговини - наведе структуру међународне трговине - доводи у везу међународни трговину и транснационалне компаније - идентификује главне изазове у међународној трговини с којима се суочава Република Србија	- Међународна трговина – појам и историјски развој - Теорије међународне трговине - Значај међународне трговине - Међународна трговина и животни стандард нација - Динамика и структура међународне трговине - Међународна трговина и транснационалне компаније - Емпиријски аспекти међународне трговине – случај Републике Србије	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

3) КЉУЧНЕ РЕЧИ

Ј микроекономија, макроекономија, понуда, тражња, тржиште, новац, инфлација, незапосленост.

б) ОСТВАРИВАЊА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	74					74
II	72					72
III	70					70
IV	62					62

Напомена: у табели је приказан годишњи фонд часова за сваки облик рада

џ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Стицање основних знања о појму, предмету и циљевима изучавања пословне економије
- Стицање основних знања о предузећу, његовим циљевима, врстама и организационим облицима
- Стицање знања о врстама и облицима средстава и извора средстава предузећа
- Стицање знања о активностима и пословима предузећа
- Стицање основних знања о пословним функцијама предузећа
- Оспособљавање ученика за анализу показатеља остваривања циљева и задатака пословних функција предузећа
- Стицање основних знања о појму и подели трошкова пословања предузећа
- Стицање знања о начинима исказивања резултата пословања предузећа
- Развијање знања и вештине доношења закључака о оствареним резултатима пословања предузећа
- Стицање основних знања о економским принципима пословања предузећа
- Оспособљавање ученика за оцену успешности предузећа на основу остваривања принципа пословања
- Стицање основних знања о менаџменту предузећа
- Развијање вештина планирања, организовања и контроле пословних активности
- Оспособљавање ученика за самостално и аргументовано доношење одлука у пословању и свакодневном животу
- Стицање основних знања о управљању пословним функцијама предузећа
- Развијање свести о мотивацији као покретачкој снази остваривања циљева предузећа
- Развијање способности оцењивања туђег и сопственог рада
- Стицање основних знања о организационом понашању и организационој култури
- Стицање основних знања о мултикултурализму
- Развијање способности за рад у групи и тимски рад
- Развијање способности за решавање конфликтних ситуација
- Стицање основних знања о финансијском менаџменту
- Развијање вештине управљања финансијама предузећа
- Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, интернета
- Подстицање личног и професионалног развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима
- Оспособљавање за примену стечених знања у другим предметима и свакодневном животу
- Развијање конвергентног и дивергентног мишљења кроз решавање проблемских и пројектних задатака

с) НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

ПРЕДМЕТА Разред: први

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Предузеће	36
2.	Пословне функције предузећа	38

Разред: други

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Трошкови	32
2.	Резултати пословања предузећа	20
3.	Економски принципи пословања предузећа	20

Разред: трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основи менаџмента	30
2.	Менаџмент пословних функција предузећа	40

Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Финансијски менаџмент	24
2.	Економско финансијска анализа пословања предузећа	38

Ј. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Предузеће**
Трајање модула: **36 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о појму, предмету и циљевима изучавања пословне економије • Стицање основних знања о предузећу, његовим циљевима, врстама и организационим облицима	• дефинише појам пословне економије • разликује предмет изучавања пословне економије и економије предузећа • наведе циљеве изучавања пословне економије • дефинише теоријски циљ пословне економије • дефинише практични циљ пословне економије • разликује дисциплине пословне економије • дефинише појам и услове за настанак предузећа • наведе карактеристике предузећа • препозна теорије предузећа • наведе појавне облике улагања у процес стварања вредности (input) • наведе начине употребе ресурса у њиховој трансформацији у резултате • наведе резултат (output) процеса улагања ресурса • дефинише предузеће као систем • наведе разлоге постојања предузећа • дефинише поделу рада и специјализацију • класификује предузећа на основу различитих критеријума • наведе карактеристике друштва лица • наведе карактеристике друштва капитала • објасни јавно предузеће • дефинише ефикасност и ефективност предузећа • наведе врсте окружења предузећа • дефинише средства предузећа • наведе врсте средстава предузећа • наведе врсте и карактеристике основних и обртних средстава • упореди основна и обртна средства према њиховим карактеристикама • разликује изворе средстава предузећа према власништву и према рачности • објасни контролу коришћења средстава	• Појам, предмет и циљеви изучавања пословне економије и економије предузећа • Дисциплине пословне економије • Предузеће – појам, настанак и карактеристике • Теорије предузећа • Предузеће – самосталан економски субјекат и организована целина • Трансформација улагања у резултате – процес стварања вредности • Предузеће као систем • Разлози постојања предузећа • Подела рада и специјализација • Подела предузећа • Привредна друштва – друштва лица и друштва капитала • Јавно предузеће – појам, врсте и делатности • Ефикасност и ефективност предузећа • Значај циљева предузећа за ефикасност и ефективност предузећа • Окружење предузећа – појам и врсте • Појам средстава предузећа • Врсте средстава предузећа • Основна средства – појам и врсте • Обртна средства – појам и врсте • Извори средстава предузећа – појам и врсте • Контрола коришћења средстава	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (36 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава • Ученике упознати са основним појмовима везаним за пословну економију. • Ученике упознати са основним појмовима везаним за предузеће и врсте предузећа. • Теоријску анализу одабраних врста предузећа поткрепити адекватним емпијским примерима како би ученици успоставили односе између теорије и праксе. • Ученике упознати са основним појмовима везаним за средства и изворе средстава предузећа • Теоријску анализу поткрепити адекватним емпијским примерима како би ученици успоставили односе између теорије и праксе. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Пословне функције предузећа**
Трајање модула: **38 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о пословним функцијама предузећа • Стицање знања о пословима и активностима предузећа • Оспособљавање ученика за анализу показатеља остваривања циљева и задатака пословних функција	• дефинише појам функције предузећа • објасни поделу функција у предузећу • дефинише радно место • објасни формирање организационе јединице • објасни функцију производње • утврди вид, систем, ритам и припрему производње на основу задатих услова • објасни функцију набавке • одреди задатке, политику, залихе, планирање набавке, организацију и сарадњу са другим функцијама на основу задатих услова • објасни функцију продаје • одреди задатке, политику, асортиман, план продаје, организацију и сарадњу са другим функцијама на основу задатих услова • објасни складишну функцију • одреди задатке, организацију, ефикасност и сарадњу складишне функције са другим функцијама на основу задатих услова • објасни транспортну функцију	• Функције предузећа – појам • Подела функција у предузећу • Функција производње • Функција набавке • Продајна функција • Складишна функција • Транспортна функција • Истраживачко развојна функција • Финансијско рачуноводствена функција • Општи послови • Предузеће у посебним условима	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (38 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава. • Направити са ученицима шему вертикалне и хоризонталне поделе функција предузећа • Сагледати значај и допринос сваке функције за укупно пословање предузећа. • Користити примере из праксе да ученици створе јасну слику места и значаја сваке пословне функције за предузеће као целину • Визуелно приказати сарадњу између функција

	● одреди задатке, вид транспорта и осигурања, ефикасност и сарадњу транспортне функције са другим функцијама на основу задатих услова ● објасни истраживачко развојну функцију ● објасни финансијско рачуноводствену функцију и њену сарадњу са осталим функцијама предузећа ● објасни појам и значај општих послова ● објасни опште послове ● објасни посебне услове пословања предузећа		Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак
--	--	--	--

Назив модула: **Трошкови пословања предузећа**

Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање основних знања о појму и подели трошкова пословања предузећа ● Стицање основних знања о калкулацијама трошкова предузећа	● објасни процес трансформације уложених ресурса у резултате ● дефинише трошење фактора производње ● разликује појмове – трошкови и утрошци ● наведе поделе трошкова према различитим критеријумима ● разликује трошкове у кратком року ● објасни фиксне и варијабилне трошкове ● дефинише граничне трошкове ● утврди динамику укупних трошкова у зависности од промене обима производње ● графички илуструје укупне и просечне, фиксне и варијабилне трошкове ● анализира резултате израчунатих појединих категорије трошкова ● анализира динамику трошкова ● разликује трошкове у дугом року ● разликује калкулације трошкова према времену и начину израде ● израчуна цену коштања бирајући адекватну калкулацију	● Трансформација уложених ресурса у резултате ● Трошење фактора производње ● Трошкови и утрошци ● Поделе трошкова према различитим критеријумима ● Трошкови у кратком року ● Фиксни трошкови ● Варијабилни трошкови ● Гранични трошкови ● Динамика укупних трошкова ● Трошкови у дугом року ● Калкулације трошкова ● Калкулације трошкова према времену израде ● Калкулације трошкова према начину израде	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (32 часа) Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава. ● Ученике упознати са основним појмовима везаним за трошкове предузећа и начине обрачуна. ● Употребити графичко приказивање појединих категорија трошкова. ● На примеру конкретног предузећа, на основу задатих параметара, утврдити промену трошкова у зависности од промене обима производње. Са ученицима анализирати добијене резултате.. ● Утврдити цену коштања на конкретним примерима Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● тест практичних вештина

Назив модула: **Резултати пословања предузећа**

Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање основних знања о начинима исказивања резултата пословања предузећа ● Развијање знања и вештине анализе постигнутих резултата предузећа ● Развијање знања и вештине доношења закључака о оствареним резултатима пословања предузећа	● дефинише приход предузећа ● разликује врсте прихода предузећа ● дефинише просечан и маргиналан приход ● наведе факторе који утичу на приход предузећа ● анализира везу укупног прихода и тражње за производима предузећа ● објасни утицај обима производње и тржишних цена на величину укупног прихода предузећа ● дефинише профит предузећа ● објасни изворе профита предузећа ● наведе врсте профита предузећа ● израчуна укупан приход и профит предузећа ● успостави везу између укупног прихода и профита предузећа	● Приход предузећа – појам и врсте ● Укупан приход ● Просечан приход ● Маргиналан приход ● Фактори који утичу на приход предузећа ● Укупан приход и тражња за производима предузећа ● Профит предузећа – појам и извори ● Врсте профита предузећа ● Праћење и упоређивање резултата	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (20 часова) Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава.

	● утврди укупан, просечан и маргинални приход предузећа на основу задатих параметара ● доноси закључке на основу добијених резултата о укупном, просечном и маргиналном приходу		● На конкретним примерима ученици утврђују укупан, просечан и маргинални приход и профит(добитак) предузећа. Ученици добијене резултате повезују и утврђују њихову међузависност. ● На примеру конкретног предузећа, на основу задатих параметара, упоредити остварени добитак(профит) са планираним добитком (профитом) Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● тест практичних вештина
--	--	--	---

Назив модула: **Економски принципи пословања предузећа**

Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање основних знања о економским принципима пословања предузећа ● Оспособљавање ученика за оцену успешности предузећа на основу економских принципа пословања	● разликује парцијалне економске принципе пословања ● дефинише продуктивност ● објасни утицај производње, технологије и људских ресурса на продуктивност ● опише значај пораста продуктивности ● дефинише економичност и изворе економичности ● успоставља односе између трошкова и унапређења економичности ● дефинише рентабилност ● објасни важност (значај) рентабилности за пословање предузећа ● идентификује факторе унапређења рентабилности ● наведе циљеве и показатеље мерења продуктивности, економичности и рентабилности предузећа ● израчуна показатеље продуктивности, економичности и рентабилности на конкретним примерима ● анализира успешност пословања предузећа на основу израчунатих показатеља	● Парцијални економски принципи пословања предузећа ● Појам продуктивности ● Производња и продуктивност ● Технологија и продуктивност ● Људски ресурси и продуктивност ● Мерење продуктивности- показатељи и циљеви ● Значај пораста продуктивности ● Појам економичности ● Анализа економичности ● Извори економичности ● Поређење трошкова и унапређење економичности ● Појам и значај рентабилности предузећа ● Анализа рентабилности предузећа ● Мерење рентабилности предузећа ● Унапређење рентабилности предузећа ● Израчунавање показатеља продуктивности, економичности и рентабилности	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (20 часова) Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава. ● На основу задатих података, на примеру конкретног предузећа, утврдити продуктивност, економичност и рентабилност и донети одређене закључке о успешности пословања предузећа. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● тест практичних вештина

Назив модула: **Основи менаџмента**

Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање основних знања о менаџменту предузећа ● Развијање знања и вештина планирања, организовања и контроле пословних активности	● дефинише менаџмент ● наведе фазе менаџмента ● разликује теорије (школе) о менаџменту ● дефинише планирање као примарну фазу процеса менаџмента ● дефинише мисију, визију и циљеве предузећа као примарне планске одлуке ● објасни секундарне планске одлуке ● објасни стратегијско, тактичко и оперативно планирање ● објасни организовање као фазу процеса менаџмента ● дефинише лидерство или вођење ● наведе особена својства лидера ● разликује стилове вођења ● дефинише контролу као фазу процеса менаџмента	● Појам менаџмента ● Процес менаџмента – фазе процеса менаџмента ● Развој теорија (школа) о менаџменту ● Планирање – фаза процеса менаџмента ● Организовање – фаза процеса менаџмента ● Лидерство или вођење – фаза процеса менаџмента ● Контрола – фаза процеса менаџмента ● Менаџери-носиоци управљања у предузећу ● Менаџерско одлучивање ● Стратејски менаџмент ● Оперативни менаџмент	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (30 часова) Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава. ● Ученике упознати са основним појмовима везаним за менаџмент. ● Ученике стављати у улоге менаџера да у задатим ситуацијама доносе одређене одлуке.

	- наведе врсте контроле према времену извођења и према врсти стила - наведе фазе процеса контроле - наведе принципе контроле - повеже фазе процеса менаџмента на основу задатих параметара на конкретном примеру - наведе улоге, знање и вештине менаџера - разликује нивое менаџмента - наведе хијерархију менаџера кроз емпиријске примере - разликује менаџера од лидера - наведе фазе процеса одлучивања - дефинише стратегијски менаџмент - разликује нивое стратегије - објасни суштину оперативног менаџмента - повеже стратегијски и оперативни менаџмент - одреди стратегију на нивоу предузећа, на нивоу посла и на нивоу пословне функције предузећа на основу задатих услова		Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина
--	---	--	---

Назив модула: **Менаџмент пословних функција предузећа**

Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање основних знања о управљању пословним функцијама предузећа - Развијање способности оцењивања туђег и сопственог рада - Стицање основних знања о организационом понашању, организационој култури и мултикултурализму - Развијање способности за рад у групи и тимски рад - Развијање способности за решавање конфликтних ситуација	- објасни појам задатке и садржину производног менаџмента - дефинише управљање маркетингом - објасни задатке и садржину управљања маркетингом - дефинише трговински менаџмент - објасни задатке, садржину, инструменте и контролу трговинског менаџмента - појмовно разликује пројекат и пројектни менаџмент - наведе карактеристике и врсте пројеката - наведе фазе пројектног менаџмента - дефинише управљачки информациони систем - наведе задатке и активности управљања информационим системом - дефинише менаџмент људских ресурса - објасни значај и активности менаџмента људских ресурса - објасни модел мотивације - објасни улогу формалног и неформалног вође - објасни појам, нивое, типове и изворе организационе културе - појмовно разликује организациону климу и организациону културу - објасни мултикултурализам - дефинише пословну етику - објасни појам друштвене одговорности - објасни појам и врсте групе - дефинише норме понашања - објасни појам и врсте тимова - објасни појам и изворе (узроке) конфликта у организацији - изабере одговарајућу методу решавања конфликта у задатим (конфликтним) ситуацијама	- Производни менаџмент - Управљање маркетингом - Трговински менаџмент - Пројектни менаџмент - Управљање информационим системима - Менаџмент људских ресурса - Мотивација - Улога вођства у менаџменту људских ресурса - Организациона култура - Мултикултурализам и менаџмент у условима културних различитости - Пословна етика - Друштвена одговорност предузећа - Групе – појам и врсте - Тимови и тимски рад - Конфликти у организацији	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (40 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава. - Ученике упознати са основним појмовима везаним за управљање пословним функцијама. - На основу задатих података, на примеру конкретног предузећа, ученици да одреде конкретне задатке и фазе менаџмента одређеног пословног подручја. - Користити ситуацијске задатке за препознавање и решавање конфликта у организацији Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Финансијски менаџмент**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање основних знања о финансијском менаџменту - Развијање вештине управљања финансијама предузећа	- дефинише појам, значај и предмет финансијски менаџмент - наведе циљеве финансијског менаџмента - разликује задатке финансијског менаџмента - наведе активности и послове финансијског менаџмента - објасни начине прикупљања потребног капитала(прибављање средстава) - наведе изворе финансирања предузећа и њихове карактеристике - објасни активности пласирања капитала - објасни инструменте финансијског менаџмента - дефинише појам, врсте и инструменте финансијске контроле - објасни значај финансијских извештаја у процесу финансијске контроле - објасни улогу буџета у процесу финансијске контроле - одреди циљеве, задатке и одлуке о прикупљању потребног капитала и његовог инвестирања на основу задатих података	- Појам, значај и предмет финансијског менаџмента - Циљеви финансијског менаџмента - Задаци финансијског менаџмента - Активности и послови финансијског менаџмента - Инструменти финансијског менаџмента - Контрола финансијског менаџмента-појам - Врсте финансијске контроле - Инструменти финансијске контроле	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (24 часа) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава. - Користити ситуацијске задатке - Употребити шематске и табеларне приказе - На основу задатих података ученици би требало да дефинишу циљеве и задатке финансијског менаџмента на конкретном емпиријском примеру. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Економско финансијска анализа пословања предузећа**
Трајање модула: **38 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање основних знања о циљевима и начинима обављања финансијске анализе у предузећу - Развијање способности ученика за процену успешности пословања предузећа на основу анализе финансијских показатеља - Развијање конвергентног и дивергентног мишљења кроз решавање проблемских и пројектних задатака	- дефинише финансијску анализу - наведе кориснике финансијских извештаја - наведе предмет контроле и повеже га са основом контроле и корисником - наведе циљеве финансијске анализе - повеже циљеве финансијске анализе са корисницима - објасни врсте анализе финансијских извештаја - дефинише хоризонталну анализу - објасни резултате извршене хоризонталне анализе поређењем билансних позиција биланса стања текуће и претходне године у апсолутном и релативном износу - дефинише вертикалну анализу - донесе закључке на основу резултата спроведене вертикалне анализе биланса стања и биланса успеха - дефинише рацио број - наведе основне групе рацио бројева - анализира израчунате показатеље ликвидности - анализира израчунате показатеље пословне активности - анализира израчунате показатеље финансијске структуре - анализира израчунате показатеље рентабилности - објасни финансијски положај и активност конкретног предузећа хоризонталним и вертикалним сагледавањем добијених показатеља на основу датих финансијских извештаја - објасни финансијску ситуацију конкретног предузећа на основу рацио анализе	- Појам, предмет и циљеви финансијске анализе - Корисници финансијских извештаја - Предмет и основ контроле финансијских извештаја од стране власника - Предмет и основ контроле финансијских извештаја од стране инвеститора - Предмет и основ контроле финансијских извештаја од стране кредитора - Предмет и основ контроле финансијских извештаја од стране пореских органа - Врсте анализе финансијских извештаја - Хоризонтална анализа - Вертикална анализа - Анализа на основу финансијских показатеља – рацио анализа - Класификација показатеља – рацио бројева - Показатељи ликвидности - Показатељи пословне активности - Показатељи солвентности и финансијске структуре - Показатељи рентабилности - Оцена текућег финансијског стања предузећа	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (38 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава. - Користити ситуацијске задатке и студије случаја - Употребити шематске и табеларне приказе - Поставити ученике у позицију да поређењем израчунатих показатеља са планским и показатељима из низа претходних периода, процене финансијски положај предузећа. - Ученици презентују резултате својих анализа и кратко описују израчунате показатеље. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

– **КЉУЧНЕ РЕЧИ:** Пословна економија; Предузеће; Трошкови; Приходи; Профит; Ефективност; Ефикасност; Продуктивност; Економичност; Рентабилност; Пословне функције; Менаџмент; Мисија; Визија; Стратегија; Рацио анализа; Организациона култура; Друштвена одговорност.

—

ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	74	74				148
II	72	72				144
III	70	70				140
IV		124				124

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Поштовање законске, професионалне и интерне регулативе у области рачуноводства
- Стицање знања о основним рачуноводственим категоријама
- Развијање способности за правилно коришћење, чување и одговорност за средства којим се послује
- Развијање функционалне рачуноводствене писмености
- Стицање знања и вештина за самостално прикупљање података о насталим економским променама, њихово тумачење и рачуноводствено обухватање
- Развијање вештина и компетенција евиденције пословања привредних субјеката по систему двојног књиговодства
- Оспособљавање ученика за одговорно, ажурно, прецизно и уредно вођење пословних књига
- Стицање вештине рачуноводственог приказивања пословних процеса.
- Схватање улоге и значаја рачуноводства и рачуноводствених информација у пословном одлучивању и контроли пословања
- Стицање знања и вештина обрачуна и евиденције резултата пословања предузећа
- Развијање вештина израде рачуноводствених извештаја у складу са Међународним рачуноводственим стандардима (МРС) и Међународним стандардима финансијског извештавања (МСФИ)
- Оспособљавање ученика за самостално обављање књиговодствених послова
- Развијање способности комуникације са окружењем
- Развијање способности тимског рада
- Изградња вредносних ставова за доношење аргументованих, исправних и благовремених професионалних и личних одлука
- Развијање способности управљања сопственим ресурсима времена и знања
- Развијање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања
- Развијање интереса за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама
- Развијање личних и професионалних ставова

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ

МОДУЛА Разред: први

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Рачуноводствено обухватање имовине привредног друштва и извора њеног финансирања	24	24
2.	Систем двојног књиговодства	24	24
3.	Евиденција новчаних средстава	12	12
4.	Евиденција расхода и прихода	14	14

Разред: други

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Евиденција обавеза из пословања	20	20
2.	Евиденција потраживања из пословања	20	20
3.	Евиденција сталних средстава	16	16
4.	Утврђивање резултата пословања услужног предузећа	16	16

Разред: трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Евиденција материјала	20	20
2.	Евиденција дугорочних финансијских пласмана и капитала	10	10
3.	Евиденција производног процеса	20	20
4.	Утврђивање и расподела резултата пословања производног предузећа и рачуноводствено извештавање	20	20

Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Евиденција робног промета		72
2.	Евиденција увоза и извоза		16
3.	Евиденција услуга у робном промету		16
4.	Утврђивање резултата пословања трговинског предузећа		20

Назив модула:

Рачуноводствено обухватање имовине привредног друштва и извора њеног финансирања

Трајање модула:

48 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Схватање улоге и значаја рачуноводства и рачуноводствених информација у пословном одлучивању ● Упознавање са појмом рачуноводства и књиговодства ● Упознавање са правним основом рачуноводства ● Стицање знања о утицају пословних догађаја на имовину и њено порекло ● Упознавање ученика са значајем књиговодствене документације у евидентирању пословних догађаја ● Оспособљавање за поштовање и примену основних књиговодствених принципа уредности ● Развијање способности за рачуноводствено утврђивање и приказивање имовине ● Развијање рачуноводствене логице	● дефинише појам и предмет рачуноводства ● разликује делове рачуноводства ● наведе кориснике рачуноводствених информација ● појмовно разликује рачуноводство и књиговодство ● наведе циљ, задатке и методе књиговодства ● наведе системе књиговодства ● наведе правни основ рачуноводства ● идентификује (препозна) пословни догађај ● објасни утицај пословних догађаја на промене стања имовине ● објасни појам, елементе и врсте књиговодствене документације ● наведе врсте и циљеве контроле књиговодствених документа ● наведе начине, разлоге и време чувања књиговодствених докумената ● објасни принципе уредног књиговодства ● дефинише средства и изворе средстава ● прави разлику између средстава и изворе средстава ● објасни термине актива и пасива ● шематски прикаже средства и изворе средстава ● примени основну рачуноводствену једначину ● објасни појам и значај инвентарисања ● наведе циљ и врсте инвентарисања ● састави почетни инвентар ● утврди разлику између стварног и књиговодственог стања ● дефинише биланс стања ● објасни начело билансне равнотеже ● састави биланс стања на основу почетног инвентара ● објасни утицај пословних догађаја на промене стања имовине ● састави низ сукцесивних биланса ● рашчлани биланс на конта ● дефинише конта-књиговодствене рачуне ● разликује облике и врсте конта ● објасни правила евидентирања на активним и пасивним контима ● састави биланс на основу стања на контима ● примењује правила евидентирања на контима стања	● Рачуноводство – појам, предмет обухватања ● Делови система рачуноводства ● Рачуноводствене информације – појам и корисници ● Књиговодство – појам, циљ, задаци и методе, системи ● Правни основ рачуноводства ● Појам пословног догађаја ● Појам, елементи, врсте и карактеристике књиговодствене документације ● Контрола формалне, суштинске и рачунске исправности књиговодствене документације ● Чување књиговодствене документације ● Принципи уредног књиговодства: материјалне исправности, документованости, ажурности, хронолошког реда, потпуности, јасности ● Средства и извори средстава: појам и врсте ● Основна рачуноводствена једначина ● Инвентарисање – појам, циљ, врсте, организација ● Састављање почетног инвентара ● Биланс стања – појам и структура ● Састављање биланса стања на основу инвентара ● Утицај пословних промена на биланс стања ● Састављање сукцесивних биланса ● Књиговодствени рачуни – конта: појам, облици, врсте, функције ● Активна и пасивна конта – правила евидентирања ● Аналитичка и синтетичка конта	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (24 часа) ● вежбе (24 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Објаснити значај рачуноводства са посебним освртом на информације као основни продукт рачуноводства ● Ученици воде свеску из Рачуноводства примењујући принципе уредности ● У настави користити оригиналну документацију и на конкретним примерима извршити контролу докумената-формалну, рачунску, суштинску ● Израдити са ученицима шеме средстава и извора средстава ● Попунити пописне листе користећи примере процедуре инвентарисања ● Саставити инвентар на основу пописних листа ● Обликовати и саставити биланс стања ● Израдити са ученицима шеме конта и приказати правила евидентирања ● Применити правила евидентирања на књиговодственим рачунима стања Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тестове практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак ● писмени задатак

Назив модула: Систем двојног књиговодства
Трајање модула: 48 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање за евиденцију пословања по систему двојног књиговодства кроз прописане пословне књиге	- објасни појам двојног књиговодства - дефинише начело двојности (дуалности, двострукости) - наведе пословне књиге двојног књиговодства - објасни улогу и значај дневника - наведе поступак књижења кроз дневник - објасни улогу и значај главне књиге - објасни улогу и значај помоћних књига - отвара пословне књиге двојног књиговодства на основу биланса - евидентира пословне промене кроз дневник и главну књигу - састави пробни и крајњи биланс - закључи дневник и главну књигу - наведе узроке и врсте књиговодствених грешака - разликује фазе у отклањању књиговодствених грешака - примени одговарајућу методу и отклони насталу књиговодствену грешку - објасни значај једнообразности у књиговодству - дефинише контни оквир - наведе принципе састављања контног оквира - користи контни оквир у евиденцији	- Двојно књиговодство-појам, облици, методе - Начело двојности - Пословне књиге двојног књиговодства - Дневник – хронолошка евиденција - Главна књига – системска евиденција - Помоћне књиге - Отварање пословних књига - Евиденција кроз пословне књиге - Закључак пословних књига - Пробни биланс - Крајњи биланс - Грешке и корекција грешака у књиговодству - Једнообразно књиговодство - Контни оквир – појам, принципи састављања - Примена контног оквира	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (24 часа) - вежбе (24 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Спровести евиденцију кроз пословне књиге двојног књиговодства примењујући правила контирања на једноставним примерима - Извршити корекцију (намерних) грешака у књижењу Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина - активност на часу - домаћи задатак писмени задатак

Назив модула: Евиденција новчаних средстава
Трајање модула: 24 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција за обављање платног промета - Оспособљавање за обављање благајничких послова - Оспособљавање за плаћања преко текућег (пословног) рачуна и чување пословне тајне	- дефинише благајну и благајничко пословање - наведе разлоге организовања помоћних благајни - ажурно попуњава благајнички извештај и пратећу документацију - упореди стварно и књиговодствено стање новца у благајни - попуни инструменте платног промета - исплати аконтацију за службени пут - ликвидира путни рачун - изврши плаћање готовинских рачуна - евидентира благајничко пословање у финансијском књиговодству - објасни потребу и процедуру отварања Текућег рачуна предузећа - евидентира промене на Текућем рачуну на основу извода - објасни функцију Прелазног рачуна у евиденцији новчаних средстава - упореди стање на Текућем и Прелазном рачуну - води упоредну евиденцију у благајни и на Текућем рачуну	- Благајна – појам и улога - Врсте благајне - Правдајућа и налогодавна документа у благајни - Готовински инструменти платног промета - Благајнички дневник (извештај) - Евиденција благајничког пословања кроз благајнички дневник - Евиденција благајничког пословања у финансијском књиговодству - Текући-пословни рачун - Процедура отварања текућег рачуна - Правила евидентирања уплата и исплата преко текућег рачуна - Извод банке - Безготовински инструменти платног промета - Прелазни рачун	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) - вежбе (12 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - За реализацију наставе препоручује се метода: Игра улога - Попунити правдајућу документацију (признанице, путни налози...) - Попунити документа за наплату и исплату на основу правдајућих докумената - Обрадити све инструменте плаћања кроз примере - Саставити благајнички дневник - Попунити документа за отварање текућег рачуна

			● Попунити прописане инструменте платног промета ● Анализирати изводе са циљем утврђивања стања новчаних средстава ● Повезати са инвентарисањем при утврђивању стварног стања новца у благајни Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тестове практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак
--	--	--	--

Назив модула: **Евиденција расхода и прихода**

Трајање модула: **28 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Развијање способности за правилно коришћење, чување и одговорност за средства којим се послује ● Оспособљавање за евиденцију прихода и расхода са циљем утврђивања финансијског резултата	● дефинише расходе и приходе ● класификује расходе и приходе ● наведе четири групе промена у вези са расходима и приходима које утичу на биланс стања ● објасни утицај расхода и прихода на биланс стања ● разликује утицај расхода и прихода на капитал ● објасни настанак успешних конта ● објасни значај успешних конта ● примени правила евидентирања на контима расхода и прихода ● евидентира пословне промене у вези са расходима и приходима кроз дневник и на контима главне књиге ● дефинише обрачунски период ● дефинише биланс успеха ● објасни структуру биланса успеха и његов значај	● Појам и врсте расхода и прихода ● Дејство расхода и прихода на биланс стања ● Дејство расхода и прихода на капитал ● Правила књижења на успешним контима ● Обрачунски период ● Биланс успеха – појам и значај ● Место добитка/губитка у билансу успеха	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (14 часова) ● вежбе (14 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Израдити са ученицима шеме конта расхода и прихода и приказати правила евидентирања ● Обликовати и саставити биланс успеха ● Применити правила евидентирања на успешним контима ● Приказати у билансу место добитка/губитка ● Спровести евиденцију кроз пословне књиге двојног књиговодства Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тестове практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак

Назив модула: **Евиденција обавеза из пословања**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за евиденцију потраживања и обавеза - Оспособљавање ученика за евиденцију пословања услужног предузећа	- дефинише појам поверилаца-добављача - наведе документацију везану за добављаче - аналитички и синтетички евидентира настанак обавеза према добављачима - евидентира порез на додату вредност на основу примљених рачуна - евидентира трошкове пословања услужног предузећа основу примљених рачуна - прати доспелост обавеза - разликује врсте попушта одобрених од добављача - евидентира одobreне попусте - евидентира временска разграничења трошкова - обрачуна порез на додату вредност у примљеним рачунима - усаглашава аналитичку и синтетичку евиденцију добављача - разликује бруто зараде, нето зараде, порезе и доприносе на зараде - наведе кораке за обрачун и исплату зарада - изврши обрачун и евиденцију обрачуна зарада - евидентира исплату зарада, пореза и доприноса на зараде - разликује накнаде зарада од зараде - евидентира обавезе по кредитима и измирење меничне обавезе	- Појам поверилаца – добављача - Документација везана за добављаче - Евиденција обавеза према добављачима са порезом на додату вредност - Аналитичка и синтетичка евиденција обавеза према добављачима - Извод из аналитичке евиденције добављача - Порез на додату вредност у примљеним рачунима - Одобрени попусти добављача - Евиденција плаћања доспелих обавеза уз одобрени каса-сконто, бонификацију - Евиденција трошкова пословања услужног предузећа на основу примљених рачуна од добављача - Временска разграничења трошкова - Обавезе по основу зарада и накнада зарада - Евиденција обавеза по узетим кредитима - Друге обавезе - Евиденција меничних обавеза	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (20 часова) - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Евидентирати аналитички и синтетички обавезе према добављачима услужног привредног друштва - Саставити извод из аналитичке евиденције добављача - На основу датих података евидентирати кроз пословне књиге обавезе из пословања предузећа и расходе настале на основу обавеза, плаћања обавеза услужног предузећа - Обрачунати и књижити ПДВ у примљеним рачунима - Евидентирати попусте одobreне од добављача - Евидентирати временска разграничења расхода - Обрачунати зараде и накнаде зарада, примењујући важеће законске прописе из те области. - На основу извода банке књижити исплату зарада и накнада зарада. Оцењивање - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина - тестове практичних вештина - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Евиденција потраживања из пословања**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за евиденцију потраживања и обавеза - Оспособљавање ученика за евиденцију пословања услужног предузећа	- разликује законску, професионалну и интерну регулативу - дефинише потраживања - наведе документацију која прати настанак и престанак потраживања од купаца - заведе рачуне у књигу издатих рачуна - аналитички и синтетички евидентира настанак потраживања - евидентира наплату потраживања - обрачуна ПДВ - евидентира ПДВ на основу издатих рачуна - евидентира приходе услужног предузећа - евидентира временска разграничења прихода - прати доспелост потраживања - евидентира наплату потраживања уз одobreне попусте и меницом - евидентира потраживања од запослених и друга потраживања - евидентира обезвређење потраживања	- Законска, професионална и интерна регулатива (Закон о рачуноводству и ревизији, МРС, рачуноводствене политике) - Појам дужника – купца и документација - Аналитичка и синтетичка евиденција потраживања од купаца - Извод из аналитичке евиденције купаца - Евиденција потраживања од купаца са порезом на додату вредност - Порез на додату вредност у издатим рачунима - Евиденција прихода од услуга - Временска разграничења прихода - Евиденција наплате доспелих потраживања уз каса-сконто, бонификацију - Друга потраживања - Обезвређење потраживања - Потраживања од запослених - Евиденција наплате меницом - Остали облици плаћања – компензација, цесија и - асигнација	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (20 часова) - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство

	● евидентира директно и индиректно отписивање потраживања и наплату отписаних потраживања ● разликује компензацију, цесију и асигнацију ● евидентира компензацију ● обрачуна ПДВ на крају обрачуноског периода ● евидентира плаћање обавезе ПДВ-а на крају обрачуноског периода	● Обрачун пореза на додату вредност на крају обрачуноског периода ● Евиденција плаћања обавезе за порез на додату вредност на крају обрачуноског периода	Препоруке за реализацију наставе Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Евидентирати аналитички и синтетички потраживања од купаца услужног привредног друштва ● Саставити извод из аналитичке евиденције купаца ● На основу датих података евидентирати кроз пословне књиге потраживања из пословања и настале приходе, наплату потраживања услужног предузећа ● Обрачунати и књижити ПДВ у издатим рачунима ● Евидентирати одобрене попусте ● Евидентирати временска разграничења прихода ● Обрачунати порез на додату вредност на крају обрачуноског периода Оцењивање ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тестове практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак ● тестове практичних вештина
--	---	---	--

Назив модула: **Евиденција сталних средстава**

Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање ученика за евиденцију прибављања, трошења и отуђивања сталних средстава	● разликује врсте сталних средстава ● опише карактеристике основних средстава ● разликује вредности и евиденције основних средстава ● доведе у везу прибављање, отуђивање основних средстава са одговарајућом књиговодственом документацијом ● објасни функцију конта исправка вредности основних средстава ● опише начине и процедуру прибављања основних средстава ● евидентира пријем без накнаде, куповину и изградњу основних средстава у аналитичком и финансијском књиговодству ● обрачуна амортизацију линеарном методом ● састави годишњи предрачун амортизације ● књижи амортизацију у аналитичком и финансијском књиговодству ● разликује начине отуђивања основних средстава ● прикаже поступак отуђивања основних средстава ● евидентира отуђивање основних средстава у аналитичком и финансијском књиговодству ● процени вредност основних средстава у билансу стања ● евидентира набавку и трошење алата и инвентара са калкулативним отписом	● Стална средства, појам и врсте ● Појам и карактеристике основних средстава ● Вредности основних средстава ● Пословне књиге основних средстава ● Аналитичка евиденција основних средстава ● Документација у вези са прибављањем основних средстава ● Евиденција прибављања основних средстава ● Пријем без накнаде основних средстава ● Куповина основних средстава ● Изградња основних средстава ● Вишак основних средстава ● Обрачун и књижење амортизације (линеарни метод) ● Документација у вези отуђивања основних средстава ● Евиденција отуђивања основних средстава ● Уступање без накнаде основних средстава ● Продаја основних средстава ● Расходовање основних средстава ● Мањак основних средстава ● Евиденција набавке и трошења алата и инвентара	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (16 часова) ● вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Књижити прибављање сталних средстава ● Саставити годишњи предрачун и књижити амортизацију. ● Књижити отуђивање сталних средстава. ● На часовима вежби саставити биланс стања ради разумевања улоге корективних рачуна сталних средстава Оцењивање ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тест практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак ● тестове практичних вештина

Назив модула: **Утврђивање резултата пословања услужног предузећа**
Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања и вештина за самостално прикупљање података, обрачун и евиденцију резултата пословања предузећа • Оспособљавање ученика за евиденцију резултата пословања услужног предузећа	• евидентира настале расходе и приходе • евидентира временска разграничења расхода и прихода • објасни поступак утврђивања резултата пословања привредног друштва • утврди резултат пословања на основу задатих података о расходима и приходима • дефинише позитиван и негативан финансијски резултат • књижи финансијски резултат • одреди време закључка конта расхода и прихода • одреди место добитка и губитка у билансу стања и билансу успеха • састави закључни лист • састави крајњи биланс и биланс успеха на основу закључног листа • анализира утицај временских разграничења на биланс стања и биланс успеха	• Појам пословног резултата • Поступак утврђивања резултата пословања привредног друштва • Евиденција резултата пословања • Закључни лист • Приказивање резултата пословања у билансу успеха и • билансу стања • Закључивање пословних књига	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (16 часова) • вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици • Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. • Књижити расходе и приходе услужног предузећа • Књижити временска разграничења расхода и прихода • Саставити закључни лист • Утврдити и књижити резултат пословања • Саставити крајњи биланс стања и одредити место резултата у билансу стања • Саставити биланс успеха и приказати резултат пословања • Закључити пословне књиге Оцењивање • праћење остварености исхода • тестове знања • тест практичних вештина • активност на часу • домаћи задатак • писмени задатак

Назив модула: **Евиденција материјала**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за евиденцију набавке и трошења материјала	• повеже набавку и трошење материјала са одговарајућом документацијом • објасни елементе набавне цене • разликује стварну и планску набавну цену материјала • састави калкулацију набавке материјала • евидентира залихе материјала аналитички и синтетички у финансијском књиговодству по стварним набавним ценама • обрачуна трошкове материјала применом различитих метода • мери ефекте примене различитих метода трошења на висину укупних трошкова • евидентира залихе материјала у материјалном и финансијском књиговодству по планским набавним ценама • обрачуна сразмерни део одступања од планске набавне цене за утрошени материјал • евидентира сразмерни део одступања од планске набавне цене за утрошени материјал • објасни функцију конта одступање од планских набавних цена материјала	• Појам, врсте и цене материјала • Документација везана за набавку и трошење материјала • Аналитичка евиденција материјала • Синтетичка евиденција материјала • Извод из аналитичке евиденције материјала • Набавка материјала, залихе по стварним и планским ценама • Евиденција трошења материјала, залихе по стварним ценама (све методе трошења) • Евиденција трошења материјала по планским ценама • Обрачун и књижење одступања од планских цена • Набавка и утрошак ситног инвентара, амбалаже, ауто гума и осталог материјала који се складишти • Вишкови и мањкови материјала • Продаја материјала	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (20 часова) • вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици • Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. • Ученици књиже набавку и трошење материјала на аналитичким и синтетичким контима материјала. • За књижење трошења по стварној набавној цени користе FIFO, LIFO и метод просечне цене.

	● објасни вредност залиха материјала у билансу стања ● евидентира вишкове и мањкове материјала ● евидентира продају материјала ● усаглашава аналитичку и синтетичку евиденцију материјала		● За књижење по планској набавној цени, обрачунавају и књиже одступање од планске набавне цене за утрошени материјал. ● На часовима вежби саставити биланс стања да би ученици разумели утицај одступања на вредновање залиха. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тест практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак ● писмени задатак
--	--	--	--

Назив модула: **Евиденција дугорочних финансијских пласмана и капитала**

Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање ученика за евиденцију прибављања и смањивања капитала	● разликује облике дугорочних финансијских пласмана ● евидентира учешћа у капиталу ● евидентира дугорочна потраживања по кредитима ● евидентира продају емитованих обичних и приоритетних акција ● објасни разлику у правима власника обичних и приоритетних акција ● објасни ажио и дисажио ● разликује облике капитала у зависности од правне форме предузећа ● евидентира прибављање капитала приликом оснивања предузећа ● евидентира прибављање капитала у току пословања предузећа ● евидентира смањење капитала одливом, повлачењем основног капитала	● Евиденција дугорочних финансијских пласмана-појам и облици ● Учешћа у капиталу ● Дугорочна потраживања по кредитима ● Хартије од вредности (Акције) ● Облици капитала (удели, акцијски капитал) ● Евиденција прибављања капитала приликом оснивања и у току пословања (акционарско друштво, друштво са ограниченом одговорношћу) ● Евиденција смањења капитала одливом, повлачењем основног капитала	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (10 часова) ● вежбе (10 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Евидентирати учешћа у капиталу ● Евидентирати емисију и продају обичних и приоритетних акција ● Кроз примере приказати обрачун ажиа и дисажиа ● На основу датих података ученици евидентирају оснивачки капитал код различитих правних форми предузећа, као и прибављање и смањивање капитала у току пословања ● Да би ученици довели у везу повећање или смањење капитала са резултатом пословања урадити са ученицима задатак који садржи почетни биланс са позицијом нераспоређени добитак или губитак Оцењивање ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● тест практичних вештина ● активност на часу ● домаћи задатак

Назив модула: **Евиденција производног процеса**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање ученика за евидентирање процеса производње	- разликује финансијско и погонско књиговодство - преузме почетне залихе - идентификује расходе производног предузећа - евидентира трошкове по врстама - обрачуна амортизацију (аритметичко дегресивна, геометријско дегресивна, функционална метода) - преузме пословне расходе са класе 5 на класу 9 - изврши обрачун трошкова по местима трошења - састави погонски обрачунски лист - распоређи трошкове са места настанка на носиоце трошкова - изврши обрачун трошкова и њихово повезивање са одговарајућим приходима - састави калкулацију цене коштања - евидентира залихе готових производа по планским или стварним ценама коштања - евидентира продају готових производа кроз финансијско и погонско књиговодство (по планској или стварној цени коштања)	- Евиденција расхода производног предузећа у финансијском књиговодству - Обрачун амортизације (аритметичко дегресивна, геометријско дегресивна, функционална метода) - Погонско књиговодство - појам и значај - корисници информација - класа 9 – обрачун трошкова и учинака - места и носиоци трошкова - документација погонског књиговодства- радни налог, погонски обрачунски лист - Калкулација цене коштања - дивизиона калкулација - калкулација помоћу - еквивалентних бројева - калкулација везаних производа - додатна калкулација - Евиденција производње на класи 9 – обрачун трошкова и учинака - Калкулација продајне цене готових производа - Евиденција продаје готових производа	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (20 часова) - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - На основу података главне књиге финансијског књиговодства остварити пословне књиге погонског књиговодства, преузимајући залихе и трошкове. - На основу података из финансијског књиговодства књижити и разврставати трошкове према местима њиховог настанка, преносити трошкове на носиоце, састављати калкулацију, књижити пренос производа на залихе, састављати калкулацију продајне цене и књижити продају готових производа у финансијском и погонском књиговодству Оцењивање - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Утврђивање резултата пословања производног предузећа и рачуноводствено извештавање**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за евиденцију резултата пословања производног предузећа - Схватање улоге и значаја рачуноводства и рачуноводствених информација у пословном одлучивању и контроли пословања - Оспособљавање ученика за припрему и састављање финансијских извештаја	- обавља предзакључна књижења - вреднује залихе готових производа на крају обрачунског периода у погонском књиговодству - евидентира промену залиха готових производа у финансијском књиговодству на крају обрачунског периода - процени ефекте утицаја промене вредности залиха на финансијски резултат - утврђује добит, расподелу добити, губитак и покриће губитка на основу насталих расхода и прихода у - евидентира добитак, расподелу добитка, губитак и покриће губитка. - заључује пословне књиге - објасни значај финансијског извештавања - објасни начин попуњавања оригиналних образаца биланса стања и успеха производног предузећа у складу са МСФИ - састави Биланс стања, Биланс успеха и Извештај о токовима готовине на оригиналним важећим обрасцима на основу датих података	- Предзакључна књижења - Промена залиха готових производа - Утврђивање и расподела добити у производном предузећу - Утврђивање и покриће губитака у производном предузећу - Финансијски извештаји према МСФИ - Законска и интерна регулатива састављања финансијских извештаја - Структура финансијског извештавања - Биланс стања - Биланс успеха - Извештај о токовима готовине - Извештај о променама на капиталу - Напомене уз финансијске извештаје - Статистички извештај	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (20 часова) - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Утврдити вредност залиха готових производа и недовршене производње у погонском књиговодству и књижити промену вредности залиха у финансијском књиговодству.

	● објасни садржај Извештаја о променама на капиталу ● објасни садржај Статистичког извештаја		● Утврдити и књижити резултат пословања у погонском и финансијском књиговодству ● Писменим задатком обухватити кроз финансијско књиговодство утврђивање резултата и акценат ставити на расподелу добити и покриће губитка ● На основу датог закључног листа и осталих потребних података, које спрема наставник, симулирајући реалне ситуације из праксе, саставити редован финансијски извештај за мала и средња правна лица примењујући МСФИ (МСФИ за МСП) или за микро правна лица која не примењују МСФИ и састављају Биланс стања и Биланс успеха. Оцењивање ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● писмени задатак ● тест практичних вештина
--	---	--	---

Назив модула: **Евиденција робног промета**
Трајање модула: **72 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање ученика за евиденцију робног промета	● објасни појам и фазе робног промета ● наведе документима у вези набавке робе ● разликује облике разлике у цени ● састави калкулације цена робе ● евидентира набавку робе у робном и финансијском књиговодству на основу одговарајуће документације ● евидентира интерно кретање у финансијском и робном књиговодству на основу одговарајуће документације ● евидентира обрачунати рабат као трговински попуст ● евидентира продају робе у финансијском и робном књиговодству на основу одговарајуће документације ● евидентира обрачунату остварену разлику у цени ● објасни разлог корекције конта ● Набавна вредност продате робе ● утврди набавну вредност продате робе ● састави нивелацију цена ● евидентира промене цена у робном и финансијском књиговодству ● процени утицај промене цене на укалкулисану разлику у цени ● евидентира вишкове и мањкове робе у робном и финансијском књиговодству ● евидентира утврђени кало и квар робе ● усаглашава аналитичку и синтетичку евиденцију робе	● Појам и фазе робног промета ● Калкулација цена робе – појам и елементи ● Разлика у цени – појам, облици, врсте ● Документација у вези са набавком робе ● Евиденција набавке робе у финансијском и робном књиговодству ● Интерно кретање робе ● Документација у вези продаје робе ● Евиденција продаје робе у финансијском и робном књиговодству ● Обрачун остварене разлике у цени ● Промена продајне цене- повећање и снижење цена ● Трошкови пословања трговинског предузећа ● Трговачки попуст (рабат) ● Евиденција вишка робе ● Евиденција мањка робе ● Евиденција утврђеног кала, растура, лома и кvara робе ● Усаглашавање аналитичке и синтетичке евиденције робе	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (72 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● На основу документације састављати калкулацију цене робе и књижити набавку и продају робе у робном и финансијском књиговодству. ● На примерима из праксе обрачунавати набавну вредност продате робе када се залихе воде по набавној цени применом ФИФО методе и методе просечне цене. ● На часовима вежби састављати биланс стања са залихама робе да би ученици разумели утицај разлике у цени на биланс стања (вредновање залиха) Оцењивање ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● писмени задатак ● тест практичних вештина

Назив модула: **Евиденција увоза и извоза**
Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање ученика са евиденцију увоза и извоза	- дефинише увоз робе - састави калкулацију увоза робе - састави увозни закључак - евидентира увоз у финансијском и књиговодству - састави обрачун извозног посла - састави извозни закључак - доведе у везу закључак са одговарајућом документацијом - евидентира извоз у финансијском књиговодству - евидентира плаћања и наплате са иностранством на основу девизног извода - евидентира плаћања путем девизног акредитива - обрачуна и евидентира курсне разлике	- Основне карактеристике увоза и извоза - Увоз робе – појам - Калкулација увоза робе - Евиденција увоза робе кроз дневник и главну књигу - Извоз робе – појам - Евиденција извоза робе кроз дневник и главну књигу - Обрачун извршеног извозног посла - Девизни рачун - Плаћања преко девизног рачуна (девизни извод) - Девизни акредитив - Обрачун и евиденција курсних разлика	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - На основу књиговодствене документације ученици састављају калкулацију и књиже увоз и извоз робе на синтетичким контима, - Обрачунати и књижити курсне разлике - Књижити плаћања на основу девизног извода. Оцењивање - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Евиденција услуга у робном промету**
Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање ученика за евиденцију услуга у робном промету	- Наведе врсте услуга у робном промету - објасни специфичности транзитног робног промета - објасни ефекте посредовања у транзитном промету - евидентира набавку и продају транзитне робе - евидентира плаћања у транзитној трговини - објасни специфичности комисионих послова - идентификује учеснике у комисионим пословима - разликује ванбилансну и билансну евиденцију залиха робе - евидентира комисиону набавку код комисионара и код комитента - евидентира комисиону продају у књиговодству комитента и књиговодству комисионара - евидентира плаћања на основу комисионих уговора	- Појам и врсте услуга у робном промету - Транзитни послови - Комисиони послови – појам, и учесници - Комисиона куповина, - Комисиона продаја	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Ученици књиже специјалне послове кроз кратке примере везане за поједине врсте специјалних послова Оцењивање - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за утврђивање и евиденцију резултата и расподеле пословања трговинских предузећа - Схватање улоге и значаја рачуноводства и рачуноводствених информација у пословном одлучивању и контроли пословања	- објасни поступак ажурирања књиговодства - изврши предзакључна књижења - евидентира расходе и приходе трговинског привредног друштва - евидентира добит и расподелу добити - евидентира губитак и покриће губитка - разликује пословни и укупан резултат - утврди успешност пословања на конкретном примеру - планира будуће резултате пословања на основу утврђеног резултата - објасни процедуру израде финансијских извештаја према МСФИ - објасни начин попуњавања оригиналних образаца према МСФИ - наведе значај финансијских извештаја за стејхолдере	- Ажурирање књиговодствене евиденције за потребе састављања финансијских извештаја - Утврђивање и расподела добити у трговинском предузећу - Утврђивање и покриће губитака у трговинском предузећу - Финансијски извештаји трговинског предузећа у складу са МСФИ	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачуноводство Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - На основу евидентираних пословања трговинског предузећа ученици утврђују и евидентирају финансијски резултат - Примењују раније стечена знања припремања и израде финансијских извештаја у складу са МСФИ користећи оригиналне образце. Оцењивање - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - писмени задатак - тест практичних вештина

– **КЉУЧНЕ РЕЧИ:** Рачуноводство; Књиговодство; Пословни догађај; Књиговодствена документација; Биланс; Конто; Контра-ње; Књижење; Расходи; Приходи; Добитак; Губитак; Финансијски извештаји; МСФИ.

ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА

2. ОСТВАРИВАЊА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I		74				74
II		72				72

Напомена: у табели је приказан годишњи фонд часова за сваки облик рада

ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Упознавање ученика са условима рада, потрошним материјалом, опремом, алатима и прибором
- Оспособљавање ученика за примену технике куцања
- Оспособљавање ученика за обликовање текстова на матерњем и страним језицима
- Оспособљавање ученика за састављање пословних писама и попуњавање пратећих докумената
- Стицање знања и вештина потребних за успешну примену службене пословне кореспонденције на практичним примерима
- Оспособљавање ученика за рад са текућом поштом и актима
- Оспособљавање ученика за вођење евиденција и класификацију документације
- Усвајање пословног понашања као предуслова за успешну пословну комуникацију
- Оспособљавање за планирање, организовање и систематичност у пословној и службеној кореспонденцији
- Подстицање личног и професионалног развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима
- Оспособљавање за примену стечених знања у другим предметима и свакодневном животу
- Развијање личних и професионалних ставова

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

ПРЕДМЕТА Разред: први

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Организација канцеларије и техника куцања	34
3.	Пословна кореспонденција	24
4.	Евиденција и класификација докумената и рад са поштом	16

Разред: други

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Службена кореспонденција	12
2.	Планирање, организовање и реализација активности пословне и службене кореспонденције	34
3.	Вештина комуницирања и правила пословног понашања	26

Назив модула: Организација канцеларије и техника куцања

Трајање модула: **34 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Упознавање ученика са основним канцеларијским условима, материјалом, опремом, алатом и прибором - Оспособљавање ученика за коришћење технике куцања	- Дефинише савремену канцеларију - објасни значај услова за рад у канцеларији - опише изглед канцеларијског простора - користи канцеларијску опрему, алате и прибор у складу са наменом - разликује врсте потрошног материјала - користи потрошни материјал у складу са наменом - користи обрасце - оверава акте и документацију - користи технику куцања у алфанумеричком и нумеричком делу тастатуре	- Савремена канцеларија - Услови за рад: просторни, физички, климатски, технички, хигијенски - Канцеларијска опрема, алат и прибор - Појам и врсте хартије - Обрасци (појам, врсте и значај) - Печати, жигови и штамбиљи - Овера рукописа, преписа и потписа - Правила при куцању - Алфанумеричка и нумеричка тастатура	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (34 часа) Подела одељења на групе - Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе - Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује путем метода активно оријентисане наставе - Демонстрација употребе канцеларијског материјала, алата и прибора - Користити програм MS Word – за учење технике слепог куцања - Користити одговарајуће програме за слепо куцање Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмена провера знања - тестове знања - активност на часу - тест практичних вештина

Назив модула: Пословна кореспонденција

Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање за састављање пословних писама и попуњавање пратећих докумената	- разликује обавезне и необавезне елементе пословних писама - разликује форме обликовања пословних писама - обликује пословна писма према задатим елементима - напише пословну биографију - састави на основу датих елемената: - допис, - упит, - понуду, - ценовник, - поруџбину, - предрачун, - отпремницу, - рачун, - извештај о књижењу,	- Појам и структура пословног писма - Форме обликовања пословних писама (зупчаста, блок и модификована) - Пословна биографија (CV) - Упит - Понуда - циркуларна - општа - посебна - Ценовник - Поруџбина - Предрачун/Профактура - Отпремница - Рачун/Фактура - Извештај о књижењу – задужењу, одобрењу - Комисијски записник - Рекламација	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (24 часа) Подела одељења на групе - Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе - Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију

	– комисијски записник, – рекламацију, – одговор на рекламацију, – ургенцију	• Одговор на рекламације • Ургенција	Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализују кроз методе активно оријентисане наставе • Користити рачунар за планирање и евиденцију података • Давати примере и ситуације из праксе Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак • тест практичних вештина
--	--	---	--

Назив модула: Евиденција и класификација докумената и рад са поштом

Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за вођење евиденција и класификацију документације • Оспособљавање ученика за рад са поштом	• дефинише појам, врсте и значај евиденција • евидентира дневне и недељне обавезе • дефинише појам, врсте и значај класификација • класификује документацију према задатим параметрима • објасни рад у појединим фазама рада са текућом поштом • спроведе процедуру рада по појединим фазама на конкретном примеру • примени правила за писање електронских писама (e-mail)	• Појам, врсте и значај евиденција • Евиденциона средства • Појам, врсте и значај класификација • Фазе: пријем, завођење, разврставање, отварање и прегледање, сигнирање, достављање у рад, враћање решених предмета писарници, отпремање поште • Електронска пошта	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • вежбе (16 часова) Подела одељења на групе • Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе • Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује путем метода активно оријентисане наставе • Користити примере из праксе и игру улога (кроз симулацију процеса рада са текућом поштом и актима) Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмена провера знања • тестови знања • активност на часу

Назив модула: Службена кореспонденција

Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања и вештина потребних за успешну примену службене кореспонденције на практичним примерима	• објасни појам службеног акта • опише структуру службеног акта • изради на основу задатих елемената: – допис – решење – одлуку	• Службени акти – појам и структура • Допис • Решење • Одлука	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • вежбе (12 часова) Подела одељења на групе • Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе • Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити рачунар за састављање службених аката на основу датих елемената • Давати примере и ситуације из праксе

			Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● активност на часу ● тест практичних вештина
--	--	--	--

Назив модула: Планирање, организовање и реализација активности пословне и службене кореспонденције
Трајање модула: 34 часа

ЦИЉ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање за планирање, организовање и систематичност у пословној и службеној кореспонденцији	● планира активности користећи софтвере и друга средства ● одреди приоритете у реализацији канцеларијских активности на основу датих упутстава ● прати реализацију планираних активности на основу датих упутстава ● користи интернет и друге изворе за прикупљање информација ● састави извештаје о раду ● систематизује примљену и послату пошту у рачунару ● изврши електронску заштиту личних и пословних података ● креира и попуни обрасце за послове који се често понављају на основу датих елемената ● изради различите видове презентација ● презентује у складу са правилима презентовања ● дефинише појам и значај састанка ● изради план активности за организовање састанка ● спроведе активности за реализацију састанка ● састави и пошаље позив учесницима састанка ● води састанак ● наведе појам, врсте и начине вођења записника ● састави записник са састанка на основу датих елемената	● планирање дневних, недељних и месечних активности ● софтвери, планери и друга средства за планирање активности ● праћење остварења планираних активности (контрола спровођења, чек листе, подсетници и сл.) ● Употреба електронске поште у канцеларијском пословању ● Екстерни медији за чување података (USB, CD, екстерни хард диск, интернет налози, итд.) ● Попуњавање штампаних образаца и креирање образаца на рачунару ● Презентација (израда презентације, припрема простора и опреме, презентовање) ● Видови презентација (електронске презентације, плакат, постер, графо-фолија) ● Прикупљање информација за организацију састанка – план активности (одредити датум, место и време одржавања, послати позив учесницима, припремити потребан материјал, обезбедити простор и опрему, освежење и храну, обезбедити смештај за учеснике ако је потребно итд.) ● Фазе тока састанка и вођење састанка (подела улога, дефинисање циља састанка, договор о раду, планирање времена трајања, истицање дневног реда, дискусија, начин доношења одлука итд.) ● Појам, врсте и начини вођења записника ● Делови записника ● Изводи из записника	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (34 часа) Подела одељења на групе ● Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе ● Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализују кроз методе активно оријентисане наставе ● Користити рачунар за планирање и евиденцију података ● Давати примере и ситуације из праксе Препоручене методе: – игра улога – студија случаја – пројекат – симулација Решавањем ситуацијских задатака ученици планирају дневне, недељне и месечне активности користећи средства и медије намењене за те сврхе. У планирању воде рачуна о приоритету реализације активности. Користећи чек листе прате спровођење планираних активности. Ученици користе интернет за пријем и слање поште водећи рачуна о правилима писана електронских писама и комуницирања путем електронске поште. Систематизују примљену и послату пошту у одговарајуће фолдере. Документа (фајлове) настала у спровођењу канцеларијских активности систематизују у одговарајуће фолдере ради лакшег проналажења потребних података и повремено врше електронску заштиту података (back-up). За послове који се често понављају користе или креирају одговарајуће обрасце. Користећи одговарајуће медије за израду презентације ученици, подељени у групе, припремају различите видове презентација на задату тему и презентују их. По завршеним презентацијама ученици дају критички осврт на презентацију, најпре аутори, а затим и публика. Ученици спровode активности потребне за планирање и организовање састанка на задату тему. Подељени на улоге реализују састанак, након чега у пленуму дискутују о добрим и лошим странама састанка и доносе закључке. Ученици састављају извештаје о раду, примењујући правила за састављање извештаја Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● активност на часу ● тестове знања ● тест практичних вештина ● усмено излагање

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање ученика за различите врсте пословног комуницирања уз примену правила пословног понашања	- објасни појам и елементе комуникације - разликује врсте комуникација и њихове предности и недостатке - примењује формални и неформални облик комуницирања - разликује намену средстава комуникације (телефон, компјутер) - понаша се у складу са правилима пословног бон-тона - примени правила хоризонталне и вертикалне комуникације у предузећу и конкретној служби - примени правила екстерне комуникације - негује и одржава односе са већ стеченим пословним партнерима - примењује општа правила понашања у телефонској комуникацији - користи електронске облике комуницирања - примењује правила online бонтона - препозна могуће баријере у комуникацији - примењује правила активног слушања и различите методе решавања конфликтних ситуација	- Појам комуникација, комуникациони канали и нивои - Врсте комуникација - Усмена и писана комуникација - Вербална и невербална комуникација - Формална и неформална комуникација - Интерна и екстерна комуникација - Средства комуникације – врсте и начин коришћења - Правила пословног понашања (пословни бон-тон) - Корпоративни имиџ - Изграђивање пословног односа – са руководиоцима, колегама и сарадницима - Изграђивање и неговање добрих пословних односа са партнерима и странкама - Културолошке карактеристике различитих народа и облици понашања у одређеним пословним ситуацијама „Златна” правила вођења телефонског разговора - Електронска комуникација- правила за писање <i>e-mail</i> порука; форум правила понашања – <i>online бонтон</i> - Могуће баријере у комуникацији „Подршка комуникацији” - Методе решавања конфликтних ситуација	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (26 часова) Подела одељења на групе - Одељење се дели на 2 групе (до 15 ученика) приликом реализације вежби Место реализације наставе - Вежбе се реализују у кабинету за пословну кореспонденцију и комуникацију Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе Препоручене методе: - Игра улога - Пројекат - Студија случаја Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу

4. КЉУЧНЕ РЕЧИ: савремена канцеларија, кореспонденција, пословна кореспонденција, службена кореспонденција, комуникација, пословни бонтон.

ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА

5. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	74					74

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА

- Разумевање корелативних односа између економске географије и других природних и друштвених наука;
- Стицање нових знања о савременим економско-географским процесима у свету и у Србији;
- Разумевање физичко и друштвено – географских фактора развоја привреде и друштва;
- Стицање знања о светској привреди и привреди Србије;
- Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балкану, у Европи и у свету;
- Оспособљавање ученика да примењују географска знања и вештине у даљем образовном и професионалном развоју;
- Оспособљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењу и за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине;
- Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света;
- Изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету.

7. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ

МОДУЛ Разред: Први

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Земља као животно и економски простор човека	28	/
2.	Географија светске привреде и положај Србије у њој	28	/
3.	Свет, Европска унија и Србија – савремени економско и политичко-географски процеси	18	/

8. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Земља као животни и економски простор човека**
Трајање модула: **28 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
	- дефинише предмет изучавања економске географије; - објасни значај, место економске географије у систему наука; - објасни природне и друштвене елементе географског простора и њихову условљеност - наведе глобални размештај најзначајнијих природних ресурса користећи географске карте - направи преглед природног богатства Србије помоћу картографског метода - креира тематске карте Србије различитог садржаја и размера - доводи у везу привредни развој и природне услове - анализира значај рељефа и климатских одлика за економски развој - објасни улогу воде као ресурса у савременом друштву и привреди - објасни улогу и значај пољопривредног земљишта и шума за привредни развој - објасни појам деградације пољопривредног земљишта и шума - објасни појмове: експлоатација природних ресурса (загађивачи), алтернативни извори енергије и рециклажа - наведе мере за заштиту и унапређивање природног окружења - образложи везу између одрживог развоја и заштите природног и културног окружења - објасни утицај становништва на привредни развој користећи познате демографске појмове - анализира основне демографске одлике и њихову међусобну условљеност користећи различите графичке методе - објасни демографске проблеме у Србији - анализира факторе који у урбаним и руралним просторима утичу на економски развој - објасни улогу различитих типова насеља у економском развоју - наведе промене на савременој политичкој карти света - разликује појмове националног, етничког и културног идентитета - изгради став о једнаким правима људи - доводи у везу односе држава и светску економију - препознаје историјски оквир развоја економских система	- Предмет проучавања, развој, значај и место економске географије у систему наука - Економско-географске методе и њихова употреба (прикупљање, обрада, анализа и визуелизација података) - Географски положај – предност или препрека друштвеном и економском развоју региона - Глобални размештај најзначајнијих природних ресурса - Природна богатства Србије - Значај природних ресурса за економски развој - Привреда и природни услови: значај рељефа и климе за развој пољопривреде и туризма - Вода као ресурс у савременом друштву и привреди: водоснабдевање, пољопривреда, саобраћај на води и туризам - Пољопривредно земљиште и шуме: потенцијали, деградација и заштита - Експлоатација природних ресурса (загађивачи), алтернативни извори енергије и рециклажа - Нарушавање природне средине: могуће последице - Одрживи развој и заштита природног и културног окружења - Демографски развој (кретање и структура светског становништва) и друштвено-економске импликације - Демографски проблеми и популациона политика у Србији - Градови као станишта и економски центри: структура града, глобални градови и проблеми убрзаног раста градова - Рурални простор и рурална економија: поређење различитих земаља - Различити типови насеља и економски развој - Политичко обликовање простора: држава и улога државе у економском развоју - Национални, етнички и културни идентитет - Односи држава и светска економија: историјски оквир развоја економских система	На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (28 часова) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Примена различитих наставних облика и метода, са акцентом на доминацију интерактивне наставе (проблемска и пројектна настава) - коришћење основне литературе уз употребу савремених технологија за презентовање - коришћење аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја - коришћење савремених електронских помагала - коришћење разноврсних података и информација из различитих извора - коришћење различитих метода у обради, анализи и презентовању резултата Оцењивање Вредновање остварености исхода треба вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активности на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Географија светске привреде и положај Србије у њој**
Трајање модула: **28 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање знања о светској привреди и привреди Србије - Сагледавање потенцијала и могућности Србије за њену конкурентност у регионалној и светској привреди	- објасни основну класификацију економских делатности - разуме узрочно-последични однос развоја привредних сектора и фактора који обликују привреду - користи различите методе за мерење економског и друштвеног развоја - опише фазе развоја привреде у свету и у Србији - објасни утицај економских фактора на привредни развој	- Основна класификација привреде, структура привреде и степен привредног и друштвеног развоја - Методе за мерење економског и друштвеног развоја - Фазе развоја привреде у свету и Србији - Индустријализација и развој привреде у свету и у Србији у периоду после Другог светског рата - Утицај различитих економских фактора на привредни развој	На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (28 часова) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици

	● разликује типове пољопривреде у савременим условима ● наведе најзначајније области биљне и сточарске производње у свету и у Србији, као и главна светска риболовна подручја ● објасни утицај доминантних фактора на размештај и развој пољопривреде ● објасни савремене проблеме исхране човечанства ● објасни размештај старих и нових индустријских региона у свету ● разуме процес транзиције старих и нових индустријских региона у свету током времена ● анализира структуру и размештај индустрије у Србији ● процени утицај појединих фактора на даљи развој индустрије у Србији ● идентификује делатности услужног сектора ● анализира утицај природних и друштвених фактора на развој саобраћаја ● разуме значај појединих саобраћајних грана на привредни развој ● картографски прикаже главне саобраћајне правце и центре у Србији ● анализира улогу главних саобраћајних праваца и центара у привредном развоју наше државе ● разуме значај међународне трговине у привредном развоју ● препознаје положај Србије у међународним трговинским односима ● наведе трендове у области туризма, глобалне и трендове у Србији	● Типови пољопривреде у свету и савремене промене ● Главне области биљне и сточарске производње и риболовних подручја у свету ● Пољопривреда Србије: размештај пољопривредне производње, стање и перспективе ● Савремени глобални проблеми у људској исхрани: глад и гојазност ● Географски размештај и локација индустријских капацитета: микро и макролокацијски фактори ● Индустријски региони у свету: развој, структура, промене ● Индустрија у Србији на почетку 21. века: главни индустријски центри, стање и перспективе ● Разноликост сектора услуга: класификација, појам и значај ● Саобраћајна инфраструктура и привредни развој: врсте саобраћаја кроз призму њиховог утицаја на развој привредних делатности ● Међународна трговина и положај Србије: глобални и регионални трговински токови роба, услуга и капитала ● Туризам као највећи светски извозник услуга: глобални трендови и Србија	Препоруке за реализацију наставе ● Примена различитих наставних облика и метода, са акцентом на доминацију интерактивне наставе (проблемска и пројектна настава) ● коришћење основне литературе уз употребу савремених технологија за презентовање ● коришћење аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја ● коришћење савремених електронских помагала ● коришћење разноврсних података и информација из различитих извора ● коришћење различитих метода у обради, анализи и презентовању резултата Оцењивање Вредновање остварености исхода треба вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активности на часу ● домаћи задатак
--	--	---	--

Назив модула: **Свет, Европска унија и Србија – савремени економско и политичко-географски процеси**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање нових знања о савременим економско-географским и политичко-географским процесима у свету и у Србији; ● Стицање знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву, у Европи и у свету ● Стицање знања о регионалним целинама Србије и сагледавање њихових специфичности	● дефинише појам глобализације ● разликује одлике политичке, територијалне, економске и културне глобализације ● наведе промене у светској економији које су настале под утицајем савремених процеса глобализације ● разликује улогу, значај и видове деловања међународних организација (Уједињене нације, Светска банка, Међународни монетарни фонд, Светска трговинска организација, OECD, CEFTA, EFTA, NAFTA) ● наведе факторе неравномерног економског и друштвеног развоја у свету ● наброји могуће последице неравномерног економског и друштвеног развоја ● опише развој и ширење Европске уније и њене основне институције ● објасни регионалне разлике унутар Европске уније ● уочава предности и недостатке географског положаја Србије у савременим економским и политичким променама у свету и у Европи ● разликује економске интеграције на Балкану и у Југоисточној Европи ● дефинише појмове регионални развој, девастирана подручја, регионална политика ● наведе примере регионалних разлика у Србији	● Глобализација: шансе и претње економском и друштвеном развоју ● Главне међународне политичке и економске организације и њихов утицај на развој Србије ● Центар и периферија светске економије: фактори, подела земаља према развијености, последице ● Заједничка Европа – разнолика Европа ● Различити облици економских интеграција на Балкану и у Југоисточној Европи ● Неравномеран регионални развој у Србији: узроци, стање и мере регионалне политике	На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (18 часова) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Примена различитих наставних облика и метода, са акцентом на доминацију интерактивне наставе (проблемска и пројектна настава) ● коришћење основне литературе уз употребу савремених технологија за презентовање ● коришћење аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја ● коришћење савремених електронских помагала ● коришћење разноврсних података и информација из различитих извора ● коришћење различитих метода у обради, анализи и презентовању резултата Оцењивање Вредновање остварености исхода треба вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активности на часу ● домаћи задатак

11. КЉУЧНЕ РЕЧИ: Економска географија, ресурси, привреда, Србија, Европска Унија, економско-географски процеси, политичко-географски процеси.

Циљеви учења:

С Усвајање знања из страног језика и јачање самопоуздања код ученика да у усменој и писаној комуникацији користи језик и да се компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља.

С Оспособљавање ученика да упозна језик струке ради вођења пословне комуникације, праћења новина у струци и ширења пословних веза.

Годишњи фонд часова: 36
Разред: Други

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ СТРУЧНЕ ТЕМЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	- разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима и правилно их користи - разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговарно стандардним језиком, постављају питања и траже објашњења у вези са темом дискусије или разговора	ТЕМЕ Напомена: Ове теме произилазе из описа стандарда занимања и оне се обрађују током четворогодишњег образовања узимајући у обзир програм стручних предмета ради корелације са тематиком из страног језика - Основна терминологија која се односи на послове из домена општих, правних и кадровских послова и послова набавке и продаје, трговине, малопродаје и veleprodaje - Основни појмови из домена банкарских трансакција (уплате, исплате, врсте рачуна)	- Представљање себе и других - Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) - Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) - Давање једноставних упутстава и команди - Изражавање молби и захвалности - Изражавање извињења - Изражавање потврде и негирање - Изражавање допадања и недопадања - Изражавање физичких сензација и потреба - Исказивање просторних и временских односа - Давање и тражење информација и обавештења - Описивање и упоређивање лица и предмета - Изражавање забране и реаговање на забрану - Изражавање припадања и поседовања - Скретање пажње - Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - Тражење и давање дозволе - Исказивање честитки - Исказивање препоруке - Изражавање хитности и обавезности - Исказивање сумње и несигурности	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, односно прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспектима употребе језика, односно на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности. Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такзована комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте: - усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину - поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности - наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја - ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину - удбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама - учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	- чита и разуме различите врсте прилагођених текстова (једноставнија лична/пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, обрасци, решења, огласи, уговори, записници) препознајући основна значења и релевантне детаље - открива значење непознатих речи на основу контекста и/или помоћу речника - уочава предвидљиве информације (кад, где, ко, колико, зашто) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји, решења)	- Вођење евиденције и документације у администрацији - Праћење новина у области међународних правно-административних послова - Основе пословне комуникације и кореспонденције (пословна преписка и комуникација у писаној и усменој форми) - Опис послова у фирмама (приватним/државним) и организација послова - Пословна документација - Међукултурално разумевање (разлике у културама других народа и говор тела) - Организација и структура компанија (врсте компанија, њихова структура, сналагање у оквиру компаније – где се шта налази) ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ I. РЕЧЕНИЦА а) изјаве – са променом глаголског времена б) молбе, захтеви, наредбе в) питања са променом реда речи - Директна и индиректна питања - Defining relative clauses <i>He was a great player who came from Sabac.</i> - Non-defining relative clauses <i>John, whose team is number one, is a very good player.</i> Reported speech – statements Reported speech – Questions Reported speech – Commands II. ИМЕНИЧКА ГРУПА - Члан – Нулти члан уз градивне и апстрактне именице		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику	- описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице - води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине, користи основни ниво пословне комуникације - реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника			

ПИСАЊЕ	- саставља краћи текст (мејл, писмо) у одређене пословне сврхе (обавештење, уговарање, померање термина, дневни ред, - пише краћи текст о фирми, пословању и персоналу, саставља и препознаје основна пословна документа	и Именице \endash Бројиве и небројиве именице \endash Заменички облици а) Заменице С Relative pronouns (who, which, whose, when, that, where) б) детерминатори \endash Показни детерминатори \endash Неодређени детерминатори \endash Присвојни детерминатори 4. Придеви \endash too/not...enough/n ot as...(as)/ less...than 5. Бројеви - J. Кванитификатори		Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација \endash достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну
ИНТЕРАКЦИЈА	- комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено) - поређи различите културолошке аспекте других народа и користи то знање да би боље схватио саговорника	\endash ГЛАГОЛСКА ГРУПА \endash Глаголи \endash Past perfect \endash Модални глаголи: <i>obligation, prohibition and advice</i> \endash Пасивне конструкције – \endash Have something done Subject + have or get + object + past participle (by + agent) <i>I get my eyes tested once a year.</i> - Gerunds and infinitives		примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације, попуњавање формулара, рачуна и других докумената (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.
Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја				
Оспособљавање ученика да преводи, сажима \endash препричава садржај краћих усмених и писаних текстова				
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	- аргументује свој став о медијском тексту - смислено и сврсисходно користи изворе информација које су релевантне за струку, обављање посла и лично ангажовање на послу	5. Прилози 6. Предлози 7. Кондиционал други		
Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима				
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ	- препознаје и правилно користи основне фонолошке категорије (интонација, прозодија, ритам) - препознаје и правилно користи морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи)			

Годишњи фонд часова: 35

Разред: Трећи

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ СТРУЧНЕ ТЕМЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	- разуме појединости значајне за разговор у коме се износе лични ставови једног или више саговорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту (информације о личностима, послу, клијентима, куповини, ближем окружењу) - разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота	ТЕМЕ Напомена: Ове теме произилазе из описа стандарда занимања и оне се обрађују током четворогодишњег образовања, узимајући у обзир програм стручних предмета ради корелације са тематиком из страног језика. - Терминологија која се односи на вештине руковођења предузећима - Основни појмови везани за улагања, увоз и извоз добара - Овладавање стручним изразима везаним за новац (функције новца, улога новца у монетарном систему, електронски новац сл.) - Вештине неопходне за истраживање тржишта	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (формално, неформално) 3. Изражавање молби и захвалности, извињења, слагања и неслагања, честитки, сумње и несигурности и сл.	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспект у употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

	● разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговетно стандардним језиком, постављају питања и траже објашњења у вези са темом дискусије или разговора	\\endash Овладавање вештином вођења презентација (структура презентације, технике и правила при изради презентација) \\endash Пословна преписка (овладавање вештином писања упита и одговора на упите) \\endash Вођење банковне и канцеларијске документације \\endash Вештине неопходне за успешно предузетништво УЖЕСТРУЧНА ТЕМАТИКА 5. Статистика 6. Предузетништво 7. Правна документација (извод и, уверења) ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ I. ИМЕНИЧКА ГРУПА с Чланови Одређени, неодређени, нулти члан + Именице Бројиве и небројиве \\endash Заменице \\endash Relative pronouns (who, which, whose, when, that, where) \\endash детерминатори \\endash Показни детерминатори \\endash Неодређени детерминатори \\endash Присвојни детерминатори \\endash Придеви \\endash too/not...enough/n ot as...(as)/ less...than \\endash Бројеви \\endash Квантитификатори J. ГЛАГОЛСКА ГРУПА \\endash Времена \\endash Модални глаголи: <i>obligation, prohibition and advice</i> \\endash Модални глаголи за изражавање вероватноће \\endash Пасивне конструкције \\endash Causative Have \\endash Verb Patterns \\endash Reported speech – Statements Questions Commands \\endash Прилози \\endash Предлози \\endash Трећи кондиционал	Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потражи за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такозвана комуникативно-интерактивна парадигма \\endash настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте: ● усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину ● поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности 5. наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја 6. ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину 7. уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких 8. материјала, поготову кад је реч о стручним темама 9. учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.
ЧИТАЊЕ	Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	● препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова (лична/пословна писма, проспекти, упутства, образци, решења, рекламе, огласи, уговори, записници, формулари, извештаји), примењујући одговарајуће технике/врсте читања ● открива значење непознатих речи на основу контекста и/или помоћу речника ● разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима	Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.
ГОВОР	Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику	● описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове ● води разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине, користи виши ниво пословне комуникације ● реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника ● држи презентацију на дату тему уз употребу разних техника помоћу којих наглашава или минимализује одређене идеје	Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.
ПИСАЊЕ	Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	● напише пословно писмо(упит и одговор на упит) према одређеном моделу различите садржине ● опише и појасни садржај шема и графика везаних за струку	Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.
ИНТЕРАКЦИЈА	Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	● спроводи пословну комуникацију у свакодневним ситуацијама са пословним партнерима и клијентима (усмено и писмено)	Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.
МЕДИЈАЦИЈА	Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	● преводи усмено или писмено поруке у складу са потребама комуникације	Важан циљ у учењу страног језика \\endash средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, \\endash зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	● аргументује свој став о медијском тексту ● смислено и сврсисходно користи изворе информација које су релевантне за струку, обављање посла и лично ангажовање на послу			То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације, попуњавање формулара, рачуна и др. административних папира (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ	● коректно употребљава реченичне конструкције			

Годишњи фонд часова: 31

Разред: Четврти

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ СТРУЧНЕ ТЕМЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	● разуме сложеније исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, клијентима, куповини,, ближем окружењу) ● разуме најбитније информације у сложенијем контексту и обавештењима (у комуникацији, преко разгласа, у бироу, на шалтеру, на тел. секретарици) и правилно их користи	ТЕМЕ Напомена: Ове теме произиласе из описа стандарда занимања и оне се обрађују током четворогодишњег образовања узимајући у обзир програм стручних предмета ради корелације са тематиком из страног језика ● Основна терминологија из домена маркетинга (4П) ● Примена упитника и анкета у истраживању тржишта ● Примена информационих технологија у домену струке ● Вођење евиденције и документације у администрацији	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспект у употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности. Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такозвана комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте: ● усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину ● поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности ● наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја ● ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину ● уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких ● материјала, поготову кад је реч о стручним темама ● учioniца постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	● чита и разуме различите врсте прилагођених текстова (пословна писма, позивнице, проспекти, упутства, обрасци, решења, огласи, уговори, записници) препознајући значења и релевантне детаље ● открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника ● уочи предвидљиве информације (кад, где, ко, колико, зашто) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, проспекти) као и у стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји, решења)	● Праћење новина у области међународних правно-административних послова ● Примена курсне листе и стране валуте ● Примена реклама и рекламирања у продаји ● Пословна кореспонденција (писање поруџбина, жалби и одговора на жалбе и извештаја) ● Конкурисање за посао (огласи, CV, пропратна писма, заснивање радног односа) УЖЕСТРУЧНА ТЕМАТИКА ● Људски ресурси ● Капитал ● Финансије ● Преговарачке вештине ● Вођење састанка ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику	● описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове користећи сложеније изразе и реченице ● води разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине, користи виши ниво пословне комуникације ● преговара, предлаже, реагује на предлоге и затвара преговоре ● води састанке, припрема дневни ред, сумира и даје закључке ● реагује учтиво на питања , захтеве, позиве, извињења саговорника	а) изјаве – са променом глаголског времена б) молбе, захтеви, наредбе в) питања са променом реда речи - Директна и индиректна питања - Defining relative clauses <i>He was a great player who came from Sabac.</i> - Non-defining relative clauses <i>John, whose team is top of the league, is a very good player.</i> Reported speech – statements Reported speech – Questions Reported speech – Commands II. ИМЕНИЧКА ГРУПА I. Члан - Нулти члан уз градивне и апстрактне именице		

ПИСАЊЕ	- саставља текст (мејл, писмо) у одређене пословне сврхе (обавештење, уговарање, померање термина, дневни ред, конкурсисање за посао) - пише текст о фирми, пословању и персоналу, саставља и препознаје основна пословна документа - пише извештај на основу белешки	\endash Именице 4. Бројиве и небројиве именице с Заменички облици а) Заменице У Relative pronouns (who, which, whose, when, that, where) б) детерминатори \endash Показни детерминатори \endash Неодређени детерминатори \endash Присвојни детерминатори	Важан циљ у учењу страног језика средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструкционата или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације, попуњавање формулара, рачуна и др. административних папира (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.
ИНТЕРАКЦИЈА	комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)	и Придеви \endash too/not...enough/n ot as...(as)/ less...than \endash Бројеви \endash Квантификатори	
МЕДИЈАЦИЈА	преводи усмено или писмено поруке, уговоре, записнике у складу са потребама комуникације	8. ГЛАГОЛСКА ГРУПА - Глаголи - Past perfect - Модални глаголи: <i>obligation, prohibition and advice</i> - Пасивне конструкције – - Future forms - Have something done - Subject + have or get + object + past participle (by + agent) <i>I get my eyes tested once a year.</i> - Gerunds and infinitives	
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	- аргументује свој став о медијском тексту - смислено и сврсисходно користи изворе информација које су релевантне за струку, обављање посла и лично ангажовање на послу	- Прилози - Предлози - Кондиционал други - Кондиционал трећи - Hypothesising	
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ	препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозођија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи)		

КЉУЧНЕ РЕЧИ: реченица, реченична група, именична група, глаголска група, стручна тематика, писање.

ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА

У ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II		72				72
III		70				70

у ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Оспособљавање ученика за примену нових технологија у струци
- Оспособљавање ученика за коришћење готових апликација
- Развијање вештина за обраду слика
- Развијање вештина за обраду звука
- Развијање вештина израду мултимедијалних презентација
- Развијање вештина табеларна израчунавања
- Развијање вештина сложена табеларна израчунавања
- Развијање вештина рад са базом података
- Развијање способности за примену електронског приказивања резултата
- Развијање способности за примену електронског пословања

- Стицање знања за примену ЦМС апликација
- Развијање вештина за управљање садржајем на Интернет презентацијама и Интернет апликацијама
- Оспособљавање ученика за повезивање добијених знања и вештина
- Оспособљавање ученика за самосталан рад

\endash **НАЗИВ И**
ТРАЈАЊЕ МОДУЛА Разред:
ДРУГИ

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Обрада слика		14
2.	Израда презентација		14
3.	Рад са табелама		24
4.	Напредни рад са табелама		20

Разред: **ТРЕЋИ**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Креирање база података		16
2.	Упити над базом података		14
3.	Форме, извештаји и макрои у бази података		16
4.	Електронско пословање		12
5.	Израда сајтова		12

\endash **ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**

Назив модула: **Обрада слика**
 Трајање модула: **14 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Развијање вештина и компетенција ученика за обраду дигиталних слика	- разуме принципе представљања слика у рачунару (растерски, векторски) - разликује формате слика и њихове особине - изврши конверзију формата слике - мења димензије слике - мења капацитет фајла слике - разликује алате за вршење корекције на слици - примењује алате за вршење корекција на слици	- Програми за обраду слика: <i>MS Office Picture Manager, MS Paint</i> итд. - Представљање слика у рачунару - Формати за чување слика - Слике добијене помоћу скенера, дигиталног фотоапарата или мобилног телефона - Атрибути слика - Основне обраде слика	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (14 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: - припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> - пројекат Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тестови практичних вештина

Назив модула: **Израда презентација**
Трајање модула: **14 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција ученика за израду мултимедијалних презентација - Развијање вештина и компетенција ученика да врше презентацију резултата на задате теме	- уноси и форматира текст на слајду - уноси слајдове на презентацију - изради и форматира табелу на слајду - убаци и форматира слику на слајду - изради и форматира графиконе и дијаграме на слајду - користи предложене теме и израђује нове за дизајн слајда - уметне интерне и екстерне везе на слајд - користи презентацијске ефекте - изврши припрему за штампу и штампа презентацију - архивира презентацију у различитим форматима	- Појам презентације и слајда - Дефинисање дизајна садржаја и позадине слајда - Текст на слајду - Слике на слајду - Графикони и дијаграми у презентацији - Презентацијски ефекти (анимација, прелази) <i>Hyperlink</i> - Приказивање презентације - Презентација као интернет сајт - Штампање презентације - Архивирање презентације	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (14 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: — припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> — пројекат Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тестови практичних вештина

Назив модула: **Рад са табелама**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција ученика за коришћење основног статистичког софтверског пакета - Развијање вештина и компетенција ученика да решавају задатке, примене и презентују резултате добијених решења	- отвори једну и више радних књига - убаци нове радне листове - преименује и брише постојеће радне листове - сачува радну књигу у одговарајућем формату - унесе различите врсте података у ћелију - одреди референцу и име ћелији - форматира садржај ћелије - сортира податке у табели - филтрира податке у табели - унесе формуле - користи формуле за решавање задатака - користи функције - реши задатке помоћу функција - изради графиконе и дијаграме на основу података из табеле - форматира графиконе и дијаграме - унесе слике у радну књигу - објасни појам базе података у програму за табеларна израчунавања - изврши различите операције везане за базе података у програму за табеларна израчунавања - користи <i>on-line</i> сервисе за табеларна израчунавања - припреми радну књигу за штампу - штампа податке из радне књиге	- Програми за табеларна израчунавања: <i>MS Excel, Open Office Calc</i> итд. - Покретање програма за рад са табелама (почетни кораци и мењање основних поставки) - Радна свеска и радни листови (поступак са радним листовима) - Типови података које користе програми за табеларна израчунавања: текстуални, нумерички и формуле - Референце ћелија - Наменске листе - Копирање и премештање садржаја ћелије - Форматирање текстуалних и нумеричких података - Рад са формулама у табели - Копирање и мењање формула - Релативно и апсолутно адресирање ћелија - Статистичке функције - Сортирање података: једноставно и сложено - Филтрирање података - Израда и типови графикаона - Припрема за штампу (поставке радног листа и припреме) - Преглед пре штампе и штампање	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (24 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Учионица опремљена пројектором - кабинет за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз часове активне наставе помоћу следећих метода: — „<i>hot potatoes</i>” – апликативни програм за израду квизова, тестова, укрштеница итд. — припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> — метод станица рачуноводства — пројектна настава - У реализацији наставе користити садржаје рачуноводства и других стручних предмета Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Напредни рад са табелама**
Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Развијање вештина и компетенција ученика да овладају напредним знањем и вештином коришћења статистичког софтверског пакета	- користи формуле за решавање задатака - користи напредне функције - реши задатке помоћу функција - објасни појам базе података у програму за табеларна израчунавања - изврши различите операције везане за базе података у програму за табеларна израчунавања - користи on-line сервисе за табеларна израчунавања	- Програм за табеларна израчунавања: <i>MS Excel, Open Office Calc</i> итд. - Напредне функције - Извештаји у Excel-у - Заштита радног листа - Валидација података - Математичке и финансијске функције - База података - Пивот табеле - Функције са условом <i>Lookup и Vlookup</i> функције - Функције за рад са текстом <i>Google documents</i>	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (20 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Учионица опремљена пројектором - кабинет за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз часове активне наставе помоћу следећих метода: – „<i>hot potatoes</i>” – апликативни програм за израду квизова, тестова, укрштеница итд. – припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> – метод станица – пројектна настава - У реализацији наставе користити садржаје рачуноводства и других стручних предмета Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тест практичних вештина

Назив модула: **Креирање база података**
Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција ученика за формирање табеле у бази података - Развијање вештина и компетенција ученика за уређивање и приказ података	- изради и форматира табеле - постави релације између табела - примењује филтрирање - примењује сортирање - примењује копирање и креирање веза - врши увоз и извоз података из базе података	- Програм за рад са базама података - Типови података - Планирање и оптимизација базе података - Креирање табела и постављање примарних кључева - Постављање релација између табела - Модификовање табела - Унос и валидација података - Увоз и извоз података у <i>Excel</i> и <i>Word</i> документе	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: – припрема наставног материјала у електронском облику – пројектна настава Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тестови практичних вештина

Назив модула: Упити над базом података
Трајање модула: 14 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Развијање вештина и компетенција ученика за претраживање и добијање информација из базе података	- опише креирање упита - изради упите са једноставним и сложеним критеријумима - изради упите са различитим функцијама - приказује тражене информације из базе података	- Креирање упита са једноставним критеријумима - Креирање упита са сложеним критеријумима - Креирање упита са математичким, датумским и текстуалним функцијама - Параметарски упити - Унакрсни упити - Приказ и штампање добијених података	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (14 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе ● Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: – припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> – пројектна настава Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● тестови практичних вештина

Назив модула: Форме, извештаји и макрои у бази података
Трајање модула: 16 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција ученика за лакши и бржи приступ базама података - Развијање вештина и компетенција ученика за сложенији рад са базама података	- дизајнира форме - дизајнира извештаје - дизајнира командну таблу - креира макрое у бази података - примењује макрое у решавању проблема	- Креирање и дизајнирање форми - Форма са подформом - Командна табла - Израда извештаја - Дизајнирање извештаја - Примена макроя у бази података	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (16 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе ● Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: – припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> – пројектна настава Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак ● тестови практичних вештина

Назив модула: **Електронско пословање**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина и компетенција ученика за електронско пословање - Развијање вештина и компетенција ученика за електронску трговину - Развијање интереса код ученика за електронско банкарство, електронски маркетинг и мобилно пословање	- познаје специфичности и предности електронског пословања - врши и примењује електронску трговину - врши и примењује електронски систем плаћања са банкама - зна да се заштити у електронском пословању - примењује различите системе плаћања сходно одговарајућим условима - познаје мобилно пословање (М-пословање) - познаје електронски маркетинг - познаје М-трговину	- Упознавање са облицима електронског пословања - Упознавање са електронском трговином и системима плаћања - Упознавање са електронском банкарством и системима плаћања - Схватање распрострањености електронског пословања - Схватање значаја заштите и сигурности у електронском пословању - Упознавање са М-пословањем - Упознавање са електронским маркетингом - Упознавање са М-трговином	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (12 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: — припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> — пројектна настава Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тестови практичних вештина

Назив модула: **Израда сајтова**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за израду сајтова - Оспособљавање ученика за писање садржаја за интернет сајт - Упознавање ученика са позиционирањем сајтова на претраживачима	- користи бесплатне платформе за ЦМС (систем за управљање садржајима) - примењује различите теме сходно садржају који се објављује - напише добар текст са адекватним насловом - примени адекватне кључне речи у тексту и обезбеди добру органску претрагу - објасни појам „дигитални маркетинг“ - примени основне принципе дигиталног маркетинга	- Упознавање са <i>Wordpress</i>-ом или сличним алатима - Отварање налога на <i>Wordpress</i> платформи - Избор теме и подешавање <i>Wordpress</i>-а - Писање постова - Интеракција са посетиоцима сајта – управљање коментарима <i>SEO</i> оптимизација - Упознавање са дигиталним маркетингом <i>HTML</i> основе	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (12 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у кабинетима за рачунарство и информатику Препоруке за реализацију наставе - Модул реализовати кроз методе активне наставе помоћу следећих метода: — припрема наставног материјала у електронском облику, најчешће <i>html</i> — пројектна настава Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак - тестови практичних вештина

\endash

КЉУЧНЕ РЕЧИ: дигитална слика, презентација, табела, база података, електронско пословање, *Wordpress*.

7. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II	72					72

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање знања о значају улоге државе у алокацији дохотка;
- Стицање потребних знања о предмету и значају јавних финансија;
- Стицање потребних знања о природи и карактеру јавних расхода;
- Стицање потребних знања о природи и карактеру јавних прихода;
- Стицање потребних знања о буџету;
- Формирање ставова и система вредности које допринесе развоју реалног односа према новцу и формирању буџета;
- Стицање компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој;
- Развијање самосталности у раду стварањем услова за практичну активност ученика.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: Други

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Појам и предмет јавних финансија	12	
2.	Јавни расходи	18	
3.	Јавни приходи	30	
4.	Буџет	12	

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: Појам и предмет јавних финансија

Трајање модула: 12 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о појму, предмету и значају јавних финансија	- дефинише појам јавних финансија - објасни настанак јавних финансија као самосталне научне дисциплине - направи преглед научних дисциплина са којима су повезане јавне финансије - наведе предмет анализе јавних финансија у савременој држави - разликује специфичне институције јавних финансија	- Појам јавних финансија као самосталне научне дисциплине - Предмет јавних финансија - Јавне финансије и друге научне дисциплине - Јавне финансије и друге економске дисциплине - Савремене јавне финансије и активности државе - Институције јавних финансија	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује као активно оријентисана настава - Ученике упознати са основним појмовима везаним за јавне финансије. - Наводити емпиријске примери стања и тенденција у јавним финансијама Републике Србије и других земаља, коришћењем публикација министарстава финансија и националних статистичких завода. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Јавни расходи**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о природи и карактеру јавних расхода	• дефинише јавне расходе • наведе разлоге државне интервенције и присуства јавног сектора • дефинише јавна добра • наведе карактеристике јавних добра • наведе структуру јавних расхода • наведе учинке јавних расхода • класификује јавне расходе • разликује облике државне интервенције преко јавних расхода • објасни разлоге и учинке јавних расхода у области: – образовања – здравства – пензијског осигурања – социјалне заштите	• Појам јавних расхода • Јавни расходи, јавни сектор и јавна добра • Појам јавних добара • Врсте јавних добара • Карактеристике јавних добара • Ефикасно обезбеђивање јавних добара • Структура јавних расхода • Ефекти (учинци) јавних расхода • Теоријске класификације јавних расхода • Класификација јавних расхода – GFS класификација према методологији ММФ-а • Функционална и економска класификација јавних расхода • Облици државне интервенције преко јавних расхода • Јавни расходи за образовање • Билансни значај јавних расхода за образовање • Разлози за државну интервенцију у образовању • Облици државне интервенције у образовању • Издаци за образовање у Републици Србији • Јавни расходи за здравствену заштиту – билансни значај и специфичности • Разлози раста трошкова (расхода) здравствене заштите • Основе система јавне здравствене заштите у Републици Србији • Јавно пензијско осигурање – билансна релевантност, стање и тенденције • Системи финансирања пензија • Пензијски систем у Републици Србији • Јавни расходи за социјалну заштиту у Републици Србији – билансни значај и специфичности	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (18 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава • Ученике упознати са основним појмовима везаним за јавне расходе. • Наводити емпиријске примере стања и тенденција у области јавних расхода Републике Србије и других земаља, коришћењем публикација министарстава финансија и националних статистичких завода. • Симулација радних ситуација где се појављују ефекти јавних расхода у различитим областима. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Јавни приходи**
Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о природи и карактеру јавних прихода	• опише суштину јавних прихода • класификује јавне приходе • дефинише појам и карактеристике пореза • објасни расподелу пореског терета • наведе критеријуме за оцењивање пореских система • разликује елементе пореза • наведе циљеве опорезивања и врсте пореза • наведе карактеристике пореза на доходак грађана у Републици Србији • наведе предмете опорезивања • обрачуна порез на доходак грађана – порез на зараде • попуни пореску пријаву о обрачунатим и плаћеним порезима и доприносима на зараде • наведе разлоге за опорезивање добити предузећа • наведе карактеристике пореза на добит у Републици Србији • разликује елементе пореза на добит • објасни значај пореског биланса • састави порески биланс • обрачуна висину пореске обавезе на основу пореског биланса • попуни пореску пријаву на основу пореског биланса • разликује порез на потрошњу и порез на доходак • разликује врсте пореза на додату вредност	• Појам и суштина јавних прихода • Класификације јавних прихода • Појам и карактеристике пореза • Законска и економска расподела пореског терета • Ефикасно и правично опорезивање • Елементи пореза – пореска терминологија • Циљеви опорезивања • Врсте пореза • Опорезивање дохотка • Порез на доходак грађана • Основни облици пореза на доходак грађана • Порез на доходак грађана у Републици Србији • Елементи опорезивих прихода • Приходи који су предмет опорезивања порезом на доходак грађана • Порески обвезници пореза на доходак грађана; • Пореске стопе • Порез на добит предузећа • Разлози за опорезивање добити предузећа • Порез на добит предузећа у Републици Србији • Елементи пореза на добит • Порески обвезници пореза на добит • Пореска основница – порески биланс • Пореска стопа • Пореске олакшице • Порези на потрошњу • Порези на потрошњу и порези на доходак • Основни облици пореза на потрошњу • Општи порези на потрошњу	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (30 часова) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује као активно оријентисана настава. • Ученике упознати са основним појмовима везаним за јавне приходе. • Наводити емпиријске примере стања и тенденција у области јавних прихода Републике Србије и других земаља, коришћењем публикација министарстава финансија и националних статистичких завода; • Практични примери опорезивања правних и физичких лица уз употребу образаца. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак • тест практичних вештина

	● објасни значај пореза на додату вредност као најиздашнијег пореског прихода у Републици Србији ● класификује пореске обвезнике према роковима плаћања пореза на додату вредност ● објасни теоријске аспекте пореза на имовину ● наведе карактеристике пореза на имовину у Републици Србији ● разликује различите врсте пореза на имовину и њихове елементе ● обрачуна порез на имовину за различите пореске обвезнике ● попуни пријаву за порез на имовину различитих пореских обвезника ● наведе остале облике јавних прихода	● Селективни порез на промет у малопродаји (акцизе) ● Порез на додату вредност (ПДВ) – појам и врсте ● ПДВ у Србији ● Елементи ПДВ ● Обрачунски период, рокови плаћања и повраћај ПДВ ● Акцизе у Републици у Србији ● Порез на имовину ● Порез на имовину – теоријски аспекти ● Порез на имовину у Републици Србији ● Елементи пореза на имовину ● Остали облици јавних прихода ● Царине, таксе, накнаде и доприноси	
--	---	--	--

Назив модула: **Буџет**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање потребних знања о буџету и буџетском систему	● дефинише буџет као институцију јавних финансија ● наброји функције и начела буџета ● наведе законски оквир за буџетски систем у Републици Србији ● разликује функције трезора ● опише поступак доношења и извршења буџета у Републици Србији ● наведе структуру државног буџета Републике Србије ● дефинише буџетски дефицит ● дефинише фискални федерализам ● разликује различите нивое државе ● повеже буџет централног нивоа власти и буџете нижих нивоа власти	● Појам буџета као институције јавних финансија ● Функција буџета ● Буџетска начела ● Буџетски систем у Републици Србији ● Законски оквир ● Трезор – појам и функције ● Поступак доношења и извршења буџета ● Буџетска контрола ● Структура државног буџета ● Буџетски дефицит ● Фискални федерализам ● Различити нивои државе (централни, покрајински, локални...) ● Буџет централног нивоа власти и буџети нижих нивоа власти	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе ● Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава . ● Ученике упознати са основним појмовима везаним за буџет. ● Наводити емпиријске примере стања и тенденција у области јавних расхода и јавних прихода Републике Србије, коришћењем публикација Министарства финансија, Народне банке Србије и Републичког завода за статистику. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак

8. КЉУЧНЕ РЕЧИ: јавне финансије, јавни расходи, јавни приходи, порези, буџет.

БАНКАРСТВО

и **ОСТВАРИВАЊА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ**

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III	70					70
IV	62					62

Напомена: у табели је приказан годишњи фонд часова за сваки облик рада

– **ЦИЉЕВИ УЧЕЊАПРЕДМЕТА:**

- Стицање знања о банкарском систему
- Стицање знања о организацији и функционисању централне и пословних банака
- Стицање знања о банкарским пословима
- Стицање знања о банкарском пословању
- Стицање знања о финансијском информационом систему у банкарству
- Стицање знања о функционисању финансијског тржишта и коришћењу хартија од вредности
- Подстицање личног и професионалног развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима
- Оспособљавање за примену стечених знања у другим предметима и свакодневном животу
- Развијање личних и професионалних ставова

• **НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА**
ПРЕДМЕТА Разред: трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови) Т
1.	Банкарски систем	40
2.	Банкарски послови	30

Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови) Т
1.	Банкарско пословање	25
2.	Финансијски информациони систем	12
3.	Финансијска тржишта и хартије од вредности	25

• **ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИНИ ОЦЕЊИВАЊА МОДУЛА**

Назив модула: **Банкарски систем**

Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о банкарском систему • Стицање знања о организацији и функционисању централне и пословних банака	• дефинише банкарство • наведе фазе развоја банкарства • дефинише банку • разликује врсте банака • објасни место, улогу и значај банке у привредном систему • објасни појам банкарског система • наведе елементе банкарског система • разликује банкарске системе развијених земаља • објасни основне карактеристике банкарства Србије • дефинише делатност централне банке – НБС • наведе задатке и функције НБС • објасни процес конституисања НБС • објасни организацију и управљање НБС • идентификује инструменте монетарне политике НБС • објасни имовину, приходе и расходе НБС • дефинише пословну банку • објасни процедуру оснивања пословне банке • наведе послове које банке могу обављати • објасни изворе средстава пословне банке • објасни организацију и различите пласмане банке • идентификује најчешће ризике код пословања банака • разликује овлашћења појединих органа управљања пословном банком • објасни престанак рада банке и статусне промене • уочи начине успостављања међубанкарских односа	• Појам банкарства • Настанак и развој банкарства • Појам и врсте банака • Место, улога и значај банке у привредном систему • Банкарски систем – појам и елементи • Банкарски системи у развијеним земљама (Немачка, САД и Велика Британија) • Банкарски систем Србије • Централна банка – Народна банка Србије • Задаци и функције НБС • Конституисање НБС • Организација и управљање НБС • Инструменти монетарно кредитне политике НБС • Имовина, приходи и расходи НБС • Појам и улога пословне банке у банкарству Србије • Оснивање пословне банке • Предмет пословања банке • Извори средстава пословне банке • Пласмани банке • Ризици у банкарству • Организација, управљање и руковођење пословном банком • Престанак рада банке и статусне промене • Међубанкарски односи	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе • Модул се реализује као теоријска настава (40 часова) Место реализације наставе • Учионица Препоруке за реализацију наставе • Сви модули се реализују путем метода активно оријентисане наставе • Користити шематски приказ привредног и банкарског система • Користити позитивне законске прописе • Користити ситуацијске задатке • Користи презентације Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Банкарски послови**
Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о банкарским пословима	- објасни поделу банкарских послова - наведе пасивне банкарске послове - дефинише депозитне послове - објасни штедне улоге - опише формирање финансијског потенцијала банке - разуме процес мултипликације средстава - наведе активне банкарске послове - разликује основне врсте кредита - наведе кредитне услове - разликује врсте камате - објасни начине обрачуна камате - идентификује неутралне банкарске послове - наведе сопствене банкарске послове - дефинише платни промет - разликује учеснике и носиоце платног промета - разликује готовински и безготовински начин плаћања - наведе инструменте платног промета у земљи и са иностранством	- Банкарски послови – појам и врсте - Пасивни банкарски послови – суштина и врсте - Депозитни послови - Штедни улози - Финансијски потенцијал и мултипликација средстава - Активни банкарски послови - Кредити - Врсте кредита - Кредитни услови - Камата као цена кредита - Начини обрачуна камате - Сопствени банкарски послови - Неутрални банкарски послови - Платни промет – појам и врсте - Учесници и носиоци платног промета - Начини плаћања - Инструменти платног промета у земљи - Инструменти платног промета са иностранством	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Место реализације наставе - Училишта Облик наставе Теоријска настава (30 часова) Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз активно оријентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе. - Препоручене методе: студија случаја и игра улога - Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Банкарско пословање**
Трајање модула: **25 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о банкарском пословању	- разликује кредите физичким и правним лицима - наведе услове за одобравање кредита физичким и правним лицима - идентификује улогу кредитног бироа код одобравања кредита - опише процедуру одобравања кредита физичким и правним лицима - разликује инструменте обезбеђења кредита - разликује инструменте отплате кредита - опише поступак отварања, блокаде и затварања текућих рачуна правних лица - објасни штедњу грађана - опише поступак отварања, вођења и затварања штедних рачуна физичких лица	- Кредити физичким и правним лицима - Услови за одобравање кредита физичким и правним лицима - Кредитни биро – појам и улога - Поступак и техника одобравања кредита физичким и правним лицима - Инструменти обезбеђења кредита - Отплата кредита - Отварање, блокада и затварање текућих рачуна правних лица - Послови са становништвом - Послови штедње - Отварање, вођење и затварање текућих и штедних рачуна физичких лица	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе - Модул се реализује као теоријска настава (25 часова) Место реализације наставе - Училишта Препоруке за реализацију наставе - Сви модули се реализују путем метода активно оријентисане наставе - Препоручене методе: студија случаја и игра улога - Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Финансијски информациони систем**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о финансијском информационом систему у банкарству	- уочи значај примене информационих система у банкарству - идентификује ризике којима се банка излаже коришћењем електронских система у пословању - представи основне врсте платних и кредитних картица - наведе које системе електронског плаћања користи становништво - идентификује предности интернет и мобилног банкарства - наведе предности повезивања информационих система банака и берзи	- Значај информационих система у банкарству - Аутоматизација послова са становништвом - Развој безготовинског и електронског плаћања - Платне и кредитне картице - Интернет и мобилно банкарство - Значај повезивања банкарских и берзанских информационих система	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе - Модул се реализује као теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Учионица Препоруке за реализацију наставе - Сви модули се реализују путем метода активно оријентисане наставе - Препоручене методе: студија случаја и игра улога - Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

Назив модула: **Финансијска тржишта и хартије од вредности**
Трајање модула: **25 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о функционисању финансијског тржишта и коришћењу хартија од вредности	- дефинише финансијско тржиште - наведе сегменте финансијског тржишта - разликује учеснике и инструменте тржишта новца - објасни функције девизног тржишта - наведе разлоге трговања валутама - разликује учеснике и инструменте тржишта капитала - разликује хартије од вредности на новчаном тржишту и тржишту капитала - објасни приносе и формирање цена хартија од вредности - дефинише берзу - опише настанак и развој берзе - наведе врсте и функције берзи - идентификује берзанске послове - разликује берзанске посреднике - наведе најважније светске берзе и опише њихову еволуцију од настанка до данас - опише у кратким цртама историјат Београдске берзе - разликује методе трговања и индексе на Београдској берзи	- Појам финансијског тржишта - Сегменти финансијског тржишта - Тржиште новца - Девизно тржиште - Тржиште капитала - Хартије од вредности на новчаном тржишту - Хартије од вредности на тржишту капитала - Приноси и цене хартија од вредности - Берзе – појам, настанак и развој - Врсте берзи - Функције берзе - Берзански послови - Берзански посредници - Историјат и савремена пракса најважнијих светских берзи (Лондонска, Токијска, Њујоршка) - Београдска берза – историјат - Методе трговања на Београдској берзи - Индекси на Београдској берзи	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе - Модул се реализује као теоријска настава (25 часова) Место реализације наставе - Учионица Препоруке за реализацију наставе - Сви модули се реализују путем метода активно оријентисане наставе - Препоручене методе: студија случаја и игра улога - Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - усмено излагање - тестове знања - активност на часу - домаћи задатак

- **КЉУЧНЕ РЕЧИ:** Банкарство, Централна банка, Пословне банке, Банкарски послови, Банкарско пословање, Финансијски информациони систем, Финансијска тржишта, Хартије од вредности.

СТАТИСТИКА

- ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III		70				70
IV		62				62

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање основних знања о статистици и основним статистичким појмовима;
- Оспособљавање ученика за рад са подацима;
- Оспособљавање ученика да примењују и анализирају мере централне тенденције и мере дисперзије;
- Стицање основних знања о простој линеарној регресији и корелацији;
- Развијање вештина за употребу простог линеарног регресионог модела;
- Оспособљавање ученика за коришћење индексних бројева и анализе временских серија на конкретним емпиријским примерима;
- Стицање основних знања о пословној статистици као области примене статистике;
- Оспособљавање ученика за коришћење одговарајућих података за потребе предузећа на конкретним емпиријским примерима;
- Повезивање добијених знања и вештина са осталим стручним предметима;
- Развијање конвергентног и дивергентног мишљења кроз решавање проблемских и пројектних задатака.

- НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ

МОДУЛ Разред: Трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Статистика – основни појмови		12
2.	Дескриптивна статистика		34
3.	Проста линеарна регресија и корелација		24

Разред: Четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Индексни бројеви и анализа временских серија		32
2.	Пословна статистика		30

\endash ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Статистика – основни појмови**

Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о статистици и основним статистичким појмовима	- дефинише појам „статистика” - разликује фазе статистичког истраживања - наведе предмет статистичког истраживања - наведе области статистике - дефинише основни скуп - дефинише узорак - објасни значење јединице посматрања - објасни значење појма „променљива” - објасни значење појма „податак” - разликује структурне и временске серије - препознаје различите изворе података - креира и користи податке из различитих извора	- Статистика – појам - Фазе статистичког истраживања - Предмет статистичког истраживања - Области статистике: дескриптивна статистика и статистичко закључивање - Основни скуп и узорак - Основни појмови у статистици: јединица посматрања, променљива и податак - Структурне и временске серије - Извори података	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе вежбе (12 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе • Сви исходи се реализују кроз двочас • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме • Ученике упознати са основним појмовима основни скуп, узорак, попис, анкета... наводећи адекватне емпиријске примере.

			● Указати на доступност тачних и одговарајућих података за добијање поузданих резултата ● Наводити примере података из интерних и екстерних извора ● Ученицима дати упутства за обављање статистичких анализа коришћењем софтвера (Excel-а и/или других одговарајућих софтвера који су на располагању). Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● тест ● домаћи задатак ● активност на часу ● праћење практичног рада ● тест практичних вештина
--	--	--	---

Назив модула: **Дескриптивна статистика**

Трајање модула: **34 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање ученика за рад са подацима ● Оспособљавање ученика да примењују и анализирају мере централне тенденције и мере дисперзије	● доведе у везу прикупљање, сређивање и обраду података ● дефинише циљ истраживања ● наведе врсте мерних скала ● објасни различите методе прикупљања података ● разликује серије структуре и временске серије ● направи одговарајуће статистичке табеле у функцији статистичког истраживања ● прикаже податке графички ● одреди адекватну врсту графичког приказа за презентацију различитих резултата статистичког истраживања ● наведе мере централне тенденције негруписаних података ● дефинише аритметичку средину негруписаних података ● дефинише медијану као меру централне тенденције ● дефинише модус као меру централне тенденције ● доведе у везу однос између аритметичке средине, медијане и модуса ● наведе мере дисперзије негруписаних података ● дефинише интервал варијације, варијансу и стандардну девијацију ● објасни аритметичку средину, варијансу и стандардну девијацију груписаних података ● дефинише геометријску и хармонијску средину ● средње вредности за опис посматраног скупа података ● израчуна мере централне тенденције коришћењем софтвера ● израчуна мере дисперзије коришћењем софтвера ● анализира на конкретним примерима израчунате мере централне тенденције и мере дисперзије	● Прикупљање, сређивање и обрада података ● Циљ истраживања ● Мерне скале ● Методи прикупљања података (попис, извештај, узорак, сређивање и обрада) ● Приказивање података (серије структуре и временске серије) ● Табеларно приказивање података ● Графичко приказивање података (у правоугаоном координатном систему, у поларном координатном систему, у ван координатном систему) ● Дескриптивне мере ● Мере централне тенденције негруписаних података ● Аритметичка средина ● Медијана ● Модус ● Односи између аритметичке средине, медијане и модуса ● Мере дисперзије негруписаних података ● Интервал варијације ● Варијанса ● Стандардна девијација ● Аритметичке средина, варијанса и стандардна девијација груписаних података ● Геометријска средина ● Хармонијска средина ● Избор одговарајуће средње вредности за опис посматраног скупа података	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе вежбе (34 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе ● Сви исходи се реализују кроз двочас ● Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе ● Користити презентације ● Користити шеме ● Ученике упознати са основним појмовима везаним за дескриптивну статистику наводећи адекватне емпиријске примере. ● Указати на доступност тачних и одговарајућих података за добијање поузданих резултата ● Наводити примере података из интерних и екстерних извора ● Ученицима дати упутства за обављање статистичких анализа коришћењем софтвера (Excel-а и/или других одговарајућих софтвера који су на располагању). ● Модул структурисати на начин да се одређени број часова подели на више појединачних тема које су везане за фазе статистичког истраживања. Други део модула реализовати као пројекат да би се знање ученика систематизовало. ● Ученици у групама решавају задати пројекат тако што спроводе статистичко истраживање на задату тему. На крају пројекта ученици презентују и анализирају своје резултате. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● тест ● домаћи задатак ● активност на часу ● праћење практичног рада ● тест практичних вештина

Назив модула: **Проста линеарна регресија и корелација**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о простој линеарној регресији и корелацији • Развијање вештина за употребу простог линеарног регресионог модела	• дефинише квантитативне везе • наведе циљеве регресионе и корелационе анализе • дефинише појам регресије, односно линеарног регресионог модела • дефинише дијаграм распршености (растурања) • објасни метод најмањих квадрата • наведе могућности примене просте линеарне регресије • дефинише стандардну грешку регресије • дефинише коефицијент детерминације • дефинише коефицијент просте линеарне корелације • анализира на конкретном примеру употребу простог линеарног регресионог модела коришћењем софтвера	• Квантитативне везе – појам и врсте • Циљеви регресионе и корелационе анализе • Проста линеарна регресија • Дијаграм распршености (растурања) • Оцењивање: Метод најмањих квадрата • Примена просте линеарне регресије • Стандардна грешка регресије • Коефицијент детерминације • Проста линеарна корелација • Коефицијент просте линеарне корелације • Употреба простог линеарног регресионог модела	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе (24 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе • Сви исходи се реализују кроз двочас • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме • Ученике упознати са основним појмовима везаним за просту линеарну регресију и корелацију наводећи адекватне емпиријске примере. • Ученицима дати упутства за обављање статистичких анализа коришћењем софтвера (Excel-а и/или других одговарајућих софтвера који су на располагању). Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • тест • домаћи задатак • активност на часу • праћење практичног рада • тест практичних вештина

Назив модула: **Индексни бројеви и анализа временских серија**
Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за коришћење индексних бројева и анализе временских серија на конкретним емпиријским примерима	• дефинише појам „индексни бројеви” • разликује врсте индексних бројева • дефинише индивидуалне индексе • израчуна индивидуалне индексе коришћењем софтвера • анализира на конкретним примерима израчунате индивидуалне индексе • дефинише групне индексе • разликује методе конструкције групних индекса • израчуна групне индексе <i>методом агрегата и методом средњих вредности</i> коришћењем софтвера • објасни анализу временских серија • дефинише појмове „тренд компонената”, „линеарни тренд” и „експоненцијални тренд” • користи одговарајући софтвер на конкретним примерима за одређивање линеарног и експоненцијалног тренда • анализира израчунате резултате за различите типове тренда • дефинише појам „сезонска компонената” • разликује методе мерења сезонских варијација	• Индексни бројеви – појам и врсте • Индивидуални индекси • Израчунавање индивидуалних индекса • Групни индекси • Метод агрегата и метод просечних односа • Примена индексних бројева • Анализа временских серија • Тренд компонената • Линеарни тренд • Експоненцијални тренд • Сезонска компонената • Мерење сезонских варијација	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе (32 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе • Сви исходи се реализују кроз двочас • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме • Ученицима дати упутства за обављање статистичких анализа коришћењем софтвера (Excel-а и/или других одговарајућих софтвера који су на располагању). Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • тест • домаћи задатак • активност на часу • праћење практичног рада • тест практичних вештина

Назив модула: **Пословна статистика**
Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о пословној статистици као области примењене статистике • Оспособљавање ученика за коришћење одговарајућих података за потребе предузећа на конкретним емпијским примерима	• дефинише појам и основне функције пословне статистике • наведе изворе података пословне статистике; • доводи у везу економску статистику и пословну статистику • идентификује одговарајуће изворе података из предузећа која се користе за потребе извора података економске статистике; • наведе врсте података које предузећа у Србији достављају одговарајућим институцијама а за потребе званичне статистике • изабере податке званичне статистике који се могу користити у различитим околностима за потребе предузећа • покаже статистичко обухватање производње и промета у предузећу применом одговарајући индекса • израчуна одговарајуће индексе статистичко обухватања производње и промета у предузећу коришћењем софтвера • анализира израчунате резултате одговарајућих индекса статистичког обухватања производње и промета у предузећу • употреби статистику запослености за потребе предузећа • анализира израчунате резултате одговарајућих показатеља запослености • израчуна индексе зарада на конкретним примерима коришћењем софтвера • израчуна индексе продуктивности рада на конкретним примерима коришћењем софтвера • анализира израчунате резултате индекса зарада и индекса продуктивности	• Пословна статистика – појам и основне функције; • Извори података пословне статистике; • Повезаност пословне статистике са економском статистицом; • Подаци из предузећа који се користе за потребе извора података економске статистике; • Врсте података које предузећа у Србији достављају одговарајућим институцијама за потребе званичне статистике; • Подаци званичне статистике за потребе предузећа; • Статистичко обухватање производње и промета у предузећу применом одговарајућих индекса; • Статистика запослености; • Индекс зарада; • Индекс продуктивности рада	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе (30 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби Место реализације наставе • Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе • Сви исходи се реализују кроз двочас • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме • Ученицима дати упутства за обављање статистичких анализа коришћењем софтвера (Excel-а и/или других одговарајућих софтвера који су на располагању). Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • тест • домаћи задатак • активност на часу • праћење практичног рада • тест практичних вештина

2. КЉУЧНЕ РЕЧИ: дескриптивна статистика, корелација, регресија, индекси, временске серије, пословна статистика.

ПРАВО

– **ОСТВАРИВАЊА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ**

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III	70					70
IV	62					62

Напомена: у табели је приказан годишњи фонд часова за сваки облик рада

5. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање основних знања о држави и праву
- Стицање знања о врстама, положају, настанку и престанку привредних субјеката
- Формирање става о важности сталног праћења промена правних прописа
- Стицање знања о посебним врстама уговора у привреди
- Стицање основних знања о управном поступку као базичном правном поступку
- Оспособљавање ученика за комуникацију са државним органима

6. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

ПРЕДМЕТА Разред: трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основи права и организација државе	35
2.	Привредни субјекти	35

Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Права и обавезе у вези са пословањем	31
2.	Комуникација са државним органима	31

\endash ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Основи права и организација државе**Трајање модула: **35 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање основних знања о држави и праву ● Праћење стручне литературе и прописа	● објасни појам, елементе и функције државе ● класификује државне органе ● опише поделу власти на законодавну, извршну и судску ● објасни надлежност најважнијих државних органа ● објасни право и државу као друштвене појаве и њихову везу ● објасни појам и елементе правног поретка ● објасни појам и елементе правне норме ● разликује врсте правних норми ● дефинише појам правног акта ● разликује изворе права ● објасни правну снагу правног акта ● дефинише појам и елементе правног односа ● опише субјекте права, правну и пословну способност ● састави пуномоћје на основу задатих елемената ● разликује објекте права ● објасни настанак, мењање и престанак правног односа ● разликује правне чињенице ● разликује добровољно и принудно понашање по правној норми ● објасни значење принципа уставности и законитости ● разликује својства појединачних правних аката ● објасни значај жалбе	● Појам, елементи и функције државе ● Улога државе у друштву ● Појам и обележја државне организације ● Врсте државних органа ● Појам поделе власти (законодавна, извршна и судска власт) ● Надлежност Скупштине, Владе и органа правосуђа ● Појам права ● Правни поредак ● Појам и елементи правне норме ● Врсте правних норми ● Појам и врсте правних аката ● Извори права: Домаћи и међународни извори ● Правна снага правног акта ● Субјекти права, правно овлашћење и правна обавеза ● Заступници – пуномоћје ● Појам и врсте објеката права ● Настанак, престанак и мењање правног односа ● Правне чињенице ● Примена права ● Уставност и законитост ● Правноснажност и извршност ● Појам, својства и дејства жалбе	● На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) Место реализације наставе – Училиница Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализује кроз активно орјентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе ● Препоручене методе: – Студија случаја – Игра улога Оцењивање ● усмено излагање ● тест ● есеј ● домаћи задатак ● активности на часу

Назив модула: **Привредни субјекти**Трајање модула: **35 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање знања о врстама, положају, настанку и престанку привредних субјеката ● Оспособљавање ученика за израду оснивачких аката привредних друштава, спровођење поступка оснивања и доношење пратеће документације у том поступку	● наведе врсте привредних субјеката које предвиђа важећи закон ● дефинише појам предузетника ● објасни појам, обележја и врсте привредних друштава ● упоређи друштво с ограниченом одговорношћу и акционарско друштво ● објасни промену правне форме привредног друштва ● разликује врсте статусних промена ● разликује финансијске институције ● поброји врсте банкарских послова ● наведе послове који чине делатност осигурања ● објасни берзанске послове ● објасни начин функционисања брокерско-дилерских друштава ● објасни значај јавних предузећа ● објасни надлежност Агенције за привредне регистре ● објасни садржину оснивачког акта привредног друштва ● разликује опште правне акте привредних субјеката ● разликује стечај и ликвидацију као начине престанка привредног друштва	● Појам и врсте привредних субјеката ● Предузетници ● Атрибути привредног субјекта ● Обележја и врсте привредних друштава (ортачко, командитно друштво, друштво са ограниченом одговорношћу и акционарско друштво) ● Промена правне форме привредног друштва ● Статусне промене привредног друштва – Припајање – Спајање – Подела – Издавање ● Банке, берзе и осигуравајућа друштва ● Јавна предузећа ● Органи, оснивачки акт и заступање привредног друштва ● Правилници друштава (о раду, о систематизацији послова, о рачуноводству, ...), одлуке у привредном друштву ● Престанак привредног друштва – Стечај и ликвидација	● На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) Место реализације наставе ● Училиница Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализује кроз активно орјентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе ● Препоручене методе: – Студија случаја – Игра улога Оцењивање ● усмено излагање ● тест ● есеј ● домаћи задатак ● активности на часу

Назив модула: **Права и обавезе у вези са пословањем**
Трајање модула: **31 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о посебним врстама уговора у привреди у складу са позитивним правним прописима	- објасни појам и особине облигација - објасни појам, дејства и врсте уговора - разликује облигационе уговоре и уговоре у привреди - објасни значај рокова и начин њиховог рачунања у уговорном односу - објасни правне последице дошће - објасни значај средстава обезбеђења уговорних обавеза - објасни начине престанка уговора - објасни појам, својства и елементе уговора о продаји - објасни права и обавезе уговорних страна из уговора о продаји - разликује посебне врсте уговора о продаји - објасни транспортне клаузуле - састави уговор о продаји на основу задатих елемената - објасни појам, својства и елементе уговора о осигурању - дефинише осигурани случај - објасни ризик у осигурању - разликује полису осигурања од листе покрића - објасни права и обавезе осигураника и осигураваача - разликује врсте осигурања по различитим основама - наведе права и обавезе уговорних страна уговора у привреди	- Појам облигација (особине, извори и подела облигација) - Уговор (појам, закључивање уговора, правна дејства, врсте уговора) - Уговори облигационог и уговори привредног права - Услов и рок у уговору - Појам и врсте дошће - Обезбеђење уговорних облигација - Престанак уговора (раскид, ништави и рушљиви уговори) - Уговор о продаји - Обавезе продавца и купца - Посебне врсте уговора о продаји - Транспортне клаузуле (Е, Ф, Ц и Д) - Уговор о осигурању - Уговори у привреди – уговор о заступању – уговор о комисиону – уговор о ускладиштењу – уговор о шпедицији – уговор о превозу – уговор о цесији – уговор о асигнацији – уговор о компензацији – уговор о закупу – уговор о лизингу – уговор о кредиту – уговор о изградњи – уговор о лиценци – уговор о факторингу – уговор о пословно-техничкој сарадњи	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (31 час) Место реализације наставе ● Училишница Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализује кроз активно оријентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе ● Препоручене методе: – студија случаја – игра улога На примеру готовог уговора о продаји ученици уочавају и издвајају битне елементе уговора. Уочавају уговорне стране, рокове, средства обезбеђења, начине престанка уговора и друге елементе. На основу задате реалне ситуације ученици самостално састављају конкретне уговоре користећи све њихове битне елементе Оцењивање ● усмено излагање ● тест ● есеј ● домаћи задатак ● активности на часу

Назив модула: **Комуникација са државним органима**
Трајање модула: **31 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за комуникацију са државним органима - Оспособљавање ученика за предузимање радњи у пореском поступку - Формирање става ученика о правним последицама пореских прописа	- разликује врсте управног поступка - наведе органе надлежне за вођење управног поступка - разликује врсте учесника у управном поступку - састави поднесак на основу задатих елемената - објасни фазе управног поступка - објасни елементе решења - састави жалбу на основу задатих елемената - објасни обавезу плаћања пореза - разликује права и обавезе пореских обвезника - наведе начела пореског поступка - попуни пореску пријаву на основу задатих елемената - објасни начине утврђивања пореза - разликује врсте и елементе пореских аката - повеже неблаговремено и нетачно утврђивање пореза са одговарајућим санкцијама - разуме сврху и начине спровођења пореске контроле - састави жалбу на решење пореског органа - разликује пореска кривична дела и пореске прекршаје - објасни појам јавних набавки - разликује врсте јавних набавки - објасни процедуре јавних набавки - објасни значај заштите слободне конкуренције - објасни појам и циљ инспекцијског надзора	- Управни поступак: – појам и врсте – основна начела – надлежни орган - Учесници у управном поступку - Општење државног органа и странака (поднесци, позивање и достављање) - Фазе управног поступка – покретање поступка – доношење решења – поступак по жалби – административно извршење решења - Пореска обавеза - Права и обавезе пореских обвезника - Начела пореског поступка - Пореска пријава - Утврђивање пореза - Порески акти: решење о утврђивању пореске обавезе, решење о наплати пореза, закључак и записник - Санкције за неблаговремено и нетачно утврђивање пореза - Пореска контрола - Пореска кривична дела и порески прекршаји - Појам и врсте јавних набавки - Процедуре јавних набавки - Заштита слободне конкуренције - Инспекцијски надзор - Инспекцијски поступак - Надзирани субјект - Овлашћења инспектора - Врсте мера инспекцијског надзора	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (31 часа) Место реализације наставе – Училишница Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализује кроз активно оријентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе ● Препоручене методе: – студија случаја – игра улога Кроз симулацију управног поступка ученици се упознају са надлежним органима и странкама у управном поступку. Кроз симулацију пореског поступка истаћи специфичност у односу на општи управни поступак Оцењивање ● усмено излагање ● тест ● есеј ● домаћи задатак ● активности на часу

	разликује врсте и облике инспекцијског надзора разликује начине покретања инспекцијског поступака наведе права и дужности надзираног субјекта у инспекцијском надзору разликује овлашћења инспектора у вршењу надзора анализира мере у инспекцијском надзору		
--	--	--	--

7. КЉУЧНЕ РЕЧИ: правни однос, правна норма, привредни субјекти, уговори, државна управа

МАРКЕТИНГ

\endash

ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
IV	62					62

● ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање знања о маркетингу и маркетинг активностима
- Стицање знања о маркетиншким истраживањима
- Развијање способности и овладавање вештинама маркетиншких истраживања
- Стицање знања о основним инструментима маркетинга
- Развијање способности комуникације са окружењем
- Развијање способности тимског рада
- Развијање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА ПРЕДМЕТА

Разред: четврти

Редни број	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основи маркетинга	12
2.	Тржиште и маркетиншка истраживања	18
3.	Инструменти маркетинга	32

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Основи маркетинга**

Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање знања о маркетингу и маркетинг активностима	● дефинише појам и улогу маркетинга ● опише развој концепта маркетинга ● објасни интегралност и динамичност маркетинга ● уочи нужност примене маркетинга ● наведе врсте маркетинг активности ● објасни значај планирања и организовања маркетинг активности ● разуме значај контроле и ревизије маркетинг активности	● Настанак и развој концепта маркетинга ● Маркетинг – појам, значај и улога ● Интегралност и динамичност маркетинга ● Нужност примене маркетинга ● Врсте маркетинг активности ● Планирање и организовање маркетинг активности ● Контрола и ревизија маркетинг активности	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада ● Модул се реализује као теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе ● Училишта Препоруке за реализацију наставе ● Модул се реализује кроз активно орјентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе. ● Препоручене методе: студија случаја и игра улога Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активност на часу ● домаћи задатак

Назив модула: **Тржиште и маркетиншка истраживања**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о маркетиншким истраживањима • Развијање способности и овладавање вештинама маркетиншких истраживања	• објасни функције тржишта • разликује врсте тржишта • разуме концепт сегментације тржишта • разликује основне стратегије маркетинга • уочи значај конкуренције на тржишту • дефинише појам маркетинг истраживања • разликује циљеве маркетинг истраживања • објасни изворе за маркетинг истраживања • разуме значај и сврху истраживања тржишта у пословном одлучивању • разликује методе и технике истраживања тржишта • објасни методе прикупљања података • примени различите методе и технике истраживања тржишта • објасни начине обраде прикупљених података • објасни улогу МИС-а • уочи нужност примене SWOT анализе	• Тржиште – појам и функције • Врсте тржишта • Сегментација тржишта • Стратегије маркетинга • Конкуренција на тржишту • Истраживање тржишта – појам и циљеви • Планирање истраживања тржишта • Извори података • Методе истраживања тржишта • Улога и значај истраживања тржишта • Маркетинг информациони систем • SWOT анализа	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада • Модул се реализује као теоријска настава (18 часова) Место реализације наставе • Учионица Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз активно оријентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе. • Препоручене методе: студија случаја и игра улога • Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

Назив модула: **Инструменти маркетинга**
Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ МОДУЛА
• Стицање знања о основним инструментима маркетинга	• дефинише појам маркетинг микса • опише производ као инструмент маркетинга • класификује производе према различитим критеријумима • уочи важност дизајна и марке производа • објасни асортиман и врсте асортимана производа • дефинише појам и фазе животног циклуса производа • објасни процес прихватања новог производа • разликује начине позиционирања производа на тржишту • дефинише појам и улогу цене као инструмента маркетинга • објасни начине диференцирања цена • уочи специфичности канала дистрибуције • објасни маркетинг стратегије наступа на тржишту • објасни улогу тржишне комуникације • презентује облике промоције • разуме мотиве тражње и куповине и понашање потрошача • објасни врсте, циљеве и планирање економске пропаганде • опише креирање пропагандне поруке • објасни критеријуме за избор медија • идентификује средства економске пропаганде • доведе у везу трошкове економске пропаганде и обим продаје • објасни како се мере ефекти економске пропаганде	• Маркетинг микс – појам • Инструменти маркетинга • Производ као инструмент маркетинга • Класификација производа • Марка и дизајн производа • Асортиман производа • Животни циклус производа • Нови производ – појам и фазе развоја • Процес прихватања новог производа • Позиционирање производа • Цена као инструмент маркетинга • Диференцирање цена • Канали дистрибуције • Стратегије дистрибуције • Промоција као елемент маркетинг микса • Облици тржишне комуникације • Мотиви тражње и куповине • Понашање потрошача • Економска пропаганда – појам и циљеви • Врсте економске пропаганде • Планирање економске пропаганде • Медији • Средства економске пропаганде • Трошкови економске пропаганде • Ефекти економске пропаганде • Контрола економске пропаганде	- На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици рада • Модул се реализује као теоријска настава (32 часа) Место реализације наставе • Учионица Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз активно оријентисану наставу, користећи реалне ситуације из праксе. • Препоручене методе: студија случаја и игра улога • Коришћење презентација Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • усмено излагање • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак

∟ **КЉУЧНЕ РЕЧИ**
У маркетинг, маркетинг активности, маркетиншка истраживања, маркетинг микс, тржишна комуникација.

ЕКОНОМСКО ПОСЛОВАЊЕ

у ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II		72		30		102
III		70		60		130
IV		62		90		152

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Стицање основних радних навика
- Развијање способности обављања стручних пословних задатака
- Развијање способности праћења позитивних законских прописа
- Оспособљавање ученика за оснивање привредног друштва на основу познавања и поштовања законске регулативе
- Оспособљавање ученика за припрему и обављање процеса инвентарисања
- Оспособљавање ученика за састављање оснивачког биланса
- Оспособљавање ученика за отварање пословних књига и књиговодствене евиденције
- Оспособљавање ученика за обављање платног промета
- Оспособљавање ученика за обављање благајничког пословања
- Развијање вештина за обављање општих административних послова
- Оспособљавање ученика за обављање пословне кореспонденције и комуникације
- Оспособљавање ученика за обављање комерцијалних послова
- Развијање вештина истраживања тржишта
- Развијање вештина планирања пословних активности и доношења пословних одлука
- Оспособљавање ученика за обављање промотивних активности
- Оспособљавање ученика за израду презентација
- Стицање вештина у обављању послова припреме и израде финансијских извештаја привредног друштва
- Развијање вештина организовања, обрачуна, праћења, контроле и анализе пословања
- Развијање вештина припреме и израде рачуноводствених извештаја у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања (МСФИ)
- Оспособљавање ученика за коришћење књиговодственог софтвера
- Повезивање знања и вештина стечених у виртуелном привредном друштву са пословима у реалном привредном друштву
- Неговање вештине комуникације у тиму и са окружењем
- Развијање интереса за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама

• НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ

МОДУЛА Разред: други

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)		
		Т	В	Б
1.	Оснивање и почетак пословања привредног друштва		32	
2.	Послови платног промета и благајничко пословање		20	
3.	Општи административни послови		20	
4.	Пословање привредног друштва			30

Разред: трећи

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)		
		Т	В	Б
1.	Опште – комерцијални послови производно-трговинског привредног друштва		28	
2.	Рачуноводствени послови производно-трговинског привредног друштва		28	
3.	Годишњи финансијски извештај производно-трговинског привредног друштва		14	
4.	Пословање производно-трговинског привредног друштва			60

Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)		
		Т	В	Б
1.	Опште – комерцијални послови трговинског привредног друштва		26	
2.	Рачуноводствени послови трговинског привредног друштва		26	
3.	Коришћење програма за књиговодствене послове		10	
4.	Пословање трговинског привредног друштва			90

● **ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**

Назив модула: **Оснивање и почетак пословања привредног друштва**
Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за оснивање привредног друштва на основу познавања и поштовања законске регулативе - Развијање способности праћења позитивних законских прописа - Оспособљавање ученика за припрему и обављање процеса инвентарисања - Оспособљавање ученика за састављање оснивачког биланса и отварања пословних књига	- изради кодекс пословног понашања - спроведе поступак оснивања привредног друштва - састави пријаву за посао - спроведе поступак отварања текућег рачуна на основу припремљене прописане документације - спроведе поступак инвентарисања - састави инвентар - састави оснивачки биланс стања - отвори пословне књиге	- Оснивање привредног друштва пре регистрације - Регистрација привредног друштва - Радње након регистрације привредног друштва - Пријава запослених радника - Отварање текућег пословног рачуна - Инвентарисање - Оснивачки биланс стања - Отварање пословних књига	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (32 часа) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Симулација пословања се одвија као фаза јединственог рада ученика, 2 часа у континуитету - Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. - У поступку оснивања виртуелног предузећа и отварања текућег рачуна наставник може користити услуге Сервисног центра Србије (СЦС) и Централне виртуелне банке (ЦВБ) - При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика - Ученици оснивају привредно друштво. Обављају све активности неопходне за отпочињање посла. Спроведе процедуру отварања текућег рачуна. - Ученици путем интернета прикупљају потребне податке. Састављају план активности и организују пословање. - Ученици оснивају привредно друштво. Обављају све активности неопходне за отпочињање посла. Спроведе процедуру отварања текућег рачуна. Спроведе инвентарисање, састављају Инвентар и Оснивачки биланс. На основу Биланса отварају пословне књиге. - На систематичан начин одлажу и чувају документацију и распоређују податке у одговарајуће фолдере у рачунару. - Ученици документују и презентују резултате свог рада путем извештаја и употребом одговарајућих медија за презентацију. - Задатке обављају одговорно и ефикасно. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - прегледање документације - писани извештај - самостални практични рад - праћење индивидуалног и тимског рада - презентације

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за обављање платног промета - Оспособљавање ученика за обављање благајничког пословања	- примени правила, процедуре и технике у пословима са готовином - организује рад у служби платног промета - спроведе поступак пријема, сортирања, класификовања и контроле књиговодствених докумената - попуни инструменте платног промета - изврши плаћања (готовинска, безготовинска) - књижи изводе банке - извештава послодавца о стању новчаних средстава - организује рад у благајни - обави благајничке послове - састави благајничку документацију и благајнички дневник - изврши исплату, обрачун и ликвидацију аконтација за службени пут - спроведе благајничку евиденцију аконтација за службени пут - књижи дневне промене благајне - изврши контролу докумената и архивирање документа - планира редослед обављања активности - прати реализацију планираних активности - систематизује податке у рачунару - обавља послове у складу са кодексом пословног понашања - састави извештаје о раду - користи информатичку технологију и савремена средства комуникације за обављање послова платног промета	- Платни промет - Инструменти платног промета - Извод банке о промету на текућем рачуну - Благајничко пословање - Благајнички налози - Благајнички дневник - Контрола и архивирање документације	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (20 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза јединственог рада . - Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи.. - У поступку обављања платног промета виртуелног предузећа наставник може користити услуге Сервисног центра Србије (СЦС) и Централне виртуелне банке (ЦВБ) - Виртуелно предузеће може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове - При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика - У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова. - Ученици планирају и управљају целокупним процесом рада. Обављају послове платног промета и благајничког пословања. На систематичан начин одлажу и чувају документацију и распоређују податке у одговарајуће фолдере у рачунару. - Ученици документују и презентују резултате свог рада путем извештаја и употребом одговарајућих медија за презентацију. - Задатке обављају одговорно и ефикасно. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - прегледање документације - писани извештај - самостални практични рад - посматрање индивидуалног и тимског рада - презентације

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање вештина за обављање општих административних послова - Оспособљавање ученика за обављање пословне кореспонденције и комуникације - Оспособљавање ученика за обављање промотивних активности	- организује рад у служби општих послова - организује функционално своје радно место - планира редослед обављања активности - прати реализацију планираних активности - обради примљену пошту, акте, документацију - заведе документа у деловодник - проследи документа одговарајућој служби - води записнике - састави извештај са састанка - води матичну евиденцију запослених - врши усмену и писану комуникацију и кореспонденцију са странкама - организује различите врсте догађаја према упутствима надређеног - организује службена путовања према упутствима надређеног - организује састанке према упутствима надређеног - врши техничке припреме за промоцију и презентацију према упутствима надређеног - врши службену комуникацију и кореспонденцију са државним и другим органима који имају јавна овлашћења по налогу претпостављеног - води евиденцију о присутности запослених - припреми документацију за пријем нових радника - врши пријављивање и одјављивање запослених - израђује потврде, уверења и решења по основу радног односа	- Правно-пословна администрација - Оперативни послови у предузећу - Пословна кореспонденција и комуникација - Администрација о запосленима	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (20 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза јединственог рада . - Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. - У поступку обављања општих административних послова виртуалног предузећа наставник може користити услуге Сервисног центра Србије (СЦС) и Централне виртуелне банке (ЦВБ) - Виртуелно предузеће може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове - При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика - У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова - Ученици планирају и управљају целокупним процесом рада у служби. Обављају послове са поштом. Обављају административне послове. Обављају послове кореспонденције и послове комуникације са запосленима, са пословним партнерима и са другима по налогу претпостављеног. Обављају припремне послове за презентације и промоције. Састављају и презентују извештаје о пословању. Утврђују и распоређују одговорности унутар службе. - На систематичан начин контролишу, заводе, одлажу, чувају и архивирају документацију. Распоређују податке у одговарајуће фолдере у рачунару. Ученици документују и презентују резултате свог рада путем извештаја и употребом одговарајућих медија за презентацију. - Задатке обављају одговорно и ефикасно. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - прегледање документације - писани извештај - самостални практични рад - посматрање индивидуалног и тимског рада - презентације

Назив модула: **Пословање привредног друштва – Блок настава**
Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Повезивање знања и вештина стечених у виртуелном привредном друштву са пословима у привредном субјекту	- представи основне податке о реалном привредном субјекту - објасни начин организације рада у службама - спроведе послове платног промета - обави благајничке послове - обави оперативне послове - врши писану кореспонденцију са странкама - састави пословно писмо - обави административне послове у вези са запосленима - објасни токове кретања документације у привредном субјекту - изврши контролу докумената и архивирање документа - кратко опише пословне активности и сарадњу привредног субјекта са окружењем - упореди рад виртуелног привредног друштва и привредног субјекта	- Упознавање са основним подацима о реалном привредном друштву (пун назив, оснивање, делатност, број запослених) - Платни промет - Благајничко пословање - Административни послови - Пословна кореспонденција - Контрола и архивирање документације	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: Практична настава у блоку (30 школских часова, односно 5 радних дана по 6 школских часова) Место реализације наставе Блок настава се организује у привредном субјекту у којем је могуће реализовати наведене исходе или у бироу за економско пословање (виртуелно предузеће). Препоруке за реализацију наставе - Блок наставу реализовати у другом полугодишту у недељи пре или након пролећног распуста, пет дана у континуитету - Наставник ученицима даје задатке који се односе на послове дефинисане исходима учења. - Прегледањем извештаја (или дневника) наставник проверава и оцењује оствареност дефинисаних исхода - Ученици самостално израђују добијене задатке у оквиру реализације блок наставе. По повратку са блок наставе, предају наставнику извештаје (или дневник) у писаној форми. Које ће активности ученици реализовати зависи од места реализације блок наставе. Сазнања и искуства стечена на блок настави ученици могу да презентују користећи одговарајуће медије за презентацију Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - активност на блок настави - праћење практичног рада - самостални практични рад – пројекат

Назив модула: **Опште-комерцијални послови производно-трговинског привредног друштва**
Трајање модула: **28 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за обављање комерцијалних послова - Развијање вештине истраживања тржишта - Развијање вештина планирања пословних активности и доношења пословних одлука - Оспособљавање ученика за обављање пословне комуникације - Оспособљавање ученика за обављање пропагандних активности - Оспособљавање ученика за израду презентација	- организује рад у опште-комерцијалној служби производно-трговинског предузећа - изради месечну евиденцију присутности производних и осталих радника-карнет - истражи тржиште набавке и тржиште продаје - састави план набавке и план продаје - пошаље упит добављачу - предложи најповољнију понуду - изради поруџбину на основу налога послодавца - изврши набавку основних средстава и материјала - организује складиштење материјала - ажурира залихе - евидентира приспеле рачуне у књигу примљених рачуна - састави калкулацију набавне цене (основних средстава и материјала) - требује материјал и ситан инвентар на основу радног налога - састави потребну документацију за производно-трговинске послове - састави калкулацију цене коштања и продајне цене производа	- Преглед броја радних сати проведених на раду - Истраживање тржишта набавке и продаје - Планирање набавке и продаје - Набавка и продаја основних средстава - Набавка материјала - Трошење материјала - Израда калкулација - Пријем, контрола, завођење и слање документације - Израда документације у набавци и продаји - Израда калкулација - Пословна кореспонденција са комитентима - Израда рекламног и пропагандног материјала - Извештај о раду комерцијалне службе	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (28 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза подељеног рада. Једна ротација траје 14 недеља, што чини 28 часова рада у једној служби.

	\endash пошаље понуду купцима \endash изврши продају производа и услуга \endash пошаље купцу рачун – отпремницу \endash евидентира послате рачуне у књигу излазних рачуна \endash проследи документацију књиговодству на књижење \endash учествује у пословима рекламе и пропаганде производно-трговинског предузећа \endash распореди планиране активности опште-комерцијалне службе према приоритету реализације \endash прати реализацију активности опште-комерцијалне службе \endash примени важеће прописе потребне за послове опште-комерцијалне службе \endash састави дневне и периодичне извештаје о раду опште-комерцијалне службе \endash презентује рад опште-комерцијалне службе	\endash Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. Остале активности службе потичу од импулса рачуноводствене службе. \endash Служба виртуелног предузећа може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове. \endash При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика \endash Наставник врши правилне ротације ученика по службама како би сваки ученик савладао послове сваке службе. Сваки ученик треба да проведе приближно једнак број часова у свакој служби \endash Послови ове службе обухватају и послове који су обављани у првој години учења. \endash После извршене ротације послови се понављају, с тим да се користе импулси који ће повећати сложеност послова \endash Наставник подстиче сарадњу опште – комерцијалне службе са рачуноводственом службом. \endash У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова \endash Приликом истраживања тржишта потенцијалних добављача и купаца наставник и ученици могу користити базу регистрованих виртуелних предузећа у Србији на сајту Сервисног центра \endash Ученици планирају и управљају целокупним процесом рада у служби. Обављају послове набавке (материјала) и продаје (производа). Учествоју у истраживању тржишта, планирању и спровођењу набавке и продаје. Организују пријем и складиштење материјала и отпрему продатих производа. Обављају административне послове у области набавке тако што примају, контролишу, заводе и архивирају документацију од добављача. Обављају и административне послове у области продаје тако што креирају и састављају потребну документацију. Врше пословну кореспонденцију са комитентима. Обављају послове рекламе и пропаганде. Састављају и презентују извештаје о пословању. \endash Утврђују и распоређују одговорности унутар службе и сарађују са рачуноводственом службом. \endash Задатке обављају одговорно и ефикасно. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: \endash праћење остварености исхода \endash прегледање документације \endash писани извештај \endash самостални практични рад \endash праћење индивидуалног и тимског рада \endash презентације
--	---	--

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за обављање рачуноводствених послова - Развијање вештина организовања, обрачуна, праћења, контроле и анализе пословања	- планира активности рачуноводствене службе - спроводи поступак контроле, сортирања и архивирања књиговодствених докумената везаних за производњу - примени важеће законске прописе и контни оквир за привредна друштва, задруге и предузетнике - контрира пословне промене у налогу за књижење на основу примљене и контролисане документације од опште-комерцијалне службе - књижи пословне промене у пословним књигама - књижи у аналитичкој и синтетичкој евиденцији - усагласи аналитичке и синтетичке евиденције - књижи приходе и расходе производно-трговинског привредног друштва - књижи пописом утврђене вишкове и мањкове - књижи продају готових производа - књижи промену вредности залиха - провери исправност књижења - састави Пробни биланс производно-трговинског привредног друштва - обрачуна порез на додату вредност - попуни пореску пријаву - књижи обрачун пореза на додату вредност - обрачуна зараде запослених - књижи зараде и исплате зарада - обрачуна рачуноводствену амортизацију за претходни период - састави дневне и периодичне извештаје о раду рачуноводствене службе - презентује рад рачуноводствене службе запосленима у привредном друштву	- Контрола, сортирање и архивирање документације производно-трговинског привредног друштва - Књиговодствена евиденција основних средстава и залиха - Књиговодствена евиденција материјала - Књиговодствена евиденција обавеза из пословања - Књиговодствена евиденција потраживања из пословања - Обрачун, књиговодствена евиденција и попуњавање пријаве за ПДВ - Обрачун амортизације - Обрачун и исплата зарада - Књиговодствена евиденција прихода и расхода - Пробни биланс производно-трговинског привредног друштва - Извештај о раду	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (28 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза подељеног рада. Једна ротација траје 14 недеља, што чини 28 часова рада у једној служби. - Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. Остале активности службе потичу од импулса других служби - Служба виртуелног предузећа може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове - При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процес симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика - Наставник врши правилне ротације ученика по службама како би сваки ученик савладао послове сваке службе. Сваки ученик треба да проведе приближно једнак број часова у свакој служби - Послови ове службе обухватају и послове који су обављани у првој години учења. - После извршене ротације послови се понављају, с тим да се користе импулси који ће повећати сложеност послова - У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова - Наставник подстиче сарадњу рачуноводствене службе са опште-комерцијалном службом. - Ученици контролишу, сортирају и правилно одлажу књиговодствену документацију у регистраторе и систематизују документа у одговарајуће фолдере у рачунару. Прате пословне процесе на основу докумената. Контирају на налозима за књижење и књиже на основу њих. Воде аналитичку евиденцију набавке и трошења материјала, потраживања од купаца и обавеза према добављачима. Воде синтетичку евиденцију материјала, основних средстава, потраживања, обавеза, расхода, прихода, платног промета, ПДВ-а привредног друштва у финансијском књиговодству. При крају сваке ротације, ученици врше контролу књижења и састављају Пробни биланс. Састављају и презентују извештаје о пословању. - Утврђују и распоређују одговорности унутар службе и сарађују са опште-комерцијалном службом. - Задатке обављају одговорно и ефикасно.

			Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● прегледање документације ● писани извештај ● самостални практични рад ● праћење индивидуалног и тимског рада ● презентације
--	--	--	--

Назив модула: **Годишњи финансијски извештај производно – трговинског привредног друштва**

Трајање модула: **14 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Развијање вештина припреме и израде рачуноводствених извештаја у складу са МСФИ	● припрема податке за израду финансијских извештаја у складу са МСФИ ● састави извод из аналитичке евиденције (купаца, добављача, готових производа, материјала) ● пошаље изводе отворених ставки ● обрачун ПДВ-а на крају обрачунског периода ● упореди стварно и књиговодствено стање ● сведе књиговодствено на стварно стање ● састави коначан обрачун амортизације ● састави извештај погонског књиговодства о стању залиха ● прокњижи промену залиха готових производа ● састави Закључни лист производно-трговинског предузећа ● састави Биланс стања производно-трговинског предузећа ● састави Биланс успеха производно-трговинског предузећа ● наведе друге извештаје обухваћене редовним годишњим извештавањем у складу са МСФИ ● објасни садржај и значај редовног годишњег финансијског извештаја	● Предзакључна књижења ● Закључни лист ● Биланс стања ● Биланс успеха ● Други извештаји обухваћени редовним годишњим извештавањем у складу са МСФИ	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (14 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Препоруке за реализацију наставе ● Симулација пословања се одвија као фаза јединственог рада ученика, 2 часа у континуитету ● Сви импулси потребни ученицима налазе се у пословним књигама виртуелне компаније ● Због обимне документације коју треба припремити за сваког ученика препорука је да се послови поделе и одраде по групама. Свака група о извршеним пословима обавештава остале групе путем презентације. ● Приликом састављања финансијских извештаја користити оригиналне обрасце ● Обрачунски период је целокупно пословање виртуелне компаније Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● прегледање документације ● писани извештај ● самостални практични рад ● праћење индивидуалног и тимског рада ● презентације

Назив модула: **Пословање производно-трговинског привредног друштва – Блок настава**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Повезивање знања и вештина стечених у виртуелном привредном друштву са пословима у привредном субјекту	- представи организациону структуру реалног привредног друштва - објасни начин организације рада у службама реалног привредног друштва - састави потребну документацију везану за послове са комитентима - спроведе послове набавке - спроведе послове продаје - представи послове рекламе и пропаганде производно – трговинског предузећа - спроведе књиговодствену евиденцију набавке и продаје - спроведе књиговодствену евиденцију прихода и расхода реалног производно-трговинског привредног друштва - прикаже поступак израде завршног рачуна у складу са МСФИ - објасни поступак контроле и архивирања документације у реалном привредном субјекту - састави извештај о пословању привредног друштва	- Упознавање са организационом структуром реалног привредног друштва - Послови са комитентима - Послови набавке и продаје - Послови рачуноводствене службе - Годишње извештавање - Контрола и архивирање документације	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: Практична настава у блоку (60 школских часова, односно 10 радних дана по 6 школских часова) Место реализације наставе Блок настава се реализује у предузећу у коме је могуће реализовати наведене исходе или у бироу за економско пословање Препоруке за реализацију наставе - Препоручена динамика реализације блок наставе у предузећу: при крају првог полугодишта и средином другог полугодишта пре пролећног распуста. (2 пута по 5 дана у континуитету). - Блок настава се организује у привредном субјекту у којем је могуће реализовати наведене исходе или у бироу за економско пословање (виртуелно предузеће). - Наставник ученицима даје задатке који се односе на послове дефинисане исходима учења. Прегледањем извештаја (или дневника) наставник проверава и оцењује оствареност дефинисаних исхода - Ученици самостално израђују добијене задатке у оквиру реализације блок наставе. По завршетку блок наставе, предају наставнику извештаје (или дневник) у писаној форми. Које ће активности ученици реализовати зависи од места реализације блок наставе. Сазнања и искуства стечена на блок настави ученици могу да презентују користећи одговарајуће медије за презентацију. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - активност на блок настави - праћење практичног рада - самостални практични рад – пројекат

Назив модула: **Опште – комерцијални послови трговинског привредног друштва**
Трајање модула: **26 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Развијање вештина обављања промета робе у земљи	- организује рад опште-комерцијалне службе - води кореспонденцију са комитентима на домаћем тржишту - израђује делове плана маркетинга према упутствима надређеног - састави рекламни оглас за промоцију у новинама и часописима - састави промотивне флајере - дистрибуира промотивни материјал предузећа различитим каналима - састави потребну документацију за набавку и продају робе - изврши набавку робе на домаћем тржишту - организује пријем, отпрему и складиштење робе - креира лагер листу - састави калкулације цена робе - утврди потенцијалну разлику у цени - састави ценовник робе	- Пословна кореспонденција са комитентима на домаћем тржишту - Израда делова плана маркетинга (према упутствима надређеног) - Израда рекламног и пропагандног материјала - Дистрибуција промотивног материјала - Израда калкулација цена робе - Набавка робе - Складиштење робе - Продаја робе - Нивелација продајних цена - Извештај о раду опште- комерцијалне службе	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања - Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - вежбе (26 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинетске вежбе се реализују бироима за економско пословање

	• састави рекламацију • изврши продају робе на домаћем тржишту • ажурира лагер листу • нивелише продајне цене робе • проследи сортирану документацију рачуноводственој служби на књижење • распореди планиране активности опште-комерцијалне службе према приоритету реализације • прати реализацију активности опште-комерцијалне службе		Препоруке за реализацију наставе 4. Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. 5. Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза подељеног рада. Једна ротација траје 13 недеља, што чини 26 часова рада у једној служби. 6. Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. Остале активности службе потичу од импулса друге службе 7. При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика 8. Служба виртуелног предузећа може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове 9. Приликом истраживања тржишта потенцијалних добављача и купаца наставник и ученици могу користити базу регистрованих виртуелних предузећа у Србији на сајту Сервисног центра Србије. 10. Приликом истраживања тржишта потенцијалних добављача и купаца из иностранства наставник и ученици могу користити међународну базу регистрованих виртуелних предузећа ЕУРОПЕН. 11. Наставник врши ротације ученика по службама како би сваки ученик савладао послове сваке службе. Сваки ученик треба да проведе приближно једнак број часова у свакој служби 12. После извршене ротације послови се понављају, с тим да се користе импулси који ће повећати сложеност послова 13. Наставник подстиче сарадњу опште-комерцијалне службе са рачуноводственом службом. 14. У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова 15. Ученици планирају и управљају целокупним процесом рада у служби. Врше набавку и продају робе у земљи и иностранству. Примају, контролишу заводе и архивирају документацију. Креирају и састављају потребну документацију. Обављају пословну кореспонденцију са комитентима. 16. Ученици контролишу, сортирају и правилно одлажу увозно- извозну документацију у регистраторе и систематизују документа у одговарајуће фолдере у рачунару. Прате пословне процесе на основу докумената. Врше пословну кореспонденцију са иностраним партнерима. Састављају документацију и обрачунае за увозно- извозне послове. 17. Састављају и презентују извештаје о раду. Утврђују и распоређују одговорности унутар службе и сарађују са рачуноводственом службом. 18. Задатке обављају одговорно и ефикасно. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: \endash праћење остварености исхода \endash прегледање документације \endash писани извештај \endash самостални практични рад \endash праћење индивидуалног и тимског рада \endash презентације
--	---	--	--

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање вештине рачуноводственог приказивања пословних процеса ● Оспособљавање ученика за самостално обављање рачуноводствених послова ● Оспособљавање ученика за примену рачуноводствених начела и књиговодствених начела уредности	● планира активности рачуноводствене службе ● изврши контролу примљене документације од опште-комерцијалне службе ● састави налоге за књижење ● води аналитичку и синтетичку евиденцију купаца и добављача ● евидентира набавку и продају робе у робном и финансијском књиговодству ● усагласи аналитичку и синтетичку евиденцију робе, купаца и добављача ● књижи вишкове и мањкове робе по попису (у veleпродаји) ● књижи нивелације цена ● изврши плаћања доспелих обавеза ● састави и пошаље опомене купцима за кашњења у плаћањима ● заведе рачуне у Књигу примљених рачуна и Књигу издатих рачуна ● води Књигу евиденције промета за veleпродају (КЕПУ) ● књижи остварену разлику у цени ● књижи расходе и приходе трговинског привредног друштва ● изврши предзакључна књижења ● провери исправност књижења ● састави Пробни биланс трговинског привредног друштва ● одложи документацију рачуноводствене службе ● састави извештај о раду рачуноводствене службе	● Контрола, сортирање и архивирање документације ● Књиговодствено обухватање набавке робе ● Књиговодствено обухватање продаје робе ● Усаглашавање аналитичке и синтетичке евиденције ● Књига евиденције промета ● Књиговодствена евиденција расхода и прихода трговинског привредног друштва ● Пробни биланс ● Извештај о раду	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања ● Приликом реализације модула користити Концепт модела виртуелне компаније. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (26 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Место реализације наставе ● Кабинетске вежбе се реализују у бироима за економско пословање Препоруке за реализацију наставе ● Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. ● Симулација пословања се одвија 2 часа у континуитету, као фаза подељеног рада. Једна ротација траје 13 недеља, што чини 26 часова рада у једној служби. ● Наставник покреће део послова тако што креира импулсе помоћу којих симулира окружење привредног друштва. На тај начин иницира активности ученика којима се остварују наведени исходи. Остале активности службе потичу од импулса друге службе ● При креирању импулса наставник користи знања и вештине које су ученици савладали из других предмета, а процесе симулира на начин да се обезбеди индивидуални и тимски рад ученика ● Служба виртуелног предузећа може успостављати контакте са другим виртуелним предузећима и реализовати договорене послове ● Наставник врши ротације ученика по службама како би сваки ученик савладао послове сваке службе. Сваки ученик треба да проведе приближно једнак број часова у свакој служби ● После извршене ротације послови се понављају, с тим да се користе импулси који ће повећати сложеност послова ● Наставник подстиче сарадњу рачуноводствене службе са опште-комерцијалном службом ● У реализацији наставе наставник треба да сарађује са колегама у оквиру школских тимова ● Послови ове службе обухватају и послове који су обављани у рачуноводственој служби у претходној години учења. ● Ученици контролишу, сортирају и правилно одлажу књиговодствену документацију у регистраторе и систематизују документа у одговарајуће фолдере у рачунару. Прате пословне процесе на основу докумената. Контрају на налозима за књижење и књиже на основу њих. Воде књиговодствену евиденцију набавке и продаје робе на домаћем тржишту, потраживања и обавезе, расходе и приходе проистекле из купопродаје робе. Обрачунавају и књиже ПДВ. Прате рокове плаћања. При крају сваке ротације, ученици врше контролу књижења и састављају Пробни биланс. ● Ученици састављају и презентују извештаје о пословању Утврђују и распоређују одговорности унутар службе и сарађују са опште-комерцијалном службом предузећа.

			Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● прегледање документације ● писани извештај ● самостални практични рад ● праћење индивидуалног и тимског рада ● презентације
--	--	--	--

Назив модула: **Коришћење програма за књиговодствене послове**

Трајање модула: **10 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Оспособљавање ученика за коришћење књиговодственог софтвера	● користи одговарајући књиговодствени софтвер ● припреми финансијске извештаје помоћу програма за књиговодство ● процени предности електронске обраде података	● Унос свих података финансијског књиговодства у одговарајући софтвер ● Штампање Закључног листа из програма ● Упоређивање програмског и ручно израђеног Закључног листа	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● вежбе (10 часова) кроз симулацију рада у виртуелном привредном друштву (двочас) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: ● вежби Препоруке за реализацију наставе ● Симулација пословања се одвија као фаза јединственог рада ученика, 2 часа у континуитету ● Сви импулси потребни ученицима налазе се у налозима за књижење из претходног периода Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● праћење уноса података у одговарајући софтвер ● посматрање индивидуалног и тимског рада ● презентације

Назив модула: **Пословање трговинског привредног друштва – Блок настава**

Трајање модула: **90 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
● Стицање знања и вештина на пословима финансијског извештавања	● представи привредно друштво кроз његове пословне активности ● спроведе пословну кореспонденцију са комитентима на домаћем тржишту ● сагледа обим сарадње привредног друштва са другим предузећима ● опише план маркетинга и његове делове ● учествује у изради рекламног и пропагандног материјала ● сагледа рад набавне и продајне службе ● објасни токове дистрибуције промотивног материјала ● састави обавештење – оглас о промоцији ● наведе асортиман робе реалног трговинског привредног друштва ● састави потребну документацију за набавку и продају робе ● спроведе набавку и продају робе ● састави калкулације цена робе ● заведе рачуне у Књигу примљених рачуна и Књигу издатих рачуна ● обрачуна остварену разлику у цени ● спроведе књиговодствену евиденцију пословања реалног трговинског привредног друштва	● Упознавање са пословним активностима реалног привредног друштва ● Пословна кореспонденција реалног трговинског привредног друштва са комитентима на домаћем тржишту ● План маркетинга ● Послови рекламе и пропаганде ● Набавка и продаја робе на домаћем тржишту ● Књиговодствена евиденција пословања трговинског привредног друштва	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: ● Практична настава у блоку (90 школских часова, односно 15 радних дана по 6 школских часова) Место реализације наставе ● Блок настава се реализује у предузећу у коме је могуће реализовати наведене исходе или у бироу за економско пословање Препоруке за реализацију наставе ● Препоручена динамика реализације блок наставе у предузећу: при крају првог полугодишта, средином другог полугодишта пре пролећног распуста и у последњем месецу другог полугодишта (3 пута по 5 дана у континуитету). ● Блок настава се организује у привредном субјекту у којем је могуће реализовати наведене исходе или у бироу за економско пословање (виртуелно предузеће). ● Наставник ученицима даје задатке који се односи на послове дефинисане исходима учења. Прегледањем урађених задатка наставник проверава оствареност дефинисаних исхода

		- Ученици самостално израђују добијене задатке у оквиру реализације блок наставе. По повратку са блок наставе, предају наставнику извештаје (или дневнике) у писаној форми о извршеним активностима. Које ће од активности бити реализоване зависи од места реализације блок наставе. Сазнања и искуства стечена на блок настави ученици презентују користећи одговарајуће медије за презентацију Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - активност на блок настави - праћење практичног рада - самостални практични рад – пројекат - презентације
--	--	--

5. КЉУЧНЕ РЕЧИ: платни промет, набавка, продаја, складиштење, реклама, пропаганда, промоција, администрација, рачуноводство, извештаји.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

– ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
IV		62				62

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Развијање пословних и предузетничких знања, вештина и понашања;
- Развијање предузетничких вредности и способности да се препозна предузетничка могућност (шанса) у пословном окружењу;
- Развијање пословног и предузетничког начина размишљања;
- Оспособљавање за формулисање и процену пословних идеја;
- Оспособљавање за самозапошљавање;
- Оспособљавање за израду једноставног пословног плана мале фирме;
- Развијање способности комуникације са окружењем;
- Развијање способности тимског рада;
- Развијање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања;
- Развијање интереса за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама;
- Развијање личних и професионалних ставова.

6. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ

МОДУЛА Разред: **Четврти**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
4.	Основи предузетништва		30
5.	Пословни план		32

– **ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**

Назив модула: **Основи предузетништва**

Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање знања о основним појмовима предузетништва - Оспособљавање ученика за развијање пословних и предузетничких знања, вештина и понашања - Упознавање са облицима нефинансијске и финансијске и институционалне подршке предузетништву - Упознавање са менаџментом у предузетничком бизнису	- дефинише појам предузетништва - објасни значај предузетништва - наведе карактеристике предузетника; - објасни значај мотивационих фактора у предузетништву; - доведе у однос појмове иновативност, предузимљивост и предузетништво; - наведе адекватне примере предузетништва из локалног окружења; - разликује корпоративно и социјално предузетништво - препозна различите начине отпочињања посла у локалној заједници. - објасни правне форме за регистрацију пословних субјеката у Србији	- Појам и значај предузетништва; - Мотиви предузетника; - Основне одреднице предузетништва - Профил и карактеристике успешног предузетника; - Технике и критеријуми за утврђивање предузетничких предиспозиција. - Врсте предузетништва - Правни аспекти покретања бизниса. - Институције и инфраструктура за подршку предузетништва у Србији - Нефинансијска подршка развију предузетништва - Финансијска подршка развију предузетништва - Менаџмент функције (планирање, организовање, вођење и контрола); - Информационо-комуникационе технологије (ИКТ) у пословању	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе вежбе (30 часова) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинет / учioniца

	- описе основне кораке у процесу регистрације привредних субјеката у Србији - познаје институције за подршку предузетнишву - разликује облике нефинансијске и финансијске подршке - наведе могуће начине финансирања сопствене делатности; - објасни суштину основних функција менаџмента - наведе особине успешног менаџера; - изабере најприкладнију организациону форму привредне активности; - објасни значај ИКТ за савремено пословање; - описе важност непрекидног иновирања производа или услуга;		Препоруке за реализацију наставе - Сви исходи се реализују кроз двочас - Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе - Користити презентације - Предузетништво и предузетник: Дати пример успешног предузетника и/или позвати на час госта – предузетника који би говорио ученицима о својим искуствима или посета успешном предузетнику; Оцењивање - Вредновање остварености исхода вршити кроз: - тест - домаћи задатак - активност на часу - праћење практичног рада
--	---	--	--

Назив модула: **Пословни план**

Трајање модула: **32 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Развијање способности за формулисање и процену пословних идеја - Оспособљавање ученика да разуме и доведе у везу све делове бизнис плана - Оспособљавање ученика за израду и презентовање бизнис плана	- примени креативне технике избора пословне идеје - познаје механизме процене пословних идеја - вреднује пословне идеје; - разуме садржај и значај бизнис плана; - објасни значај планирања и селекције људских ресурса за потребе организације; - објасни основне елементе производног плана - истражи међусобно деловање фактора који утичу на тржиште: - анализира информације о тржишту - састави маркетинг план - састави биланс стања и биланс успеха - објасни на примеру појам и врсте трошкова, цену коштања и инвестиције; - израчуна преломну тачку рентабилности на једноставном примеру; - разуме токове готовине; - припреми бизнис план уз подршку наставника ментора - изради коначан (једноставан) бизнис план за сопствену бизнис идеју; - презентује бизнис план - оцени сопствени бизнис план на основу задатих критеријума	- Трагање за пословном идејом – како је открити, методе и анализа; - Зашто је важно имати квалитетан бизнис план? - Структура бизнис плана - Менаџмент људских ресурса - Менаџмент производње и производних процеса; - Тржишне могућности пословног подухвата - Елементи маркетинг микса, - SWOT анализа; - Истраживање тржишта – прикупљање и анализирање информација о купцима и конкуренцији; - Финансијски извештаји: биланс стања, биланс успеха, биланс токова готовине (cash flow); - Калкулација прихода, трошкова и профита - Калкулација обима инвестиције - Преломна тачка рентабилности - Израда целовитог бизнис плана за сопствену бизнис идеју; - Презентација појединачних/групних бизнис планова	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе вежбе (32 часа) Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - вежби Место реализације наставе - Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе - Сви исходи се реализују кроз двочас - Развијање пословне идеје: Користити „<i>олују идеја</i>” и вођене дискусије да се ученицима помогне у креативном осмишљавању бизнис идеја и одабиру најповољније. Препоручити ученицима да бизнис идеје траже у оквиру свог подручја рада али не инсистирати на томе. Ученици се дела на групе окупљене око једне пословне идеје у којима остају до краја. Групе ученика окупљене око једне пословне идеје врше истраживање тржишта по наставниковим упутствима. Пожељно је организовати посету малим предузећима где ће се ученици информисати о начину деловања и опстанка тог предузећа на тржишту. - Оцена пословне идеје: Користити формулар за бизнис план Националне службе запошљавања. Користити најједноставније табеле за израду биланса стања, биланса успеха и биланса новчаних токова. Обратити садржај на примерима из праксе - Методе рада: - Мини предавања - Симулација - Студија случаја - Дискусија Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - активност ученика на часу - домаће задатке - тестове знања - израду практичних радова (маркетинг, организационо-производни и финансијски план) - израду коначне верзије бизнис плана - презентацију бизнис плана

8. КЉУЧНЕ РЕЧИ: пословна идеја, предузетник, предузетништво, бизнис план, мала предузећа, samozapošljavanje.

НАЦИОНАЛНА ЕКОНОМИЈА

и ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III	70					70

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање основних знања о привредном развоју;
- Стицање знања о економским показатељима привредног развоја;
- Стицање основних знања о привредном систему и економској политици;
- Стицање знања о облицима, разлозима и ефектима интеграција светске привреде;
- Стицање знања о одрживом развоју Републике Србије;
- Повезивање добијених знања са осталим стручним предметима.

У НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ**МОДУЛА Разред: Трећи**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		•	В
у	Привредни развој	22	
у	Привредни систем и економска политика	12	
у	Интеграција светске привреде	12	
у	Одржив развој Републике Србије	24	

\endash

ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛАНазив модула: **Привредни развој**Трајање модула: **22 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање основних знања о привредном развоју • Стицање основних знања о економским показатељима	• дефинише националну економију • објасни предмет изучавања националне економије • дефинише националну економију као примењену макроекономску дисциплину • објасни однос макро и микро економских дисциплина • разликује привредни раст и развој • дефинише концепт одрживог развоја • објасни концепт одрживог развоја • класификује факторе привредног развоја • објашњава факторе привредног развоја • наведе индикаторе привредног развоја • разликује основне економске показатеље • објасни појам „Бруто домаћи производ (БДП)“ • дефинише бруто национални доходак • дефинише бруто национални расположиви доходак • наведе остале економске показатеље • наведе структуру БДП-а у троекторском моделу • дефинише економски састав становништва као економски показатељ • дефинише обим и структуру робне размене с иностранством као економски показатељ • укаже на значај степена запослености као економског показатеља • наведе остале индикаторе привредног развоја • опише остале индикаторе привредног развоја • објасни индекс људског развоја	• Појам националне економије • Предмет националне економије • Национална економија као примењена макроекономска дисциплина • Однос макро и микро економских дисциплина • Привредни раст и развој • Еволуција теорије привредног развоја („од раста ка одрживом развоју“) • Концепт одрживог развоја • Фактори привредног развоја – појам и врсте • Индикатори привредног развоја • Основни економски показатељи • Бруто домаћи производ (БДП) • БДП по глави становника • Бруто национални доходак • Бруто национални расположиви доходак • Остали економски показатељи • Структура извора БДП-а у троекторском моделу • Економски састав становништва • Обим и структура робне размене с иностранством • Степен запослености • Остали индикатори привредног развоја (социјални индикатори, еколошки индикатори) • Индекс људског развоја (ХДИ)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (22 часа) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе • Користити презентације • Користити шеме • Користити сајтове Републичког завода за статистику, Народне банке Србије, Владе Републике Србије и Привредне коморе Србије Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмено излагање • тестови знања • домаћи задатак • активност на часу

Назив модула: **Привредни систем и економска политика**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање основних знања о привредном систему и економској политици	- објасни појам привредног система - наведе елементе привредног система - објасни институције и организације као елементе привредног система - доведе у везу привредни систем и економску политику - наведе кључне макроекономске циљеве - наведе врсте економске политике - доведе у везу привредни систем и промене у привредном систему - дефинише појам „транзиција“ - објасни реформу привредног система у транзиционом периоду	- Појам привредног система - Елементи привредног система - Институције и организације - Привредни систем и економска политика - Кључни макроекономски циљеви - Врсте економске политике - Веза економске политике и привредног раста - Нормативни и реални привредни систем - Реформа привредног система у транзиционом периоду	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме - Користити сајтове Републичког завода за статистику, Народне банке Србије, Владе Републике Србије и Привредне коморе Србије Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмено излагање - тестови знања - домаћи задатак - активност на часу

Назив модула: **Интеграција светске привреде**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о облицима, разлозима и ефектима интеграција светске привреде	- дефинише економске интеграције - наведе разлоге економских интеграција - наведе потенцијалне (могуће) ефекте економских интеграција - опише шансе глобализације - идентификује ризике глобализације - дефинише СТО-у - наведе функције СТО - наведе међународне финансијске организације - објасни улогу међународних финансијских организација - наведе регионална партнерства - објасни најсложенији облик интеграције – Европску унију	- Појам економских интеграција - Разлози економских интеграција - Потенцијални (могући) ефекти економских интеграција - Глобална и регионална партнерства - Шансе глобализације - Ризици глобализације - Међународни споразуми и Светска трговинска организација (СТО) - Међународне финансијске организације - Регионална партнерства - Европска унија као регионални лидер	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (12 часова) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме - Користити сајтове Републичког завода за статистику, Народне банке Србије, Владе Републике Србије и Привредне коморе Србије Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмено излагање - тестови знања - домаћи задатак - активност на часу

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о одрживом развоју Републике Србије	- наведе карактеристике привредног развоја Републике Србије у XXI веку - доведе у везу историјско наслеђе и привредни развој - анализира индикаторе макроекономских кретања у периоду 2000–2018. - наведе структуру извора БДП-а у периоду 2000–2018. - анализира спољнотрговинске и финансијске токове у периоду 2000–2018. - објасни предности, слабости, шансе и претње за одржив развој Републике Србије - идентификује националне приоритете одрживог развоја - наведе стубове одрживог развоја - објасни одржив развој привреде - објасни одржив развој друштва - доведе у везу одржив развој и заштиту животне средине (рационално располагање природним ресурсима) - доведе у везу избор економских политика и одрживог развоја економије - објасни нужност (потребу) реструктурирања привреде Републике Србије - објасни нужност (потребу) реиндустријализације - наведе потенцијале за развој пољопривреде - доведе у везу значај инфраструктурних приоритета (енергетика и саобраћај) и одрживог развоја економије - објасни значај образовања за одржив економски развој - доведе у везу информационе технологије, економију знања и одрживи економски развој - доведе у везу научно-технолошке политике и одрживи развој економије - наведе друштвене услове одрживог развоја - анализира популациону политику као услов одрживог развоја - доведе у везу социјалну сигурност, смањење сиромаштва са друштвеним условима одрживог развоја - објасни спровођење стратегије одрживог развоја	Привредни развој Републике Србије у XXI веку - Историјско наслеђе - Индикатори макроекономских кретања у периоду 2000–2018. - Структура извора БДП-а у периоду 2000–2018. - Спољнотрговински и финансијски токови у периоду 2000–2018. - Предности, слабости, шансе и претње за одржив развој Републике Србије - Национални приоритети одрживог развоја Стубови одрживог развоја - Одржив развој привреде - Одржив развој друштва - Заштита животне средине – рационално располагање природним ресурсима Одржив развој економије - Избор економских политика - Реструктурирање привреде Републике Србије - Реиндустријализација - Потенцијал за развој пољопривреде - Инфраструктурни приоритети – енергетика и саобраћај - Образовање - Информационе технологије и економија знања - Одрживост научно-технолошке политике - Регионални развој - Спољнотрговинска политика Друштвени услови одрживог развоја - Популациона политика - Социјална сигурност - Смањење сиромаштва Спровођење стратегије одрживог развоја - Изабрани индикатори одрживог развоја (Гини коефицијент, БДП по глави становника, унутрашњи и спољни дуг)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (24 часа) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Модул се реализује кроз методе активно орјентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме - Користити сајтове Републичког завода за статистику, Народне банке Србије, Владе Републике Србије и Привредне коморе Србије Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмено излагање - тестови знања - домаћи задатак - активност на часу

– развој.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Национална економија, привредни развој, привредни систем, економске интеграције, одрживи

КОМЕРЦИЈАЛНО ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ

Годишњи фонд часова: 70

Разред: Трећи

- Циљеви учења:
- Стицање знања о основним карактеристикама производа и робног асортимана;
 - Оспособљавање ученика да овладају вештинама које доприносе правом и одговорном избору робе;
 - Стицање компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој;
 - Развијање самосталности у раду стварањем услова за практичну активност ученика.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појам, систематизација и класификација робе	● Стицање основних знања о појму „роба”	● дефинише појам робе ● наведе карактеристике робе ● класификује различите типове робе	● Појам и карактеристике робе; ● Систематизација и класификација робе;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.
Квалитет робе	● Стицање знања о квалитету и факторима који утичу на квалитет робе ● Стицање знања о својствима и показатељима квалитета робе, дизајну робе и маркама робе	● дефинише квалитет ● наведе факторе који утичу на формирање квалитета робе ● разликује својства и показатеље квалитета робе ● наведе методе испитивања квалитета робе ● дефинише дизајн робе ● идентификује различите нивое квалитета производа; ● разликује симболе квалитета робе ● анализира различите прописе који регулишу квалитет робе у промету ● дефинише декларисање и обележавање производа ● објасни значење цифара код бар-кода ● наведе предности декларисања помоћу бар-кода	● Појам квалитета; ● Фактори који утичу на формирање квалитета робе; ● Својства и показатељи квалитета робе (основна физичка својства, физичко-хемијска својства, експлоатациона и естетска својства робе, методе испитивања органолептичких својстава робе). ● Дизајн робе (производа). Ниво квалитета робе. ● Марка и друге ознаке као симболи квалитета робе. ● Прописи који регулишу квалитет робе у промету (стандарди, норме квалитета, технички нормативи) Атест о квалитету. ● Декларисање и обележавање производа; ● EAN систем декларације (бар-код).	Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: ● теоријска настава (70 часова) Место реализације наставе Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе ● користити сва доступна наставна средства ● користити мултимедијалне презентације ● упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу ● примењивати рад у паровима и рад у мањим групама ● мотивисати ученике да самостално решавају проблеме користећи истраживачки приступ
Амбалажа и паковање робе	● Стицање основних знања о амбалажи и паковању робе	● дефинише амбалажу и паковање ● наведе функције амбалаже ● разликује амбалажу ● наведе примере различите амбалаже ● разликује системе комерцијалних паковања	● Појам амбалаже и паковања; ● Функције амбалаже; ● Подела амбалаже. Амбалажа од папира и картона, амбалажа од дрвета, стаклена амбалажа, метална амбалажа. Амбалажа од пластичних маса. Текстилна амбалажа. Амбалажа од комплексних материјала. ● Системи комерцијалних паковања.	● континуирано упућивати ученике на примену комерцијалног познавања робе у будућем позиву и свакодневном животу кроз примере из праксе Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● усмено излагање ● тестове знања ● активности на часу ● домаћи задатак
Складиштење и транспорт робе	● Стицање основних знања о складиштењу и транспорту робе	● разликује врсте заштите производа током складиштења и транспорта ● наведе узроке кварења робе (производа) ● разликује пиктограме за транспорт опасних материјала	● Заштита производа током складиштења и транспорта ● Узроци кварења робе (производа) ● Складиштење и транспорт опасних материјала	Оквирни број часова по темама ● Појам, систематизација и класификација робе (3) ● Квалитет робе (7) ● Амбалажа и паковање робе (7) ● Складиштење и транспорт робе (3) ● Минералне сировине (5) ● Енергија (12) ● Металуршки производи (8)
Минералне сировине	● Стицање знања о минералним сировинама	● дефинише минералне сировине ● наведе основе рударске технологије ● разликује специфичности рударске технологије ● објасни фазе производног процеса у рударству	● Појам и природа минералних сировина ● Основи рударске технологије. Специфичности рударске технологије. Фазе производног процеса у рударству.	
Енергија	● Стицање знања о енергији и различитим облицима енергије	● дефинише економски и технолошки значај енергије ● разликује облике енергије ● наводи изворе енергије ● дефинише горива ● дефинише угаљ ● наводи састав и техничке карактеристике угља ● опише прераду угља ● дефинише нафту и природни гас ● разликује алтернативне изворе енергије ● дефинише електричну енергију ● објасни процес производње и преноса електричне енергије ● дефинише квалитет електричне енергије	● Економски и технолошки значај енергије; ● Облици енергије; Механичка. Хемијска. Топлотна. Нуклеарна. Електрична. ● Извори енергије. ● Горива ● Угаљ. Састав и техничке карактеристике угља. Прерада угља. ● Нафта и природни гас. Нафта. Мазива. Природни (земни) гас. ● Алтернативни извори енергије ● Електрична енергија. Производња. Квалитет. Пренос.	● Неметални производи (7) ● Хемијски производи (6) ● Прехрамбени производи (12)
Металуршки производи	● Стицање знања о металуршким производима	● дефинише металне материјале ● дефинише гвожђе ● разликује легуре гвожђа ● наводи обојене материјале	● Метални материјали; ● Гвожђе и легуре гвожђа; ● Обојени материјали	

Неметални производи	• Стицање знања о неметалним производима	• дефинише неметалне производе • разликује неметалне материјале	• Керамички материјали; • Грађевински материјали; • Ватростални материјали; • Стакло.	
Хемијски производи	• Стицање знања о хемијским производима	• дефинише хемијске производе • наводи основне карактеристике хемијских производа; • разликује основне неорганске хемијске производе • разликује основне органске хемијске производе • дефинише полимере • наводи производе на бази полимера • разликује производе од дрвета • разликује врсте папира • дефинише текстилна влакна • класификује текстилна влакна	• Појам и основне карактеристике хемијских производа; • Основни неоргански хемијски производи; • Основни органски хемијски производи; • Полимери и производи на бази полимера; • Производи прераде дрвета; • Индустрија папира; • Текстилна влакна.	
Прехрамбени производи	• Стицање знања о прехрамбеним производима	• дефинише прехрамбене производе • класификује прехрамбене производе • опише састав и хранљиве вредности прехрамбених производа • дефинише квалитет прехрамбених производа • разликује технологије прехрамбених производа • разликује месо и производе од меса • разликује рибе и производе од рибе • разликује житарице и производе од житарица • разликује воће и поврће и производе од воћа и поврћа • дефинише уља и масти • разликује биљна уља и масти од животињских и наводи примере • разликује шећер и производе од шећера • разликује алкохолна пића • препознаје састав и особине алкохолних пића	• Појам и класификације прехрамбених производа; • Састав и хранљива вредност прехрамбених производа; • Квалитет прехрамбених производа; • Технологија прехрамбених производа; • Месо и производи од меса; • Млеко и производи од млека; • Рибе и производи од рибе; • Житарице и производи од житарица; • Воће, поврће и производи; • Уља и масти (биљна и животињска); • Шећер и производи од шећера; • Алкохолна пића.	

КЉУЧНЕ РЕЧИ : роба, квалитет робе, амбалажа, складиштење, транспорт, минералне сировине, енергија.

ЕЛЕКТРОНСКО ПОСЛОВАЊЕ

у ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
IV	62					62

2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:

- Стицање знања о основним појмовима електронског пословања;
- Стицање знања о примени електронског пословања;
- Стицање основних знања о Е-услугама;
- Оспособљавање ученика за коришћење Е-услуга;
- Стицање компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој;
- Развијање самосталности у раду стварањем услова за практичну активност ученика.

– **НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА** Разред:
Четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Увод у електронско пословање	18	
2.	Примена електронског пословања	20	
3.	Е-услуге	24	

Назив модула: **Увод у електронско пословање**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о основним појмовима електронског пословања	- дефинише електронско пословање - разликује концепте електронског пословања - наведе форме електронског пословања - објасни modele електронског пословања - наведе предности електронског пословања - дефинише инфраструктуру електронског пословања - разликује компоненте ИТ инфраструктуре - доведе у везу интернет и савремено пословање - објасни референтне моделе и стандарде рачунарских мрежа - разликује рачунарске мреже - разликује интернет сервисе - користи интернет сервисе - објасни појам рачунарство у облаку - објасни процес управљања дигиталним идентитетима - идентификује различите контексте окружења за увођење електронског пословања - дефинише виртуелне организације (Outsourcing) - дефинише виртуелне канцеларије и telework - разликује виртуелне организације засноване на масовној сарадњи	- Основи електронског пословања; - Концепти електронског пословања; - Форме електронског пословања - Модели електронског пословања - Предности електронског пословања - Инфраструктура електронског пословања - Интернет и савремено пословање - Референти модели и стандарди рачунарских мрежа - Рачунарске мреже - Интернет сервиси - Рачунарство у облаку - Управљање дигиталним идентитетима - Окружење за увођење електронског пословања Организационе структуре за електронско пословање - Виртуелне организације (<i>Outsourcing</i>) - Виртуелни тимови - Виртуелне канцеларије и <i>telework</i> - Виртуелне организације засноване на масовној сарадњи (Друштвене организације, <i>Crowdsourcing</i>, Модели <i>Crowdsourcing-a</i>, Однос <i>outsourcing-a</i> и <i>crowdsourcing-a</i>)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул је део изборног предмета (18 часова) Подела одељења на групе Модул је део изборног предмета Место реализације наставе - Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе - Сви исходи се реализују кроз двочас - Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - тест - домаћи задатак - активност на часу - праћење практичног рада - тест практичних вештина

Назив модула: **Примена електронског пословања**
Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Стицање знања о примени електронског пословања	- дефинише електронску трговину - наводи компоненте електронске трговине - објасни процедуру B2C електронске трговине - објасни процедуру B2B електронске трговине - објасни појам Е-набавке - објасни појам Е-тржишта - разликује моделе и елементе управљања ланцима снабдевања - објасни моделе и механизме плаћања на Интернету - разликује групе мобилних плаћања - објасни различите сервисе мобилног плаћања - дефинише модел система за испостављање и плаћање рачуна - дефинише интернет маркетинг - објасни коришћење интернет маркетинга у пословању - дефинише друштвене медије - наведе карактеристике друштвених медија - разликује врсте друштвених медија у пословању - објасни процедуре примене различитих друштвених медија у пословању - дефинише управљање односима с клијентима (Customer relationship management, CRM) - разликује области примене CRM	- Увод у електронску трговину - Компоненте електронске трговине - B2C електронска трговина - B2B електронска трговина - Е-набавке - Е-тржишта - Управљање ланцима снабдевања - Системи плаћања на Интернету - Модел и механизми плаћања на Интернету (платне картице, електронски кеш, електронски новчаници, P2P плаћања...) - Мобилна плаћања - Системи за испостављање и плаћања рачуна - Интернет маркетинг - Коришћење интернет маркетинга у пословању - Друштвени медији – појам , карактеристике и врсте - Примена друштвених медија у пословању - Управљање односима с клијентима (Customer relationship management, CRM) - Области примене CRM	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул је део изборног предмета (20 часова) Подела одељења на групе Модул је део изборног предмета Место реализације наставе - Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе - Сви исходи се реализују кроз двочас - Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе - Користити презентације - Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - тест - домаћи задатак - активност на часу - праћење практичног рада - тест практичних вештина

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Стицање основних знања о Е-услугама - Оспособљавање ученика за коришћење Е-услуга	- објасни појам Е-банкарство - разликује сервисе Е-банкарства - наведе компоненте архитектуре система е-банкарства - разликује инструменте плаћања у е-банкарству - разликује електронске системе платног промета - дефинише берзе и берзанско пословање на Интернету - анализира сигурност у е-банкарству - дефинише форме и сервисе е-управе - објасни архитектуру система е-управе - анализира улогу портала Е-управе - дефинише појам Е-образовање - објасни системе електронског образовања који се користе као подршка образовном процесу - објасни примену електронског пословања у е-здравству - објасни примену мобилних технологија у електронском пословању - разликује мобилне оперативне системе и мобилне апликације - разликује различите облике мобилних технологија у пословању - наведе тенденције у електронском пословању - дефинише интернет интелигентних уређаја - објасни појам свеприсутно рачунарство - дефинише термин Big data - наведе трендове у мобилним технологијама	Е-банкарство - Сервиси Е-банкарства - Архитектура система е-банкарства - Инструменти плаћања у е-банкарству Електронски системи платног промета (Системи за плаћање на велико, SWIFT) - Берзе и берзанско пословање на Интернету - Сигурност у е-банкарству Е-управа - Форме и сервиси е-управе - Архитектура система е- управе - Портал е-управе Е-образовање - Системи електронског образовања Е-здравство - Електронско пословање у е-здравству Мобилно пословање - Мобилне технологије у електронском пословању - Мобилни оперативни системи и мобилне апликације - Примена мобилних технологија у пословању (мобилна трговина, мобилни маркетинг, локациони сервиси, примена NFC и QR тагова) Тенденције у електронском пословању - Интернет интелигентних уређаја - Свеприсутно рачунарство <i>Big data</i> - Трендови у мобилним технологијама	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул је део изборног предмета вежбе (24 часа) Подела одељења на групе Модул је део изборног предмета Место реализације наставе ● Кабинет са рачунарском опремом и прикључком на интернет Препоруке за реализацију наставе ● Сви исходи се реализују кроз двочас ● Модул се реализује кроз методе активно оријентисане наставе ● Користити презентације ● Користити шеме Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● тест ● домаћи задатак ● активност на часу ● праћење практичног рада ● тест практичних вештина

– **КЉУЧНЕ РЕЧИ:** електронско пословање, примена електронског пословања, Е-услуге .

ОСНОВИ БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА СА ЕВИДЕНЦИЈОМ

– **ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ**

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
IV	62					62

- 2. ЦИЉЕВИ УЧЕЊА:**
- Оспособљавање за примену правила процедура и правне регулативе у евиденцији пословних промена у банкама
 - Развијање способности рачуноводственог праћења банкарских послова
 - Оспособљавање за прецизност и поузданост у евиденцији пословања банка

– **НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА** Разред: четврти

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)	
		Т	В
1.	Структура биланса стања и биланса успеха банке	22	
2.	Специфичности банкарског рачуноводства	40	

Назив модула: **Структура биланса стања и биланса успеха банке**
Трајање модула: **22 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
- Оспособљавање ученика за билансно приказивање имовине и порекла имовине банке - Оспособљавање ученика за билансно приказивање расхода, прихода и резултата банке	- дефинише биланс стања банке - наведе врсте имовине банке - дефинише готовинске еквиваленте - објасни пласмане банке - наведе врсте осталих средстава банке - наведе изворе финансирања банке - објасни појам и врсте депозита - наведе остале изворе позајмљених средстава банке - објасни структуру сопственог капитала банке - објасни принцип опадајуће ликвидности позиционирања активе и опадајуће доспелости позиционирања пасиве - наведе основне групе прихода и расхода банке - разликује групе расхода и прихода о којима се извештава по бруто принципу и нето принципу - дефинише каматну маржу - наведе облике резултата банке	- Биланс стања банке - Структура биланса стања банке - Имовина банке - Извори финансирања банке - Позајмљени извори финансирања банке - Сопствени капитал банке - Форма биланса стања банака - Редослед позиција активе-принцип опадајуће ликвидности - Редослед позиција пасиве-принцип опадајуће доспелости - Биланс успеха банке - Основне групе прихода и расхода банке - Структура редовних прихода банке - Структура редовних расхода банке - Бруто и нето принцип извештавања кроз биланс успеха банке - Облици резултата банке	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (22 часа) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Приказати структуру биланса стања и биланса успеха банке - На основу задатих података ученици састављају биланс стања банке примењујући принцип опадајуће ликвидности за позиционирање активе и принцип опадајуће доспелости за позиционирање пасиве - На основу задатих података ученици приказују структуру расхода и прихода банке поштујући бруто принцип за одређене групе прихода и расхода и нето принцип за курсне разлике и ХОВ. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмено излагање - тестове знања - тестове практичних вештина - активност на часу - домаће задатке

Назив модула: **Специфичности банкарског рачуноводства**
Трајање модула: **40 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање ученика за евиденцију банкарских послова	- разликује контни оквир банака од контног оквира за предузећа - наведе у чијој је надлежности доношење контног оквира банке - наведе принцип обележавања конта и распореда књиговодствених рачуна у контном оквиру - наведе структуру контног оквира за банке - објасни билансни принцип контног оквира - објасни значај једнообразности контног оквира - наведе ванбилансне позиције у класи 9 - наведе врсте готовинских уплата и исплата које чине благајничко пословање - евидентира промене по основу готовинског платног промета - евидентира уплате и исплате штедних улога, мењачке послове, предају сувишка у трезор, дотација из трезора у благајне, евидентира трансакције плаћања и наплате у домаћој и иностраној валути - обрачуна и књижи курсне разлике у промету готовине - евидентира куповину и продају краткорочних хартија од вредности-благајнички записи, обвезнице - наведе помоћне књиге благајничке евиденције банака	- Контни оквир банке - Надлежност доношења контног оквира банке - Принципи на којима се заснива контни оквир банке - Садржај контног оквира банке - Евиденција готовине и готовинских еквивалената - Евиденција благајничког пословања у домаћој и иностраној валути - Благајнички максимум - Евиденција сувишка изнад благајничког максимума - Евиденција дотација из трезора у благајне - Трансакциони рачуни банке- жиро рачун и девизни рачуни - Евиденција трансакција плаћања и наплате у домаћој и иностраној валути - Готовински еквиваленти - Евиденција пласмана банке у домаћој и иностраној валути - Евиденција датих депозита у домаћој и иностраној валути - Евиденција датих кредита у домаћој и иностраној валути - Евиденција пласмана у хартије од вредности у домаћој и иностраној валути - Евиденција примљених депозита у домаћој и иностраној валути - Евиденција примљених кредита у домаћој и иностраној валути - Евиденција примљених хартија од вредности у домаћој и иностраној валути	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (40 часова) Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе Настава се реализује као активно оријентисана настава симулирајући реалне ситуације из праксе или из живота. - Обрадити примере, пословне догађаје у вези са прибављањем и снабдевањем привреде и становништва новчаним средствима, извршењем међусобних плаћања између учесника у платном промету тако да ученици схвате расходе и приходе који произилазе по основу пословања банака. Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - усмено излагање - тестове знања - тестове практичних вештина - активност на часу - домаће задатке

● евидентира пласмане у дате депозите и дате кредите ● евидентира пласмане у хартије од вредности у домаћој и иностраној валути ● евидентира примљене депозите, кредите и хартије од вредности наведе остала средства банке ● евидентира основна средства, залихе и потраживања банке ● наведе остале обавезе банке ● евидентира обавезе ● објасни структуру сопственог капитала банке ● објасни функцију резерви банке ● наведе умањујуће позиције сопственог капитала банке ● наведе вредност по којој се евидентира капитал банке ● евидентира приходе и расходе банке ● обрачуна и евидентира резултат пословања банке	● Евиденција остале имовине и осталих обавеза банке ● Евиденција сопственог капитала ● Евиденција расхода, прихода и резултата банке		
---	--	--	--

\endash **КЉУЧНЕ РЕЧИ:** биланс; капитал; готовина; готовински еквиваленти; жиро-рачун; трансакциони рачуни; кредити; депозити; хартије од вредности; резерве.

На основу члана 141. став 9. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

РАВИЛНИК

\endash допунама Правилника о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација

Члан 1.

Правилнику о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама и подручју рада Економија, право и администрација („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 16/15, 11/16, 2/17 и 1/19), и члану 3. тачка 1) после назива предмета: „**Рачуноводство финансијских организација и буџетских корисника**” бришу се две тачке и додаје се назив предмета који гласи:

„**Економско пословање**:”.

тачки 2) после назива предмета: „**Банкарска обука**” бришу се две тачке и додају се називи предмета који гласе:

„**Банкарство**

Основе банкарског пословања са евиденцијом:”.

тачки 9) после назива предмета: „**Канцеларијско пословање**” бришу се две тачке и додаје се назив предмета који гласи:

„**Пословна кореспонденција и комуникација**:”.

Члан 2.

\endash члану 4. тачка 1) после назива предмета: „**Право**” бришу се две тачке и додају се називи предмета који гласе:

„**Увод у право Организација државе Увод у јавну администрацију Правни поступци Матична**

евиденција Радно право Увод у привредно право Кореспонденција и правни послови Право

интелектуалне својине Електронска управа и пословање:”.

\endash тачки 3) после назива предмета: „**Финансијска анализа**” бришу се две тачке и додаје се назив предмета који гласи: „**Принципи економије**”.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

Број 110-00-147/2019-03
У Београду, 19. јуна 2019. године

Министар,
Младен Шарчевић, с.р.

7

На основу члана 92. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

РАВИЛНИК

\endash **допуни Правилника о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација**

Члан 1.

Правилнику о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 16/15 и 7/16), после дела: „НОРМАТИВ У ПОГЛЕДУ ПРОСТОРА, ОПРЕ-

МЕ И НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА ЗА СТРУЧНЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ ШКОЛАМА КОЈЕ ОСТВАРУЈУ НАСТАВНИ ПЛАН

\endash ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ КОМЕРЦИЈАЛИСТА

\endash СЛУЖБЕНИК У ОСИГУРАЊУ”, додају се делови: „НОРМАТИВ О БЛИЖИМ УСЛОВИМА У ПОГЛЕДУ ПРОСТОРА, ОПРЕ-